

Werk

Titel: Thesaurus Iuris Executivi Rutgeri Rulant, Icti. Quadripartitus

Untertitel: Quarum Pars Prima exhibet usum verum executivum, mediante Brachio Eccles lastico, Seculari, Regio, Et Militari, Eorumque imploratione. Secunda, exactam praecipuarum Rerum Civilium tractationem ... Tertia, perfectam manuuctionem Executioni Rerum Criminalium inservientem. Quarta, Decem Classes Relationum, Actorum ac Votorum Cameralium praedictis materiis accommodatarum ... Atque Ita His Quatuor Partibus, Non Solum Executionis Materia fructuosissima continentur, sed & diversae per totum ius privatum dispersae materiae videlicet ...

Verlag: Author; Weissius

Ort: Francofurti ad Moenum; Francofurti ad Moenum

Jahr: 1624

Kollektion: VD17-Mainstream

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN755514025

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN755514025>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=755514025>

LOG Id: LOG_0018

LOG Titel: §. IV.

LOG Typ: chapter

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

- 3 Petitionem officii iudicis practica in actis describi ob-
servat.
- 4 Citatio in dubio ad petitionem partis facta præsumi-
tur.
- 5 Descriptum in libro mercatoris si quid est, quod ad
meas rationes faciat, ad meam petitionem descri-
ptum censetur.
- 6 Testis in dubio ad partis petitionem deposuisse cense-
tur.
- 7 Impensa eius, cuius interest, quid factum esse præsu-
mitur.
- 8 Actus magistratus in dubio præsumitur.
- 9 Delictum ut euitetur, in dubio capitur præsumptio.
- 10 Pro Iudice in dubio præsumitur.
- 11 Delicta ubi duo sunt, illa præsumptio attenditur, quæ
suadet minus delictum.

QUæreret etiam satis convenit hoc loco, An in dubio Iudicem fuisse officium suum ad partis petitionem impartitum præsumendum sit? In qua dubitatione Ripa in d. l. 4. §. hoc autem iudicium. num. 97. ff. de damno infecto. inquit præsumendum ea ratione non videri, quod f. partis petitiō, quæ solemnitas intrinseca est, in dubio non præsumitur. l. quæcunque. §. fin. ff. de public. action. & tradit glossa in l. sancimus. in verbo, per contumaciam. C. ad Senatusconsultum Trebellian. Quæ docet practica, & vt curent in acta referri, qualiter instante & requirente parte, Iudex suum officium impartitus est. Contrariam autem opinionem, vt omnino officium interposuisse videatur, alii his potissimum rationibus existimant. Et primum, quia citatio f. in dubio ad partis petitionem facta præsumitur, vt dicunt Butrius, & Panormit. & alii in cap. i. extra de iudic. Secundo confirmatur etiam ex eo, quod si in libro f. mercatoris, aliquid quod ad alterius rationes faciat, descriptum reperitur: ad illius petitionem cuius rationes confirmantur, descriptum præsumitur, vt inquit Bal. in l. 2. C. de eden. Tertio comprobatur, quia testis f. in dubio ad partis petitionem in dubio deposuisse censetur: non autem vltro, & non requisitus se obtulisse, vt tradunt Domini Rotæ in decis. 372. in nouis, & sequitur Fely in c. 2. col. 7. extra de testib. In hac opinionum ambiguitate Ripa eo in loco primam opinionem veriore arbitrat: vt scilicet in dubio officium suum interposuisse non censeatur.

Hæc autem prima opinio limitatur pluribus modis, & primo quando Iudex officium suum in actu requirente impensam impartitus est: nam eo casu præsumitur interuenisse seu interpositum esse impensam f. eius, cuius huiusmodi impensam fieri interest, per ea quæ tradit Bart. in l. cum seruus. ff. de verb. obligat. per illum text. & per text. in l. fin. C. de aliment. pupil. præstan. Et eadem etiam ratione factum esse arbitrat, quare citatio ad partis petitionem facta censeatur: nam ad citationem faciendam impensam necessaria est, l. i. C. de postulan. & sequitur Felin. alia multa deducens in cap. sicut. colum. penult. extra de re iudic. & recentiores in l. sciendum. ff. de verborum obligat.

Secundo arbitror prædictam conclusionem limitari, quando sumus in casu, in quo Iudex officium suum impartiri tenetur: & eo non impartito, in pœnam incidit: Nam in hoc casu in dubio, vt impartitum fuerit, dicendum est: Ratio autem est,

quia f. in dubio pro actu magistratus præsumitur, & presentia, extra de renun. & l. 2. C. de offic. ciuil. iudic. & l. Herennius. §. Caia. ff. de euit. & tradit Natta in consil. 146. num. 3. vol. 1. & est text. in cap. nostra, extra de procurat. & in cap. quoniam contra. extra de probat. & tradit ibidem gloss. fin. & Port. in consil. 72. num. 9. Comprobatur secundo ex eo, quod præsumptio ad f. delictum euitandum capitur. l. merito. ff. pro socio. & tradit Bart. in l. non solum. §. sed & probari. ff. de oper. noui nunciat. ubi tradit etiam Alexand. & iterum Alexand. in consil. 52. vol. 3. & Dec. in cap. in presentia, in 2. notab. extra de probat. Præterea f. & quarto quod pro iudice præsumatur tradit Cephal. in consil. 57. num. 20. vol. 1. Quinto etiam non modicum facit illud, quod dicitur, f. quod quando sunt duo delicta, illa præsumptio attenditur, quæ minus suadet delictum. l. si præses. ff. de pœnis. & tradit Crauet. in consil. 6. num. 69. & Ruin. in cap. 1. colum. 2. in fin. volum. 5. & l. hæc enim. ubi Bart. ff. de suspect. tutor. & tradit Aret. in consil. 31. colum. penult. versic. ad secundum. & Alciat. in tract. de præsumpt. in 3. reg. præsumpt. 6. & late Roland. à Valle in in consil. 1. num. 36. 37. & 38. vol. 3. & Menoch. in consil. 98. num. 6. cum aliis vulgaribus.

§. IV.

CAP. I.

ARGVMENTVM.

Generalia quædam de datione in solutum, & de adiudicatione, & in quibus differant.

SVMARIA.

- 1 Alienatio genus dicitur, & in duas species diuiditur, scilicet in dationem in solutum, & in adiudicationem.
- 2 Datio in solutum, quando vere dicitur.
- 3 Adiudicatio quid sit.
- 4 Datio in solutum, & adiudicatio, an eundem titulum habeant.
- 5 Adiudicatio dicitur additio.
- 6 Alienatio, quæ fit à debitore per dationem in solutum, dicitur voluntaria.
- 7 Adiudicatio, seu datio in solutum à Iudice, dicitur necessaria & quando.
- 8 Statutum de datione in solutum loquens, an intelligatur de voluntaria, vel de necessaria.
- 9 Datio in solutum facta à iudice dicitur ne alienatio voluntaria, quando fit ob debitum voluntarie contractum, vel necessaria?
- 10 Debitor non dicitur inuitus, cum debeat & possit pactum & conventionem seruare.
- 11 Dationem in solutum qui accipit, causam ab ipso debitore habere censetur.
- 12 Factum iudicis, dicitur factum partis.
- 13 Actus solet indicari à causa originalis, à qua assumitur naturam & formam.
- 14 Causa dicitur lucratua vel onerosa, inspecta origine.
- 15 Actio dicitur quid diuersum ab obligatione, ex qua nascitur.
- 16 Effectus varios resultare ex eo, quod datio in solutum iudiciaria, voluntaria, vel necessaria sit.
- 17 Successor in datione in solutum necessaria, tenetur stare colonis.

18 Successor omnis per sententiam tenetur stare colono.

19 Successor in alienatione voluntaria, colono stare non tenetur.

Quoniam datio in solutum Executionis species est, merito prosequendo rem propositam, nonnulla de datione in solutum hoc loco tractanda sunt: Verum quia datio in solutum, & adiudicatio, aliquando confunduntur, & adiudicatio pro datione in solutum, & e contra datio in solutum pro adiudicatione accipitur, prius pro clariori infra dicendorum declaratione & intelligentia de eorum differentia tractandum est, ut commodius deinde & clarius ad aliorum declarationem descendamus: Incipiendo igitur, in primis sciendum est, dationem in solutum à parte parti extraiudicialiter fieri: adiudicationem vero à iudice & iudicialiter, ut inquit Alex. in consil. 52. viso themate, col. 1. vol. 1. Sciendum quoque est, alienationem ¶ uti genus quoddam constituendam esse: Ab hac alienatione uti genus recepta, duæ sane alienationis species procedunt: Datio scilicet in solutum: & adiudicatio: de quarum altera specialiter dicendum est: Datio ¶ itaque in solutum tunc vere & proprie dicitur, cum debitor sponte creditori rem aliquam vel bona pro suo credito dat. *l. eleganter, in princ. ubi notatur. ff. de pignor. actio. & l. precii. C. de rescin. vendit. & l. eum à quo. C. de solut. & tradit Riminald. in consil. 353. nu. 32. vol. 2. & idem & Roland. à Valle num. 19. vol. 1.* Adiudicatio ¶ vero est, cum res debitoris iudicialiter creditori assignatur, & tunc aliter dicitur adijci creditori. *l. à Diuo Pio. §. si pignora, cum duobus §§. sequentibus. ff. de re iudic. & in l. fin. C. si in causa iudic. & tradit Riminald. in d. consil. 353. num. 32. vol. 2.* His sic existentibus infertur, dationem ¶ in solutum & adiudicationem eundem titulum non habere, seu nomen, cum adiudicatio ¶ dicatur addictio, ut inquit eodem in loco Riminald. & tradit Tiraquellus in tract. de viroque retract. in tit. de retract. lignagier. §. 1. gloss. 14. num. 8. per textum in dicta *l. à Diuo Pio. §. si pignora. & saepe alias in eadem lege. ff. de re iudic. ut notat etiam Alexand. in consil. 52. viso themate & statutu, num. 4. vol. 1.* Illa igitur alienatio, ¶ quæ facit debitor, datio in solutum voluntaria dicitur, ut inquit Tiraquellus eodem in loco, num. 13. ex quo à voluntate originem habeat, ut simile habemus in *l. cum commodato. §. sicut. ff. commodat. Et ideo consequens est, ut quicquid inde sequitur, voluntarium dicatur, ut notatur in *l. 1. versic. quid si existant, iuncta gloss. in verbo, pacto. C. de natur. liber. & Baldus in consil. 306. in fin. lib. 1. & tradit etiam Cephal. in consil. 256. num. 4.* Adiudicatio ¶ vero, seu in solutum datio, quæ à iudice fit, necessaria dicitur, ut inquit Cephal. in consil. 254. num. 2. & 17. vol. 2. Quidam autem existimarunt, huiusmodi dationem in solutum, à iudice decretam non simpliciter necessariam dici debere, sed ita distinguendo: Nam si talis datio in solutum, causa præcedentis debiti voluntarie contracti à iudice fiat, tunc inspecto principio & causa ob quam facta fuit, voluntaria alienatio dicitur, ut inquit Tiraquellus in tract. de retract. lignag. §. 1. gloss. 14. num. 13. in princ. dum inquit factum iudicis rem parti adiudicantis, factum debitoris existimari, qui prius sponte debitum contraxit. Et ideo talis in solutum datio, voluntaria alienatio dicitur: non secus ac si à debitore ipso facta sit, ut inquit Tiraq. ibid. num. 13. versic. & huius ratio. &*

tradit Cephal. in d. consil. 256. num. 15. vol. 2. Comprobatur hæc conclusio ex iis, quæ dixit Bald. in tit. de prohib. feud. alien. per Federic. num. 11. versic. emphyteusi autem. Si igitur ex prædictis ad statuta ¶ inferamus, 8 ut huiusmodi statuta de datione in solutum necessaria, non autem voluntaria loquantur, & intelligenda sint: dicendum videtur, stante præcedenti regula, ut datio in solutum facta à iudice, necessaria alienatio dicatur: Limitetur ¶ tamen, ubi ob illud 9 debitum fieret, quod vltro contractum sit, & à mera voluntate dependet, prout voluit Cynus in *l. emptorem. C. locati. & tradit Cephal. in d. consil. 254. num. 11. vol. 2.* ea ratione, quia debitor ipse vltro dedisse videtur, ex quo prius sponte debitum contraxit. Est igitur talis in solutum datio, inspecta origine voluntaria. *l. si ob causam, ubi tradit Bar. & sequuntur alii. C. de euiction. prout prius sensit Cynus in d. l. emptorem, post princip. & clare Bald. in consil. 306. verba inuestitura, circa fin. vol. 1.* dum inquit, debitorem ¶ inuitum 10 non dici, cum possit ac debeat pactum observare. Quod autem id à voluntate originem sumat, inquit Signorol. in consil. 57. factum sic proponitur. num. 7. dum præcise loquitur, cum via iudicii & facta æstimatione creditor ut sibi satisfiat, bona æstimata in solutum accipit, eamque saepe spontaneam & voluntariam alienationem appellat. Plures præterea alios refert Tiraquel. in eodem loco supra relato, & eodem num. 13. & Decius in consil. 160. in causa matrimonii, colum. 2. post principium, versic. præterea dato. Prædictis addit Cephal. cum, qui ¶ hanc in solutum 11 dationem recipit, causam ab ipso debitore habere existimari, & Aret. in *l. si is, qui exponis, colum. fin. versic. tu autem. ff. de vulg. & pupill. & sane immediatam: cum factum iudicis, ¶ ipsius partis factum 12 dicatur. d. l. si ob causam. C. de euiction. cum aliis, quos refert Aymon Craueria in consil. 5. num. 1. & in consil. 248. num. 1. Et in his terminis præcise tradit Bald. in cap. quoniam frequenter, prope finem, extra ut lite non contestat. & late tradit Traq. in tract. de viroque retract. §. 1. gloss. 14. num. 11. & 12. Vbiunque igitur datio in solutum, fit interueniente bonorum æstimatione: & ob pecuniam creditori debitam ex contractu voluntario, emptiouis voluntariæ species videtur. Comprobatur hæc conclusio ex eo quod actus ¶ à causa originali vnde naturam & formam 13 recipit, dici solent, & nomen accipere, ut ait gloss. in *l. certi conditio. in verbo, in omni causa, in fin. ff. si cert. petat. & facit illud, quod habetur in l. qui id quod. ff. de donation. & plures idem tenentes refert las. in l. 1. §. liberos, col. 1. versic. hinc est. ff. de in ius vocan. Quemadmodum etiam inspecta ¶ origine, causa lucratiua vel onerosa dicitur, ut inquit gloss. in *l. si duo. ff. de acquirend. hereditat. & Decius in d. l. in eo quod. in fin. ff. de reg. iur.* Et si ex aduerso obstare videatur, & contrariam sententiam firmare illud quod dicitur, ¶ actionem quid ab ipsa obligatione esse, ex qua a- 15 ctio oritur. *l. licet. §. ea obligatio. ff. de procurat.* Nam eadem ratione, ut hæc alienatio quid diuersum sit à prima obligatione, dicendum videretur. Quæ sane obligatio licet voluntaria sit, alienationem tamen necessariam esse non inconuenit, & præsertim cum ob præcedentem obligationem facta sit. Quæ licet voluntaria fuerit, alienatio tamen necessaria videtur: & præsertim cum à præcedenti obligatione proueniat: non autem à mera voluntate, & quod plus in ipso iudicio, quod redditur in inuitum. *l. in-***

ter stipulantem. §. i. ff. de verborum obligationib. & fortasse pro pretio valde à voluntate debitoris diuerso. His tamen respondendo inquit Cephal. eodem in loco, num. ii. fateri alienationem hanc ab obligatione præcedenti separatam esse: hancque in solutum dationem, ex necessitate fieri, & debitore inuito. Verum cum principium, & origo, quorum causa facta est, inspecto voluntario principio voluntaria sit, omnia quæ subsequuntur, voluntaria esse, vt supra conclusum fuit, concludendum esse: & ita inquit voluisse Tiraquellum in loco suprarelato, cum non dicat alienationem quibusdam inspectis voluntariam esse, quibusdam vero aliis necessariam: Sed eam absolute inspecto principio voluntariam dicat, prout comprobatur ex iis, quæ habentur in l. 3. §. scio. ff. de minor. Nam non potest vna & eadem res diuerso iure censi. l. cum qui ades. ff. de usufructu. Et ideo subdit, non ob stare illud quod dixit Bald. in tit. de prohib. feudi alien. per Federic. num. ii. versic. in emphyteusi autem. Quia loquitur iuxta illam regulam, de qua supra diximus, quod datio in solutum à iudice necessaria alienatio dicatur. Verum cum limitetur, quando procedit à debito voluntarie confiato, utiq; in tali casu voluntaria alienatio dici debet. His ita in iure subsistentibus, ad plura inferri contingit. Et primum ad hoc, quod si datio in solutum iudicialia necessaria dicatur, ex consequenti quoque successorem, & sic illum, cui à iudice in solutum datur, colono stare oportere dicendum sit: cum illud clarum sit, successorem ex causa necessaria colono stare debere. l. si filiofamilias. §. si vir in quinquennium. ff. soluto matrim. vbi etiam Bart. & alii tradunt. & in l. diuortio, vbi perissimum las. col. 10. post gloss. magnam, eodem tit. Et ideo in his terminis colono stare teneatur, per ea quæ supra diximus, pro illa opinione quod sit alienatio necessaria, quæ videtur etiam comprobari ex iis, quæ voluit Bal. in d. c. quomodo frequenter, in fin. extra vt lite non contestat. dum ponit regulam generalem, vt quilibet, qui per iudicis sententiam succedit, colono stare teneatur, & inquilino, vt refert & sequitur las. in d. l. diuortio, in prin. col. 10. versic. ego anno præterito. ff. soluto matrim. & Bezzinter. in decis. 54. tum etiam quia verisimile non est, vt iudex in solutum dando iuribus conductoris præiudicare voluerit, cum iustitiam semper reueruasse videatur. l. in venditione. §. i. ff. de bonis authoritate iud. possiden. & Roman. in l. si filiofamilias. §. si vir in quinquennium, num. ii. ff. soluto matrim. vbi tradit etiam Alex. num. 7. Si vero contrariam opinionem teneamus, quod scilicet alienatio voluntaria sit, colono stare non tenetur, vt firmavit late ex prædictis Cephal. in consil. 254. & in consil. 255. per totum vol. 2. Illud etiam ex prædictis inferretur, dationem scilicet in solutum, à venditione differre: Nam retenta prima opinione, datio in solutum à iudice est necessaria venditio vero voluntaria, vt inquit Corne. in consil. 166. num. 25. & 26. vol. & quod datio in solutum sit actus necessarius, tradit Riminal. senior in consil. 353. num. 24. vol.

C A P. II.

A R G V M E N T V M.

Datio in solutum & adiudicatio in quibus conueniant.

S Y M M A R I A.

1. Adiudicatio & datio in solutum, quo ad effectum non differunt.
2. Datione in solutum vel adiudicatione subsequuta, omnia iura primæua crediti extinguuntur, nec non tenetur & hypotheca ex ea resultantes.
3. Euiecta re in solutum data, non potest amplius agi primæua actione: sed ex empto agendum est ad interesse.
4. Dationibus in solutum seu adiudicationibus ad cautelam apponitur clausula, vt si vllò vnquam tempore contingat dicta bona adiudicata, vel in solutum data in totum, vel in parte tolli vel molestari liceat, redire ad primæua iura.
5. Notarius censetur rogatus apponere clausulas consuetas.
6. Clausula non reperta in sententia, non subintelligitur.
7. Argumentum valet de contractibus ad iudicia.
8. Iudicia magis equiparantur contractui, quam vltimæ voluntati.
9. Sententia strictissime intelligi debet.

Licet dictum sit, adiudicationem & in solutum dationem, in aliquibus inter se differre: quo tamen ad effectum non differunt. Nam datione in solutum, vel adiudicatione subsequuta, omnia crediti primæua iura extinguuntur, teneturque & hypotheca ex ea resultantes. Vnde est vt re in solutum data vel adiudicata euiecta, primæua amplius actione agi non possit: sed ad interesse ex empto agendum sit, vt inquit Bart. in l. eleganter, in prin. ff. de pignori action. afferens ea de causa optimam cautelam, vt scilicet in huiusmodi adiudicationibus, vel in solutum dationibus, clausula illa apponatur, vt si vllò vnquam tempore dicta bona in totum, vel in parte euinci tolli, vel molestia aliqua affici contingat, ad primæua iura redire liceat, prout si recte inspiciatur stylus apponit & obseruat: Et hoc idem repetit rursus Bart. in l. si quis aliam. ff. de solution. & in l. libera. C. de sentent. & interloc. omn. iudic. & eisdem in locis rationem adducit. Est tamen animaduertendum, quod si forte in datione in solutum extra iudicium facta huiusmodi clausula non reperitur pro appposita haberi debet, cum de communi Notariorum stylo & consuetudine sit soleatque communiter apponi, & præsertim cum quilibet Notarius clausulas consuetas apponere rogatus à partibus censeatur, vt inquit late las. in l. certi conditio. §. si nummos. ff. si cert. petat. & in l. Gallus. §. idem credendum. ff. de liber. & posthum. & in l. vt liberis. C. de collation. & Alexand. & recentiores in l. huiusmodi, in prin. ff. de legat. 1. & Decius in l. semper in stipulationibus ff. de reg. iur. Verum si in sententia non reperitur, subintelligenda non est: & si alioquin de contractibus adiudicia argui soleat. l. omnem. ff. de iudic. & l. 3. §. idem scribit. ff. de pecul. prout in simili argumentatur Fulgos. in consil. 183. circa principium, & specie Bald. in l. ab executione, colum. fin. C. quorum appellat. non recipi. Et licet ideo magis dicendum videtur, cum iudicia magis contractui, quam voluntati comparentur. d. l. 3. §. idem scribit. & l. verba, gesserunt. ff. de verbor. signif. & las. in Rub. prope finem, C. de iudic. attamen talis comparatio in iudicis sententia procedere non videtur, quæ strictissime intelligi debet, & ex ea plus argui, vel inferri non potest, quam verba ipsa necessario inferant, vt inquit Bart.

Bart. in l. si iudex. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iur. & in l. Iulianus verum debitorem, col. 3. ff. de condition. in deb. & plura congerit Aret. in consil. 73. super. & Socin. in consil. 134. visa, col. 1. vol. 1. & Decius in consil. 348. de duobus, col. fin. & in consil. 322. visis consiliis. Sententia enim ita est stricti iuris, ut quicquid omissum est, in ea pro omisso habeatur, nec suppleri quicquam possit, aut addi, vel minui, nisi eadem die super accessoriis, l. Paulus, la. i. iuncta l. iudex, & utrobique Bart. Alex. & ceteri, ff. de re iudic. Et licet alioquin adiudicatio, siue in solutum datio, debitorem non aliter liberet, ac si soluisset, ut est text. Instit. quibus modis tollitur obligatio. in princ. si tamen cum illa conditione fiat, ut in casu molestiae seu euictionis ad primaeva iura redire debeat, prout plerumque in sententiis habetur, neque debitor, neque eius fideiussor liberatur, sed utriusque obligatio suspenditur, donec ipsi euictionis locus esse possit, qua sequuta potest creditor suum utraque consequi actione, ut in terminis magis dubitabilibus tradit Paul. Castrenf. in l. si pignora. §. fin. ff. de pignor. action. & antea voluit gloss. in l. 1. C. credito. euictio pignor. non debe. & late tradit Negusan. in tract. de pignor. & hypothe. in 1. memb. 6. partis principalis. Illud tamen omittendum non est, quod supra de clausula illa, quod in casu euictionis & molestiae ad primaeva iura redire liceat. Nam licet dictum sit in sententia, nisi in ea reperiatur, appositam non censi: Limitatur tamen quando adiudicatio, siue in solutum datio, pro dotis restitutione fit. In eo namque casu speciali dotis favore in ipsa sententia pro apposita habetur. l. qui res, ubi tradit Bart. in 1. notabil. ff. de solution. & in d. l. si quis aliam. ff. eodem tit. & voluit Baldus in l. libera. C. de sentent.

CAP. III.

ARGUMENTVM.

Datione in solutum facta, an admittatur retractus.

SUMMARIA.

- 1 Retractus ius, an habeat locum in datione in solutum.
- 2 Statuta loquentia de venditione, procedunt etiam in datione in solutum.

Queritur iuxta praedicta, an retractus ius locum habeat in datione in solutum, ut puta si res in solutum creditori detur: Hacin re Bartholomaeus à Cassanæo in Rurb. 10. §. 9. col. 1341. num. 5. versic. sed quæro, arbitratur locum non habere: quia ex quo statuta retractus de emptione & venditione loquuntur, ad alios contractus extendi non debent, prout his terminis firmat Speculat. in tit. de emption. & vendition. §. 2. incipiente, nunc dicendum est, colum. 5. versic. sed pone statutum est in aliquo loco, ut voluit etiam Decius in consil. 18. colum. 2. & las. in l. 1. colum. 4. ff. de rerum permutat. & Albericus in l. 1. ff. de fundo dotal. & in l. peto. §. pradium. ff. de legat. 2. & in 1. parte statutorum. quæst. 88. & Guido Pape in quæst. 257. in fin. Verum praedictis non obstantibus, subdit Cassanæus, prout in praecedenti quæstione diximus, decisionem huius conclusionis à voluntate seu necessitate procedere: Nam si necessaria sit, ut puta in casu subhastationis rerum pignora-

rum, seu hypothecatarum, & tunc non videri retractus de iure locum habere, ut voluit Roman. in consil. 107. circa id de quo queritur. Et ideo dixit Albericus de Rosate in 2. parte statutorum, in quæst. 206. & Bald. in cap. 1. in fin. in tit. de alienat. feudi. Statuta de venditione loquentia in datione in solutum procedere, ut voluit etiam Ioann. Fab. in l. si pradium. C. de euiction. & Castrenf. in consil. incipiente, super primum videtur dicendum. quod refert & sequitur Ludovicus Bologninus in consil. 25. colum. 4. Id autem intelligit Cassanæus verum esse, cum res aestimata in solutum datur, ut dixit Castrenf. in l. 1. C. de rerum permut. ubi tradit etiam Bald. & Salycet. addentes, quod ubi in contractu interuenit species non aestimata ex vna parte, ex alia vero aestimata, esse contractum emptionis & venditionis. l. pretii. C. de rescin. vend. Et hæc pluribus confirmat Bologninus in d. consil. 25. & plenius in consil. 21. Et ideo ibi respondendo Speculo & Ioan. Andr. in loco supra relato, inquit: Illud, quod dicunt, procedere, quando in datione in solutum nec pretium, nec species aestimata, quæ pro pretio habetur: Secus autem ubi interuenit pretium, ut puta cum res alicui creditori pro aliqua summa in solutum datur: nam in eo casu emptio dicitur, dum adsit pretium. Et subdit comprobari hanc conclusionem ea, quæ dixit Alex. in consil. 52. vol. 1. & Bald. in consil. 300. vol. 1. & Raph. Cuman. in consil. 29. quidam Florentinus, in fin. & rursum Alex. late disputat in d. consil. 52. vol. 1. & Fulgos. in consil. 134. col. 2. plura alia refert Bologninus in d. consil. 21. in fin. & in specie decidit hanc quæstionem Ioan. de Plat. in l. 1. C. de fund. patrim. lib. 11. & faciunt ea, quæ dicit Aret. in consil. 32. col. 2. versic. nec obstat. & in consil. 124. vers. concedo equiparationem: Nam quicquid dicitur, aut statuitur in emptione: in datione in solutum locum habet, ut dicit Cynus, Bald. & Saly. in l. libera. C. de sentent. Immo dicit iterum Bald. in l. à Diuo Pio. §. si pignora. ff. de re iudic. & ibi Alex. quemadmodum emptio & venditio sine pretio non valet. §. pretium. Instit. de contrahen. empt. ita etiam dationem in solutum non valere, & faciunt etiam ad praedicta ea, quæ dixit Castrenf. in consil. 160. & Imola in consil. 8. col. fin. versic. circa tempus.

CAP. IV.

ARGUMENTVM.

Datio in solutum quatenus venditione æquiparetur, & statutum de emptione, an in datione valeat.

SUMMARIA.

- 1 Datio in solutum habet vim venditionis.
- 2 Datio in solutum extraiudicialis producit actionem ex empto.
- 3 Statutum loquens de contractu venditionis, non habet locum in datione in solutum.
- 4 Datio in solutum comprehenditur à statuto loquente de alienatione.
- 5 Datio in solutum valet pro pretio declarando, ut venditio.
- 6 Statutum, ne alienetur in forensem, intelligitur etiam ne detur in solutum.
- 7 Statutum de emptione loquens, in dationem in solutum locum non habet.

Querunt præterea Doctores: † An datio in solutum emptionis & venditionis vim habeat? Et in primis nonnulli non habere voluerunt, ut inquit Paris. in *consil. ii. num. 40. & 42. vol. i.* & præsertim quando statuto aliquo, vel lege municipali disponitur, ut res æstimata, ut supra etiam diximus, in solutum dentur, per text. de quo supra diximus, in *l. pretii causa. C. de rescin. vend. & l. eleganter, in princ. vbi Castrensis. ff. de pignor. act.* vbi inquit Castrensis. Inde optime probari dationem in solutum vim emptionis & venditionis habere, ut est etiam text. in *l. litis. ff. pro empt. & l. fin. ff. ex quib. caus. in poss. eat. & est text. in l. si prædium, in fin. C. de euictio. dum ibi dicitur; Nam huiusmodi contractus venditionis vicem obtinet. Præterea quod datio in solutum sit similis venditioni, tenet idem Paris. in *consil. 100. num. 41. vol. i. & in consil. 81. num. 22. & nu. 32. vol. 2. & Bart. Castan. in consil. ii. num. 57. addens, quod dominium transfert. & Corne. in consil. 166. num. 5. vol. 2. qui dicitur ex extrajudiciali in solutum datione actione ex empto oriri, ut est expressum in *d. l. si prædium. C. de euictio. & in d. l. eleganter, in princ. ff. de pignor. action.* Et ideo dicunt oriri emptionem & venditionem, prout cum res datur æstimata. *l. unica. §. extimatorum. C. de rei vxor. action. & tradit gl. & sequuntur Doctores in l. si inter virum. C. de iure doti.* Nam datio æstimationis litis titulum pro emptore producit, & ideo quædam emptio & venditio inde emanare videtur. *d. l. litis extimatio. ff. pro empt. & facit text. in l. sed & si res. §. filius. ff. de public. & in l. si propter res. ff. rerum amot. Nec obstat inquit text. in l. libera quædam Theodora. C. de senten.* Quæ contrarium probare videtur: dum in ea habetur, in casu quo res data in solutum euincitur prima uia actione agendum esse quia liberatio subsequuta non censetur: & ex consequenti, nec vendita res ipsa in solutum data: nec pretium conuersum in solutionem debitorum. Nam soluit gloss. quam communiter sequuntur Doct. duobus modis, primo, quando in solutum datur species pro specie. Text. vero in *d. l. eleganter & in d. l. si prædium.* tunc locum habeant, cum species pro quantitate datur in solutum: plane tunc in dubio quædam venditio censetur, at secus in casu præcedenti: & ideo non inducitur liberatio, nisi res data in solutum accipientis omnino & vere fiat. Secundo vero modo respondent text. in *d. l. libera,* tunc locum habere cum species pro quantitate eo acto & conuento datur, ut non sequatur liberatio, nisi res in solutum data incouincibiliter, ut ipsi aiunt, accipientis fiat: Eo namque casu nullo modo emptionem & venditionem induci voluerunt. Hanc solutionem approbat Bart. & sequuntur alii Doct. eisdem in legibus, etsi dicant diuinationem continere: & ideo ad præcedentem refugit.**

Præterea quod datio in solutum venditionis vim habeat, & dominium transferat, voluit etiam Bartholom. Castan. in *consil. ii. num. 57. & Imola in consil. 8. num. 7.* dum expresse vult, dationem in solutum pro certa quadam quantitate vim emptionis & venditionis habere, prout voluit etiam Corne. in *consil. 166. num. 5. vol. 2.* Vbi ultra prædicta num. 6. inquit, Ex datione in solutum extrajudiciali actionem oriri ex empto, ut est expressum in *d. l. si prædium, C. de euictio. & in d. l. eleganter.* Pater igitur ex præcedenti secunda responsione ad text. in *d. l. libera.* Doct. concludere in dubio non censeri actum,

ut liberatio non sequatur, nisi res data in solutum omnino fiat accipientis, & in his terminis procedat opinio Alber. de Rosa. in *tract. statuto. in 2. parte, q. 49.* dum inquit, statutum prohibens venditionem in non subditum generaliter, in voluntaria alienatione locum habere, & ex consequenti in datione in solutum extrajudiciali, quia non cogitur debitor suam ullam speciem pro debito quantitate in solutum dare. Suadent sane id verba in dationibus in solutum apponi consueti, quæ sunt huiusmodi, *sponte, pure, libere.* Cum igitur datio illa in solutum, sponte & libere facta sit, & nulla necessitate cogente, ut comprehendatur, dicendum videtur, & ita concludere videtur Alberi, in *prima parte dicti tractatus, q. 88.* Infert præterea Corn. in *d. consil. 166.* ad statutum generaliter disponens, usurarium remq; ab alio recognoscentem, rem recognitam seu ab alio acceptam, etiam quo ad ius illis in utili dominio competens, proprietario ignorante & non interpellato vendere non posse, & illud ad dationem quoque in solutum extendi arbitratur: ex quo venditionem rei recognita prædicto proprietario irrequisito prohibere apparet: quo fit, ut in tali casu ipsa in solutum datio sit ipso iure nulla, & præsertim cum ratio differentia inter dationem in solutum & venditionem non appareat. Et ideo ex identitate rationis, † statum loquens de venditione, ad huiusmodi dationem in solutum extendendum videtur.

Præterea, quod datio in solutum emptionis & venditionis vim habeat, tradit Socin. iun. in *consil. 47. nu. 9. vol. 2.* Et id verissimum arbitratur, cum res pro pecunia debita in solutum datur, ut ipse ibi latius prosequitur. & in *consil. 94. nu. 1. eodem vol. 2. & ibidem, num. 9. vbi declarat, quomodo id procedat: & idem Socin. iun. in consil. 129. num. 16. & 25. eodem vol. 2. & iterum Decius in d. consil. 586. num. 7. parte 4. vult, ut consuetudo venditionem inducens, aut de venditione loquens, in datione quoque in solutum procedat.*

Rursus, † quod datio in solutum emptionis & venditionis vim habeat, voluit Bertran. in *consil. 188. num. 1. & 4. vol. 2. & loquitur de bonis livellariis. & idem voluit Bald. in d. l. si prædium, num. 1. C. de euictio. & Cardin. Alben. in l. si pupillorum. §. si prætor. num. 1. ff. de reb. eorum. per ea, quæ voluit Bertachi. in *tract. de gab. in 3. membro octauæ partis, num. 6. & Alber. in tracta. statuto. in 2. parte, quest. 11. & in 1. parte, quest. 110. alias 108. & Barba. in Rub. extra de reb. eccles. non alien. & Roman. in consil. 219. colum. 2. & Ruin. in consil. 134. num. 1. volum. 4. & iterum in consil. 136. num. 1. volum. 1. vbi vult, dationem † in solutum, etiam si fiat pro pretio declarando, subsistere, prout etiam & ipsa venditio. Item quod datio in solutum emptioni & venditioni comparatur, voluit Cephal. in *consil. 98. num. 45. volum. 1. & iterum Cephal. in consil. 159. nu. 21. volum. 2.* Et ideo ibidem, num. 20. versic. ultimo mo: ueor, infert ad statutum Ferrariense sub Rub. de vend. & locan. rem diuersis temporibus. quo disponitur contractum in præiudicium primi emptoris non valere, etiam si ei traditio adhuc facta non sit. Et concludit, procedere & locum habere etiam in adiudicatione, si pro pecunia debita fiat, secus vero si pro specie. Præterea eandem conclusionem, quod adiudicatio vim emptionis & venditionis habeat, iterum tradit Cephal. in *consilio 254. nu. 8.***

num. 8. cum sequentibus, eod. volum. 2. & Fabianus de Monte, extendens etiam ad permutationem, in tract. de emptio. & venditio. in 2. quest. princ. sub num. 31. per text. in l. apud Celsum. §. de authoris. ff. de doli exceptio. & in l. sciendum. §. deinde. ff. de edilit. edict. Vbi ille qui permutavit loco emptoris habetur: nam litris aestimatio idem est, quod emptio & venditio. l. si servus venditus, in princ. ff. de evict. & l. 3. ff. pro empto. & qui rei aestimationem solvit, emere videtur. l. si propter res. ff. rerum. amor. & est text. in l. eius rei cum sequen. ff. de rei vendic. & declarat Dynus in c. in possessione, de regul. iur. in 6.

Præterea hanc conclusionem tenet Castren. in d. l. eleganter, num. 2. ff. de pigno. actio. & in cons. 326. numero 2. vol. 2. & Raphael Cuman. in consil. 29. num. 2. Et ideo vult, ut ille cui datum est prædium, vel quid aliud in solutum, de evictione teneatur. d. l. si prædium. C. de evict. & l. eleganter. ff. de pigno. actio. & sic tenetur hæres defendere cum effectu, curando ne evincatur. l. si plus §. mota, de evictio. Hanc conclusionem sequitur etiam Augustin. Berous in c. nulli, numero 28. extra de reb. eccles. non alien. inferens in eo casu, quo pignus datum fuit, ei qui emere prohibitus est, ut in casu l. in quoru. ff. de pign. creditori in solutum dari non possit. Ea ratione de qua supra saepe diximus, quod adiudicatio, siue datio in solutum, quædam emptio censeatur, per ea quæ ibi deducit: Et ideo infert in eo casu pignus personæ non prohibita vendendum esse, ut ex eo creditum suum creditori solvatur, argum. l. 1. & 2. C. de distract. pign. & l. si conuenerit per totum. C. de bit. vend. pign. imper. non pos. Et infert ad statutum prohibens forensem emere, vel quempiam forensi vendere. Item hanc conclusionem, quod datio in solutum venditioni, seu emptioni comparetur, firmat etiam Portius in cons. 55. num. 110. & inde etiam infert, quod si testator venditionem vel alienationem, donationem aut permutationem sub priuationis pœna prohibeat: heredem, qui in solutum dat, in pœnam incidere, propterea quod ille titulus venditioni comparetur: & ideo cum præcepti testatoris transgressor videatur, in pœnam priuationis incidisse ambigendum non est, l. filiusfam. §. Diui, vbi Alex. Ias. & Ripa, num. 2. & 40. ff. de leg. 1. & pariter idem tradit Tiraquel. in tract. de vtroque retract. in tit. de retract. ligna. §. 1. gl. 14. num. 1. & 2. & voluit etiam Afflict. in decis. 369. n. 1. & rursus Afflict. in decis. 368. n. 2. & Soc. iun. in consilio. n. 7. vol. 3.

Contrariam vero opinionem, quod scilicet datio in solutum non habeat vim emptionis & venditionis, tenet Rumin. in cons. 242. versic. ad secundum, cum seq. vol. 2. de statuto Mutinensi loquens: quod disponitur, ut nullum forensem rem aliquam emere possit: Et concludit, illud statutum in datione in solutum locum non habere. Mouetur autem ex eo, quod verba statuti in propria significatione intelligi debet. l. 3. §. hac verba ff. de neg. gest. Et ideo dicitur, quod ubi quis rem non habet titulo emptionis, sed dationis in solutum, etsi large accipiendo emptio & venditio dici possit. d. l. libera. C. de senten. & interlocut. & l. 2. ff. pro empto. atamen proprie & vere dici non potest: Quia aliud est emptio, aliud datio in solutum. Et ideo dixit Spec. & sequitur Ioan. Andr. in tit. de empt. & vendit. vers. nunc dicendum, il. 2. & vers. sed pone, statutum, & c. & quod statutum loquens de emptione, in datione in solutum locum non habeat: & ob id si res data evincatur vili ex empto actione

agendum sit, non autem directa, cum vere & proprie emptio non sit, firmare videntur. d. l. si prædium. C. de evict. & notat Bal. in d. l. libera. & ideo Riminald. in cons. 353. num. 1. vol. 2. primum vult, aliud esse venditionem, secundum propriam rei significationem; aliud vero dationem in solutum, per text. in d. l. libera. Vnde etiam infert, quod ubi à statuto quilibet alienatio permittitur excepta venditione: dationem in solutum propterea quod venditio non est, ab huiusmodi statuto non prohiberi.

CAP. V.

ARGUMENTVM.

Datio in solutum capitur pro emptione, venditione, ubi large & proprie accipitur.

SUMMARIUM.

- 1 Datio in solutum proprie loquendo, ad solutionem non extenditur.
- 2 Iurisdictio ubique à statuto conceditur in contractu venditionis ad dationem in solutum non extenditur.

Limitatur prima conclusio, ut quod datio in solutum habeat vim emptionis & venditionis, ubique large & proprie accipitur, propterea quod in eo casu statutum loquens de emptione & venditione, ad dationem in solutum non extenditur, ut voluit Specul. in tit. de emptio. & vendit. §. nunc videndum, vers. sed pone, statutum. ubi loquitur de iure congrui, ut supra diximus. & hanc declarationem tenuit Alex. in cons. 76. visis dubitationibus. col. 3. vol. 5. ubi alia adducit. Et ideo infert, ut quod ubique à statuto conceditur iurisdictio in contractu venditionis, eam ad dationem in solutum non extendi. Et idem voluit Gozad. in cons. 90. n. 4. & 11 dum vult statutum, seu consuetudinem ad dationem in solutum non extendi, ut ibi late. & facit etiam illud, quod dixit Fulgosius in cons. 134. in questione versa, col. 2.

CAP. VI.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

- 1 Usurarius contractus quod censeatur & in fraudem usurarum confectus ob modicitatem pretii, & pactum de retrouendendo, non procedit in datione in solutum.

Secundo limitatur ut in dispositione c. ad nostram, extra de emptio. & vendit. Nam illud, quod dicitur ibi, quod contractus venditionis simulatus censeatur, & in fraudem usurarum factus: accedentibus pretii modicitate, & pacto de retrouendendo, in datione in solutum locum non habet; cum datio in solutum vera & directa venditio non sit: nam vera emptio & venditio, præterquam quod contractus voluntarius est, pretii quoque numerationem requirit, id quod in datione in solutum non accidit. Et ideo dixit Fulgos. in loco supra relato, si id stante iure communi dicendum est, multo magis idem stante statuto de hoc disponente dicendum est, cum in eo multo strictius procedatur, & præsertim cum in ipsa in solutum datione auctoritas iudicis interuenit, & sit aestimatio, iuxta formam à statuto traditam. Eo namque

casu omnis fraudis suspicio cessare videtur. d. l. 1. & ibi Bart. C. de prad. curia. lib. 10. Et id eo magis dicendum est, ubi disponunt statuta, quæ inpiam post annum molestia affici non posse. Quando igitur statutum iurisdictionem concedens de contractu venditionis loquitur ad dationem in solutum extendi non debet, argum. l. doli clausula. ff. de verb. obligat. ne contrarietas resultet; quæ ab huiusmodi extensione proveniret: argum. c. inter dilectos. §. ceterum. extra de fide instrum. & notatur in c. cum tu, extra de testibus, cum similibus. Hanc præterea conclusionem sequitur Decius in consil. 308. num. 6. par. 2. Ex quo enim in huiusmodi datione in solutum pecuniæ numerario interuenire non solet, mutuum quod potissimum in emptione & venditione accedente pacto de retrouendendo consideratur, non præsumitur, nec attenditur.

C A P. VII.

A R G V M E N T V M.

Datio in solutum est pro emptione venditione, ubi datur species pro specie.

S V M M A R I A.

- 1 Datio in solutum non habet vim emptionis & venditionis, quando fit de specie ad speciem: secus si de specie ad quantitatem.
 - 2 Statutum imponens gabellam emptionibus & venditionibus habet etiam locum in datione in solutum.
- T**ertio limitatur: quando datio in solutum fit de specie ad speciem, ut puta si species aliqua pro alia specie debita in solutum detur: secus vero si de specie ad quantitatem non præcedente æstimatione, l. pretii causa. C. de rescind. vendit. & l. eleganter. in princ. ubi traditur etiam Castrensis. ff. de pigno. actio. & Decius in consil. 18. num. 3. parte 1. & Socin. iunior in consil. 47. num. 9. volum. 2. & in consil. 94. num. 1. & in consil. 129. num. 16. & 25. eod. vol. 2. & tradit Bart. in d. l. liber. C. de senten. Et ideo infertur ad illud, quod dixit Bertachi. in tract. de gabel. seu vectigal. in 3. memb. 8. 2 part. princ. num. 9. dum quærit, an statutum quod gabellam emptionibus & venditionibus imponens, intelligatur etiam in dationibus in solutum locum habere, ita ut de illis quoque gabella solui debeat: Nam dum in eis vult locum habere, per ea quæ notantur in d. l. si pupillorum. §. si prator. ff. de reb. eorum. & tradit Bart. in l. fin. ff. ex quibus caus. in possess. eat. & in d. litis. ff. pro empto. & iterum Bar. in l. 1. §. cum pradium. ff. de pigno. intelligitur cum species in solutum pro quantitate & summa debita datur, ut inquit Bar. in d. l. libera. de senten. Secus autem si species pro specie in solutum daretur. Propterea quod in eo casu, ex quo emptioni & venditioni non comparatur, non debet etiam gabella pro tali datione in solutum solui.

C A P. VIII.

A R G V M E N T V M.

Datio in solutum est pro citatione venditione in statuto, ubi datio est necessaria.

S V M M A R I A.

- 1 Datio in solutum cum est necessaria, statutum loquens de emptione & venditione procedit etiam in datione in solutum.
- 2 Gabellam solui de adiudicatione.
- 3 Statutum de contractu in quasi contractu non procedit.
- 4 Statutum de contractu loquens ad aditionem non extenditur.

Quarto loco limitatur dicta conclusio in datione in solutum necessaria: nam dicitur tunc necessaria alienatio: Et ideo in eo casu statutum disponens ne bona in externos & aduenas seu, ut dicunt Doctores forenses alienentur: procedit etiam in datione in solutum, propterea quod eadem ratione in eisdem dationem in solutum transferri prohibitam esse intelligendum est, ut inquit Ioan. Port. in l. cetera. §. pradium, & ibi Rosfred. ff. de lega. secundo, & facit text. in l. si pradium. C. de evictio. & in l. apud. Celsum. §. auctor. ff. de doli exceptio. & Bartol. in l. si quis aleam. ff. de solutio. & Cynus in d. libera. & Tiracquel. in tract. de retract. car. 105. num. 9. Et si, ut inquit eodem in loco Bertach. Specul. in d. §. nunc dicendum restat. vers. Sed pone statutum in tit. de contrahen. emptio. voluerit, statutum de emptione & venditione loquens in datione in solutum locum non habere, prout sequitur etiam Alexan. de Neuo in c. potuit, extra de locato. De adiudicatione etiam quæ fit in iudicio subdit Bertachi. ibid. num. 10. non solum existimare gabellam esse soluendam, quæ vi statuti pro contractu soluitur: ob id quod in iudicio quasi contrahatur. l. licet idem, & ibi Bar. ff. de pecul. & tradit Specul. in tit. de actore. versic. Quid si curator. & in tit. de feud. §. 2. versic. primo autem. Statutum etiam de contractu in quasi contractu locum non habet, hoc est ficto, argumento l. 3. §. hac verba. ff. de negoc. gest. quod ex eo confirmatur, quod statutum quod de contractu loquens ad aditionem non extenditur, quæ quasi contrahitur, ut voluerunt Bald. & Ang. in l. more, & in l. mutum. §. 1. ff. de acquir. hered. & iterum Bart. in l. apud Iulianum. §. si. ff. ex quibus caus. in possess. eat.

C A P. IX.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

- 1 Datio in solutum non habet vim emptionis & venditionis, ubi verbum venditio, in aliqua materia prolaturum est, in qua aliqua alienandi forma tradita est.

Quinto limitatur, quod ubicunque verbum, venditio, seu vendere, in aliqua materia prolaturum est, in qua aliqua specialis alienandi forma tradita est: nam tunc alios casus alienationis non comprehendit, ut inquit Riminald. in consil. 353. num. 11. volum. 2. per text. in d. l. final. in princip. C. de prad. decurio. lib. 10. & tradit etiam Alexan. in l. si finita §. Iulianus, num. 35. ff. de damno infecto. & Bal. in cap. 1. in fin. tit. de alien. feudi. Et ideo dicunt text. in d. l. §. C. de iure emphyteu. non verbo tantum vendere: acquiescere, sed verbum quoque transferre, addidisse. Vnde cum ibi specialis forma tradatur, merito verbum venditio, non potest ad dationem in solutum extendi, alioquin contractus, Et ideo hæc limitatio ob varietatem statutorum diligenter ponderanda est: nam si formam ali-

aliquam particularem inducant, ad dationem in solutum non extenduntur.

C A P. X.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

1 Statuta facientia mentionem venditionis ad dationem in solutum non extenduntur, cum verbo pretium, vtuntur.

2 Extolimitatur, & vbiunque statuta verbo pretium, vtuntur, propterea quod tunc ad dationem in solutum alioque contractus, non extenduntur, vt inquit Riminald. in eodem consil. 353. num. 21. volum. 2. & voluit gl. in d. l. final. C. de pred. decur. lib. 10.

C A P. XI.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

1 Datio in solutum si pro maiori summa fiat quam debeatur non subsistit.

2 Dationem & in solutum si fiat de maiori summa quā debeatur, non subsistere certum est, vt late tradit Petr. Duennas in reg. 185. in 4. ampl. dum vult, vt si causa sit pro parte falsa, in totum vitietur decretum, vt dixit Bart. quem ibi & alibi alii sequuntur in l. si non sortem. §. si centum, num. 5. ff. de condic. indeb. & Bal. in Margarita, in verbo, decretum, quest. 2. & Roman. in consil. 454. num. 12. & Decius in consil. 403. num. 20. & Ruin. in consil. 160. num. 27. volum. 2. & Paris. in consil. 100. num. 31. & 35. volum. 1. Ratio autem est, quia sententia indiuidua est. In hoc iudicio, ff. fam. l. erisc. & in indiuiduis vtile p. inutile vitietur. l. 1. §. item queritar. & in §. item Trebat. ff. de aqua quotid. & astiua. & l. Grece. §. illud. ff. de fideiuss. Et ideo concludunt, rei adiudicationem pro maiori summa quam debeatur non subsistere. & idem firmavit Socin. in d. l. si non sortem. §. si centum, num. 4. & Ang. ibid. num. 1. & Curt. iun. in consil. 170. num. 3. & Hippol. Marfil. in l. si num. 46. ff. de iurisdic. omn. iudic. cū aliis, quos ibi refert, & num. 47. & Fulgosius in consil. 172. viso processu, num. 3. per ea quæ notantur in l. si quos. C. de rescind. vendit. & in l. 1. C. de fide instrum. & iure hasta fiscal. lib. 10. & voluit Ioan. Crot. in l. 1. §. eadem autem, num. 20. ff. de verb. oblig. & And. Alciat. in l. 1. §. sed & si mihi, num. 30. ff. de verb. oblig. & Cephal. in consil. 198. num. 1. vol. 2. & Ruin. in consil. 136. num. 5. volum. 1. vbi inquit communem esse omnium opinionem & iterum Ruinus in consil. 145. num. 7. & 8. versic. & preterea, volum. 4. & in consil. 160. num. 25. vol. 2. & in consil. 17. num. 6. vol. 5. & Egidius Bossi. in tit. de datio. in solut. quæ sunt à credit. fisci ex bonis publicatis.

C A P. XII.

A R G V M E N T V M.

Plus petitur per illum cui cōpensari potest, & de obligatione eius qui per exceptionem saluus est.

S V M M A R I A.

1 Plus petere dicitur ille, cui obstat exceptio compensationis.

2 Obligatus non est, qui exceptionem habet.

Plus & etiam petere quam sibi debeat dicitur ille, cui obstat exceptio compensationis, ita vt datio in solutum non valeat vt inquit Ruin. in d. consil. 160. num. 26. volum. 2. Ratio est: quia ille cui obstat exceptio compensationis, verus creditor non est: & ideo iudicis decretum tanquam ex falsa causa interpositum nullum est, l. cum vero. §. subuentum. ff. de fideicommiss. libert. Et dixit Bar. in d. l. Fulcinus. §. 2. ff. ex quibus causis in possess. eat. dum ibi querit de actore in possessionem misso, & facta sit venditio occasione alicuius debiti, cui obstat exceptio: An tunc venditio subsistat. & refert Iac. de Arena, vt venditio non valeat voluisse, propterea quod nō dicitur obligatus, & qui exceptionem habet. l. vel obligati. ff. de liber. cau. Et ideo venditio ob falsum debitum non valet. l. 1. §. hac verba. ff. ne vis fiat ei. & hoc probat Bar. in d. l. cum vero. §. subuentum. ff. de fideicommiss. libert. & notat Cynus in l. properandum. §. si autem reus, C. de iudic. & in l. consentaneum. C. quemo. & quando iudex & idem voluit Alex. in d. l. si finit a. §. Iulianus. ff. de damna infecto. in si. dum ait quod licet post adiudicationē factam creditori ex secundo decreto reus amplius non audiatur, id tamen quando creditori obstat exceptio, locum non habet, propterea quod tunc adiudicatio non subsistit, vt dixit Bar. in loco supra relato. Et licet prædicti quando creditori pro toto debito obstat exceptio loqui videantur: Idem tamē est, si pro parte tantum obstat: nam decretum etiam partim ex vera, & partim ex falsa causa nullum est penitus & in totum, prout supra diximus, per ea quæ voluerunt Bart. Castren. & alii in d. l. si non sortem. §. si centum. ff. de condic. indeb. & refert Ruin. in d. consil. 160. n. 27. vol. 2. His stantibus dubitatum fuit, An id absolute verum sit in datione in solutum iudiciali tātum, & locum habeat, ita vt adiudicatio facta à Iudice de pluri quam sit summa debita non subsistat, secus si fiat à parte parti. Et quamplures de datione in solutum seu adiudicatione iudiciali intelligendum esse voluerunt, vt habetur in l. 1. §. hac verba. ff. ne vis fiat ei. & tradit Bal. in l. certi condic. §. quoniam, num. 3. ff. si cert. pet. secus autem si à parte parti, per tex. in d. l. si non sortem. §. si centum, & tenuit Alex. in l. iuste possidet, vbi Dd. ff. de acq. poss. & Bal. in consil. 223. num. 1. & 2. vol. 2. & ita fuisse olim iudicatum attestatur Matth. Afflic. in decis. 218. num. 3. & 4. Hanc quoque conclusionem sequitur Aret. & Socin. in d. l. certi condic. §. quoniam. ff. si cert. pet. & Ias. in d. l. si non sortem. §. si centum. ff. de condic. indeb. & Dec. in d. l. cum amplius. ff. de reg. iur. & Alciat. in l. 1. §. sed & si mihi. ff. de verb. oblig. Et si Tiraquel. in tractat. de retract. in tit. de retract. ligniagier. §. 23. gl. 1. n. 24. dicat multos ex illis, quos supra retulimus, loqui tam in datione in solutum iudiciali, quam in conuentionali, facta à debitore creditori. Et ideo Curt. in tract. de feud. sequitur illam opinionem, vt in qualibet in solutū datione, videlicet tã iudiciali quam conuentionali, si fiat de maiori summa quam debeatur, non valeat, dū inquit posito vt valeat in feudatio in eo, in quo consuetudo exceditur, an saltem vsq; ad terminos consuetudinis subsistat, vt late ipse idem prosequitur, num. 10. & Ias. in d. l. si non sortem. §. si centum, num. 1. & Petrus Antonius Anguscio. in consil. 34. num. 2. lib. 3. Nam ad hoc vt bona debitoris vendi possint, de debito constare debet, l. hereditarium. vbi gloss. & Bar. ff. de bon. author. indic. possid. Præterea hanc conclusionem firmat etiam Roland. à Vake in consil. 7. num. 87. volum. 3. & Paris. in consil. 89. num. 64.

num. 68. vol. 1. & in consil. 98. num. 16. eod. vol. & Alciat. in tract. de presumptio. regula 10. in 3. parte. & Capit. in decis. 51. in primo. & Ias. in l. si is, ad quem. ff. de acq. hered. & Curt. in l. antepenult. colum. si. & qui admit. & in consil. 170. num. 21. & Tiraquel. in tract. de retract. in tit. de retract. lignia. §. 23. gl. 1. num. 23. & Castren. in l. a Diuo Pio. §. si pignora. col. 2. vers. quid autem si ipse debitor. ff. de re iud. & ibidem Alex. colum. 5. vers. circa hoc quarit Bar. & Ias. ibidem. col. 2. vers. secundo ex isto tex. & Alex. in l. 1. §. penult. col. 2. ff. de verb. oblig.

Ampliat hęc conclusio, si petito excedat debitum in minima parte, ut voluit Aret. in d. l. certi conditio. §. quoniam. ff. si cert. pet. ubi etiam Soc. col. si. & Decius in l. 1. in 3. not. ff. si cer. pet. ubi Bal. dicit pro hac conclusione consuluisse, & vere consuluit, ut habetur in consil. 496. tenor literarum. col. 3. vers. sed hic occurrit, vol. 1. & rursus idem voluit Bald. in c. quoniam. §. si autem. col. 1. vers. sed quid si missio, extra ut lite non contestata. & Fulgos. in consil. 137. quia ex facto ius oritur, in 1. dubio. & in consil. 172. viso processu. col. 2. vers. hoc itaq. recepto. & in consil. 190. viso toto. col. 2. vers. nec quemquam moueat. & Raph. Cum in d. l. iuste possidet ff. de acq. possess. & Roman. Castr. Alex. & Ias. in l. 1. §. sed si mihi. ubi etiam Alciat. num. 22. ff. de verb. oblig. & iterum Roman. in l. si is ad quem. ff. de acq. hered. & in consil. 450. presens dubitatio. in si. & in consil. 454. in re presenti. col. 3. & Florian. in l. 1. in hoc iudicio. col. 1. ff. famil. erascun. ubi inquit Bar. ita interroganti respondisse. & Castr. in l. si quis alia. col. 2. vers. ad quantum casum. ff. de solutio. dū inquit hoc esse singulare. & in consil. 175. visis & ponderatis. col. si. vol. 2. & Stephan. Bertran. in consil. 269. viso processu. num. 9. & 10. vol. 3. & Socin. in consil. 82. in causa. paulo ante finem. vol. 3. & Decius in consil. 403. quamuis in casu. col. 5. & in consil. 587. coram Magnifico. col. 2. & Matth. Afflict. in decis. 228. petita non semel. & iterum in decis. 358. in causa in fin. & Paris. iterum in consil. 81. num. 24. 25. & 26. & 34. volum. 2.

Sed redeundo ad primam conclusionem, quasiuit iterum Alex. in l. si non sortem. §. si centum. ff. de condic. indeb. quid dicendum sit, si res data in solutum excedat summam debitā ob id, quod in æstimatione erratum sit. Et dixit distinguendo, ut supra quod aut datum fuit in solutum à parte parti: & tunc subsistat, & nihil repetatur, quia tanti rem suam æstimare videtur, argum. l. Imperator. §. si centum. ff. de leg. 2. Aut à iudice, & tunc recurrendum esse arbitratur ad l. 1. C. de iure domi. impetr. & de hoc inquit Alex. tractasse in d. l. a Diuo Pio. §. si pignora. ff. de re iud. & idem tenet Alex. in l. 1. §. sed si mihi. num. 3. ff. de verb. oblig.

Verum si res in solutum data sit minoris æstimationis quam summa, pro qua data est: an in eo casu datio ipsa pereat, vel subsistat? Alex. in d. l. si finita. §. si centum. refert se ad tex. in d. l. a Diuo Pio §. si pignora. ff. de re iud. & ad ea, quæ notat Bal. in l. ordo. ff. de exceptio. rei iudic. & Ruin. in consil. 160. num. 25. vol. 2. & in consil. 145. n. 5. vol. 4. & tenendo quod tenuta nō corruiat, responderet illud quod dixit Bar. in l. quamuis. ff. de solutio. dum præsupponere videtur quod si uxori detur in solutum res maioris pretii quam sit dos, ut valeat datio ab initio, si facta sit soluto matrimonio. Et respondet Bar. loqui quando in summa, dotis debita non est erratum, sed in æstimatione rei, ut quia maioris æstimationis est res quā dos fuit, tamē data pro summa dotis: Nam tūc inquit in totū nō vitiari dationē sed valere, aut in totū, vel saltē pro rata, si a sciēte facta sit, quia videtur donasse ut dixit Castr. &

alii in d. §. si centum, & probatur in l. 1. C. de iure dot. il. 2. respondet Bar. loqui quando sciēter debitor pro maiori summa quam esset debita, rem in solutum dedit, quia illud plus tunc videtur dedisse animo donandi secundum Bar. in l. quamuis. ff. de solutio. Nam tunc datio in solutum ex vna tantum causa facta fuit hoc est partim ex causa donationis, & partim ex causa dotis, merito valeat datio in totū, & in hoc casu scilicet si facta fuit promissio vel datio a sciēte, & quando de hoc constabat intelligitur d. l. si diuortio. ff. de verb. oblig. ut dixit Alexan. in d. §. si centum, cum ibi notatis à Bar. qui loquitur quando in summa debiti fuit erratum, ut quia debitor credebatur ad plus teneri, & erat obligatus ad minus, & sic pro pluri & maiori quantitate, quam teneretur, per errorem dedit rem in solutum. In dubio autē præsumitur dationem per errorem factam esse, quando ille qui dat, tractat de damno & aduersarius de lucro, ut in casu d. l. si diuortio.

Limitatur præcedens conclusio, quod si datio in solutū fiat ad petitionem debitum excedentem, ut inquit Petrus Duennas in d. regul. 385. in 4. ampliatione, si res alicui adiudicetur tam ratione sui crediti, quam fratris, cuius mandatum non habeat: nam in eo casu quatenus creditum suum amplectitur subsistit, ut concludit Bal. in d. l. ordo. num. 17. C. de executio. rei iudic. quem sequitur Decius in d. l. cum amplius, num. 2. vers. tertio limitatur. ff. de reg. iur.

Secundo limitatur dicta conclusio, ut non procedat si datio in solutū vi definitiue sententiæ condemnatoriæ sit. Et ratio est, quia talis sententia de indebito debitum facit. l. 1. C. de condic. indeb. Et ideo infert, quod nisi instrumentum exequendum pro summa in eo contenta pronunciatum fuerit, & pignora in solutum concedantur: & tunc pignora in solutum dantur, quia pronūciatio verum debitum ir retractabile facit, & ita inquit Soc. voluisse ibidem plerūq. recentiores, referentes Bal. in l. 1. ff. ex quib. caus. in poss. eat. Illud præterea silentio inuoluendum non est, hanc conclusionem, ut scilicet datio in solutum ultra summā debitam non valeat: & si corruiat duos tamē effectus parere, quorum primus ille est, quod rei dominium integrum trāsfertur: Quod sane inde apparet quod indebiti conditio datur. §. sic itaq. Instit. de actio. Secundus autē effectus est, quod pro vero debito creditor bona in solutum data retinere potest, dummodo illud plus quod excedit soluat iuxta text. in l. si. col. 2. C. de iure domi. impetra. Ad quam Alex. & Paul. Castr. in d. §. si centum, se referunt. & de hoc tradit gl. in d. l. si nō sortem. §. si centum. Id autem limitatur, si res ad aliquem cum vitio deuenierit, propterea quod tunc nullo modo pro debito retinere potest l. si quis in tantam. & l. inuasor. C. unde vi. & l. si non iuncta, ubi tradit etiam Bart. C. in quibus caus. pign. tacite contrah. & l. 1. §. rediguntur. ff. quorum legat.

Tertio loco principaliter limitatur dicta conclusio, quando legitime constat de credito: nam tunc adiudicatio nulla dici non debet, propterea quod cum de tali credito publico instrumento vere & manifeste constet. l. precib. C. de proba. & l. desiderium. C. de pos. Cum igitur eo tempore, quo res vel bona in solutū data fuerūt, fuerint pro certa summa in ipso instrumento declarata & expresse data; & ex consequenti datio in solutum pro summa debita, non autem pro maiore: merito ut in hoc casu subsistat, dicendum est. Hanc conclusionē sequuntur Purpuratus

ratus & Ripa in l. admonendi. ff. de iureiur. videlicet Purpuratus n. 295. & Ripa, n. 125. Nec ob stare dicunt, si summa scripta in libro debitoris repugnet summae instrumenti, vel variet ex aliqua parte, propterea quod stante communi conclusione, ut libris in fauorem scribentis non credatur. l. rationes. & l. exemplo. C. de probat. cum vulgaribus & id etiam quod aliquae ex rationibus vel (ut aiunt vulgo) partibus cum instrumentis conuenirent, ut dixit Castrensis in cons. 301. vol. 1. quoniam contra Castrensem tenuerunt Ripa & Purpuratus in locis supra paulo ante relatis. Ratio autem est, quia facillime daretur ad delinquendum occasio, cum possint veris multa falsa in probationibus facillime admisceri, ut eo in loco inquit Purpuratus. Nec (si recte animaduertatur) ullus erit rationum liber, cuius aliqua pars verificari ac iustificari non possit. Accedat etiam quod in eo casu libro rationum proferente fides adhiberetur, contra text. in d. l. exemplo, cum aliis concordantibus. Decius tamen has varias opiniones hunc in modum concordare conatur in l. 1. C. de eden. & in c. 2. extra de probat. Nam inter connexa & non conexa distinguendum arbitrat. Hanc precedentem conclusionem limitat Ceph. in d. cons. 198. n. 1. cum seq. vol. 2. si fortasse tempore ipsius dationis in solutum creditum ipsius petentis liquidum non sit, sed ad eius liquidationem aliis administriculis & suffragiis opus erat. Et ideo in eo casu compensatio fieri non potuerit, nec ex consequenti creditum liquidum & manifestum minui. in l. fin. C. de compens. Nam alioquin creditum aduersarii compensari potuisset: & ideo in solutum datio debitam summam excederet contra praedicta. Verum ubicumque creditum aduersarii deductum non est, nec compensationis exceptio opposita, creditum petiti ad creditum aduersarii diminutum non dicitur. Et ideo non solum non compensatum, sed nec etiam in compensatione deductum. Et ideo cum in eo casu plus debito petiti non videatur, merito quin datio ipsa in solutum subsistat, dubitandum non est. Compensatio namque ipso iure non fit, sed opponi debet, & ut fiat peti. l. si constat. vbi etiam Doct. C. de compens. & tradunt Doct. in §. bonae fidei, & in §. in compensationibus. Inst. de act. Id autem multo magis, cum instrumentum crediti accessit iurandum, locum habet, propterea quod compensationis exceptio obici non potest, ut dixit Marth. Afflict. attestans de communi opinione, in decis. 381. & alibi voluerunt Dd. Praeterea tunc etiam non procederet, cum talis exceptio altiore indaginem exigeret, propterea quod cum tunc admittenda non sit, pariter etiam an plus debito petiti sit, incertum est. Et ideo datio in solutum ex eo capite infringi non potest, nec debet. d. l. si. & tradit Rom. in cons. 76. n. 3. Verum conclusio quam Ceph. substinere conatur, non caret difficultate, & ideo cogitandum relinquo.

CAP. XIII.

ARGUMENTVM.

Datio in solutum à iudice facta non subsistit, vbi plus datur quam debetur.

SUMMARIUM.

Datio in solutum facta à iudice pro maiori summa quam debetur, non tenetur nec subsistit, etiam in parte de summa debita.

2 Interlocutoria ex falsa causa interposita nullius est momenti. (nulla est.)

3 Sententia interlocutoria ex falsa causa interposita

4 Suspectum aliquem de fuga iurans in maiori quantitate & procurans carcerari captus relaxandus est.

Quoniam ut supra diximus, datio in solutum executionis species est, nonnullae species recensendae sunt, in quibus datio ipsa in solutum non subsistit: Ut inde intelligatur, in quibus casibus huiusmodi executio locum habeat. Primus igitur casus est, loquendo de iudiciaria in solutum datione, cum plus à iudice quam debitum sit in solutum datur: id quod tunc accidit, cum creditor plusquam sibi debeat, in solutum sibi dari petit: ea enim pro maiori summa quam creditori debeat in solutum datio, ipso iure nulla est, ut inquit Bar. & sequitur alii, in l. si non sortem. §. si certum. ff. de cond. & demon. & Bal. in l. certi conditio. §. quoniam. ff. si cert. pet. & Decius in cons. 402. n. 2. par. 3. inquit id generaliter in iudicium decretis procedere, & idem voluit Ruin. in cons. 57. n. 3. vol. 5. & rursus Ruin. in cons. 17. n. 6. eod. vol. 5. & in cons. 160. n. 25. vol. 2. & Cephal. in cons. 198. n. 1. vol. 2. Item quod sit nulla prorsus, & in totum, tenet etiam Hipp. Marfil. in l. si. n. 46. ff. de iurisd. omn. iudic. inquit idem voluisse Bal. in cons. 436. viso testamento, sub Rub. de debito, & c. vol. 6. Et procedit etiam si huiusmodi dationis in solutum decretum partim ob verum, partim ob falsum debitum interpositum sit. Ratio autem est, quia decreta sunt indiuidua, ut notat Bal. in l. certi conditio. §. quoniam, col. 4. vers. secundus si iudex. ff. si cert. pet. & sequitur Rom. in cons. 454. in re praesenti, col. 2. vers. Quinimo. & Fulg. in cons. 136. quia ex facto, col. 2. in si. Item quod prorsus & in qualibet parte corruat, voluit etiam Curt. iun. in cons. 70. n. 3. & iterum Ruin. in cons. 136. n. 5. vol. 1. Quandoquidem datio in solutum sententia interlocutoria est, non definitiva, cum lite contestata non proferatur, ut inquit Fulg. in d. cons. 136. n. 1. sine qua ad definitiuam sententiam deueniri non potest. l. si. §. illud. C. de tempor. appel. & c. quondam frequenter extra ut lite non contestata. Sed sic est, quod sententia interlocutoria ex falsa causa interposita, nulla est, l. si. hac verba. ff. ne us fiat et. & l. tam vero. §. subueniunt. ff. de fidei commiss. libet. & Cur magis putat. §. manet ff. de reb. eorum, qui sub tutela. & Fulcinius. §. si quis possederit ff. ex quibus caus. in possess. eatur vbi notat Bar. Praeterea quod penitus nulla sit, firmat Lauren. Calc. in cons. 77. n. 33. & Cephal. in cons. 47. n. 45. vol. 1. & iterum idem voluit Dec. in l. cum amplius, in prin. ff. de reg. iur. & ideo dixit Bal. in d. cons. 436. vbi refert. Marfil. in d. l. si. §. si aliquis quempiam suspectum de fuga in maiori summa, quam vere & realiter sit debitor, & ideo in carcerem duci procurat, tunc huiusmodi captum relaxandum esse. Et id diligenter adnotandum est, cum possit quotidie accidere, ut quis aliquem maioris quantitatis de fuga suspectum ideo iuret, ut id sibi facilius concedatur. Praeterea hac conclusionem, ut in totum videtur & corrumpit, firmat Alex. in l. 1. §. si & si mihi, n. 3. de verb. obl. & iterum firmat Francis. Curt. in tract. feud. in c. q. prin. secunda pars prin. n. 14. & mouetur eadem ratione quod iudicis decretum indiuiduum interueniat. Et idem quod in totum annullatur, voluit Ias. in d. l. si non sortem. §. centum. n. 16. & 2. & Rol. a Valle in cons. 71. n. 37. vol. 3. & Itaq. in tract. de vtrog. retract. in tit. de retract. lignia. §. 23. gl. 1. n. 23. & Petrus Ant. Angusciola in cons. 34. n. 1. & Petrus Rebuffus in tract. de liter. oblig. in l. art. gl. 12. n. 4.

CAP.

C A P. XIV.

A R G V M E N T V M.

Datio in solutum à iudice nō subsistit, vbi summa per compensationem aut alias imminuitur.

S V M M A R I A.

- 1 Datio in solutum facta pro maiori summa quam sit debitum, non tenet, si repugnet aliqua exceptio, quæ debitum minuat.
- 2 Venditio facta occasione debiti, cui obstat exceptio, an valeat.
- 3 Venditio facta ob falsum debitum, non valet.
- 4 Reus post adiudicationem factam creditori ex secundo decreto, an amplius audiatur, & quando.

Ampliatur præcedens conclusio, vt scilicet datio in solutum pro maiori summa quam debita sit, non subsistat, si debito cuius causa Iudex in solutum dedit, aliqua obstat exceptio, quæ debitum minuat, vt puta compensationis: & si non in totum, sed pro aliqua parte fiat compensatio, quandoquidem quis pro ea parte compensanda obligatus dici non potest, & ideo cū adiudicatio pro causa partim vera, & partim falsa facta appareat, nullo modo valere potest, vt voluit Bar. in d. l. si non sortem. §. si certum, n. 9. ff. de condit. indeb. & tradit Ruin. in consil. 160. num. 26. & 27. vol. 2. per tex. in l. cum vero. §. subuentum. ff. de fideic. liber. & voluit Bar. in l. Fulcinius. §. 2. ff. ex quib. caus. in poss. eatur. dum quarit, quid respondendum sit, si actor in possessionem missus sit, & venditio in debiti causa: cui exceptio resistit, facta sit: an valeat talis venditio. Et subdit Iacob. ab Arcena indistincte tenuisse, huiusmodi venditione non valere. Et ratio est, quia ille non dicitur obligatus, qui exceptionem habet, l. vel obligatus. ff. de liber. caus. 34. Et ideo venditio in ob falsum debitum à iudice facta non valet. l. 1. §. hac verba. ff. ne vis fiat ei. & hoc inquit probare Bar. per tex. in d. l. cum vero. subuentum, & per ea quæ notat Cyn. in l. properandum. §. si autem reus. C. de iudic. & in l. consentaneum. C. quomodo & quando iud. & idem tenet Alex. in d. l. si finita. §. Iulianus, in vlt. verbis ff. de dam. insec. inquit quod licet post adiudicationem factam creditori ex secundo decreto: reus amplius audiendus non sit, id tamē locum non habet, cum creditori obstat exceptio, propterea quod in eo casu adiudicatio non subsistit, vt notat Bar. eodem in loco. Et quamuis prædicti loqui videantur, quando creditori ad integrum creditum exceptio resistit & obicitur, idem tamen si pro aliqua parte repugnet & obiciatur, dicendum est: cum vt supra sæpe diximus, decretum interpositum partim ex vera, & partim ex falsa causa, in totum corrumpat, vt voluit Bar. & sequuntur Paul. Castr. & alii in d. l. si non sortem. §. si centum. ff. de conditio. indeb. vbi expresse volunt, in solutum dationem prorsus & in totum nullam esse, si summa, pro qua facta est, etiam pro parte aliqua debita non sit, vt late tradit ibi Felin. ad quem me refero.

C A P. XV.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

- 1 Datio in solutum pro maiori quantitate quam sit

debitum à parte parti, hoc est à debitore creditori, subsistit.

Limitatur præcedens conclusio generalis, & dicitur non procedere in datione in solutum, quæ fit à parte parti, hoc est à debitore creditori, propterea quod ea etiam si pro summa debitum excedente data sit, subsistit, dummodo tamen debitor huiusmodi excessum non ignoret. Ratio autem est, quia illud plus in quo excedit, donare voluisse censetur, vt ait Bart. in d. l. quamuis. ff. de solutio. tum etiam quia datio in solutum in eo casu ab eadem causa descendere videtur, & ea quidem vera, licet in duas distinguatur, videlicet partim ex causa debiti, & partim ex causa donationis: Et ideo mirum non est, si in eo casu datio in solutum omnino & in totum subsistit, si à sciente fiat, & de ea constet. d. l. si diuortio. ff. de verb. oblig. Et tradit Alex. in d. §. centum. dum vult, illum tex. procedere, vbi in summa debiti erratum sit, vt puta si forte debitor ad maiorem summam teneri censuerit, quam esset obligatus, & ideo pro maiori summa quam esset obligatus, errans dederit. Hanc conclusionem tenuit etiam Castr. & sequuntur recentiores in d. §. si centum, & probatur in l. fin. C. de iure domin. impetr. & tradit Ruin. in d. consil. 136. & Paris. in consil. 81. num. 36. vol. 2. qui ex eo etiā mouetur, quod debitor rem suam tanti aestimasse videatur. & rursus idem inquit voluisse Paul. Castr. in l. à Diuo Pio. §. si pignora. colum. 2. vers. quid autem si ipse debitor. ff. de re iudic. inquit huiusmodi in solutum dationem valere, etiam si res in solutum data longe maioris aestimationis sit. Nam in eo casu debitori, qui ita dedit, imputandum est: & hanc conclusionem sequitur ibidem Alexan. colum. 5. vers. circa hoc querit Bar. & Ias. ibidem, colum. 2. vers. secundo existo tex. & rursus Alex. in l. 1. §. penult. col. 2. ff. de verb. oblig. Nec in donatione in solutum, quæ fit à debitore creditori, valet ratio supra deducta de decreti indiuiduitate, ex quo inter partes ipsas contrahentes decretum necessarium non est, vt inquit Alciat. in l. 1. §. sed si mihi, num. 30. ff. de verbor. oblig. Contrariam vero opinionem, siue in solutum detur à parte parti, siue à iudice, tenet Ruin. in consil. 17. num. 6. volum. 5. & in consil. 160. num. 25. vol. 2. & Cephal. in consil. 198. num. 1. volum. 2.

C A P. XVI.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

- 1 Datio in solutum pro maiori summa quam sit debitum, non annullatur, quando ille, qui dedit fundum, partem daturus non erat.
- S**ecundo limitatur præcedens conclusio, & quando ille, qui fundum dedit in solutum pro minori summa, quam sit debitum, partem daturus non fuisset, vt puta si illum cum alio communem habere noluerit, vt inquit Alciat. in l. 1. §. sed si mihi, num. 30. ff. de verb. oblig.

C A P. XVII.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

- 1 Datio in solutum pignoris conuentionalis, etiam quod sit plurius quam debitum, subsistit.

Tertio

Tertio limitatur † in pignore conuentionali, vt inquit Alciat. in dicta l. prima. §. sed & si mihi, num. 30. ea ratione, quod ibi decretum diuicuum ratione personarum esse non potest. l. de vnoquoq. ff. de re iudic. & voluit Bald. in l.ordo, questio. penult. C. de exceptio. rei iudic. & hac de re refert se ad ea, quæ dixit Alex. in l. iuste possidet. ff. de acquiren. possess. cum concordantibus ab eo adductis.

CAP. XVIII.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

I Datio in solutum, quæ excedit debitum, quia fuit erratum in estimatione, an subsistat & valeat.

Quæritur stantibus prædictis, † an si detur aliquid in solutum, quod excedat debitum: non quia fuerit plus debito petatum, sed quia in estimatione erratum sit: Et in hac dubitatione, vt datio ipsa in solutum valeat, dicendum est, vt inquit Bossius in tract. crimina. in tit. de datione in solutum, num. 1. vbi expresse, prout etiam alij concludunt, facit illam differentiam, an creditor plus petierit quam sibi debeat, & ideo plusquam sit debitum in solutum datum sit, vel in ipsa estimatione sit erratum: quia fortasse vtilius res fuerit æstimata. Et ideo inspecta tali estimatione plus debito solutum sit. In primo enim casu dationem ipsam in solutum nullam esse existimat, si etiam in minimo quadrante excedat: in secundo vero nequaquam: sed quatenus æstimatio ad debitum ascendit, subsistat: quatenus vero excedit, repeti possit, sed habeat creditor soluendo illud, in quo excedit facultatem retinendi rem in solutum datam, iuxta l. fina. colum. 2. C. de iure dom. impetran. ad quam Alexand. & Castrensis in dicto §. si centum, se referunt. Petrus autem Rebuffus in tracta. de liter. obligatio. in primo artic. gloss. 12. num. 4. contra voluit, vt si iudex det fundum maioris pretij in solutum: pro minori pretio quæ sit debitum, etiam pro rata non extinguatur, sed corruat ipsa in solutum datio per ea, quæ ibi deducit, & voluerunt Bartol. las. in dicta l. si non sortem. §. centum. ff. de conditio. indeb. Et Decius in consil. 403. quamuis, num. 21. & in l. cum amplius. ff. de regul. iur. vbi, vt supra vidimus, limitat in venditione facta à creditore pignoris conuentionalis virtute potestatis illi concessæ in instrumento. Nam in eo casu licet vendat rem excedentem eius creditum, venditio non retractatur: sed quicquid pretij excedit suum creditum, debitori restitui debet. l. si in aliquo. C. de distractio. pigno. & l. quamuis. §. fina. ff. de pigno. actio. Nec refert, quod iudex in tali casu consentiat, & suum decretum interponat, quia tunc pignus prætorium non dicitur, sed conuentionale: & ideo data in solutum datio non vitiabitur, tanquam pignoris conuentionalis venditio sit, vt notat Bart. in l. creditores, in fi. C. de pigno. Et ideo non habet locum text. in d. §. si centum, & in d. l. cum amplius. Concludit igitur Rebuffus eodem in loco, prout dicebat etiam Aegidius Bossius eo in loco, quod quando erratum est in summa debiti principalis: vt puta quia triginta forte debebantur: & res ascendens ad pretium quadraginta vel quinquaginta data fuit: at secus si in estimatione rei in solutum datæ erratum sit: vt puta si debebantur centum, & res data in solutum est pretij

centum quinquaginta: tunc enim datio in solutum, vt diximus, pro summa vere debita substat: residuum vero repetitur, vt notat Bald. per illum text. in l. fin. col. 2. vers. item pignus. C. de iure domin. impetra. & notat Alexand. post Castren. in d. §. si centum. & idem Bald. rursus in cap. frequenter. §. sin autem, extra vt lite non contestata. & Alex. in l. 1. §. penult. ff. de verb. oblig. Procedet igitur text. in d. l. si centem, si mihi centum debeantur, & res mihi pro maiori summa in solutum data fuit, vt puta pro centum viginti vel triginta, & consequenti plus mihi quam deberetur, datum fuit: Secus vero si plus petatum non sit, quam debeat, sed res maioris æstimationis adiudicata sit: tunc enim adiudicatio & datio in solutum subsistunt: & si illud, in quo excessum est, restituatur. Verum quia Petrus ipse Rebuffus contra prædicta videtur hanc conclusionem extendere ad eum casum, in quo iudex suo decreto fundum maioris estimationis pro minori dat, & vult vt debitum etiam pro ea rata non extinguatur, sed datio ipsa in solutum vitietur. d. l. si non sortem. §. si centum. Merito concordando opiniones inquit ibidem, num. 5. prædicta intelligere, cum debitor quis sit certum aureorum, habeatque rem, vel fundum illam summam continentem: Verum non obstante illa summarum paritate & æqualitate, aliam rem maioris æstimationis creditor ipse in solutum acciperet, nam tunc excedere diceretur: Secus vero si duæ tantum res extarent, alia octuaginta aureorum, & alia quinquaginta, vel vna tantum ducentorum aureorum: nam in eo casu licet illæ duæ res simul iunctæ debitum excedant, vel illa sola ducentorum aureorum, in solutum tamen capi posse. vt inquit gloss. in authen. & qui iurat, in versic. iuxta mensuram. C. de bonis auctor. iudic. possid. & voluit Florian. in l. quemadmodum. §. magistratus. ff. ad leg. Aquilam, & ita inquit obseruari in Gallia, quæ quidem praxis etiam in Italia obseruatur, & præsertim Florentiæ, & quidem summa ratione. Nam alioquin raro aut pene nunquam ob facti difficultatem huiusmodi dationes in solutum ad actum deduci possent, cum sit pene impossibile, vt debitor rem æqualis æstimationis sui debiti possidere reperiatur: Et ideo dicendum fortasse erit, illam conclusionem non subsistere, vt si detur res in solutum maioris æstimationis sui debiti, decreto iudicis in totum corruat, sed solum cum plus fuerit petatum, vt supra diximus. & ita etiam (ni fallor) loquitur Dec. in d. l. cum amplius, quicquid dicat Rebuffus. Et ideo ibid. Cagni. duo inquit poni exempla. Primum ob impotentiam, vt puta si res indiuidua in solutum detur: nam tunc datio in solutum in totum corruit, & vitietur, si pro aliqua fortasse parte detur: Secundum vero inuitam communionem respicit, & à lege damnatam, vt inquit text. in d. §. si centum. vt puta si cogeter manere in communionem, & rem communem habere, vt declarat Angel. in consil. 54. quod tamen consilium non inueni. limitari tamen deberet illa conclusio, vbi statuta mandarent bona vsque ad concurrentem quantitatem in solutum dari, nam tunc pro ea summa substat. Et ideo dixit Ruin. in d. consil. 136. non ob stare illud, & notat Bar. in d. l. quamuis. ff. de solutio. præsupponens, vt si uxori res maioris æstimationis quæ sit dos detur, dationem subsistere si fiat soluto matrimonio, quia intelligendum est, vbi cunq; in summa dotis debita erratum non est, sed in ipsa rei æstimatione.

CAP. XIX.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIVM.

I Missio in possessionem pro maiori summa quam sit debitum, in totum vitatur & corrumpit.

Procedit etiam prædicta conclusio in missione in possessionem rei excedentis summam debitam: nam in casu in totum vitatur & corrumpit, ut voluit Alexan. in dicta l. prima. §. sed & si mihi, numero tertio. ff. de verborum obligatio. dum inquit Bald. in eodem §. referre Bartol. consuluisset missionem in possessionem rei debitum excedentis, in totum vitari & corrumpere. & dicit facere text. in l. prima. §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei. subdit tamen id notabiliter limitare Bald. in dicta l. ordo. in penultima questio. C. de executio. rei iudic. & refert de hoc se ad dicta Bartol. in l. fina. col. fina. C. de iure domin. impetran. vbi inquit text. esse notabilem.

CAP. XX.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIVM.

I Datio in solutum plus debito etiam si in laudo facta sit, corrumpit.

Procedit etiam præcedens conclusio in adjudicatione seu datione in solutum in laudo facta: propterea & illa quoque pro maiori summa facta nulla est in totum, ut voluit Bartol. quem communiter sequuntur alij Doctores in d. l. si non sortem §. si centum. ff. de conditio. indeb. & tradit Bald. in l. certi conditio. §. quoniam ff. si cert. pet.

CAP. XXI.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIVM.

I Fructus percepti à creditore, vbi datio in solutum est nulla, restituendi sunt, vel saltem in sortem principalem imputandi.

Infertur autem ex superscriptis ad quæstionem, qua quotidie accidit nam stante huiusmodi nullis in solutum dationibus, de quibus etiam infra dicendum est, dubitari potest de fructibus ex bonis in solutum datis interim susceptis. † Qua in re dicendum est, creditorem cui huiusmodi adjudicatio, vel in solutum datio facta est, ad fructuum restitutionem obligatum esse vel saltem teneri eos in sortem principalem imputare, ut inquit Ias. in d. l. si non sortem. §. si centum. ff. de conditio. indeb. & Afflict. qui multos alios refert in decis. 218. numero quarto, & idem voluit antea Bar. in eadem l. si non sortem. §. si centum. & Paul. Castrens. & recentiores Papien. Et licet Rapha. Cuman. in l. iuste possidet. ff. de acquir. possess. & Roman. in l. si is, ad quem. ff. de acquir. hered. contrarium verius existimare videatur subdicens valere adjudicationem, licet res cum fructibus sit restituenda: attamen nullus negat etiam quod contraria opinio tenuerit, quin fructus una cum restituendi sint. Ratio autem est, quia cum detur conditio indebiti, competit etiam ad fructus bona fide perceptos, quibus ipse creditor percipiens locupletior factus est, ut voluit Bartol. & sequuntur

recentiores in l. quod in debitum. ff. de conditio. indeb. Natura enim huius conditionis ea est, ut quis obligetur ad id, in quo factus est locupletior, id quod approbant etiam ibidem recentiores Papienses in d. l. indebiti, asserentes fructus esse in obligatione, non secus ac rem ipsam principalem: Et ideo mirum non est si veniant à tempore obligationis, debeantque una cum re ipsa restitui, ut voluit etiam Alberic. à Rosate idem. Siue igitur teneamus opinionem Bartol. & sequacium, quæ fortasse magis communis opinio est, ut scilicet ipsa adjudicatio à principio nulla sit: & tunc ex consequenti dicendum est, fructus semper ad dominum rerum in solutum datarum pertinere. Si vero alteri opinioni adhæreamus, ut creditum conditione indebiti repetatur à die permutationis à putatio creditore, quo casu licet contrarium fortasse dicendum videatur ob id quod dominium translatum fuerit, cum bona æstimata determinata quantitate data fuerint, & sic pro ea summa vendita dicantur, iuxta ea qua habetur in l. ex conventionem. C. de pact. & in l. plerumque. ff. de iure dot. In dubio enim res, quæ æstimata accipitur, eo animo accepta videtur, ut inquit gloss. in l. l. C. de præd. curia. libro 10. & tradit Bald. in l. fin. C. ne liceat potentio. & recentiores post alios in d. l. ex conventionem. Quo fit, ut breui manu pretium ex venditione dictorum bonorum redactum, acceptum videatur, & dicto putatio creditori solutum, argumentum singularia. ff. si cert. pet. & l. licet. §. quoties. ff. de iure dotium. & utrobique tradunt Doctores. Unde est, quod licet re vera non esset creditor, & ideo repeti posset tanquam indebite solutum: illud tamen restitui deberet, quod solutum fuit, videlicet quantitas illa ex pretio bonorum redacta, & ipsi creditori putatio soluta: & ex consequenti nullo modo videatur teneri ad fructus seu pagas crediti, de quo ibi loquitur. His tamen non obstantibus, quod fructus restituendi sint, concludendum existimat: & primum, quia non transit dominium rei venditæ in emptorem, nisi vel vere & realiter soluto pretio, de eo fide habita, vel aliter quomodocunque de eo venditori satisfacto, ut habetur in §. vendita. Institut. de actio. cum vulgaribus. & est gloss. in ultimis verbis, in l. traditionibus, C. de pact. quam sequitur Aret. post alios, asserens non solum requiri pretij solutionem ad hoc ut dominium rei venditæ in emptorem transferatur, sed etiam ut nummos faciat accipientis, ut est text. in l. cum fundus. §. servum tuum imprudens, in versicul. deberetur. ff. si cert. pet. & facit. text. & illud quod ibi notatur in l. exempto, in princip. in versicul. emptor autem. ff. de actio. empt. Modo sic: si dicamus, ut de bonis ipsis in solutum datis fuerit venditio inter dictas partes celebrata, ex eo quod dicto creditori putatio æstimata consignata fuerint, & tunc dominium remansisse penes ipsum debitorem fateri necesse est, cum pretium solutum fuisse dici non possit, minusque quod accipientis factum fuerit. Quinimo si re vera debitor non erat, non potest breui manu dici prius traditum debitori, & deinde à debitore creditori, cum regula sit in iure notissima. Ibi fictionem nihil efficere, vbi veritas locum habere non potest. §. minorem natu. Institut. de adoptio. & l. qui ad certum. ff. locati. cum vulgaribus. Exigit enim fictio extrema habilia, ut dixit Bart. in l. nec utile. ff. ex quibus caus. maio. qua utique cessant in casu, in quo debitorum

tum non subest, & ideo solutum esse fingi non potest: Et ideo concludendum est ut fructus ad ipsum putatum creditor pertineat. Item idē comprobatur p. tex. ubi id notatur, in l. curabit. C. de act. empt. ubi habetur prouinciarum Praesidem emptorem compellere possessionē nactum & fructus rei emptae percipientem pretium cum usuris soluere, quē quidem usurē tanquam interesse, seu damnum emergens, hoc casu etiam de iure canonico permittuntur, ut inquit gloss. quam approbant Doct.

CAP. XXII.

ARGUMENTVM.

Datio insolutum non valet sine certa summa.

SUMMARIA.

- 1 Datio insolutum non subsistit, cum sit pro summa incerta.
- 2 Datio insolutum seu adiudicatio, sine certo pretio non valet.

Secundo principaliter non valet datio insolutum, cum sit pro incerta quantitate, ut inquit Ruin. in consil. 81. num. 6. vol. 1. per ea, quae voluit Bart. in l. a Diuo Pio. §. si pignora, in princ. ff. de re iudic. prout etiam non subsistit venditio ratione incertitudinis per text. in Insit. de emptio. & venditio. iuncta l. 3. ff. de usucap. pro empt. Id quod subdit ibidem Ruin. procedere, si pretium a duobus viris probis declarandum sit. Et ratio est, quia & ipsi etiam viri probi incerti sunt, & incertitudinem inducunt, & sic adest incertitudo rei & personae: Vnde est ut insolutum quoque datio non valeat. l. si merces, in princ. ff. loca. Vnde etiam est ut datio insolutum sine certo pretio nulla sit, & pariter etiam adiudicatio, ex quo emptioni comparatur. d. l. 3. ff. pro empto. & d. l. si praedium. C. de iudicio. In emptione autem & venditione certum pretium requiritur. §. pretium. Insit. de emptio. & venditio. & notatur in l. 2. ff. de contrahen. emptio. & in l. empti. C. eod. titul. Et ita in adiudicatione pro incerta debiti quantitate facta: tenuit Bartol. & sequitur Angel. in d. l. a Diuo Pio. §. si pignora. ff. de re iudic.

CAP. XXIII.

ARGUMENTVM.

Datio insolutum contra minorem indefensum non valet.

SUMMARIA.

- 1 Datio insolutum est nulla, quando est contra minorem indefensum.
 - 2 Sententia contra minorem indefensum, est ipso iure nulla.
 - 3 Sententia interlocutoria praedictialis contra minorem indefensum ferri non solet.
 - 4 Sententia interlocutoria contra minorem indefensum lata, in quibus casibus subsistat.
- 1 Tercio non valet datio insolutum, sed corrumpit, cum est contra minorem indefensum, ut inquit Ruin. in consil. 160. num. 31. vol. 2. Sententia
- 2 Namque contra minorem indefensum lata, est

ipso iure nulla, & praesertim si caret curatore, ut est text. in l. acta. §. si ff. de re iudic. & tradit etiam Bartol. in l. contra pupillum, eod. titul. Praeterea idem quoque si curatorem habeat, sed defensus non fuerit, dicendum est, l. cum & maiores. C. si aduers. rem iudic. & ibi notant omnes. Id autem non solum in definitiua sententia locum habet, sed etiam in praedictiali interlocutoria, ea potissimum ratione quod contra minorem indefensum ferri non solet, ut voluit Bart. & ibidem sequuntur alii, in l. si praeses, per illum text. C. quomodo & quando iudex. In eo enim tantum calu subsistit interlocutoria contra minorem indefensum lata, cum suapte natura contra minorem indefensum ferri solet, ut est pronuntiatio mittendi in possessionem ex primo vel secundo decreto: alioquin vero secus, ut inquit Doctores eisdem in locis, si contra minorem indefensum suapte natura ferri non solet.

CAP. XXIV.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIVM.

- 1 Datio insolutum vel adiudicatio nondum natis obesse non potest.

Quarto non subsistere dicitur ipsa insolutum datio seu adiudicatio, cum de nondum natis tractatur: nam quo ad illos siue haereditate iacente, siue iam adita, facta fuerit, ex quo non faciunt citari, nec alius pro eis, quando curator non datur bonis, nec haereditati. l. i. ff. de curat. bonis dando. & l. si quis instituitur. ff. de haereditibus instit. subsistere non potest, ut tradit etiam Ruin. in consil. 160. numero 31. volumine secundo.

CAP. XXV.

ARGUMENTVM.

Datio insolutum facta a iudice non valet, ubi est filius suus indefensus.

SUMMARIA.

- 1 Datio insolutum seu adiudicatio non subsistit, si tempore moti iudicii & lata sententia extat filius suus legitimo defensore carens.
- 2 Haereditas stante filio suo non dicitur iacens.
- 3 Filius donec non abstinet, est vere haeres.
- 4 Haereditas per suos haeredes ut adita, non ut aduenda, transmittitur cum potestate abstinendi.
- 5 Processus factus tanquam contra haereditatem iacentem stante suo haerede ante abstentionem, est ipso iure nullus.
- 6 Interpretatio longissima consuetudine recepta, obuanda est.
- 7 Statutum contra ius licet non valeat, si tamen ut valeat consuetudo interpretetur vitalis consuetudinis valet & contra ius extenditur.
- 8 Attestatio simplex alicuius instrumenti a notario confecta sufficit in iudicio executiuo, stante curia consuetudine: & si statutum dicat, instrumentum garantigatum executioni demandandum esse.
- 9 Consuetudo est optima legum interpretis.
- 10 Stylus curiae seruari sufficit.
- 11 Consuetudo & stylus curiae probatus quando dicatur.
- 12 Haereditas iacens, quando dicatur.

Quiato non subsistit datio ꝑ in solutum vel ad iudicatio, si tempore moti iudicij & latæ sententiæ superest filius suus legitimo defensore carens: nam tunc sententia prædictæ bonorum adiudicationis, & dationis in solutum, ipso iure nulla videtur, tanquam contra pupillum non defensum lata. *d. l. cum & maiores. C. si aduers. rem iudic. & l. acta. §. fin. & l. contra pupillum. ff. de re iudic.* Nec huic conclusioni repugnare videtur, quod ipse filius & suus hæres tempore motæ litis latæque sententiæ se paternæ hereditati non immiscuerit: & ideo satis fuerit actori, si contra hereditatem iacentem sui debitoris egerit, eaque seruauerit, quæ ex forma statuti, ubi fortasse de hereditate debitoris conuenienda extiterit, seruari oportet: Nam ad hoc responderetur, extante filio suo hærede hereditatem ꝑ iacere dicendum nõ esse, ut inquit glos. *ing. quam sequitur ibi Bald. post Cynum in l. cum hereditas. C. de positi. & tradit Aretin. in consilio 26. factum, super quo postulatur consilium, columna 6. in principio. & videtur voluisse Bartol. in l. fin. ff. de conditio. institut. & sequuntur magis communi ter recentiores in l. prima. C. si ut se ab heredi. abstine. & comprobatur eo quod dixit Bartolus in l. necessarijs, circa principium. ff. de acquir. hered. dum vult, ut si filius donec non abstinet, sit vere hæres, vereque obligatus, licet talis obligatio in euentum conditionis, videlicet si se abstinere, reuocetur: & ideo ut interim hereditatem iacere impossibile est. Vnde infert Baldus *ibidem, & in l. si quis filium. §. primo. ff. de acquir. hered. & in l. prima. C. de his, qui ante apert. tabul.**

4 hereditatem ꝑ a suis heredibus ut aditam, non ut adeundam, transmitti, cum potestate tamen abstinendi: Id quod refert & sequitur Aretin. *in dicto consilio 26. columna 6.* Si igitur stante suo hærede ante abstensionem, hereditas iacere non potest, statuta de quibus supra diximus, locum habere nõ possunt, sed extraneo tantummodo hærede existente. Et ideo in his terminis dixit Baldus *in l. cum hereditas. autoritate gloss. ibi.* processum contra hereditatem iacentem factum ante abstensionem stante suo hærede non subsistere, sed ipso iure nullum esse. Contrariam autem opinionem tenuerunt Castrenf. & Salycet. *in dicta l. cum hereditas,* quæ repugnat gloss. & Bartolo *ibi,* quos etiam secuti sunt Dynus & magis communiter antiquiores *in dicta l. prima. C. si se ab heredi. abstine. & asserit ibidem Alber. esse veriore opinionem, ut stante suo hærede etiam ante immixtionem hereditas iacens non dicatur: & id ob beneficium abstinendi, quod filijs in potestate existentibus concessit Prætor.*

Prædicta igitur conclusio de iure ciuili vera est: at quia, ut supra diximus, aliter de iure municipali sæpe accidere potest, merito breuiter nonnulla attingenda sunt: Et in primis limitatur dicta conclusio, ut illis in locis non procedat, ubi extaret statutum concedens contra hereditatem iacentem simpliciter agi posse: nam tunc forma ipsorum statutorum inter ipsorum statuentium subditos, iuris cõmunis dispositione omilla, seruanda est. *l. omnes populi, ubi late tradit Bartol. ff. de iustit. & iure & l. cunctos populos, & ibi late per Scribentes. & maxime Caccia-lupum. C. de summ. Trinit. & fide cathol.* Et præsertim, quando ut diximus, statuta, quoad modum agendi, indistincte loquuntur, siue existat suus hæres,

& si mus ante immixtionem, siue extraneus, & ideo generaliter & indistincte intelligi debent. *l. prima. §. generaliter. ff. de legat. præstau. & l. de pretio. ff. de public. & cap. solita. extra de maior. & obediens.* Secundo ex eo etiam percipi potest, prædicta statuta de hereditate iacente ante immixtionem suo existente hærede intelligere voluisse & disponere, arguendo ab ipsa rubrica, quod quidem argumentum validissimum est: nam Rubrica legis vel statuti perfectam orationem habentes, ad causarum decisionem non minus ac lex ipsa vel statutum, quibus præsumunt, allegari non possunt, ut patet in rub. *C. ne fideiussor. dot. dentur, & in rub. ff. quod quisque iur. in alter. sta. ipse eodem iure utat, & in rub. extra ut ecclesia. benefic. sine dimin. conse. & rub. extra ne sede vacan. & notat Abbas in rub. etiam ob chirograph. pecu. & in rub. ne prælati vi. suas. sub annu. consen. conce. & in rub. ff. si quis testament. liber. esse iuss. fuerit, & tradit Imola in rub. ff. de verborum obligatio. & Socin. in l. prima, & secunda columna, numero 16. ff. si certum petat. post alios. & iterum Socin. senior in consilio 30. quamuis ex his, columna sexta, versicul. & vltra, volumine primo, & late tradit Niconitius in rub. C. de eden. numero primo, cum sequen.* Quando igitur prædictorum statutorum compilatores rub. apponunt de heredibus, vel hereditate conuenienda, & ponunt formam & regulam, quomodo hæredes seu hereditas conueniri potest; propterea quod sub illo simplici ac generali verbo, *heredibus,* omnes hæredes tam suos quam extraneos comprehendere voluerunt, & ex consequenti omnes ad quos prima causa successionis in hereditate pertineret: Quod videtur probari, quia clarum est, partem vnam statuti aliam declarare. *l. non est nouum, & l. sequenti. ff. de legibus.* Accedat etiam, quia si aliter intelligatur, statutum erit defectuosum: nam nihil dispoñeret, quando, & quomodo hereditas suo hærede existente conuenienda esset: cum, ut verba proposita innunt, videntur comprehendere nõ solum modum & formam, quo hæres conueniendus sit: sed etiam quo hereditas conueniri debeat, ita ut statutis eo modo conceptis vtrique casui creditoribus consultum sit. & hæc quo ad varia totius Italiae statuta pertineant. Verum ne statutum nostrum omitamus, sub rub. 29. de heredibus & hereditate debitoris conueniendis, & ostendamus pro aliorum confirmatione id fuisse statuentium intentionis; animaduertendum est, Paulum Castrensem vnum ex compilatoribus statutorum nostrorum extitisse, & sine dubio præcipuum, cum eo tempore & iure quidem optimo inter primarios, prout scripta sua ostendunt. qui tamē in d. l. cum hereditas, opinionem Bal. & gl. dampnauit, concludens ꝑ prædictis nõ obstantibus, processum contra hereditatem iacentem suo etiam existente ante abstensionem valere: ob id quod quatenus pertinet ad casum nostrum, suus hæres nõ instar extranei redactus intelligatur, & ideo credendū non esse, ut Castrensis in cõpilatione illius statuti aliter senserit, quàm in interpretatione illius legis, cum hereditas. *l. nam ad ea. ff. de cõd. & dem.* Hæc. n. concludens coniectura ad interpretationem statuti nostri prædicti esse videtur. Comprobatur præterea ex eo, quod ab ipsa statutorum nostrorum promulgatione statutum prædictum, semper ita receptum & interpretatū fuit, ut ex infinitis pene processibus colligi potest, & probarunt plu-

6 plures notarij antiqui & valde practici: quo fit vt ab huiusmodi interpretatione, longissima^t consuetudine munita, recedendum omnino non fit. *l. minime. ff. de legib. & notat gloss. in l. dos à patre. C. solut. mat. & in l. i. & in auth. vbi posita. C. si secun. nups. muli. & Bar. in l. neg. & in d. l. diuturna. ff. de leg. & est text. in c. cum dilectus, extra de consuet. per quem text. dixit Butr. intellectum consuetudine comprobati, verba etiam impropriando, nos sequi debere, vt refert & sequitur Soc. sen. in conf. 209. licet nulla mihi sit exhibitio, colum. 4. vers. nono comproba. vol. 2. & facit illud, quod scriptum reliquit Soci. in conf. 145. circa primum, col. 3. vol. 1. Vnde refert Butr. in d. c. cum dilectus, Paul. Castr. quod licet non valeat*

7 statutum contra ius: tamen si consuetudo interpretetur, id ex vi consuetudinis extendi contra ius, & id notandum esse existimat. Comprobatur ex ijs, quæ notat Corn. in conf. 73. breuiter in hac consulatione, vol. 2. vbi voluit simplicem attestacionem instrumenti à Notario factam & in iudicio executiuo productam ob curiæ consuetudinem sufficere, & si statuto loci disponatur, publicum instrumentum garantigatum exequendum esse. Et ratio est, quia prædicta consuetudo statutum loquens de instrumento interpretata est: satis esse si in iudicio in quo vi statuti instrumentum exequi petitur, sola Notarij attestatio, qui de eo cõficiendo rogatus fuit, deducatur: à qua interpretatione consuetudine & vsu curiæ cõfirmata discedendum non est: Consuetudo namq; optima est legum interpretis, *l. cum de interpretatione. ff. de legib. & d. c. cum dilectus, extra de consuet.* Confirmatur, quia statuta eo modo cõcepta curiæ stylum continent: at

10 t curiæ stylum seruare satis est. *l. obseruandum. ff. de iudic. & notat Bar. in auth. qui semel. C. quomodo & quando iud. & alij, quos refert Corn. in conf. 277 post scriptum consilium, col. 2. vol. 3.* Si igitur solitus & cõsuetus stylus curiæ in huiusmodi iudicio obseruatus sit, satis ad substinendum processum & sententiam esse debet: & ita fuit alias in cõradictorio iudicio determinatum, & si ad probandam consuetudinem, vt ita fuerit in contradictorio iudicio pronunciatum, probare opus non sit, vt dixit Bar. in l. de quibus, & in l. diuturna. ff. de legib. & Abbas & alij frequentiores & plures, ita vt magis cõmunem opinionem constituant, in c. fin. extra de consuet. & Corn. in d. conf. 73. col. 2. in fi. vol. 2.

11 Nec videtur dubitandum, quin statutorum consuetudo interpretatiua probata sit, stylusve curiæ, cum plures producuntur processus, in quibus contra hereditatem iacentem suo hærede existente ordo prædictus seruatus fuit, nec non communis practica & vsus, quæ ad consuetudinem interpretatiuam probandam satis sunt, vt dixit Alber. de Rol. in d. l. de quibus, col. 39. circa finem. dum inquit, quotiescunq; consuetudo ad dubium aliquod delarandum introducta est, supplendumve defectum, si cõmunis vsus & obseruantia probetur, satis esse: et si alia ad consuetudinem inducendam necessaria non probentur. Ratio autem est, quia id non dicitur inducere, sed inductum declarare, & ideo minore quoq; solemnitate opus esse, vt in simili text. in l. hæredes palam. §. i. ff. de testam. Hanc conclusionem sequutus est etiam Butr. post Mathesil. in c. fin. extra de consuetu. & Aret. in consil. 11. procedendum est, & Alex. in conf. 107. alias 109. pro inuestigatione, col. pen. vol. 2. & Socin. sen. in conf. 111. abunde subtiliter, col. 4. Reducendo igitur ad rem propositam: si ius commune inspiciamus opinio gloss. Bal. & aliorum sequacium in d. l. cum hereditas, verior est: si

verò ad statuta, vt supra confecta, & à consuetudine interpretata, & tunc processus tanquam cõtra hereditatem iacentem factus valeat, non secus ac si extraneus, non autem suus hæres esset ille, cui hereditas delata esset.

Non videtur etiam omittendum t hereditatem¹² iacentem dici, cum nuncius cui à iudice cõmissum est, vt quærat, & referat, an hereditas sit iacens, refert quæsiuisse & inuenisse dictam hereditatem iacere. Nam huiusmodi relationi standum est, vt notat Imola in l. à Diuo Pio. §. sic quoq; ff. de re iudic. quem refert & sequitur Alexand. in §. si super rebus. d. l. à Diuo Pio, & præsertim si aliquo statuto caueatur, nuncij relationi standum esse.

CAP. XXVI.

ARGVMENTVM.

Datio vel adiudicatio in solutum non valet in terminis statuti cessantium.

SUMMARIA.

- 1 Adiudicatio vel datio in solutum est nulla, repugnante statuto cessantium.
- 2 Adiudicatio seu datio in solutum, quæ fit causa dotis, non comprehenditur à statuto cessantium.
- 3 Verba generalia non extenduntur contra fauorem dotis.
- 4 Iura etiam noua & quantumcunq; generalia de casibus specialibus loqui non intelliguntur, vel specialem fauorem habentibus.
- 5 Adiudicatio seu datio in solutum facta mulieri, seu viro, ex causa necessaria facta dicitur.
- 6 Alienationes factæ intra tres menses à die cessationis sunt nullæ.
- 7 Casus legis vel statuti vbi est, nihil vltius est querendum.
- 8 Datio in solutum seu adiudicatio facta etiam à parte parti, si sit conditionalis non valet: & quando sit conditionalis, & dicatur adimpleta conditio.
- 9 Dans in solutum, tenetur ad tradendum.
- 10 Constitutum licet transferat ciuilem possessionem, attamen non transfert, si detur pro ea summa, quam capit creditum.
- 11 Datio in solutum conditionalis non transfert dominium, nec vsucapiendi conditionem, & fructus interim percepti pertinent ad eum qui dedit in solutum: & quando dicatur conditionalis, & quomodo.
- 12 Fructus medij temporis sunt venditoris, quando venditio est conditionalis.

Non videtur hoc loco omittendum, rei propositæ interpretationem prosequendo, t ad iudicationem vel in solutum dationem vigore statuti cessantium, nullam esse, sub rub. 11. de venditio. facta per d. cessa. & fugit. Ea potissimum ratione, quod alienationes ante cessationem & fugam simulata videantur, & in fraudem creditorum factæ: si cessans ea bona quæ ante cessationem alienauit, possidere deinde reperiatur: prout etiam de illis alienationibus dicitur, quæ per tres menses ante cessationem vel postea ab ipsis cessantibus factæ sint: Et ideo cum quis post adiudicationem cessans effectus fuerit, & bona adiudicata ante cessationem deinde possidere reperiatur, alienatio simulata & ficta dicatur, & ideo non valeat. *l. nulla. ff. de contrahen. emp.*

& *imaginaria. ff. de regul. iur. & l. i. & 2. C. pius valere quod agit. & l. contractus. ff. de actio. & obligatio.*

His quoque addendum est, quatenus ad cessantes
 2 pertinet, huiusmodi statutum etiam quod generaliter loquatur, adiudicationem quæ causa dotis sit, non comprehendere. *l. fin. in prin. C. de iure dot.* Vnde
 3 notandum esse colligit ibi Salyc. verba et generalia contra dotis favorem extendenda non esse, ut inquit etiam Bal. nouel. in tract. de dote, prinil. 48. sexta partis, & in 10. parte limitatio. 9. & sequitur Ias. in l. i. col. 3. ff. soluto matr. Ea ratione, quia iura etiam noua et quantumcumque generaliter loquantur, de casibus specialibus vel specialem favorem habentibus loqui non intelligantur, ut est gl. ab omnibus approbata in l. sciendum, in prin. ff. qui satisd. cogant. & iterum idem dixit gl. in verbo, vacantibus, in Auth. de hered. quæ ab intest. in princ. Et ideo cum dos sit specialiter obligata, ut dicunt Doct. in l. i. ff. soluto matr. & latius Bal. nouel. in d. tract. de dote, consequens est, ut statutum generaliter loquens eos casus non comprehendat, qui dotibus præiudicium afferre possunt, ut late comprobatur Ias. in l. vbi adhuc. C. de iure dot. & in l. i. ff. solu. matr. Quandoquidem cum consignatio, seu adiudicatio, et vel in solutum datio mulieri, seu viro ex causa necessaria facta dicatur, argumento tex. & eorum, quæ ibi notat Bal. in l. nouissime, vers. quid enim. ff. quod. falso tuto. autho. & eorum quæ per illum text. dixerunt Anch. in consil. 158. & Aret. in consil. 24. & Caccialup. in tracta. transactio. quest. 15. col. pen. in fi. & Ioan. And. in cap. bona fides, in prin. de reg. iur. in 6. & Bal. Ang. & Alex. & alij in l. si plures. ff. de pact. Plane in hoc casu quilibet fraudis timor, qui alioquin in debitore bona sua alienante excogitari posset, cessare videtur, cum de debiti veritate & alienationis causa appereat. Et idem quoque
 6 dicendum est de et alienationibus factis infra tres menses à die cassationis: nam eodem statuto disponitur, omnes venditiones & in solutum dationes, quæ fierent intra tres menses proxime præcedentes, seu subsequentes cassationem & fugam in fraudem creditorum factas intelligendum esse, & si ipse cessans bona alienata possidere non reperiatur, & ipsæ alienationes per plures manus transierint reseruatis iuribus emptoribus & iis, qui in solutum acceperint contra debitorem vel illius, qui alienauit, vel eorum fide iussores: Et ideo in his casibus cum
 7 statuta expresse habeamus, nihil ulterius querendum est, ut dicunt communiter Doct. in c. 1. extra de consil. & Grat. in consil. 1. nu. 90. vol. 1. & Corn. in consil. 55. nu. 6. vol. 2. dum dicit, super casu legis hesitandum non esse, per tex. in l. ancilla. C. de furt. & l. illam, vers. de modo. C. de collatio. & tradit Rol. à Valle in consil. 69. nu. 18. & in consil. 80. num. 4. vol. 1. per ea, quæ voluit Decius in l. illam. C. de collatio. & est etiam tex. in l. quod Labeo. ad Carbo. & Cephal. in consil. 138. num. 20. vol. 1. vbi de statutis in specie loquens dicit, quod vbi habemus statuti decisionem, inanis disputatio est, per ea quæ voluit Corne. in consil. 109. in vlt. verbis, & in consil. 316. num. 7. vol. 1. & in consil. 150. num. 4. & in consil. 180. num. 12. vol. 2. & Decius in consil. 484. in prin. & in consil. 693. & Crau. in consil. 4. num. 20. cum vulgaribus.

Idem præterea licet satis remote faciat ad rem
 8 nostram, et adnotandum est de ea in solutum datione, quæ à parte, & sic à debitore creditori sit: nam generaliter accipiendo, datio in solutum condicionalis, quousque sit purificata, conditio non subsistit: Exemplum poni potest, si fortasse fiat iudicatio, seu

in solutum datio pro summa florenorum centum, qui debentur inspecta tamen communi & vera æstimatione: quandoquidem cum æstimatio, diuisio ac terminatio concurrere & interuenire debeant, merito conditionem contineri dicuntur. *l. fin. C. de contrahen. empt. & l. si fundus. §. fin. ff. de pignor.* Merito quousque conditio adiudicationi & dationi adiecta adimpleta non est, hoc est quousque bona adiudicata, vel in solutum data æstimata, diuisa vel terminata adiudicatio, vel in solutum datio perfecta non dicitur. *d. l. fin. C. de contrahen. emptio. & d. l. si fundus. in fin. ff. de pigno. & l. necessario. §. quod si pendente. ff. de pericul. & commo. rei vendi. & l. vbi autem. ff. de in diem addictio. & l. 2. §. si sub conditione. ff. pro empto.* Et ideo in eâ, cui fit huiusmodi adiudicatio, vel in solutum datio, dominium non transfertur, nec usufructu capienti conditio iuribus prædictis. Id quod ex eo etiam comprobatur, quod in solutum dans, et ad tradendum tenetur. *l. i. & l. ex empto, in prin. ff. de actio. empti.* cum datio in solutum venditioni similis sit. *l. si prædium. C. de euictio. & l. eleganter, in prin. & ibi notatur. ff. de pigno. actio. & tradunt Doctor. in l. si quis aliam. ff. de solutio. & in l. libera. C. de sentent. & supra late diximus, & comprobauimus:* Et ideo sicut venditor tradere videtur, ita etiam & debitor, qui creditori rem adiudicauit, vel in solutum dedit: Et licet in instrumento apponatur constitutum, et quo dicitur ciuilem saltem possessionem transferri, iuxta
 10 notata in l. quod meo. ff. de acquir. possess. Attamen quando bona adiudicantur, vel in solutum dantur, pro ea summa centum aureorum, qui debentur secundum communem æstimationem, & prout summa illa capit, possessio illa de qua supra non transfertur: Et ideo ex prædictis inferitur adiudicationem loci & quoræ ratione incertam fuisse, ut est text. & ibi notat gloss. & sequuntur Doctor. in l. 3. §. incertam, & in l. locus. §. incerta. ff. de acquir. possess. Ante namque æstimationem & terminationem à partibus faciendam, quæ nam prædictorum bonorum pars adiudicanda, vel in solutum danda sit, percipi non potest, nec etiam quo in loco adiudicatio effectum fortietur: & ideo quod possessio non transferatur, mirum non est. et Hinc etiam inferitur quod cum adiudicatio seu in solutum datio conditionales sint, & ideo dominium translatum non sit, nec etiam usufructu capienti conditio, fructus interim percepti ad eum qui in solutum dedit pertineant, ut habetur in d. l. necessario. §. quod si pendente, il. 2. ff. de peric. & commod. rei vend. & in d. l. vbi autem. ff. de in diem addictio. Ex quibus legibus expresse colligitur, et quod vbi venditio est condicionalis, fructus
 12 medij temporis spectant ad venditorem, ut habetur etiam in l. fructus. C. de actio. empti. Inquit enim ibi text. fructus rei emptæ ad emptorem, postquam contractus perfectus & absolutus est, pertinere, & facit etiam text. in l. si traditio, eodem titul. dum ibi dicitur, quatenus venditor non est in mora tradendi rem venditam emptori illi ad interesse non teneri. Et ideo in his terminis, quando modo prædicto adiudicans vel in solutum dans, ab eo non requiritur cui dat, ut bona ipsa æstimentur, diuidantur & terminentur, consequens est, ut ipsa datio seu adiudicatio, prout de venditione dicitur, cuius vim obtinent, nunquam ut supra diximus, perfectæ sint: & ideo emptor fructus lucrari non possit

CAP. XXVII.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

1. Adjudicatio seu in solutum datio in quibus certum pretium non interuenit, non subsistunt.

Adjudicatio ¶ seu in solutum datio pro earum validitate certum pretium requirunt: & ideo dicunt Doct. eas, nisi interuenierit certum ac determinatum pretium, non subsistere. Probatum autem hæc conclusio, ex iis, quæ supra diximus, dum firmuimus adjudicationem seu in solutum dationem emptioni & venditioni similes esse. Vnde infertur ad speciem, in qua quis alicuius determinatæ summæ debitor declaratus nō esset, vel e contra aliquis creditor: & ipsa adjudicatio vel in solutum datio pro aliqua certa & determinata summa facta non sit, propterea quod in eo casu adjudicatio seu in solutum datio nulla erit. Nec huic conclusioni repugnat, quod in ipsa adjudicatione seu in solutum datione arbitri seu arbitratores laudando verbis enunciatiuis dixerint sibi cōstare, illum, cuius bona adjudicantur, vel in solutum datur, summæ notabilis debitorem esse: quoniam ex illis verbis nulla debiti declaratio infertur, cum verba enunciatiua non disponant, vt habetur in l. ex verbis ff. de testam. milit. & in l. ex hac scriptura ff. de donatio.

CAP. XXVIII.

ARGUMENTUM.

Datio in solutum & adjudicatio non subsistit si est simulata.

SUMMARIUM.

1. Datio in solutum seu adjudicatio simulata non valet nec subsistit.
2. Simulationem 8. quæ arguant.

Octauo, datio ¶ in solutum seu adjudicatio simulata non subsistit. Huius conclusionis plura exempla poni possunt, inter quæ illud est, quando mater adjudicauit seu in solutum dedit filio suo omnia bona sua, ipsa tamen in possessione maioris partis remansit. Hæc ¶ enim simulationem arguunt, & præsertim cum ab arbitris alicuius summæ debitor declaratus est, vel alio quouis modo, vt habetur in l. omnes. §. Lucius. ff. de his, quæ in frau. credito. & in l. qui testamentum. ff. de probatio. & tradit Bartol. in l. post contractum. ff. de donatio. Et ideo si talis adjudicatio vel in solutum datio non subsistit, mirum non est: actus namque simulatus nullus est. l. multum. C. si quis alteri vel sibi. & l. i. & toto titul. C. plus valere, quod agit. & l. emptor. ff. de aqua pluuiæ arcen. & l. nuda. ff. de contrahen. empt. & l. Imaginaria. ff. de regul. iur. & l. qui sub imagine. C. de distract. pign.

CAP. XXIX.

ARGUMENTUM.

Datio & adjudicatio in solutum an valeat, in subsidium saltem in vim donationis.

SUMMARIUM.

1. Datio in solutum seu adjudicatio si non valet in vim ipsius dationis, vel adjudicationis, an valeant in vim donationis.
2. Donatio simulata sub nomine venditionis valet, nec potest rescindi ob simulationem venditionis.
3. Datio in solutum seu adjudicatio si non apparet dantem vel adjudicantem donare velle in vim donationis vel adjudicationis, non valet.
4. Ratificatio laudi donationem non infert.
5. Clausula promissionis obseruantia à tabellionibus in ratificationibus laudorum, ex consuetudine apponitur.
6. Clausula codicillaris censetur apposta à notarijs ex consuetudine.

Nono, pro declaratione prædictorum hoc loco quærendum est, ¶ an posito per prædicta vt adjudicatio in vim adjudicationis & dationis in solutum in vim ipsius dationis non valeat: valeat tamē & subsistat in vim donationis ob subsequutam ratificationem cum promissione obseruantia & implementi inuicem facta à partibus conventionione stipulatione vallata, vt est tex. & ibi notat gl. & sequitur Doct. in l. 2. C. comu. vtriusq. indic. & in c. examinata, extra de indic. cum si fiat in solutum datio ¶ re vera, venditio autem simuletur, ex quo fit sub velamine simulate venditionis, donatio ipsa valeat. Nec possit, ob simulationem venditionis rescindi, vt est tex. quo mouentur Doct. in l. si donationis. C. de contrahen. emptio. Verum prædictis non obstantibus, in casu in quo nō constat in solutum dantem, vel adjudicantem ¶ donare voluisse, in vim donationis sustineri non potest, & præsertim in hoc, de quo agitur casu, cum præsupponatur in arbitratorem difficultatem & controuersiam compromissam fuisse, arg. text. in l. non codicillum. C. de testam. Et licet ¶ ratificatum sit laudum & conuentum, vt omnino obseruari debeat: huiusmodi autem ratificatio donandi voluntatem non infert, sed adjudicandi seu in solutum dandi: laudum vero vim adjudicationis, vel in vim dationis in solutum conventionis via sustinendis: Vbicunq; in vim laudi sustineri nō potest. & præsertim, quia huiusmodi obseruantia promissio ¶ à tabellionibus in laudorum ratificationibus ex consuetudine apponi solet: & ideo non videtur adjudicationem, seu ipsam in solutum dationem in donationem transferre, argumento eius, quod dixit Bar. de clausula ¶ codicillari, quæ à notarijs ex consuetudine apposta intelligitur. l. 1. ff. de iure codicil. Nam, vt dixit gl. in l. nuda. ff. de contrahen. emptio. dum ait, nudam & imaginariam venditionem pro non facta haberi: gl. exponendo dicit, id ideo esse, quia fingit vendere, cum non vendat. Nec etiam agit vt valeat tanquam donatio: Et ideo infert tunc imaginariam venditionem in vim donationis valere, cum constat partes sub velamine venditionis donationē facere voluisse. Quapropter cum de hoc non constat, consequens est vt à forma actus non recedatur, vt est tex. & ibi notat in l. si alij. ff. de usufr. legato. & argumento eorū, quæ notat las. in l. 3. C. de liber. præterit.

CAP. XXX.

ARGUMENTUM.

Datio in solutum & adjudicatio in fraudem creditorum, non valet.

SUMMARIA.

- 1 Datio in solutum vel adiudicatio in fraudem creditorum facta, censetur simulata, & ideo non subsistit.
- 2 Adiudicatio vel datio in solutum facta fratri de omnibus bonis fratris, videtur simulata, & præsertim si alter frater, cuius bona adiudicantur, est ære alieno gravatus & remansit in possessione.

Nono etiam dationem in solutum, seu adiudicationem non subsistere, dicendum est, cum in fraudem creditorum facta est. l. 1. & l. omnes. §. Lucius ff. quæ in fraud. credit. & tradit Bened. Capra in cons. 18. num. 4. Creditorum autem in solutum dans vel adiudicans, notitiam habere præsumitur, ut notatur in l. ait prator ff. de his, quæ in fraud. credit. Si testamenti notitiam habuerit: Et ideo magis locum habet: si huiusmodi bona pro minori quam essent summa, data sint, cum in eo quod maioris estimationis sunt, donasse videantur, ut latius inquit ibi Capra. Et ideo quando subsisteret reuocanda esset. Vnde etiam est

- 2 quod adiudicatio, seu in solutum datio in alterum fratrem omnium bonorum fratris simulata præsumatur & præsertim si ille frater, cuius bona omnia alteri fratri adiudicantur, vel in solutum dantur, ære alieno oppressus est, & deinde continuo post ipsam adiudicationem, seu in solutum datio nem possideat. dicta l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. credit.

CAP. XXXI.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIVM.

- 1 Datio in solutum seu adiudicatio, an vsuraria, & in fraudem vsurarum facta præsumantur ob pretij modicitatem.

Decimo, prosequendo simulationem, quæri potest, si an ubi concurrunt in adiudicatione, seu in solum datione modicitas pretij, & pactum de retrouendendo, ipsæ simulate fœneratitæ & in fraudem vsurarum factæ præsumantur? Quia in re cum variæ sint Doctorum opiniones, quid quisque senserit breuiter percurramus. In primis igitur hæc duo non sufficere, voluit Paris. in cons. 75. nu. 33. vol. 4. cum velit dispositionem ead. nostram, extra de emptio. & venditio. & c. illo vos, extra de pigno. tunc locum habere, cum pecunia numerata est. At secus si pro suo credito aliquid cuique in solutum datur, propterea quod in eo casu modicitatem pretij & pactum de retrouendendo contractum fœneratitium non efficiant, ut consuluir Fulgos. in consil. 134. in questione versa, col. 2. quem sequitur Dec. in cons. 167. col. 2. & 3. & iterum idem tradit Decius in cons. 308. n. 6. ubi pariter concludit, dationem in solutum ex eo quod interuenierit modicitas pretij, & pactum de retrouendendo, fœneratitiam non præsumi. Præterea quod datio in solutum, seu adiudicatio, in hoc à venditione differat, & ideo uti venditio ob modicitatem pretij, & pactum de retrouendendo, fœneratitia non præsumatur, voluit Gozad. in l. 2. num. 154. C. de pact. inter empto. & vendit. Mouetur autem ea ratione, quod contractus venditionis ex utraque parte voluntarius sit: datio vero in solutum, seu adiudicatio sit necessaria, & si non ex utraque parte, ex illius saltem, qui

suum creditum consequi procurat. Comprobat etiam ex eo quod in datione in solutum, seu adiudicatione, tempore ipsius dationis nulla pecuniæ numeratio interuenit, prout videtur etiam concludere Decius in d. l. cons. 167. & in cons. 18. col. 2. & in cons. 86. col. 2. Itē quod datio in solutum seu adiudicatio cum pacto de retrouendendo, & modicitate pretij, tanquam fœneratitia non retractetur, tenet etiam Cagnol. in l. 2. num. 54. C. de empt. & vendit. & idem tenet Ias. in cons. 151. & in consil. 152. ubi late discutit hanc conclusionem. Ex quibus videretur concludendum, contractum fœneratitium & in fraudem vsurarum contractum non esse, concludi debere: sed omnino subsistere & valere. Contrariam vero opinionem tenet idem Parisius in cons. 54. num. 82. vol. 1. iniquiens etiam in datione in solutum, seu adiudicatione, an sit pignus vel venditio coniecturis & comprehendi, ut inquit Socin. sen. in cons. 93. col. 3. & 4. vol. 1. & Imola in cons. 99. quest. in fine. & Decius late in cons. 92. ubi late alios congerit, parte 4.

Præcedens tamen conclusio limitatur, ubicunque tria concurrunt, scilicet modicitas pretij, pactum de retrouendendo, & quod accipiens in solutum, vel ille cui fit adiudicatio, sit solitus fœnerari, ut voluerunt Paris. in d. consil. 54. num. 82. vol. 1. & Soci. sen. in cons. 93. colum. 3. & 4. vol. 1. Nam licet, ut diximus, inter Doct. nostros non levis sit controuersia tam in venditione, quam in adiudicatione, seu in solutum datione, an modicitas pretij cum pacto de retrouendendo sufficiant ad hoc ut contractus fœneratitius iudicetur: attamen ubi prædicta tria concurrunt, ut contractus fœneratitius dicatur, omnes conueniunt, ut inquit Alex. in consil. 107. viso processu, vol. 4. & dicit hanc esse magis communem opinionem, quam sequitur Socin. sen. in consil. 348. nunquid, & Decius in l. rogasti ff. si cert. per. & Iac. de Arena, & Anch. & Salycet. in l. emptio. C. plus vale. quod agit. & Diaz. in cons. 167. in causa, enumerat Doctores, qui hanc conclusionem sequuntur: & illos, qui contraria adherent.

Secundo limitatur, ubicunque aliqua constitutione aliter prouisum est, ut puta exempli gratia Florentiæ, ubi extat constitutio synodalis à summo Pontifice approbata, quæ omnem altercationem substulit: Disponit enim ipsa, ut ubicunque modicitas pretij ultra tertiam iusti pretii cum pacto de retrouendendo concurrat, contractum in fraudem vsurarum contractum præsumi; si vero & illud tertium, quod sit solitus fœnerari concurrat, satis sit, si proberur modicitas pretii ultra quartam. Hæc enim constitutio, cum fuerit à summo Pontifice approbata & confirmata, attendi & obseruari debet: Nam licet fortasse dici posset, synodum talem constitutionem facere non potuisse, ut habetur in c. fin. extra de offic. Archipresbyt. & notat Dom. à sancto Gemin. in c. non solum, de appell. distin. 1. accedente tamen summi Pontificis approbatione & confirmatione, de eius validitate dubitandum non est. Confirmans enim actum, quem potest reprobare, & præsertim cum actus ex se non valet, illum iterum facere dicitur, ut inquit Bald. in l. si donatio. C. de donatio. & ponunt omnes recentiores in l. & quia. ff. de iurisdic. omn. iudic. & Canonista in cap. cum accessissent, extra de constitutione. Et dubium non est, in vitroque foro, ubi agitur de peccato, ius canonicum attendi & obseruari. c. 1. & ibi gloss. & Abbas, extra de noui oper. nun. & in capit. possessio, de reg. iur. in 6.

CAP. XXXII.

ARGUMENTVM.

Coniectura prima pro fœneratio-
tio contractu.

SUMMARIVM.

1. Pactum vt quodam elapso tempore quis retrouendere
teneatur, & non antea, contractus fœneratitius
presumitur.

Quoniam, vt diximus coniecturis & præsum-
ptionibus contractus fœneratitius iudicatur:
merito animaduertendum est, vt ubique pa-
ctum in chirographo vel in instrumento apposi-
tum disponit, vt ille cui bona adiudicantur, vel in
solutum dantur, non teneatur intra tempus ad re-
dimendum concessum retrouendere: immo dispo-
nit, vt ad retrouendum nisi quodam tempore
elapso cogi non possit: contractus fœneratitius
censetur. *cap. ad nostram, extra de emptio. & venditio.*
vt tradit etiam Abbas, & voluit Alexand. in consil. 107.
in fine, volum. 4. & tenet Capol. in tract. simul. in penult.
presumptio.

CAP. XXXIII.

ARGUMENTVM.

Coniectura secunda pro fœnera-
tione contractu. Gabella contractus
incumbit emtori.

SUMMARIVM.

1. Pactum vt gabella soluenda spectet ad venditorem,
est presumptio simulationis, & efficit vt contractus
fœneratitius presumatur.

Secundo, contractum esse fœneratitium inde
colligitur, quod gabella si qua soluenda sit ex
dicto contractu, pertineat ad venditorem, cum o-
nus soluendi gabellam de iure cōmuni ad empto-
rem pertineat. *l. debet. ff. de edil. edicto.* Et præfer-
tim cum venditor, cui huiusmodi onus contra for-
mam iuris iniungitur ad eius solutionem non te-
netur: Quod autem huiusmodi pactum contra-
ctum esse fœneratitium denotet, tenet Alexand. in
d. consil. 46. volum. 3.

CAP. XXXIV.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIVM.

1. Fructus, vel pensiones, vbi contractus est fœneratitius,
in sortem computantur.

Illud etiam hoc loco prout sæpe, supra diximus,
adnotandum est, ubique contractus fœnera-
titijs sunt, fructus & pensiones in sortem compu-
tandas esse, cum in huiusmodi contractibus em-
ptores & illi, quibus in solutum datur seu adiudi-
catur, fructus suos non faciant. *d. cap. ad nostram, ex-
tra de emptio. & vendit. & est etiam text. in l. 2. C. de pi-
gnor. actio. cum alijs vulgaribus supra deductis.*

CAP. XXXV.

ARGUMENTVM.

Datio in solutum & adiudicatio
non obseruata forma non valet.

SUMMARIUM.

1. Datio in solutum, non seruata forma collata, siue ad-
iudicatio, nulla est.
2. Formæ data nihil addi vel minui potest, sed ea ad vn-
guem seruanda est.
3. Actus factus non seruata forma, est ipso iure nullus.
4. Iudex procedens forma iuris vel statutorum non ser-
uata, vt priuatus procedere dicitur.
5. Iudex qui non seruata forma iuris vel statutorum pro-
cedit, dicitur per errorem & ex falsa causa proce-
dere.
6. Datio in solutum vel adiudicatio, quando per erro-
rem vel ex falsa causa facta est, tenetur is, cui facta
est, rem vna cum fructibus ei qui fecit, restituere.
7. Possidens rem, quando titulus reducit ad non titu-
lum, rem ipsam cum fructibus restituere tenetur.
8. Extimatores, an testes esse possint: & an illos inducens
eorum extimationem approbare videatur, vel eo-
rum dictum, & quando probent.
9. Testium dictum, an producat approbare videatur.

Vndecimo, non subsistit adiudicatio, siue in so-
lutum datio, † quando fiunt forma iuris vel
statutorum non seruata: Et illud pro forma indu-
ctum dicitur, quando modo à statuto adiicitur,
præter iuris cōmunis dispositionem, vt inquit So-
cin. senior in consil. 92. col. 3. volum. 4. & Aymon. Crauet. in
consil. 182. num. 10. volum. 1. prout etiam idem dicendum
esset, si rubrica statuti, modi & formæ mentionem
faciat, vt ait Felin. in c. cum dilecta, nu. 35. extra de re-
script. Quando igitur forma aliqua assignata est, ab
ea recedendum non est, vt inquit Bald. in l. fin. §. hoc
quidem. C. de iure deliberan. & Decius in consil. 10. Ma-
gis enim attenditur forma quam ratio legis vel sta-
tuti, vt inquit ibidem Bald. in l. 1. de liber. & posthum.
Forma namque à statuto introducta in dubio sub-
stantialis censetur, vt inquit Alex. in consil. 50. in causa
& lite, num. 4. volum. 5. & Decius in consil. 222. colum. 1.
Et ideo formæ datæ † à lege vel statuto, nihil addi
vel minui potest, sed ad vnguem seruanda est, vt ait
idem Decius in consil. 77. col. 1. in prin. & late tradit Paris.
in consil. 99. nu. 25. volum. 1. & Neuiz. in consil. 50. nu. 18.
Alioquin † actus nullus sit, vt voluit Decius in d. 3
consil. 222. col. 2. & Riminal. in consil. 280. num. 5. volum. 1.
Et id etiam verum est, si à rustico & per errorem o-
mittatur, vt inquit idem Decius in consil. 284. col. 2. &
Ias. in consil. 197. col. 1. volum. 2. Et impossibile est formæ
substantiali æque substantialē cōiungere, vt dixit
Bal. in l. quidam elogio. C. de iure deliber. Debent igitur
nulla dici adiudicatio vel in solutum datio, † cum
iudex procedens, (loquimur enim de iudiciali ad-
iudicatione, vel in solutū datione) vt priuatus pro-
cedere dicatur, vt inquit Oldr. in consil. 227. detecto the-
mate, col. 1. in fine. Cum. n. in ipso iudicis decreto sup-
ponatur æstimationē recte factam præcessisse, sta-
tutorumq; respectiue locorū formam seruata fuisse:
Iudicem † errore ductum, & ex falsa causa motū
esse dicendum est, & manifeste apparet. Quando †
autē in solutū datio ex falsa causa vel per errorem,
tenetur ille, cui fit, rem vel bona ipsa in solutū data
vna cum fructibus restituere, vt inquit Fulgos. in consil.
190. nu. 2. in fin. & Calcan. in consil. 76. in fi. & Decius in
consil. 403. n. 21. Ratio vero ea est, quia re possidens,
† cum titulus ad nō titulum reducit, semper rem
cum fructibus restituere tenetur, vt notat Rom. in consil.
454. & Anchar. in consil. 133. num. 2. & Abb. in consil. 43.
prope

Prope finem, & Curt. sen. in cons. 71. colum. penultim. in versic. ex his etiam manifeste, & Fel. in cap. cum causam, colum. antepenult. numero 3. extra de re iudic. Nec prædictis repugnare videtur, quod unus vel plures ipsorum æstimatorum, pro testibus ab ipso debitore, cuius bona in solutum data fuerunt, vel adiudicata, producti fuerint, propterea quod inde non infertur, ut eorum æstimationem approbare voluerit: nam licet testes contra illos producentes optime probent, ut inquit Parisius in cons. 23. nu. 1. vol. 4. ut tradunt Abbas, Felyn. & alij in cap. examinata, extra de iudic. & plenius tradit idem Felyn. in cap. si cautio, columna 11. & sequen. versicul. fallit nono, extra de fide instrum. post gloss. in l. cum precum. C. de liber. causa. At tamen non ita probant, quin impugnari ab eodem eos producente possint. Nam si eos producentes eorum personam, non autem dicta approbare dicitur, ut inquit Salyc. in l. si quis testibus, versic. quarto quero, de testib. & Anton. à Butrio in cap. cum venerabilis, col. 5. extra de exceptio. & Angel. in auth. qui semel, col. 2. C. de probatio. & Alex. in consil. 66. col. 2. vers. item non obstat, vol. 1. & Felyn. in c. veniens, il. 2. col. fin. extra de testib. & Aegid. Boss. in tit. de publi. process. & testi. num. 14. Et ideo intelligendum est, quando plene deponunt, secus si minus plene: quandoquidem licet ratione eorum personæ impugnari non possint ab eo, qui eos produxit, poterunt tamen dicti ratione impugnari, ut inquit Bartol. in l. si quis testibus, C. de testib. & Bald. in l. bona fidei, num. 7. vel 8. C. de reb. cred. & Felyn. in d. cap. veniens, num. 25. in si. extra de testib. & in d. cap. causam qua. in princ. extra de senten. & re iudic. & Hippol. Marfil. in singul. 92. & Specul. in tit. de instrum. editio. §. instrumentum, num. 33. & late tradit Salyc. in d. l. si quis testibus, num. 4. & seq. C. de testib. & Lanfranc. in c. quoniam contra, in versicul. testium depositio, num. 82. extra de probat. & tradit etiam Capicius in decis. 62. nume. 6. & Alexan. in d. consil. 66. col. fin. vers. item non obstat, vol. 1. & Rom. in consil. 104. pater reuerende, in si. quem sequitur Ias. in rub. ff. de iureiuran. & in consil. 57. colum. 4. in si. lib. Licet eum reprober Aymon Crauetta in tract. de antiquit. temp. in 1. parte, num. 107. Vnde redeundo ad rem nostram, si ex forma statuti alicuius loci requiratur, ut duo vici (ut aiunt) legales & practici eligantur: & si eos inducendo legales esse fateatur & faciat, non tamen ut practici sint inde inferri potest: cum ex diuersis non inferatur. l. Papinianus exuli. ff. de minor. Cumque ad ipsam in solutum dationem seu adiudicationem infligendam & annullandam inducti sint, contrarium efficere contra inducentis intentionem non debent. l. non omnis. ff. si cer. pet. cum vulgaribus.

CAP. XXXVI.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

- 1 Datio in solutum collata in creditorem absentis à curatore legitime etiam constituto & creato, non valet, nec tenet.

1 Dodecimo, non subsistit si datio in solutum collata in creditorem absentis à curatore etiam legitime constituto: cum ipse curator de credito illius certior factus non est: cui in solutum datur. De eo enim constare debet: & ideo potius donatio quam in solutum datio dici debet, ut inquit Rolan. à Valle in consil. 48. numero 18. versicul. ulterius

dato, volum. 1. Donare autem curator nullo modo potest. l. contra iuris. §. si. ff. de pact. & ita cōsultuit Aret. de quadam donatione facta à procuratore hæreditatis iacentis, in consil. 109. col. 1. subdens eam ideo agenti petitione hæreditatis non obstat, id quod voluit etiam Barbat. in consil. 65. colum. penul. volum. 2. dum concludit hæreditatis petitionem tunc dari contra titulo possidentem, cum alienatio, deficiente solemnitate, non subsistit.

CAP. XXXVII.

ARGUMENTUM.

Datio in solutum à Tutore vel Curatore sine decreto fieri nequit.

SUMMARIA.

- 1 Tutor bona pupilli in solutum dare non potest, & idem est de curatore circa bona minoris.
- 2 Datio in solutum bonorum pupilli vel minoris, sine decreto iudicis non subsistit.
- 3 Datio in solutum crediti pupilli vel minoris, an à tutore vel curatore fieri & conferri possit.
- 4 Datio in solutum iurium & bonorum pupilli, vel adulti, collata in creditorem ipsorum pupillorum vel minorum à tutore vel curatore, valet interueniente patris consensu.
- 5 Datio in solutum seu alienatio facta à tutore vel curatore sine decreto iudicis subsistit, si fiat de licentia iudicis.
- 6 Alienatio facta à tutore vel curatore sine decreto iudicis valet, si permittatur à testatore.
- 7 Datio in solutum seu alienatio facta à tutore vel curatore sine decreto iudicis, non subsistit, nisi sint res, quæ usu consumuntur.
- 9 Fructus conservare ad tempus pecunie tutor non tenetur, nec exportare venales extra locum, sed ibi vendere maiori pretio.

D E cimo tertio, dicimus tutorem, vel curatorem bona pupilli in solutum dare non posse, ut inquit Corn. in consil. 92. num. 4. vol. 4. & tradit Bertran. in consil. 89. num. 5. vol. 2. Et ratio est, quia sine iudicis decreto si valere non potest. l. non est vobis, & l. non solum, & l. si is, & l. si pradium. C. de pred. & aliis reb. mino. cum similibus, prout etiam decisum fuit in Cappel. Tholos. in decis. 403. Nam cum ibi quæreretur, an tutor in solutum id quod si pupillo debetur, dare possit, eius creditoribus in solutum, vel actiones ei competentes cedere, vel transferre sine iudicis autoritate possit? Conclusum fuit ita distinguendo: Aut enim dicitur ibi, actiones prædictæ ad id competunt, quod alioquin ipse tutor sine iudicis decreto alienare poterat: & tunc datio in solutum, cessio vel translatio sine iudicis decreto facta subsistat. l. pupilli debitor. ff. de solutio. & l. tutor ad utilitatē. ff. de admin. tut. & l. potest. ff. de auth. tuto. & l. novare. ff. de novatio. Secus vero si actiones ad illud competant, quod sine iudicis decreto alienari non possunt: quoniam tunc datio in solutum, vel cessio, sine decreto iudicis subsistere non potest. l. restituta. §. pupillus. ff. ad Trebell. & ita dicunt intelligere Bartol. & Cyn. prædicta in l. 1. C. si aduers. venditio. & est text. in l. veterē. §. si minor, alias est l. 1. C. de pred. mino. & ibi voluerunt Ioan. Faber, Bartol. Bald. & Salyc. ad illam tamen additionem in d. additione ad de-

ad decis. 403. Tholosanam, dum limitat aliquibus modis hanc conclusionem Dicit enim ibi limitari,

- 4 † quando patris consensus interuenit. *l. si probare. C. quando decre. opus non est. & ibi Bartol. & Bald.* Nec obstat, si dicatur, ex quo tractamus de pupillo, patrem prædecesisse oportere: quia id pluribus modis accidere potest: ut puta, quia ita paterno testamento dispositum sit, vel quia aliqua intercesserit conuentio inter patrem pupilli, & eum in quem alienatio facta est, aliisq; multis modis. Secundo limitatur, cum alienatio † præcedente Principis licentia sit. *l. illud. C. cod. tit.* Tertio etiam, quādo alienatio † à testatore permittitur. *l. si prædium, in princ. C. cod. tit.* Quarto, † si sint res, quæ usu cōsumuntur, ut habetur in eadem *l. §. fin. vbi Bartol. Bald. & Salycet.* Quinto limitatur etiam in fructibus: nā eos tutor sine iudicis decreto vendere potest. *l. fin. §. fin. vbi Bal. C. de admin. tuto.* Nec eos conseruare tenetur † ad tempus pecuniæ, & cum annona carior est.

Nec extra locum, vbi orti sunt, ad vendendum exportare: sed eos eo in loco cōmuni pretio vendere debet, ut ibidem tradit Bartol. Si autem vendere differat aliquid quod postmodum decreſcat, ad interesse tenetur, ut inquit Bartol. in *l. si reos. C. de peric. tuto.*

CAP. XXXVIII.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

- 1 Datio in solutum, vel adiudicatio, sibi ipsi à se ipso facta non subsistit.

DECIMOQUARTO, datio † in solutum, seu adiudicatio, sibi ipsi à se ipso facta non subsistit, ut est text. in *l. non distinguimus. §. de officio. ff. de arbit. & in l. unica. C. ne quis in sua causa iud. sit, vel ius sibi dicat.*

CAP. XXXIX.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

- 1 Datio in solutum, quæ sit nullo iuris ordine seruato, & nulla sententia præcedente, nulla est.

DECIMOQUINTO, datio in solutum, seu adiudicatio, † si fiant nullo iuris ordine seruato, nullaque sententia præcedente, nullæ sunt. Nam ex quo pro executione sententiæ facta non fueruat, nec ex secundo decreto: Sed quia à Principe impetrata est, debuit seruari ordo, de quo in *l. fi. C. de iure dom. impetr.* alioquin illa omissio actum nullum reddit. *l. cum hi. §. si prator ff. de transactio.* Nec obstat, si fortasse ab ordine illius legis recedatur ex forma statuti, prout regulariter ab illo ordine vi statutorum recessum sæpe videmus, ut inquit Bart in *d. l. si.* Propterea quod nos loquimur, quando Princeps statuto de datione in solutum, vel adiudicatione loquimur: ea namque Principis derogatione rem ad ius commune reduci certum est. *cum accessissent, extra de constit. & ibi notant Docto.* Iuri autem cōmuni Princeps derogare non solet, ut inquit Ruin. in *conf. 160. num. 30. volum. 2.*

CAP. XL.

ARGUMENTUM.

Datio in solutum vel Adiudicatio à iudice aliter facta quam ei rescriptum est, non valet.

SUMMARIA.

- 1 Datio in solutum seu adiudicatio, si iudex cui committitur, excedat fines mandati, non subsistit.
- 2 Hæres in mora constitui non potest, nisi prius denunciatur debitori, ut satisfaciatur eo modo, quo promissio facta est, cum dimissione etiam instrumenti dotalis.
- 3 Debitor à iudice debet certiorari, cum promissio est alternatiua.
- 4 Datio in solutum potest fieri in alia re, prout debitori est utilius, cum promissio est alternatiua.
- 5 Facultas eligendi soluere in alia re creditori auferri nō potest, nec Princeps id velle rescripto præsumitur.
- 6 Rescripta debent intelligi secundum ius commune.

DECIMOSEXTO, iuxta prædicta Doctores de huiusmodi conclusione querere solent. † Princeps rescripsit, ut supplicanti constituatur dos promissa, & alia fiant, quæ ipsi promissores facere tenentur, nō obstantibus statutis de in solutum dationibus aliter disponentibus. In hac enim specie, ex quo Princeps mandat dotem constitui, ac iudicem curare ut alia fiant, quæ ipsi promissores iuxta formam conuentionis facere tenentur: si iudex fines mandati & rescripti excedit, quicquid ipse facit, nihil est, *cap. cum dilecta, extra rescript. & l. diligenter. ff. mandat.* Et ideo si datio in solutum seu adiudicatio aliter fiat, quam in mandato & rescripto contineatur, ipsa datio in solutum seu adiudicatio non subsistit. Si igitur ad rem nostram redeundo dos fortasse promissa sit, vel quid aliud alternatiue, † Iudex in primis debitori mandare & præcipere debet, ut eo modo satisfaciatur, quo promissio facta est, ut scilicet in pecunia, vel bonis satisfaciatur, prout conuentum & promissum fuerit, ut notatur in *§. curare. Institut. de actio.* ac etiam ut intra quoddam constitutum & determinatum tempus eligat in pecunia, vel in bonis satisfacere velit. *l. si mancipiorum. ff. de optio. legata, prout etiam notat Bartol. in l. cum qui certarum. §. fin. ff. de verborum obligatio.* & id cum dimissione exempli ipsius instrumenti dotalis, vel promissionis: Quandoquidem cum hæres factum defuncti ignorare præsumatur, aliter in mora constitui non possunt. *l. si quis inficiatus. ff. depositi. & l. nomen. C. quæ res pigno. obliga. poss. & clemen. causa, de electio. & faciunt ea, quæ notat Bartol. in l. prima, questio. 11. ff. de oper. noui nuntiatio. & in l. quod te. ff. si cert. petat. & in l. grege. ff. de pigno. & in l. qui in alterius, in principio. per illum text. cum glos. ff. de reg. iur. & tradunt Imola, & Alex. in l. de peculio. §. qui procuratorio. ff. de oper. noui nuntiatio. cum alijs concordantibus de quibus ibi.* Vel saltē debet Iudex † debitorē certū reddere illius alternatiue promissionis, ut notat Bar. in *l. nō solum. §. morte, quest. 2. principali. eodem titulo, & Ang. in l. fin. ff. de lege commissio. tunc autem debitore vel eius hærede non eligente, electio in creditorem transfertur, ut iterum tradit Bart. in d. l.*

in d. l. cum qui. §. fin. per tex. in l. prima, cum sequenti. ff. de solutio. & per ea, quæ notantur in l. hæredes. §. incerto. ff. famil. ercisc. Vel alia res electa intelligitur, prout de ceteris erit debitori & creditori utilis, argumen-
l. scimus. §. penult. C. de iure deliberan. & facit text. in l. de etate. §. qui tacuit ff. de interroga. actio. & illud, quod notat Bart. in l. quando. l. vltima ff. de acquir. heredi. Et ideo si ei utilis sit in alia re sibi satisfieri: utique datio ꝛ in solutum tunc in quibuscunq; bonis fieri poterit, ut habetur in auth. hoc nisi debitor. C. de solut. Ante vero debitoris electionem, vel eius moram, seu contumaciam in eligendo, iudex alias res ab his diuersas, de quibus in instrumento promissionis habetur, in solutum dare non potest, nec debet: & si aliter fecerit, datio ipsa non subsistet. Debitori ꝛ namque eligendi facultatem iudex auferre non potest, nec etiam si de rescripto loquamur. Princeps id velle præsumitur. Et licet non expresse sit ita tamen intelligendum & interpretandum est, ex quo rescripta ꝛ iuxta iuris communis interpretationem intelligi debent, cap. causam, quæ. extra de rescript. & c. licet, extra de præben. ac etiam sine tertij præiudicio, secundum Bald. in l. prima, versiculo fin. C. de constitut. Princ. & facit text. in l. secunda. §. merito, & §. si quis a principio. ff. ne quid in loco publico. & c. quamuis. de rescript. in 6. & tradit Ruin. in cons. 160. num. 28. & 29. volum. secundo.

CAP. XLI.

ARGUMENTVM.

Datio vel adiudicatio in solutum quando valeat omissa citatione.

SUMMARIA.

- 1 Datio in solutum, quando nulla sit ob omisam citationem.
- 2 Citandi sunt illi nominatim, ut valeat tenuta & datio in solutum vel adiudicatio, qui sunt in prima causa successionis, & num. 8.
- 3 Filius pupillus est nominatim citandus, quando prima causa successionis ad eum pertinet: & an satis sit, pupillum citare. & infra num. 6.
- 4 Citari consanguinei & vicini pupilli debent, quando pupillus tutorem caret.
- 5 Citari debet pupillus cum tutore, si tutorem habet. & infra, num. 6.
- 7 Hæreditas iacens, quando citari debeat. & num. 8.
- 9 Citatio, quando non firmet personam citati.
- 10 Citatio, quando potius habeat naturam notificationis.
- 11 Notificatio quare & quando requiratur.
- 12 Notificando litem pupillo, non dicitur moueri iudicium aliquod principaliter contra ipsum.

Decimo septimo dicendum est, tenutam seu ꝛ adiudicationem in solutum, nullam esse, & ex consequenti non procedere, quando ille qui est in prima successionis causa non fuit nominatim citatus, ut dixit Bartol. in l. si quis ita instituat, in versic. item si conditionis. ff. de hered. instituen. & tenuit Alexand. in consilio 107. perspectis statutis, de quibus in themate, volumine quinto. vbi hanc conclusionum late examinat: & idem tenuit Aret. in cons. 26. Et ideo quando prima causa successionis ad filium pupillum pertinet, ꝛ ut habetur in authen. successione. C. de suis & lo-

giti. & in l. in suis. ff. de liber. & posthum. ipse filius nominatim citari debet: quando autem est pupillus, ꝛ satis non est, si ipse simpliciter citetur: quando enim ꝛ tutorem caret, consanguinei coniuncti & vicini ipsius pupilli citari debent. l. hæc autem. §. primo. ff. ex quibus causis in possessione sit. per quem textum, Imola. & Alexand. post Bal. in l. si ex legati causa. & sequenti. & d. l. contra pupillam. ff. de re iudic. & Bal. in l. si quis instituat. §. si cui ff. de hered. instituen. & Alexand. in l. neque. ff. de in ius vocan. Dum inquirunt, ꝛ pupillum si tutorem habet, cum tutore citandum esse: si autem eo careat, ultra ipsum pupillum coniunctos ac vicinos illius citandos esse. Et ideo si ipse pupillus tantum tanquam is, ad quem prima luecessionis causa in patris hæreditate pertinet, ex quo talis citatio valida & iuridica non est, pro nõ facta haberi debet, quo fit ut ipsa in solutum datio seu adiudicatio nulla sit, argumento tex. in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. & tradunt Doct. in locis supra relatis, & ultra prædictos Paul. Castren. in l. 2. ff. de conditio. furri. Huic autem obiectioni respondent Docto. eam tunc ꝛ procedere cum principaliter agitur contra pupillum: secus vero ꝛ si principaliter contra hæreditatem iacentem agatur, quæ defunctum ipsum: non hæredem futurum refert. d. l. cum hæreditas. & l. in eo, in si. & in l. sequenti. ff. de acquir. rer. dom. cum alijs concordantibus. Tunc enim huiusmodi citatio ꝛ illorum, ad quos prima successionis causa pertinet, tanquam citatio haberi debet, alicuius facta seu commissa, de cuius interesse tractatur, quæ alioquin ꝛ personam citati non firmit, ut inquit Bal. in l. fin. col. 8. C. de edicto diui Adrian. tollen. Immo si recte animaduertatur, ꝛ cuiusdam potius notificatio-
tionis litis contra hæreditatem iacentem motu naturam sortiri videtur: Quæ sane ideo requiritur, ꝛ ut adita hæreditate, si ei videbitur, contradicere possit: Et ideo satis esse, si huiusmodi iudicium citationibus ad instantiam agentis factis pupillo notificetur vicinis ac coniunctis ipsius, ut agenti nihil imputari possit, quod ad suum officium pertinere videatur, argumento eorum, quæ habentur in l. si dictum. §. fin. ff. de iur. iur. vbi habetur, satis esse si soli pupillo tutorem non habenti lis notificetur. Nam litem pupillo notificando, ꝛ iudicium aliquod principaliter contra ipsum moueri non dicitur, & præsertim si in ipsis iudiciis mos & stylus curiæ, prout in alijs iudiciis contra hæreditatem iacentem seruatus sit, existente etiam pupillo, ad quem prima successionis causa pertinet: Id igitur ad validitatem processus satis est, argumento tex. & eorum, quæ ibi notantur, in l. obseruandum. ff. de iudic. per quem tex. inquit Bartol. in l. iuris peritos, in si. princ. ff. de excusat. tuto. stylum curiæ seruandum esse, & habetur in authen. qui semel. C. quomodo & quando iudex. communem vsu curiarum etiam in citationibus attendendum esse.

CAP. XLII.

ARGUMENTVM.

Datio in solutum vel adiudicatio legati facta, Legatario non citato est nulla.

SUMMARIA.

- 1 Datio in solutum, vel adiudicatio ob defectum citationis legatarij, est omnino nulla.

2 Domi-

- 2 Dominus citari debet.
 - 3 Legatarius in datione in solutum, seu adiudicatione, ut certus contradicitor citari debet.
 - 4 Legatum conditionale domini translatione impedit, pendente conditione.
 - 5 Conditione purificata alienatio cum omni eius effectu annullatur & tollitur.
 - 6 Domini duo in solidum eodem tempore esse non possunt.
 - 7 Sententia licet non transferat dominium, dominum tamen præsupponit.
 - 8 Sententia non constituit ius nouum, sed constitutum declarat.
 - 9 Dominium est penes legatarios non illos, qui in solutum acceperunt.
 - 10 Sententia, quæ transiit in rem iudicatam, facit ius inter partes.
 - 11 Melioramenta omnia petere non possunt illi, qui non fuerunt domini bonorum, quæ petuntur.
 - 12 Melioramenta quando tantummodo ratione expensarum refici debeant.
 - 13 Melioramenta in sententia stricte intelligi debent.
 - 14 Melioramentorum concessa retentione, illud tantum debetur, quod est impensum, non autem quantum est melioratum ratione temporis.
 - 15 Melioramentorum alia sunt naturalia, alia accidentalialia, alia industrialia.
- D** Ecimo octauo, non subsistunt datio & in solutum, vel adiudicatio, ubicunque bona legata adiudicantur, vel in solutum dantur, legatario non citato: quandoquidem regula est vulgarissima, dominum & citare oportere, prout latissime de hoc diximus in nostra praxi, & est text. in l. de vno quoque ff. de re iudic. Cum igitur nulla fuerint, conualidati non possunt, nullumque ius tribuunt, vulgata l. quarta. §. condemnatum. ff. de re iudic. Cum igitur & de certo contradicitor, id est legatario appareat, merito ipsum in specie citare oportebat, ut notat Alexander in consilio §. volumine secundo, & tradunt recentiores Papienses in l. fin. in principio. C. de iure deliberandi. Potest enim ille, qui in solutum accipit, tunc ignorantiam prætere, quando deinde producit instrumentum, in quo de legato apparet. l. non est ferendus. ff. de transactio. & tradit Bartol. in l. qui Roma. §. duo fratres. ff. de verborum obligatio. Nec videtur & obstaré, si dicatur, legatum conditionale dici posse, quo casu domini translatio impeditur. l. fin. §. sed quia materia. C. commun. de legat. quia illud est verum pendente & conditione: ea vero adimpleta & purificata, alienatio cum omni eius effectu tollitur, nullaque redditur, ut est text. & ibi tradunt Doctores in d. §. sed quia materia. Quo fit ut legatarius bona illa vendicare possit, quod sane si dominium esset penes alium, facere non posset. l. si ut ibi. si duobus. ff. commodat. Plane duo & eodem tempore in solidum domini esse non possunt: nec etiam dicendum videtur, quod sententiam in fauorem legatariorum dominium non transfulerit, sed ius tantum prætorii pignoris, ut inquit, Alexan. in tertia. §. graua. ff. de acquirere possess. & Bald. in l. consentaneum. C. quomodo & quando iud. Quia licet sententia & dominium non transferat: dominum tamen cum in eius fauorem profertur præsupponit, & præsertim quando tenuta pro iuribus & actionibus & causis, de quibus in ea confirmatur: Et ideo si

in tenuta legatum narretur: quod sane dominium transfert. l. a Titio. ff. de furt. cum vulgaribus. merito sententia & dominium præsupponit: sententia enim licet nouum ius non constituat, constitutum tamen declarat. l. sicuti. §. sed si queratur. ff. si seruit. vendic. & domini præsumptionem facit, cum pro veritate habeatur; & ex consequenti dominium si penes legatarium est; non autem apud illos, qui in solutum acceperunt. Prædictæ & autem sententiæ cum transeant in rem iudicatam, ius faciunt inter partes, & eis standum est. l. prima. ff. de re iudic. & l. res iudicata. ff. de reg. iur. & l. verum debitorem, & ibi Bart. ff. de conditio. indebiti. Hinc præterea infertur, quod quando & rei conuenti bonorum domini non sunt, omnia melioramenta quocunque modo facta, tam scilicet impensarum ratione, quam temporis petere non possunt. Etenim cum non sint domini, de eo non valet argumentum, in quem dominium translatum est, vel saltem publiciana: cum ex diuersis, ut est vulgarissimum, non fiat illatio. l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquirere. possess. quando dominium esset translatum ipsa in solutum datione, adhuc etiam dicendum est melioramenta & ratione impensarum reficienda esse, ut est regula in l. in fundo, ubi tradunt Doctores & præsertim Bald. ff. de rei vendic. Ut puta si minus impensum, & plus melioratum inspicitur illud, quod melioratum est: Si enim minus melioratum sit, sibi imputet faciens, si plus meliorauit: & id maxime procedit in sententia, quæ pro dote, vel alia re: ac etiam melioramentis retentionem concedit: verba enim sententiæ, cum ipsa sit stricti iuris, proprie & in melioramentis intelligi debent iuxta melioramentorum naturam. d. l. in fundo. secus vero de instrumento continente euictionem dicendum est: tunc enim venditor vel de euictione obligatus ad omnia damna & interesse vltra expensas tenetur, ut ex iuribus supra relatis apparet, & præsertim in dicta l. eleganter, in principio. ff. de pigno. actio. & habetur in l. si pradium. ff. de euictio. Et sic procedunt in emprore, vel in eo qui recipit in solutum contra venditorem, prout leges illæ loquuntur: nam directa vel vtili ex empro actione quicquid eorum interest consequuntur, in quo illud etiam continetur quo meliorata sunt etiam temporis ratione: Id autem in legatariis & sic in casu nostro non procedit, cum legatarii pro euictione contra heredes debitoris obligati non sint. Præterea quod reseruat in his terminis restringatur, & iuxta melioramenta à iure debita restringatur, ut notatur in l. sumptus. ff. de rei vendic. & in dicta l. in fundo, eodem tit. ex eo manifeste apparet: & nam si quando est pro melioramentis concessa retentio, illud tantum debetur quod impensum est, non autem quantum fuerit ab impendente melioratum, ut habetur in dicta l. in fundo, cum ibi notatis: certe multo minus retentio data intelligitur pro melioramentis, quæ temporis ratione proueniunt, in quibus nihil impensum est. argumento authen. multo magis. C. de sacrosanct. eccles. Illud etiam animaduertendum est, tenentarios ad illa tantum melioramenta teneri, quæ facta sunt in eisdem bonis, in quibus tenuta concessa est, ut habetur in d. l. in fundo. ad ea vero, quæ in rebus extra concessionem tenutæ facta sunt, non tenentur. Nulla enim lege cauetur, melioramenta extra rem petitam & restituenda facta, cum debeant ipsis meliorantibus

remanere, vt habetur in d.l. in fundo, refici debere:
 15 Melioramenta si siue sint naturalia, siue accidentalia, vt puta per alluionem, vel industrialia, vt tradunt recentiores Papienses in l. quod in rem. ibi, si quis post. ff. de legat. primo. tunc tantum restituenda sunt, si in fundo cui facta sint, non autem extra fundum.

CAP. XLIII.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

1 Datio in solutum, an rescindatur remedio l. 2. C. de rescind. vendit.

1 **D**ecimonono videndum est, si an datio in solutum vel adiudicatio, remedio l. 2. C. de rescind. vendit. rescindi & annullari possint? Hac in revaria extant opiniones: Alij enim huiusmodi remedium d.l. 2. C. de rescind. vendit. in datione in solutum, vel adiudicatione locum non habere existimarunt, per text. in dicta l. a Diuo Pio. §. si pignora. ff. de re iudic. dum ibi habetur, creditorem qui pignus in solutum accepit, quicquam aliud petere non posse, & ideo huiusmodi remedium omnino cessare, & ita post Bal. & Roman. voluit Aret. in l. si quis cum aliter, colum. 5. C. de prad. mino. & Hercula. in d.l. a Diuo Pio. §. si pignora, colum. 1. & facere inquit illud, quod scribit Decius in consilio 592. Præterea eandem opinionem sequitur Paris. in consilio 51. num. 38. volum. 2. & las. in dicta l. a Diuo Pio. §. si pignora, colum. 2. versiculo secundo ex isto text.

Contrariam vero opinionem firmarunt Oldrad. & Ioan. And. quos refert Alexan. in d.l. si quis cum aliter, colum. 5. Et mouentur ea potissimum ratione, de qua supra late suo loco tractauimus: videlicet, quod datio in solutum emptioni similis sit & venditioni: & ideo in ea, prout in emptione & venditione, dispositio d.l. 2. C. de rescind. vendit. locum habeat. Item hanc opinionem sequitur Alber. de Rosate in d.l. 2. C. de rescind. vendit. & Imola in d.l. si quis cum aliter, colu. fin. dum inquit, venditionem cum iudicis decreto factam, remedio d.l. 2. retractari: quia licet pro iudicis facto præsumatur, eiusve autoritate, vt inde tamen inferatur necesse non est, quin sit iniustum & quin re vera deceptionem continere possit. Eandem etiam opinionem firmavit Antonius Malegonella, suæ ætatis excellentissimus Iureconsultus & Aduocatus Florentinus, autoritate Bald. de Bartoli in d.l. si quis cum aliter. asserens eum sequi hanc partem affirmatiuam, & Alexandr. distinctionem refellere, ob id quod menti Oldradi & Ioannis Andreæ repugnare videatur. Hanc opinionum diuersitatem Alexā. in d.l. si quis cum aliter. scdere distinctionis concordare conatur: Illud enim, quod dixit Oldrad. & sequitur Ioann. Andre. in datione in solutum extraiudiciali consensu & voluntate partium sine iudicis interuentu facta, quæ in rem iudicatam non transit. cap. concertationi. de appellat. in sexto, locum habere arbitratur: & ideo rescindi possit remedio d.l. 2. At opinio Bald. & aliorum, quos supra retulimus, in adiudicatione iudiciali procedit: & ratio est, quia cum in rem iudicatam transeat, rescindi posse non videtur. c. quod ad consultationem, extra de re iudic. & l. secunda. C. quando prouocare non est necesse. Hanc distinctionem simpliciter sequitur Fabian. de Monte

in suo tractatu de empt. & vend. in 8. qu. principali, col. 3. & Pantal. Cremen. in d.l. secunda. in 11. limitatione. C. de rescind. vend. & in e. cum causam, in 9. limit. extra de testib. & Paris. in cōf. 81. n. 38. vol. 2. inquiring remedium d.l. 2. locum non habere, quando debitor ultro & sponte pignus in solutum dat, per ea quæ dixit Aret. in d.l. si quis cum aliter. quem inquit sequi las. in d.l. a Diuo Pio. §. si pignora, col. 2. vers. secundo ex isto text. dum ait, illud remedium locum habere, cum ex pacto res in solutum datur pro quantitate crediti, quia pro ea parte dantes ita eam estimant: & ideo cum ita estimauerint, eis imputandum esse, vt inquit Castrenf. in l. si non sortem. §. si certum. ff. de conditio. indeb. Et sic videtur, vt ipse ait, cessare illud, quod dixit Oldrad. in cōf. 37. in fine. Non videtur etiam obstare tenendo hanc declarationem illud, quod dixit Bart. in d.l. a Diuo Pio. §. si pignora, vt inquit Paris. in d. cōf. 81. nu. 38. quia contrarium tenet idem Bar. in l. quamuis. ff. de solutio. per tex. in d.l. si fundus. §. fin. ff. de pigno. & idem tenet Bal. in l. ordo, col. 2. quæst. 1. C. de executio. rei iudic. Præterea Bar. in d. §. si pignora, reprobant Imo. Castr. & Alex. ibidem. col. 5. ob id, quod pretium per relationem ad creditum, certum esse dicitur, & eo magis id dicendum est, si exprimat, vt prædium pro quadam certa summa in solutum cedat: in tali enim casu dictū Bar. in d. §. si pignora. imo si recte animaduertatur, probat talem dationem in solutum validam esse & firmam, quia pretium est certum. Contra hanc declarationem Alex. nonnulli sentiunt ex eo quod repugnet menti Oldradi, & Ioan. Andre. quæ magis ad adiudicationem extraiudicalem quam iudicalem adaptari non potest. Intentio enim Doctorum ex legibus sumitur, quas allegant, & ex rationibus quibus mouentur, vt notat Bar. in l. non solum. §. si liberationis. ff. de liber. lega. Sed Oldr. tam in consiliis, quā in d.l. 2. vt inquit Alber. ibi, ad probandam eius opinionem in primis allegat text. in d.l. si prædium. C. de euictio. qui de adiudicatione extraiudiciali loquitur, & deinde text. in l. si ob causam, eod. tit. & in l. si pignora, & in l. plus. §. si iussu, eod. tit. & plures alias leges, quæ expresse de adiudicatione in iudicio facta loquuntur, & à Iudice. Ergo. Præterea quod intentio Oldradi fuerit loqui de adiudicatione iudiciali, ex suis verbis manifeste colligitur, dum inquit, dationem in solutum vim emptionis & venditionis obtinere non ab ipso vendente, sed à debitore, cuius res venditur: quæ quidem verba satis clare & aperte ostendunt adiudicationem illam, de qua consuluit, à iudice factam fuisse, non autem à debitore: quandoquidem si à debitore facta fuisset inepte Oldradus loquutus esset, dicendo non obtinere vim venditionis factæ ab ipso vendente, sed à debitore, quia debitor & ille qui vendit, eadem essent persona: & quod idem senserit etiam Ioannes Andreæ, inde patet quod eandem leges adducit. Reiecta itaque declaratione Alex. & Cagn. in d.l. 2. inquit, Aque sem subtiliter considerando in d.l. si quis cum aliter: col. 5. indistincte Oldradi & Ioannis Andreæ opinionem amplecti, & eam veritatem censere. Et confirmatur ex eo quod dicit in eadem l. 2. Cagno. l. 2. dum vult in transactione dispositionem d.l. locum habere. Ergo pariter eadem ratione idem in datione in solutum, vel adiudicatione a Iudice facta dicendum est: Nam datio huiusmodi in solutum seu adiudicatio, transactioni equiparatur. d. §. si pignora. & ideo Cagno. licet non exprimat, opinionem Aqueus

quensis sequi videtur: quam etiam videtur sequi Decius in d. conf. 308. num. 2. dum arguendo de rescissione d. l. 2. inquit ibi huiusmodi lationem non fuisse, ex quo de eo excessu probatum non fuit, nec pbari poterat. Distinctio igitur Alex. obseruanda & admittenda non est, ex quo Doctores simpliciter dicunt adiudicationem, seu in solutum dationem à iudice factam, à debitore factam censerī, vt probat text. in d. l. si ob causam. Et ideo Salyc. & Alber. in l. i. in fin. C. si antiqui cred pig. vend. declarando illum textum disponit, emptorem à creditore vendente pigaus videri rutilum aduersus alios venditores posteriores: Nam contra eum hypothecaria agere non poterunt, etiam creditum prioris creditoris offerendo: quod priuilegium non consequitur ille, qui simpliciter emit à creditore non vendente iure creditoris: nec ille cui à debitore pignus fuit in solutum adiudicatum: & idem esse dicunt, si adiudicatio fiat à Iudice, cum factum iudicis, factum partis reputetur. d. l. si ob causam. Dicendum igitur videtur magis communem esse opinionem, vt in datione ipsa in solutum, seu adiudicatione, remedium d. l. 2. locum habeat, vt dixit Alber. de Ros. in loco supra deducto: Quia ratio, qua mouetur, pariter militat in vtraque, & eandem tenuit Antonius Malegonella, subdens Bald. in d. l. ordo. illud non dicere, ad quod allegatur, sed in diuersis terminis loqui. s. quando creditor accipit pignus minoris estimationis, quā sit eius creditum, & illud pro toto credito: quo casu quasi transegiſſe censeretur cum suo debitore, vt pro toto debito sibi pignus nulla facta estimatione adiudicaretur: quo casu de latione conqueri non potest d. l. à Diuo Pio. §. si pignora. ff. de rei iud. ibi, quia velut pacto transegiſſe videtur. Non dixit igitur Bal. quod si res, quæ adiudicantur, æstimentur, & pro rata debiti in solutum adiudicentur, non possit, si in æstimatione creditor vel debitor lædatur ultra dimidiam iusti pretii, intentare remedium d. l. 2. & illam reuocare, aut petere, vt iustum pretium suppleatur: & ideo nec nos quoque dicere debemus. l. illam. C. de collatio. cum vulgarib. Et præsertim cum Iudex non æstimet, nec super eis tacite vel expresse pronunciet. Cōprobat, quia æstimatio si fuerit iniusta, potest à iudice ex officio corrigi, vt voluerunt Alber. Alex. & recentiores post Bar. l. arbitro. ff. qui satisd. cogant. Et facit etiam illud, quod dixit Bart. in l. instar. C. de iure fisci. lib. 10. vbi computatio rationum à iudice reuocatur, si improbe facta fuerit. Vnde si æstimationes non fiant à iudice, sed à bonis viris, si improbe fiant, impedire non debent, quin adiudicatio remedio d. l. 2. retractetur, aut iustum pretium suppleatur. Præterea facit etiam, quia vt magis communis est opinio in venditione sub hasta facta, & iudicis decreto interueniente, remedium d. l. 2. locum habeat, de qua tradit Abbas & sequuntur alii in d. c. causam, extra de empt. & vend. & Imol. Alex. & alij in d. si quis cum aliter. Et sic patet iudicis auctoritatem dictū remedium non tollere. Accedat etiam, q̄ Bal. & Alex. in transactione fundamentum faciunt, dum dicūt adiudicationem iudicialiter factam vim transactionis obtinere, in qua remedium d. l. 2. locū habet. l. Lucius. §. ff. ad Treb. Vnde si illa opinio, quod in transactione locum habeat remedium d. l. 2. in aliquo casu verificetur, certe in eo casu Alex. opinio locum habere non potest. sed Corn. in conf. 166. col. pen. lib. 1. concludit, vt si in transactione sit enormissima læ-

sio, remedium d. l. 2. locū habeat, seu d. l. si quis cum aliter. quæ sequitur etiā Dec. in cōf. 216. in causa transactionis, col. 2. vbi inquit ita alias consuluisset, per ea quæ deducit Corn. Merito, vt quando adest enormis læsio, detur remedium d. l. 2. cōcludendum est.

CAP. XLIV.

ARGUMENTVM.

Datio in solutum & adiudicatio quando annullentur ob gabellam non solutam.

SUMMARI A.

- 1 Datio in solutum, vel adiudicatio, quando ob gabellam non solutam nulla sint.
- 2 Possidens vi sententia nulla ex defectu forme, occupator esse dicitur, & iudicis auctoritas ei nihil prodest.
- 3 Sententia tot sunt, quot in ea sunt capita.
- 4 Sententia vna in vno capite valere potest, in alio vero non.
- 5 Venditiones & emptiones plures sunt, quando plures res venduntur & singulis suum pretium constituitur.
- 6 Dationes plures in solutum sunt, vel adiudicationes, cum singula res extimata dantur.
- 7 Gabella si sufficiat pro vna vel pluribus rebus adiudicatis, vel in solutum datis, non autem pro omnibus, an pro illis tantum adiudicatio vel in solutum datio subsistat.
- 8 Donatio ob id quod institutio sit omissa, non vitatur in totum, sed in excessu tantum.
- 9 Libertus si plures res alienauit, & ideo factus est minor centenarius in fraudem legis, vltima nulla est.
- 10 Venditio vna censeretur, cum pretium est vnum.
- 11 Pretium si pro singulis rebus est constitutum, venditiones, adiudicationes, & alienationes quo ad vnam rem tantum resolui inconueniens non est.
- 12 Sententia est indiuidua.
- 13 Sententia tot censetur, quot in ea sunt capita.
- 14 Soluendo qui non est, cum vnū tantum seruum suum cum libertate instituere possit heredem, si plures instituat, cum tantum ad libertatem & hereditatem peruenire potest, qui primo loco nominatus est.
- 15 Primo loco nominatis dispositio subsistit, cum in omnibus valere non potest.
- 16 Ordo scriptura attenditur.
- 17 Statutum si disponat, vt pro quolibet contractu solvatur quedam gabella, si quis in eodem instrumento vendat plures res, & pro qualibet certum pretium constituat, plures gabellæ soluendæ sunt.
- 18 Ordo idem in executione sententia videtur seruandus, qui in sententia reperitur.
- 19 Ordo idem, quando seruandus.
- 20 Præstantia à ciuib. facta eodem ordine repetuntur, quo soluta fuerunt.
- 21 Solutio simpliciter à debitore facta pluribus de causis successiuis cedit ceteris paribus in antiquiorem creditorem.
- 22 Ordo intellectus, non scriptura attenditur, quando si attenderetur ordo scriptura actus vitaretur.
- 23 Gabella vna vel plures, an solui debeant, quando tota summa petita est, & pro tota summa cōdenatio facta sed pro eadē summa plures adiudicationes, vel in solutum dationes concessæ distinctæ, & separate.

- 24 *Condemnatus in centum, si gabellam soluat pro quinquaginta, sententia in totum annullatur, nisi sint diuersæ personæ.*
- 25 *Argumentum valet de personis ad res.*
- 26 *Sententia plures esse intelliguntur, cum assessores quotidie aliquos in magna summa ob plura delicta condemnant, & deinde subdunt distinguendo delicta vnicuique suam distinctam poenam adscribendo.*
- 27 *Summa magna si sit diuisa in plures, illa amplius non attenditur, sed diuisa.*
- 28 *Interpretatio in dubio illa facienda est, quæ actum substat.*
- 29 *Vitium ex conuentione insurgens, totum vitiat.*
- 30 *Donatio omnium bonorum presentium & futurorum, in totum vitatur, & num. 31.*
- 32 *Affectio in nummis non cadit, sed in speciebus.*
- 33 *Emphyteutam plurium rerum ex vno & eodem contractu si in vna re male versetur, cadit ab omnibus.*
- 34 *Locate si sint plures res eodem contractu vnica pensione, & ad eundem finem, si vna conductor male vitatur, ab omnibus cadit.*
- 35 *Statutum si disponat pro quolibet contractu gabellam soluendam esse, si plures res vendantur, & pro qualibet certum pretium constituatur, an plures gabellæ soluendæ sint, & num. 39.*
- 36 *Contractum totum censei simulatum, si debitor post contractum aliquam rem ex pluribus vno pretio emptis possidere reperitur.*
- 37 *Vnus & idem contractus non potest pro parte valere, & pro parte non.*
- 38 *Vtile per inutile inseparabilibus limitatur.*

Vigesimo, quoniam sæpe ꝑ donationes in solum & adiudicationes ob id quod gabella non soluitur, nullæ sunt; merito nonnulla hæc de re tractanda sunt, & quando id accadat, cum plures sint casus, diligenter perscrutemur. Decius igitur in *conf. 344.* pro clariori huius rei declaratione tres casus considerabat: quorum Primus est, vbicunque datio in solum, vel adiudicatio pro executione vnus quantitas & sententiæ sunt, quandoquidem in casu, nisi integræ gabellæ soluatur in solum dationem seu adiudicationem corruere certum est, & ita videtur procedere illud, quod notat Bartol. & sequitur Bald. in *d. l. si non sortem. §. si centum. C. de conditio. indeb. & Angel. in l. qui heredi. ff. de conditio. & demonstratio. & in l. si seruus. §. si plurium, per illum textum. ff. si quis cautio. & Ias. in *authen. qui rem, columna 5. C. de sacrosanct. eccles. & iterum illud, quod de gabella notat idem Bald. in l. qui putat, in fine. ff. de acquir. hered. & in l. i. in fine. C. si aduers. rem iudic.* Et id maxime dicendum est, vbi extant statuta, vt in tota pene Italia, dationes in solum, adiudicationes, & alias alienationes & venditiones non soluta gabellæ annullantia, vt extat in hac ciuitate, in *4. volum. in tractatu turris.* quo cauetur, vt non soluta gabellæ intra 15. dies à die dationis in solum, datio ipso iure non valeat, vt videtur tenere etiam Bald. in *l. qui putat ff. de acquir. hered. & in l. prima, in fine. C. si aduers. rem iudic.* dum inquit, defectum solutionis integræ gabellæ sententias, pro quibus gabellæ ex forma statuti solui debet, nullas ipso iure reddere: quandoquidem, vt ipse inquit, sententia tacitam iuris conditionem continet, quæ integræ adimpleri debet, alioquin sententia penitus nulla est.*

Et ideo non minus dicendum est, quod ex quo statutum dicit de in solum datione gabellam soluendam esse, alioquin ipsa datio nulla fit, si in ipsa solutione deficiatur, in solum dationem nõ pro parte, sed in totum nullam esse, id quod comprobatur ijs, quæ tradit Socin. senior in *consil. 76. visa facti contingentiam, in princip. volum. 1. & Francisc. Curt. in consil. 20. sæpe numero, colum. 9. vers. si ergo respectu aliarum. & tradit Bald. in l. edito. C. de eden. & Alexan. post alios, in l. scire debemus ff. de verbo. obliga. Cum igitur ex prædictis ipsa in solum datio sit ipso iure nulla: nihil omnino eis, qui in solum acceperunt, prodesse potest. Nam qui possidet ꝑ vi sententiæ nullæ defectu formæ, non possessor legitimus, sed occupator dicitur: & ideo Iudicis autoritas ei nihil prodest: Immo contra eum omnia remedia competunt, quæ contra occupatorem à iure introducta sunt vt satis late tradit Abbas in *d. c. consultationibus, extra de iure patron. per ea, quæ notantur in l. iuste possidet. ff. de acquir. posses. & in l. fin. C. si per vim vel alio modo & in c. contrahentes, extra de restitutio. spoliat. & in eadem causa, extra de offic. delega.**

Secundus vero casus est, cum eadem sententia, vel eodem instrumento plures res continentur, & ipse quoque singule suum pretium habent: nam in eo casu tum pro pluribus contractibus habeantur, plures gabellæ soluendæ sunt, vt notat Bal. per illum text. in *l. cum eiusdem. ff. de adilit. edito. & in l. cum quidam. §. præterea, col. 2. in vers. ibi. pro singulis. C. de iure dot.* Pariter etiam ꝑ si in vna sententia plura copulatiue capita cõtineantur: nã tot dicuntur sententiæ, quot sunt capita. *l. etiam. §. ex caus. ff. de min.* Et ideo in hac specie sententia ꝑ in vno capite valere potest, in alio vero non, vt notat Bal. in *l. quadam mulier, in princ. ff. famil. excis. per text. in l. Cornelia Pia ff. de iure Patron. vbi Bar. cum similibus.* Et id ex eo quod supra sæpe diximus confirmatur, videlicet dationem in solum emptioni & venditioni similem esse: sed quando plures res venduntur, & singulis suum pretium constituitur, plures ꝑ venditiones & emptiones esse censentur. *l. cum eiusdem. ff. de adilit. edito.* Ergo ꝑ plures sunt in solum dationes, cum singulæ res aestimantur in solum datæ sunt: Quapropter si gabellæ ꝑ vna, vel pluribus sufficiat rebus, vel bonis adiudicatis, licet non pro omnibus; pro illis tamen quas gabellæ capit, adiudicatio sustinetur, argumeto *l. sancimus. C. de donatio. vbi habetur, donationem ꝑ ob omittam insinuationem integre non vitari, sed in eo quod excedit tantum: & idem videtur probari in l. si libertus. §. fin. in fine. ff. de iure patronat.* dum ibi dicitur, quod si libertus ꝑ plures res alienauit, & ideo factus est minor centenarius in fraudem legis alienatione vltimam, si ob id minor fiat centenarius nullam esse: Et licet ille text. loquatur, quado plures res diuersis temporibus fuerunt alienatæ; Et ideo secus sit, cum simul alienantur, quia tunc quo ad omnes alienatio vna esse dicatur, & annulletur, vt in præcedenti versic. habetur. Attamen id tunc verum est & ꝑcedit, cum pluribus rebus pretium est vnũ tantum: quia inspecto pretio quod est vnũ, vna etiam ꝑ venditio censetur, vt inquit Bar. in *l. scire. in princ.* At vbicunque singulis rebus pretium est constitutum, non refert, an eodem tempore, vel diuerso venditio facta sit: quandoquidem vtroque casu quot sunt res, tot venditiones esse dicuntur *d. l. cum eiusdem.* Et ideo vltima tantum in vno casu annullari debet,

bet, sicut in alio, cum eadem ratio sit in utroque casu. Nec est inconueniens, si vbiq; pro singulis rebus pretium constitutum est, et venditiones, adiudicationes & alienationes, quo ad vnam rem tantum resolvuntur, non quo ad alias, ut est expressum in d. l. cum eiusdem. Sicut etiam videmus, quod licet sententia sit indiuidua. l. in hoc iudicio. ff. famil. er. c. si. si tamen plura contineat capita, quo ad vnum valere potest, quo vero ad aliud non subsistere; quia tot et censentur sententiæ, quot capita. l. etiam. §. si ex causa, & ibi notatur. ff. de minor. & l. quid tamen, in principio. ff. de recept. arbitr. & l. Labeo. eodem tit. Vbi notatur ultimam tantum adiudicationem, & in solutum dationem annullari. Id præterea probari videtur, & expressum esse, in l. qui soluendo non erat seruum, & in l. si non lex Helia Sentia. §. i. ff. de hered. instituen. Vbi dicitur, quod si ille qui soluendo non est, & qui per legem Heliam Sentiam et seruum vnum tantum cum libertate heredem instituere potest, plures instituat cum libertate, eum tantum ad libertatem & hereditatem peruenire, qui primo loco nominatus est: quo vero ad alios, libertatis dationem non subsistere, Facit etiam ad hoc text. in l. generaliter. §. quid ergo. ff. de fidei. commis. libert. Vbi iis, et qui primo loco nominantur, dispositio subsistit, cum in omnibus valere non potest: & ideo ordo et scripturæ attenditur, ut etiam habetur in l. quoties, in princ. ff. de usufruct. & notat Bart. in l. 2. §. prius. ff. de vulg. & pupil. & faciunt ea, quæ notat las. in cons. 87. nu. 1. c. sequē. vol. 3. Procedit igitur præcedens conclusio, quando adiudicatio, seu in solutum datio, de omnibus rebus confusa & pro vno tantum pretio facta fuerunt: secus vero si ordinate & successiue: ut puta primo loco alicuius prædij pro certa quadam & determinata summa, & deinde secundo loco alterius prædij, vel rei pro alia summa, & deinde alia bona pro alia. In hoc enim casu cum quolibet dictorum capitum fuerit particulariter pro certo & determinato pretio adiudicatum, & in eadem sententia; non vna adiudicatio omnium bonorum in confuso: sed plures adiudicationes existimari debent. d. l. cum eiusdem, & l. sequenti. & l. si plura. ff. de adilit. edito. Quas leges inducit Bal. ad statuta et disponentia, ut pro quolibet contractu solvatur quædam gabella: quandoquidem, ut supra diximus, si in eodem instrumento quis vendat plures res, & pro qualibet certum pretium constituat; plures gabellæ soluendæ erunt, quasi plures contractus esse dicantur: Et ideo animaduertendum est ad illud, quod dicitur in d. l. scire debemus. Nam in contractibus locum habere poterit, ut patet ex d. l. cum cuiusdā, vbi in contractu emptionis & venditionis tot sunt contractus, quot res venditæ, si res non vendantur vniuersaliter & simul vno pretio, sed diuersis: Et licet leges illæ loquantur in pluribus venditionibus, diuersis pretiis factis in eodem instrumento: idem tamen esse in pluribus adiudicationibus, seu in solutum dationibus tam à Iudice, quam à parte factis, ut supra late diximus. Si igitur adiudicationes, quæ in sententia continentur, plures existimari debent, quemadmodum & plures venditiones si plures res diuersis pretiis in eodem instrumēto vendantur: certe defectus solutionis gabellæ vnius eam tantum nullam reddit, cæteræ vero pro quibus integræ gabellæ solutæ repetitur, validæ firmæque remanent, argumentum l. etiam

& eorum quæ notat ibi gloss. & sequuntur Doct. ff. de minor. & in l. quadam mulier, & in l. hoc iudicio, vbi tradit etiam gloss. & Alberi. ff. famil. er. c. & facit text. in cap. vtile non debet, de regul. iur. in 6. & tradit late Tiracuell. in tract. de retract. ligna. §. 23. numero 22. cum sequent.

Redeundo igitur ad rem nostram, cum defectus solutionis gabellæ vnum tantum caput bonorum in sententia contentum respiciat: licet solutio vnius quantitatis simul pro omnibus adiudicationibus in sententia contentis facta sit; Ipsæ tamen et eodē ordine & modo distinctæ intelliguntur, quo & ipsa sententia distincta est. Nam cum facta sit pro æstimatione sententiæ, & adiudicationes in ea contentæ robur & effectum sortirentur, ab ipsa sententia regulam & ordinem sumit. l. asse toto. ff. de hered. institu. & l. si ita scriptum. ff. de condit. & demonst. Comprobat id text. & illud, quod ibi notat Bal. in l. vnica. §. sed & manifeste. C. de cad. toll. dum in eo dicitur, et eundem ordinem seruari, cum aliquid ad hæredes institutos euertitur, qui seruatus fuit, cum ab illis emanaret, licet de ipsa reuersione à testatore cautum sit. Vnde sumit etiam Bald. argumentum, præstantias et quæ à ciuibus restituuntur, eodē ordine & modo eis restituendas esse, quo exacte fuerunt, ut prius primis, & deinde secundis, & sic de singulis restituuntur. Videtur enim velle Bal. quod licet statutum simpliciter dicat, præstantius à ciuibus solutas eis restituendas esse, intelligendum tamen sit eodem ordine & modo, quo solutæ fuerunt. Ita igitur & in terminis nostris dicamus, quod licet gabella simpliciter soluta fuerit pro adiudicationibus in sententia contentis: censendum tamen esse, ut eo modo & ordine soluta sit, qui in sententia continetur, videlicet primum pro primis bonis adiudicatis, secundo pro secundis, & sic de singulis. Id quod satis etiam probari videtur, per tex. in l. in his, in fi. & in l. vbi fideiussor, & in l. si ex plurib. §. si ff. de solutio. vbi habetur et solutio simpliciter à debitore factam pluribus de causis successiuis cedere cæteris paribus, in antiquiorem creditorem; Et ideo in casu nostro, quando causæ pro quibus solutiones fieri debent, successiue sunt & in sententia vna post aliam dispositæ & ordinate, solutio gabellæ simpliciter facta cedit pro concurrenti quantitate in primam, & deinde in secundam, & sic de reliquis, Adeo ut quicquid defuit ultimæ adiudicationi deficiat, & si aliæ adiudicationes ob id, quod ultimæ deficit, non annullentur: sed subsistant. Comprobat hanc declarationem tex. & illud, quod ibi notant Doct. in l. cum in testamento. §. i. ff. de hered. instit. Vbi non ordo et scripturæ, sed intellectus attenditur: quando si attendatur ordo scripturæ, actus vitaretur, id quod per illum tex. dixerunt etiam Alex. in cons. 156. viso processu causæ, col. 5. vol. 5. & las. in l. hac consultissima, col. 2. C. qui testam. fac. poss. & Bald. in l. conuenticulam, col. 3. versic. item est argumentum ab ordine. C. de epis. & cler. vbi expresse dicit, quod non attento ordine verborum talis ordo præsumitur qualis esse debet, arg. tex. in l. talem, in princ. ff. de hered. instit. Verum si solutionem gabellæ iuxta ordinem intellectus facta esse intelligamus, utiq; eodem ordine sententia facta intelligatur: & ex consequenti si quis defectus adsit in ultimæ adiudicatione esse dicendum erit, ita ut illa nulla reddatur, cætera vero quarum integra gabella soluta intelligitur, subsistant. Hæc autem

prolatio summi debet, cum actus magis conferue-
rit, quam si aliter diceremus. *l. quoties, la 2. ff. de reb.
dub. & l. quoties idem sermo. ff. de regul. iur. cum vulga.*
Nec prædictis obstat statutum, de quo supra obie-
ctum fuit: quia non dicit de sententia gabellam
soluendam esse, sed de in solutum datione, seu ad-
iudicatione, & eas annullat gabella non soluta. Vn-
de cum in hoc casu, ut diximus, plures fuerint adi-
udicationes: quæ in eadem sententia continentur,
vtrique illæ pro quibus integra gabella soluta reperi-
tur, valent & subsistunt, alia vero corrumpitur, pro qui-
bus integra gabella soluta non est, Minus etiam ob-
stat illud, quod dixit Bald. in *l. 1. in fi. C. si aduers. vendi.*
& in *l. si putat. ff. de acquir. her.* Quia ex prædictis Bal-
d. in diuersis terminis loqui manifeste apparet. Nam
primum loquitur de statuto disponente, ut de sen-
tentia solvatur gabella: nos vero de statuto man-
dante, ut, de in solutum datione, vel adiudicatione
gabellam soluendam esse, & dationem ipsam in so-
lutum, vel adiudicationem, si gabella soluta non sit
annullante, non autem sententiam. Si igitur ponamus
in eadem sententia pro parte in solutum dationem,
vel adiudicationem bonorum debitoris, quæ emptorem
non inuenerunt, contineri: pro alia vero partem bonorum,
quorum repertus est emptor bona vendenda esse, certe si ob defectum
solutionis gabellæ pro bonis adiudicatis sententiam
pro ea quoque parte, qua bona esse vendenda
pronunciatum fuerit, annullari dicendum non est:
nam neque verba, neque mens statuentium id ad-
mittere videntur, argumento *l. si seruus quis. §. non di-
xit. ff. de acquir. hered. & l. illam. C. de collatio.* Et ideo
inde inferendum est, statutum se ad dationem in
solutum, quæ in sententia continetur, non ad ipsam
sententiam referre.

Secundo responderetur, Bald. loqui de sententia
vnum caput tantum continente, quod quidem scin-
di & diuidi non potest: & ideo inde inferitur, Bald.
eius intentionis extitisse, ut si sententia plura capita
contineat, & de vno tantum solvatur gabella, in eo
sententia subsistat, Et si in aliis nulla reddatur, prout
etiam idem sentit Bald. in diuersis personis, vnam
& eandem sententiam pro vna tantum summa ob-
tinentibus: existimans quemlibet tunc pro sua por-
tione soluentem sententia vti posse, per text. in *d. l. cum
fundus. ff. de cond. & demonstr.* Pariter igitur idem
sensisse credendum est, si in sententia in fauore ali-
cuius tantum lata diuersa & separata capita conti-
neantur, argumento eorum, quæ dixit Bartol. in *l. qui
plures, la 2. ff. de vulg. & pupill. & Bald. in d. l. con-
uenticula, & Alexand. in d. l. scire debemus. ff. de verb. oblig.*

Non obstat etiam, dum Franciscus Aretin. in *d. conf. 20. & Bald. in d. l. edita, & Alexand. in d. l. scire de-
bemus*, voluerunt, ut licet plura in sententia capita
contineantur, si tamē ab eadem causa proueniant,
pro vno & eodē habeantur: Et ideo si quo ad vnū
sententia nulla est, quo ad alios etiam non subsistat,
quia ad hanc quoque obiectionem responderetur,
adiudicationes quæ in sententia continentur capi-
ta vnita & connexa non esse, sed separata, cum quod-
libet suum certum & determinatum pretium ha-
beat: & ideo mirum non esse, si altera ipsarum ad-
iudicationum, vel in solutum dationem, aliis nullis
existentibus subsistat. Adiudicationes namque seu
in solutum dationes creditoribus in subsidium,
emptore scilicet non reperto fiunt, principaliter e-

nim creditor petit bona vendi, sibi que de pretio sa-
tis fieri. *l. fin. C. si in caus. iudic.* Et ideo apparet adiudi-
cationem, seu in solutum dationem à credito in li-
bello deducto, & ab actione intentata non regula-
ri, sed à quodam pretio imaginario, quod solutum
creditori à debitore præsumitur: & sic à debitore
in satisfactionem sui debiti restitutum. Et ideo ad-
iudicatio, seu in solutum datio, emptio & venditio
appellatur: nam creditor rem adiudicatam emere
præsumitur eo pretio, quo sibi adiudicatur. Vnde
quemadmodum, si vendantur plures res diuersis
pretiis in eodē instrumento, nullitas vnus alterius
nullitatem non infert. *d. l. cum eiusdem, cum aliis supra
deductis*: pariter etiam nullitas vnus adiudicationis
vel in solutum dationis, alterius nullitatem non in-
ducit, & præsertim cum talis nullitas post senten-
tiam ob gabellam non solutam oriatur. Hæc igitur
pars verior videtur, & ideo eam amplecti debemus,
cum si eam sequamur, cæteræ adiudicationes sub-
sistaneantur, & Fisco nullum fiat præiudicium, argu-
mento dictæ *l. quoties. ff. de reb. dub. cum similibus*

Tertius vero casus est, quando tota summa, pu-
ta dos fuit petita, & pro tota summa vel dote con-
demnatio facta fuit: at pro dicta summa vel dote
plures adiudicationes, vel in solutum dationes fa-
ctæ fuerunt, & illæ quidem distinctæ & separata:
Et in hoc quoque casu quæsitum fuit, an vna gabella
vel plures solui debeant? Hac de re plures
quoque extant opiniones: Nam Decius in *d. confil. 344. num. 3. versic. Tertius casus, parte tertia*, plures ga-
bellas solui oportere arbitratur ob plures adiudica-
tiones, quæ certam summam habuerunt. Primo
mouetur Decius per ea, quæ tradit Bald. in *d. l. 1. in
fi. C. si aduers. rem iudic.* dum inquit, condemnatum
in centum, si gabellam soluat pro quinquaginta,
sententiam in totum annullari, nisi sint diuersæ
personæ, propterea quod quilibet pro sua portione
implere potest: id autem quod Bald. inquit in plu-
ribus personis, in pluribus quoque rebus dicendum
videtur, cum tota summa petita in pluribus rebus
distribuat & bonis, pro certa summa & quanti-
tate adiudicatis: nam arguere licet de personis ad
res. *l. qui plures, la 2. in prin. ff. de vulg. & pupill.* Secundo
confirmari inquit ex eo, quod notat Bar. in *l. Lucius. §. qui
habebat ff. ad Treb.* dum ait, Assessores quoti-
die aliquos in magna summa ob plura delicta con-
demnant, & deinde subdere solet distinguendo de-
lictæ pro tali delicto in tantum, pro tali vero in tan-
tum: quo casu perinde est, ac si plures sententiæ à
principio fuissent. Et ideo inferendo ad casum no-
strum dicit, illam primam summam dotis, vel alterius
rei, in plures adiudicationes postea particulariter
factas pro certa quantitate resolui, & perinde ha-
beri ac si ab initio plures dationes in solutum, vel
adiudicationes prolata fuissent: id quod notat et-
iam Bar. in *l. vbi fideiussor, in fi. ff. de solutio. dū conclu-
dit*, quod quando magna summa test diuisa in plu-
res, non dicatur vna, sed plures: Et ideo eodem mo-
do in casu nostro plures adiudicationes, vel in solu-
tum dationes dicantur, Et idem notat Bar. in *d. l. vbi
fideiussor, in principio*, dum concludit, quod si magna
summa sit diuisa in plures, summa illa non attenda-
tur, sed illas plures diuisiones attendendas esse. Ter-
tio comprobari inquit in illis locis, vbi statutum ex-
tat de soluenda gabella, & de ipsis in solutum datio-
nibus, seu adiudicationibus mentionem facit: & ne-
gari

gari non potest quin sint plures dationes in solutum, cum plura & diuersa bona in singulis quantitatibus taxata data fuerint, & à verbis statuti recedendum non est. *l. quod constitutum. ff. de testam. milit. vbi Bartol.* Addi etiam prædictis potest communis regula, de qua supra diximus, in dubio ꝑ illam interpretationem faciendam esse, quæ actum substatinet. *d. l. quoties. ff. de reb. dub.* & hæc præsumptio, vt inquit Decius in cap. quoniam Abbas, extra de offic. deleg. omnes alias vincit, & tollit præsumptiones: & ideo vt sententia non dicatur nulla, concludendum arbitratur.

Contrariam autem opinionem in hac eadem specie firmavit Ruinus in *conf. 65. num. 2. volu. 4.* ob id, quod licet dationes in solutum seu adiudicationes plures sint & separatæ omnes tamen nullas esse arbitratur, ex quo integra gabella soluta non est intra tempus à statuto annullante omnem adiudicationem, vel in solutū dationem. Ex quo. n. solutio gabelle & summe receptio vna tantum fuit, dictæ in solutū dationes vel adiudicationes sint plures, pro vna tamen inspecta gabelle solutione, quæ vna fuit & ipse haberi debet. Nam ratio nulla afferri potest, quare magis gabella pro vna dictarum adiudicationum, quam pro alia soluta intelligatur: nec magis pro prima, quam pro vltima: Et ideo pro omnibus soluta intelligitur, quo fit vt illud quod integre gabelle deficit. omnes adiudicationes, seu in solutum dationes respiciat, & ex consequenti integra cuiusq; gabella soluta non sit: nam ꝑ vitium ex conuentione insurgens, totum vitiat, argumento *l. i. §. item quaritur. ff. de aqua quoti. & astina.* Hac eadem ratione vititur in simili. Ang. in *conf. 169. visis prædictis instrumētis, & c. in 2. dubio.* Vbi querit, an donatio ꝑ omnium bonorum præsentium & futurorum, quæ non valet, vt communis est opinio, de qua in *l. si. C. de pact. & l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig.* vitietur in totum: an vero in futuris tantum? Et tandem concludit, in totum nullam esse. Est ratio est, vt ipse arbitratur, quia causa inueniri nō potest, quare magis in vna parte, quam in altera annullatur: cum vitium ex conuentione insurgat, & ideo totum est inutile. §. *item quaritur.* Eodem igitur modo in casu nostro, vt omnis in solutum datio, vel adiudicatio annullatur, dicendum est. Cum hac opinione Angel. transit etiam Imol. in *rub. ff. de testam.* & rursus Imol. Roman. & Alex. in *d. l. stipulatio ista*, vbi etiam prædictam rationem adducunt, & etiam pro hac opinione addunt tex. in *d. l. si liberis. §. si. in 1. responso. ff. de iure patro.* Vbi expresse habetur pluribus rebus simul alienatis, si libertus efficiatur minor centenarius, alienationem quo ad omnes res vitari: quia licet in solutum dationes, vel adiudicationes sint plures: non subest tamen ratio, quare alienatio vnius rei magis quam alterius vitietur: & in hac ratione potest fundari decisio illius tex. vt inquit Ang. & Alex. eis in locis. Qua etiam ratione dici potest, ꝑ donationem omnium bonorum præsentium & futurorum in totum nullam esse, vt supra diximus, & si duæ sint donationes, vt inquit Salyc. in *d. l. si. C. de pact.* Pariter etiam in casu de quo agitur, quod dationes in solutū plures sint, attendendum non videtur: nam cum gabella diuisim & separatim soluta non sit, nec etiam specialiter pro aliqua re, sed generatim pro omnibus, & solutio sit vna, nulla subest ratio, cur vna magis, quam alia valeat,

& ecōtra: & ideo omnes nullæ redduntur. Nec alia ratione dici potest in *d. §. si.* omnes donationes eodem tempore factas annullari, nisi quia in fraudem legis factæ sint, vt inquit Bald. in *l. certi. §. quoniam. ff. si cert. pet. & Imola in d. l. stipulatio hoc modo concepta.* Hæc enim ratio militat etiam in casu nostro: nam licet prædictæ in solutum dationes in fraudem factæ non sint: attamen in fraudem statuti gabella integra soluta non fuit, cuius causa statutum in solutum dationem annullat. Et ideo omnes quotquot fuerint, nullæ esse debent, cum apparere non possit, pro aliqua integram solutam fuisse: Et ideo dicit nō ob stare tex. in *d. l. si.* quia loquitur, quando alienationes diuersis temporibus factæ fuerunt, & q̄ prima libertas centenarius minor factus non erat; Vnde est vt illa valere cœperit: antequam altera sequeretur, & valuit ab initio. Vltima ergo tantū annullatur, qua centenarius minor efficitur, & sic in eo casu potest valida ab inutili separari: At in primo casu §. & in hoc casu plures alienationes & adiudicationes eodē tempore factæ fuerunt: quæ omnes valere nō possunt: sed quia quænam sit valida, & quæ nulla, intelligi & discerni nō potest, merito omnes annullantur. Nec verum est in casu illius tex. contractum fuisse vnum: quia loquitur etiam in donatione, quæ sit sine pretio, & sic quot erant res eodem tempore donatæ, tot erant donationes. *d. l. sci-re debemus.* Non obstat etiam, vt ipsi dicunt, text. in *l. qui soluendo. ff. de hered. instit.* Quia secundum Ang. in *d. conf. 20. & Alexan. in d. l. stipulatio hoc modo concepta*, loquitur inter personas, inter quas cadit affectio, & ideo sequitur ordinem scripturæ, at in rebus secus est, & in huiusmodi casu loquitur etiam *l. quoties. ff. de usufruct.* Pariter dicunt, non ob stare text. in *l. lancimus. post princ.* inquit Alexan. in loco supra relato: quia si dono mille, ideo valet in trecentis, vt ibi: quia non refert inter trecentos aureos, & alios trecentos: quæ affectio ꝑ in nummis non cadit prout in speciebus. *l. nummis. ff. de in litem iuran.* Ex prædictis colligitur etiam responsio ad tex. in *l. cum eiusdem. ff. de adilit. edicto.* Quia etiam in casu, in quo pro singulis rebus pretium erat constitutum, suberat ratio, quare in vna re magis quā alia venditio resolui deberet. Comprobatur præterea hæc conclusio ex iis, quæ tradit Barba. in *conf. 36. col. 5. n. 28. cum seq. vol. 2.* Et ideo dixit Bal. in *d. l. cum eiusdem. ff. de adilit. edicto.* ꝑ emphyteuram plurium rerum, si ex vno & eodem contractu in vna re male verteretur, ab omnibus cadere, quia vna est emphyteusis. Et ideo infert ibidem Barba. *nu. 29. si ꝑ plures res eodē contractu locatæ sint vnica pensione, & ad eundem finem, si vna ex prædictis rebus conductor male vtratur, ab omnibus cadere: ob id quod vnica censetur locatio, ex quo vnico pretio seu pensione clauditur, seu perficitur.* Vnde redeundo ad casum nostrum, licet in eo dētur plures res in solutum, dantur tamen in eadem sententia & pro vno & eodem credito. Ergo omnes, non soluta gabella annullari debent, Et licet Bald. in *d. l. cum eiusdem, & in l. sequenti, & in d. l. si plura. eod. tit.* voluerit plura & diuersa pretia plures venditiones constituere, & pro statu mandante pro quolibet contractu gabellam soluendam esse, notandū censet. Quandoquidem si quispiam plures res vēdiderit, & pro quolibet certum pretium cōstituerit, plures gabelle soluende sint, ex quo sunt plures contractus, argumen-

20 d. l. scire debemus. ff. de verb. oblig. cum tot sint stipulationes, quot res: quod etiam in aliis contractibus locum habere arbitratur: Et id inquit procedere, quando res non eodem, sed diuersis pretiis venduntur: Merito ex eisdem arguendo, cum in casu nostro vnicum sit debitum & vnica sententia, contrarium dicendum est, & concludendum, omnes in solutum dationes seu adiudicationes nullas euadere. Id quod comprobatur ex eo, quod voluit Abbas in apostillis, & Oldradus inquit, ³⁶ totum contractum censi simulatum, si debitor post contractum aliquam rem ex pluribus vno pretio emptis possidere reperitur, quia cum vnus & idem ³⁷ contractus pro parte valere, pro parte vero nequaquam potest, d. l. si non sortem. & si centum. ff. de conditio. indeb. Merito totus corrumpitur: cum in inseparabilibus vtile pro inutiles vitietur. Et ideo Ang. dixit in l. cum eiusdem, attendendum non esse, an pro qualibet re vendita certum pretium constitutum sit, quia tunc censerentur esse plures contractus & plures gabellæ soluendæ. Secus si vnico pretio plures res vendantur: & ideo dicit quod si fuit promissa aliqua summa pro dote, & deinde pro illa summa plures res in solutum dentur: ex quo non est diuersitas in constitutione pretij, vnicum censi contractum. Vnde Ang. in l. cum plures. ff. de euitio. inferendo ad statutum pro disponens, vt de singulis instrumentis soluatur gabella, inquit: si celebratur aliquod instrumentum plures continens obligationes diuersarum rerum, an vnica tantum gabella solui debeat, tanquam vnicum instrumentum sit? Et decidit vnicam gabellam tantum soluendam esse. Et sic videtur Ang. decidere hunc casum: videlicet quod licet plures res dentur in solutum, & quælibet æstimata: dicatur tamen vna & eadem in solutum datio vel adiudicatio, non autem plures & ex consequenti vna tantum de summa debita gabella solui debeat, non plures, & ea minus integre soluta totus actus corruat, nec pro aliqua parte aut re particulari in solutum data & æstimata subsistat.

CAP. XLV.

ARGVMENTVM.

Solutio certæ monetæ vbi ex statuto fieri debet, an sufficit plures appellantes in vna causa semel vna soluere.

SUMMARIA.

- 1 Statutum si disponat vt de qualibet appellatione soluatur aliquid certum, si in vno & eodem instrumento plures fiant appellationes à diuersis, quorum interest in tota summa: an sufficiat si omnes simul soluant: an vero quilibet teneatur ad soluendum totam summam, alioquin actus corruat.
- 2 Directura seu oneris solutio spectat ad appellantem, non ad appellatum.
- 3 Hypothecaria competens pro legatis, comprehendit portionem cuiuslibet hæredis, quam habet in re hæreditaria: & est obligata solum proportionem legatæ, ad quam ipse personaliter est obligatus.
- 4 Appellatio vnius prodest alteri propter vnitatem & identitatem defensionis.
- 5 Appellationes plures, quando censeantur & quomodo procedat.

Vigesimo primo ex prædictis, quatenus ad gabellæ solutionem pertinent, aliæ suboriuntur dubitationes, de quibus breuiter pro totius materiæ declaratione nonnulla dicenda sunt. Et in primis quæritur, si fortasse alicubi extet statutum disponens, vt de qualibet appellatione aliquid certum tamen soluatur: & in vno eodemque instrumento plures à diuersis, quorum interest in tota summa interponantur appellationes: an satis sit ad sustinendas appellationes, vt omnes simul, quorum interest, certum illud quid soluant: an vero quilibet prædictorum ad solutionem totius illius, quod solui debet, ne actus corruat, teneatur? In hac questione Castren. in cons. 94. n. 1. cum seq. vol. quemlibet ad actus validitatem & appellationem confirmandam, totam summam directuræ soluere debere arbitratur. Mouetur autem ex eo, quod licet in vno & eodem instrumento interpositæ sint, non est ob id vna, sed plures propter duplicem vel triplicem appellandi actum duorum, vel trium, aut plurium: qui tamen pro vno & eodem non habentur, & si in vno tantum instrumento interpositæ sint, vt notat Bar. in l. etiam. ff. de mino. & in l. eo q. multis. ff. si certum petat. Imo subdit ipse, licet vnica tantum appellatio fuisset, ob id quod vnica & vniformis tantum contra vtrumque probatio facta esset, attamen quia quilibet ipsorum condemnatorum onus directuræ pro integra summa subire debebat, propterea quod directura pro interesse & commodo appellati soluenda non est, sed ipsius appellantis: & ideo imponitur appellanti, non appellato soluendi onus: & pro quantitate in sententia contenta, à qua appellatum est, merito cum cuiuslibet ipsorum condemnatorum totius summæ petiti interfit, ob id quod vel teneatur quilibet ipsorum suam dimidiam tradere pignoris causa possidenda, vel integram quantitatem soluere. l. 2. C. si vnus ex plurib. hered. cred. vel debit. part. suam deb. solue. cum quælibet dimidia, imo quilibet cespes terræ pro integra summa obligatus sit: & si contrarium sit in hypotheca illa, quæ pro legatis competit, ex quo cuiuslibet hæredis portio, quam habet in re hæreditaria, sit in solutum obligata pro legati portione, ad quam ipse personaliter est obligatus. l. 1. in fi. C. com. de legat. & ibi notat glos. Attamen quando etiam vna tantum appellatio interposita esset, & illa quidem sufficeret, idem tamen esset: quia appellatio pro vnius alteri etiam prodest, propter vnitatem, vt ita dixerim, & identitatem defensionis, non secus ac si fuissent vna sententia & vno iudicio condemnati, cum causa sit communis. l. si separatim. §. quod est rescriptum, & quod ibi plene notat Bartol. ff. de appellat. pro quo ad effectum vna non esset, sed plures censerentur; & sic tot appellationes, quot sunt sententiæ, requirerentur, cum plures sententiæ vnica tantum appellatione rescindi non possint. l. de pupillo. §. si in pluribus. ff. de oper. noui nuncia. Sed tot requiruntur appellationes, quot sunt sententiæ, vel omnes veræ: vel vna vera altera autem ficta, vt puta cum in communi causa vnus tantum à pluribus sententiis contra diuersos latus appellat: nam in eadem causa alij quoque appellare finguntur. Si igitur duæ, vel plures sententiæ extiterint, & quilibet alternatiue condemnatus censeatur, vel ad relaxandam suam dimidiam, vel ad integram summam: & ex consequenti cuiuslibet integre summæ interfit, & ideo quilibet à tota

à tota summa appellasse dicatur, debet quilibet pro integra summa soluere: Quod si non fecerit, sed quilibet dimidium, vel pro sua rata soluat, videtur sententia firma & inconcussa remanere contra quemlibet pro dimidio, prout disponit statutum Pisanum. Effectus igitur ille erit, quod etiam si appellantes obtineant, teneatur tamen quilibet ipsorum aut dimidium rei tradere, aut integrum debiti dimidium soluere, ex quo in eo sententia in rem iudicatam transierunt. Non videtur igitur curandum, quod fortasse appellantis non interfit, nisi pro florenis 115, directura, seu directu soluendum ascendat ad florenos 230. quia sufficit, ut quilibet pro suo soluat interesse, ad hoc ut ad suum interesse prosequendum admittatur, non autem ut admittatur appellatus. Posset etiam fortasse accidere, ut alter ipsorum appellantium obtineat, alter vero succumbat, Ergo: d. l. de pupillo. §. si plurium, in fin. Et ideo si statutum disponat, ut quilibet debitor certum quid soluat pro libra totius illius summae, ad quam se obligauit, & duo se in solidum tanquam duo rei ad eandem summam obligent, quilibet pro tota summa soluere debet: quia in propria cuiuslibet persona, & in solidum consistit obligatio. l. ea, in fi. ff. de duob. reis. licet creditoris vnicae tantum summae interfit.

CAP. XLVI.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

- 1 Gabella solutio nisi intergre fiat, actus nullus est, si statutum disponat ut contractus non soluta gabella non subsistat.

1 Vigesimo secundo statutum si cassat contractum non soluta gabella, si in ipsa gabellae solutione vnus tantum deficiat nummus, contractus non subsistit, ut inquit Alberi. in l. lege. ff. de lege commiss. & Bald. in l. res bona fide, argumento illius glo. ff. de contrahen. emptio. & rursus idem voluit Bald. in l. 2. in fi. vbi etiam Roman. ff. ad Senatuscons. Sillan. & Angel. in l. acceptam, col. 1. vers. item concludo. C. de vsur. & in l. in rebus. §. possunt. C. commodat. & Barbat. in procem. clem. in vtraque lectu. videlicet col. 5. in priore, & col. 10. in posteriore, & in cons. 88. sapienter scribitur, colu. antepenult. lib. 4. licet ipse Bald. contrarium velle videatur in l. quamuis. ff. de condit. & demonstrat. & refert Tiraquell. in tracta. de vtroque retractu, in tit. de retract. conuentio. §. 4. gloss. 6. num. 24. & Bald. in l. qui putat. ff. de acquir. hered. & in l. 1. in fi. C. si aduers. rem iudic. & sequitur Ang. in d. l. qui heredi. ff. de condit. & demonstrat. & in l. si seruus. §. si plurium. per illum. text. ff. si quis caut. & las. in authen. qui rem, colum. 5. C. de sacrosanct. eccles. dicentes defectum solutionis integre gabellae reddere sententiam, pro quo gabella ex forma statuti solui debet, ipso iure nullam. Sententia enim tacitam habet conditionem, quam perfecte implere oportet: alias sententia in totum est nulla. Nam cum vnus caput tantum contineat pro parte vitii non potest, ut est gloss. in l. etiam. §. ex causa. de mino. & tradit Bald. in l. 2. C. de re iudic. & Doctor. in l. 1. C. si aduers. rem iudic. & in l. edita. C. de eden. & Alexan. post alios in l. scire debemus. ff. de verb. oblig.

CAP. XLVII.

ARGUMENTVM.

Datio in solutum vel adiudicatio nulla est, sine certo loco & quota.

SUMMARIUM.

- 1 Datio in solutum vitatur ratione incertitudinis loci & quota; & quando id non procedat.
- 2 Iustificatio subsequens sufficit.

Vigesimo tertio datio in solutum seu adiudicatio ratione incertitudinis loci & quota; vitatur, ut inquit las. in cons. 88. num. 5. vol. 5. Limitatur tamen hæc conclusio, si possit deinde electione ab hærede facta certa reddi, ut inquit voluisse Bart. & eum sequutos esse Doctores in l. 3. §. incertam. C. de pigno. Huius limitationis ratio est, quia idem de re postea iustificata dicimus & iudicamus, quod de re certa, argumento l. ait Prator §. 1. & l. in summa, in prin. ff. de re iud. & tradit Paul. Castren. in consil. 266. nu. 2. vol. 1. inquit Bald. in d. l. a Diuo Pio. §. si pignora. ff. de re iudic. voluisse debitores rem suam creditori in solutum dantis, non expressa summa, dationem non subsistere, prout nec venditionem pro incerto pretio. §. pretium, Institut. de emptio. & vendit. iuncta. l. 3. §. pro empto. eod. tit. Pariter igitur & e contra dicendum est, si sit incertitudo respectu rei, siue quota: quæ in solutum datur cum sint correlatiua, res & pretium, in contractu venditionis. l. 3. ff. de rer. permuta. Et ideo q. de vno iuris est, de altero quoq; esse debet. l. si ff. de acceptila. & tradit iterum Paul. Castren. in cons. 267. num. 1. vol. 1. Animaduertendum tamen est ad illud, quod inquit Ceph. in consil. 159. per totum, volum. 2. videtur velle, incertitudinem, dationem in solutum seu adiudicationem non vitare, ut ibi per eum.

CAP. XLVIII.

ARGUMENTVM.

Datio in solutum vel adiudicatio nulla est, pupillo indefenso.

SUMMARIUM.

- 1 Adiudicatio est nulla, quando sententia adiudicationis contra pupillum indefensum fertur.
- 2 Pupillus indefensus, quando dicatur.
- 3 Pupillus patitur secundum decretum, & bonorum hereditariarum venditionem.
- 4 Pupillus non patitur bonorum suorum venditionem.

Dicitur præterea nulla adiudicatio, si sententia adiudicationis contra pupillum indefensum feratur: Pupillus autem indefensus dicitur, quando curator ei ad lites datus nunquam comparuit, nec incompetentiæ exceptionem opposuit, quo fit ut sententia nulla sit, ut voluerunt Bart. Bal. & Angel. & alij, in l. pen. C. si aduers. rem iudic. & Bar. & Alex. in l. si contra pupillum. ff. de re iud. Et in adiudicatione bonorum ex causa dotis iudiciali, tradit Roman. in cons. 454. & Abb. in cons. 43. vol. 2. & Castren. in cons. 430. in 1 vol. Nec prædictis obstat, si dicatur pupillum tunc indefensum dici, cum curator citatus non est: at secus si fuerit citatus, sed comparere recusarit; Ad hoc namque responderetur ex iis, quæ voluerunt Bart. Ang. & Castren. in locis supra deductis: Nam loquuntur, quando tutor seu curator citatus fuit,

fuit, & interuenit in medio causæ, vel in principio, non autem postea: Pariter dum dicitur nō ob stare quod Docto. in d. l. si contra pupillum, & in d. l. pen. loquantur de sententia definitiua: & ideo aliter de secundo decreto dicendum sit, & bonorum hæreditariorum venditione. Quod tamen sane decretum, & bonorum hæreditariorum venditionem pupillus patitur. l. apud Iulianū. §. i. ff. quib. ex cau. in posses. eatur. & tradit gl. in d. l. si contra pupillum. & Paul. Castren. in cons. 430. dum vult pupillos pati venditionem bonorum paternorum tantum, tamen nō autem propriorum ipsorum, & ideo voluit Alex. in l. si finita. §. Iulianus, nu. 60. & 62. ff. de damno infecto. Prædictis enim breuitatis causa omiſſis aliis, quæ dici possent, respondetur id in venditione facta seruatis seruandis locum habere, ordine scilicet & dispositione. d. l. à Diuo Pio. §. in venditio. ff. de re iudi. videlicet vt prius bonorum mobilium discussio fiat, illis autem extare non repertis bonorum immobilium à peritis facta æstimatione, & subhastatione subsequuta, & oblato iustum pretium offerenti facta venditione: at secus si statim prædictis nō seruatis ad adiudicationem creditori faciendam deueniatur. Prædictis. n. non seruatis, in contrarium deducta non obstant, & ex cōsequenti ipsa adiudicatio nulla est.

CAP. XLIX.

ARGVMENTVM.

Datio in solutum facta ratificatione minoris non conualidatur.

SUMMARI A.

- 1 Ratificatio facta l. fina. C. si maior factus, quando locum habeat.
- 2 Declaratio l. fin. C. si maior factus.

Datio tamen in solutum facta ratificatione, de qua in l. si. C. si maior factus. aliena. sine dere iudic. fac. rat. habu. non conualidatur, si iudex bona immobilia, pupillo ignorante & non seruatis solemnitatibus, de quibus supra alienet: Nam tamen vt inquit ibi gloss. quam sequuntur Doct. illa lex tunc locum habet, cum tutor vel curator bona minoris sine decreto vendunt, scientibus tamen & volentibus minoribus: vel quando ipsimet minores curatore carentes vendunt: si vero tutor vel curator vendant, minoribus vel pupillis ignorantibus, dispositio. d. l. cessat.

CAP. L.

ARGVMENTVM.

Datio in solutum differt à promissione dandi.

SUMMARI A.

- 1 Datio vera in solutum non est, quando instrumentum continet promissionem dandi in solutum.
- 2 Promissio dandi in solutum, est quadam nuda cautio.
- 3 Vendendi promissio non est venditio.
- 4 Datio in solutum sine traditione promissio dandi in solutum censetur.

Igesimo quarto loco adnotandum est, tamen promissionem dandi in solutum dationem veram

non esse: sed tamen nudam quandam cautionem iuxta ea quæ habentur in l. sancimus. C. de verborum signific. & in l. cautum. ff. eodem titul. Prout etiam idem de tamen promissione vendendi dici solet: Quæ sane venditio non est, & ita habetur de aliis similibus. Et ideo dixit Cephal. in consil. 159. num. 17. vol. 3. dationem in solutum tamen sine traditione censi promissionem dandi in solutum, vt ibidem ipse latius deducit.

CAP. LI.

ARGVMENTVM.

Datio in solutum vel adiudicatio semel facta, irreuocabiliter valet, exclusa pœnitentia, & quando hoc fallat.

SUMMARI A.

- 1 Datio in solutum legitime facta valet, & amplius retractari non potest, cum non detur locus pœnitentia.
- 2 Datio in solutum à conuentione procedens pœnitentium, à procuratore reuocari non potest.
- 3 Datione in solutum vel adiudicatione transfertur dominium, siue detur à parte parti, siue à iudice vel arbitro.
- 4 Dationem in solutum qui accipit, plenum ius consequitur, & in pleno iure succedit ille, qui mittitur in possessionem ex secundo decreto.
- 5 Dominium verum transfertur, si datio in solutum fiat contra legem, vel eius formam.
- 6 Datio in solutum facta pro certa summa & interussario, valida est.
- 7 Datio in solutum tollit omnem obligationem, cum eadatione creditori satisfiat.
- 8 Satisfacere, & soluere, à pari procedunt.
- 9 Solutione eius quod debetur, omnis tollitur obligatio.
- 10 Creditoribus non debet nocere iniuria vel violentia siue vis facta debitoribus. & num. 16.
- 11 Obligatio certis modis tollitur.
- 12 Debitores præcepto iudicis illicito quod soluant, obtemperare non debent.
- 13 Debitum in quibus casibus quis possit exigere.
- 14 Soluens alij, inuito & ignorante creditore, non liberatur.
- 15 Liberationem inducit iussus Iudicis, quod quis soluat.
- 17 Solutio facta prædoni non liberat, nisi prædo soluat domino.
- 18 Soluens prædoni coactus liberatur.
- 19 Iniuria si fiat creditori & debitori, in pari causa, peiores est conditio possessoris.
- 20 Liberationis causa potior est, quam obligationis.
- 21 Nomen debitoris in solutum dari potest.

Vigesimo quinto loco postquam supra in hoc & eodem §. tractauimus de iis tamen dationibus in solutum, quæ in aliqua ex causa non subsistunt: Superest modo, vt pro regula dationem in solutum seu adiudicationem subsistere, ita vt reuocari nō possit, nec vlla detur pœnitentia constituamus, vt est text. vbi Bald. & alij tradunt, in l. cum dominam. C. de pigno. vbi expresse habetur, si res in solutum detur creditori vel adiudicetur, huiusmodi dationem incommutabiliter subsistere: nec pœnitentiæ vllomodo locum esse, vt probat text. in l. prima. C. si antiq.

1. *in g. credit. & in l. successores, vbi etiam Bald. & alij.*
 2. *C. de solutio. vbi pariter habetur, dationem ¶ in solutum a paciscentium conventionem provenientem poenitentia reuocari non posse, per textum in l. prima. C. de pact. pigno. Inquit enim ibi Imperator, debitore non satisfaciente creditori infra tempus conuentum, & eo elapso rem in solutum succedere conuentum sit, huiusmodi pactum firmum ac validum esse, vt habetur etiam in l. si fundus. §. fin. ff. de pigno. & tradit Paris. in conf. 81. numero 27. volum. 2. Præ-*
 3. *terea, quod datione ¶ in solutum siue adiudicatione, siue fiant a parte, siue a Iudice vel arbitro, dominium transferatur, voluit etiam Crau. in consil. 248. colum. 1. dum concludit, quod si pars bona aliqua in solutum dedisset. vtique eorum dominium in accipientem trāstulisset, l. 1. ff. pro soluto. Et ideo infert eodem modo a Iudice quoq; arbitro vel arbitrato-*
 4. *re transferri, cum vices partis ex legis dispositione substineant, vt voluit etiam Decius in conf. 558. circa principium, & iterum Paris. in conf. 42. colum. 2. in fi. vol. 1. & Alex. in consil. 98. num. 9. cum sequen. volum. 5. & tradit Socin. in conf. 360. num. 3. volum. 1. Quando-*
 5. *quidem dabitum non est, quin ille, cui in solutum datur, ¶ plenum ius consequatur, vt inquit Barto. & sequuntur alij, in l. Pomponius. §. si iusu. ff. de acquir. poss. & in l. a Diuo Pio. §. si pignora. ff. de re iudic. prout etiam in ius plenum succedit, qui mittitur in possessionem ex secundo decreto. l. si finita. §. Iulianus, vbi tradit gloss. ff. de damno infecto. & clare Cephal. in consil. 264. num. 40. volum. 2. & Ruin. in consil. 172. numero 1. vol. 1. Possessio autem in his terminis data vel accepta intelligitur, vt voluerunt prædicti Doct. siue vera sit, siue ficta. Prædicta autem conclusio procedit & locum habet, nisi huiusmodi in solutum*
 6. *datio, vel adiudicatio, ¶ contra legem vel eius formam fiant: quo casu certum est ex eis dominium non transferri, vt inquit Ruin. in consil. 136. nu. 7. vol. 1. per text. in l. non dubium, & ibi notatur. C. de legib. & tradit Bartol. & sequuntur Doct. in l. 1. §. si vir. ff. de acquir. poss. & Crotus in l. 1. §. eadem autem, nu. 26. ff. de verbor. obligat. Præterea ultra prædicta, quod huius-*
 7. *modi in solutum datio, seu adiudicatio, poenitentia reuocari non possint, concludit etiam Soci. iun. in consil. 41. num. 15. volum. 3. & loquitur de datione in solutum sub conditione inter partes, facta, vel cum pacto, quod nisi intra tempus constitutum, debitum solvatur, res sit creditoris. & idem voluit Cephalus in consil. 286. num. 15. vol. 2. & loquitur de datione facta a parte parti. Dari ¶ enim in solutum potest & solet pro summa debitaliquidata & inter-*
 8. *usurio, vt inquit Paris. in d. conf. 81. num. 40. vol. 2. Accedat prædictis, ¶ dationem in solutum seu adiudicationem omnem tollere obligationem, cum eis creditoribus satisfiat: Et ¶ satisfacere vel solu-*
 9. *re a pari procedunt, vt inquit Calcan. in conf. 35. nu. 4. & 5. & est text. in l. satisfactis. ff. de solutio. & l. quod si nolit. §. illud. ff. de adilit. edicto. & l. solutio. ff. de verbor. oblig. Et ideo dicitur, solutione eius, ¶ quod debetur, omnem tolli obligationem; Instit. quib. mod. tollit. oblig. in prin. Præterea, quod datio in solutum vel adiudicatio solutionem crediti & debiti inducant, tradit Paris. in d. conf. 81. num. 35. volum. 2. & Socin. iun. in consil. 41. num. 14. & in consil. 118. num. 9. volum. 3. & Ruin. in consil. 57. in princ. ante num. 1. volum. 5. Item quod habeantur pro solutione, tradit Alber. in tractat. statuto. lib. 1. qu. 86. num. 2. Præterea, quod datio*

in solutum solemniter facta & adiudicatio ita valeant, vt reuocari non possint, frequentioribus calculis receptum est, vt inquit Decius in conf. 592. nu. 2. versic. sed breuiter, dationem in solutum, quæ causa cognita facta est, & cum autoritate iudicis, a debitore reuocari non posse, eiusve hæredibus vel aliis, quibusuis competeret, etiam si eam summa soluere velint, cuius causa in solutū datio emanauit, prout magis cōmunem opinionem esse inquit etiam Alexan. in l. si finita. §. Iulianus, colum. fin. ff. de dam. infecto. asserens id probari in d. l. si finita. §. illud queritur, in vers. Postea autem quam, dum ibi dicitur. Postea quam quis possidere ius domini a Præatore iussus est: nequaquā locus erit cautionis oblationi. & ita ait Labeo. Ceterum nullius, inquit, finis rei inueniretur, licet aliter sentire videatur Hippoly. Riminal. vir excellentissimus & peritissimus, cui ego semper plurimum tribui & tribuo, in consil. 3. nu. 9. vol. 1. oblatione debiti reuocari posse. Et contra ea, quæ dixit Ceph. in consil. 298. num. 11. volum. 2. & quod data re in solutum, amplius reui non possit, tradit Lopes in tract. commu. opinio. in verbo, datio, per ea quæ voluit Decius in d. consil. 558. colum. 1. versic. in contrarium. Et ideo querit Tiraquell. in tracta. de retract. conuentio. in fin. numero 118. cum seq. An quotiescunque ex pacto res data in solutum lūi potest, pignori accedat. Et cum hac conclusione concordat gloss. in l. properandum. §. fin. autem reus, in verbo, audiatur. C. de iudic. & in l. 2. in gloss. fin. C. vbi in rem actio. & in cap. contingit, in gloss. fin. extra de dolo & contumac. per text. in l. si prius. C. de distract. pigno. & in capitul. quoniam frequenter. §. fin. in gloss. fin. & idem tenet Angel. in d. l. si finita. §. si plures, col. fin. ff. de damno infecto. vbi reprobatur Bart. in d. §. Iulianus, dum vult, vt quando creditori res in solutum data est, creditor dominus efficiatur: attamen si debitor infra biennium rediens debitum soluere velit, audiendus est, per text. in l. fin. C. de iure domin. impetr. Id quod videtur etiam tenere Bald. in l. 2. §. si absens, col. 1. vers. ex hoc habes. ff. si ex noxa causa aga. vbi inquit id procedere, nisi locorum statutis aliter prouisum sit: quæ omnino seruanda sunt, vt inquit gl. in d. l. fin. in verbo, recuperare. C. de iure domin. impetran. Attamen prædictis non obstantibus, quod datio in solutum, seu adiudicatio, per prædicta reuocari non possint, magis communis opinio est, prout voluit etiam Imola in d. l. si finita. §. postea autem. & refert Ang. dicens idem tenere Castren. ibi, in fine, & Bald. iterum in l. fin. in fi. C. de bon. author. iudic. possid. Et cum prædictis concordat Salyc. in authen. qui iurat. col. pen. vers. Quæro decimo. C. de bon. auth. iudic. possiden. dum inquit, debitorem postquam res creditori in solutum data est, audiendum nō esse. Comprobatur hæc conclusio per text. in l. successores. C. de solutio. vbi datio in solutū reuocari non potest, prout etiam venditio semel perfecta, etiam cum Imperatoris rescripto rescindi non potest. l. de contractu. C. de rescin. vendit. Et id etiam verum est, si venditor pretium etiam duplicatum restituere vellet: Nam talis venditio emptore inuito rescindi nō potest. l. non est. C. eod. tit. Illud enim quod venditione dicitur, de datione quoq; in solutum seu adiudicatione dicendum est: cum (vt supra late dictum fuit) emptioni & venditioni penitus comparentur.

Hæc sane conclusio, an procedat, si debitor a Iudice, parte vel arbitro in solutum dare compellatur fuit

- fuit à maioribus nostris dubitatum: Et prima facie locum non habere dicendum videbatur, quia
- 10 in iuria & vis in debitores creditoribus nocere non debet. *l. exceptione. ff. de fideiuss. & l. si per imprudentiam. ff. de iust. & l. fin. §. si à socio. ff. de his, quæ in fraud. credit. & l. qui cum maior. ff. de bon. liber. & l. quod nostrum est. ff. de regu. iur.* Et regula est vulgatissima, non debere alteri per alterum iniquam conditionem inferri. *l. non debet. ff. eod. tit. de reg. iur. & subdit comprobari per text. in l. lectos. ff. de peric. & commo. rei vendi.* Accedat etiam, quia certi & determinati sunt modi,
- 11 in quibus obligatio inducitur, *Instit. quibus mod. re contrahi. obligat. per totum titulum.* Sed de his terminis non constat, Ergo. Et hoc arguendi genere vitatur Imperator in §. actionum, *Institu. de actio. & in l. obligationum fere. §. penultim. ff. de actio. & obligat. & l. patre furioso. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iur.*
- 12 Præterea, huiusmodi debitores in tali iudicio præcepto, ut soluat, mandantis obtemperare non debuerunt, ex quo illicitum erat, & ideo ei resistere & contradicere poterant. *l. nec magistratibus. ff. de iniurijs. & l. facultas defensionis. C. de iure fisci, libro 10.* Et quatenus id non fecerint, eis imputandum est. *l. damnum, quod quis. ff. de regu. iur.* tum etiam, quia
- 13 quidam sunt casus speciales, in quibus quis alteri creditum suum exigere potest. *l. debitoribus. C. de admini. tuto. & l. tutores. eodem titulo. & l. secunda, in fine. C. quando fisci. vel priua. debit. sui debit. conuen. & l. secunda. ff. de curat. bonis dando. & l. secunda. §. si eo tempore. C. de admini. rer. ad ciuita. pertinen.* Et sic in contrarium est ius commune. *l. prima, in fine. ff. de muneribus. & hono.* Et ratio est, quia in qui alteri soluit, inuito vel ignorante creditore non liberatur. *l. inuito. C. de solutio.*
- 14 Contrariam vero opinionem, quod imo debitores liberentur, insecuti sunt quamplures ex eo maxime quod id efficiat iussus iudicis. *l. si stipulatus. §. si lancem. ff. de solutio. & l. prima. §. si pecuniam. ff. de positi. & l. ait Prætor. §. permittitur. ff. de mino.* Odio namque creditorum compulsi videntur: & ideo huiusmodi cõpulsio ipsis debitoribus: quin omnino liberetur, nocere non debet. *l. liberatio. §. Lucius. ff. de annu. legatis. & l. si merces. §. culpa. ff. loca.* Illud autem, quod dicitur, iniuriam collatam in debitorem creditori nocere non debere: verum est & procedit, nisi ipsorum odio & culpa facta sit, vt ex iuribus prædictis manifeste apparet. Præterea si fortasse
- 15 obiciatur solutionem in factam prædoni debitorem non liberare, nisi prædoni domino soluat. *l. qui neminem. §. prædo. ff. de solut. & l. si vrbana. ff. de condic. indeb.* Respondetur id verum esse, si debitor in sponte soluat, at secus si coactus, prout pro hac parte videtur satis expressum in *l. item si verberatum. §. item. ff. de rei vendic. & l. si forte. eodem titulo. & l. Paulo Callimacho. ff. de lega. tertio.* Item si dicatur in pari causa potior est cõditio possessoris. *l. si seruum. §. sequitur. ff. de verbor. oblig.*
- 16 ac etiam in liberationis quam obligationis. *l. Ariannus. ff. de actio. & obligatio.* tum etiam quia bona fides non patitur vt bis idem exigatur. *l. bona fides ex contractibus. ff. de re iudic. & l. fina. ff. in quibus cau. pign. tacti. contrahat.* Accedat etiam quod magistratui vt iudici parere debuerunt, *Authen. vt omni. obed. prouin. per totum. & l. prima. ff. de iustit. & iure.* Hæc quæstio. vt dixit eodem in loco Alberic. fuit antiquitus à

multis tractata: nam eam attigerunt Hostiensis, Alberic. Papien. Guido de Suza. in versicul. sed pone quæstionem de facto: Quidam de facto ecclesie, & duobus versiculis sequentibus. & soluendo dicebant, debitores liberatos non esse: Et ideo si creditores reuertentur, eos conuenire possent, per ea quæ supra pro alia opinione deducta fuerunt, & præsertim per text. in *l. fin. §. fin. ff. de pign. actio. & l. creditor oblatum. ff. de solut. & l. lectos. ff. de periculo & commo. rei vendite. & l. seruus plurium. ff. de lega. primo.* Thomas autem Piperata, cum hanc quæstionem Bononiæ disputaret, ita distinguebat, videlicet quod aut creditores de Lambertinis, de quibus tunc tractabatur, & Bononia iniuste & sine eorum culpa causæ cognitione expulsi erant: & tunc debitores liberati non intelligantur, & ideo conueniri possint, & ipsi debitores contra magistratum, qui iussit seu in solutum dedit, siue adiudicauit, agere debeant, vt habetur in *d. l. nec magistratibus. ff. de iniur.* & ita intelligantur & procedant iura, quæ pro hac parte deducuntur. Dixit autem sine culpa, quia nemo sine ea puniendus est. *cap. sine culpa. extra de regu. iur.* Et vbi non est culpa, non debet esse pœna. *l. sancimus. C. de pœn.* Dixit etiam, sine cognitione: quia quando etiam eo modo Iudex sententiam tulisset, attamen non valeret. *l. fin. C. commi. & epistol. & l. ex stipulatione. & l. polatam. ff. de sentent. & interloc. omn. iudic.* si vero culpa sua, seu delicto exclusi sint, seu expulsi, cumque causæ cognitione: & tunc ab omni obligatione præcedenti liberi esse intelligantur, per alia iura ad hoc supra deducta. Alii præterea alio modo hoc pacto distinguebant, videlicet quod aut bona debitorum vi statuti vel consuetudinis publicata fuerunt, & tunc debitores liberi esse intelligantur: quia in eo casu communitas Bononiæ vel alterius loci, à quo expulsi fuerunt, successit ipsis creditoribus. *l. actione. §. publicatione. ff. pro socio. & l. tertia, cum similibus. C. ad leg. iul. de vi.* Hac de re ibidem subdit Alberic. plenissime dixisse in eodem libro, statutorum, in tertia parte, versicul. item quæro, an hodie sint correctæ. Dynus vero in hac quæstione debitorum coactorum soluere, indistincte eos liberos esse arbitratur: dicitque de hoc esse speciem in *l. liberto. §. Lucius. ff. de annu. legat. & in d. l. Paulo Callimacho. §. fin. ff. de lega. tertio.* Socinus autem senior in consilio 37. numero secundo, & numero decimotertio, volumine quarto, in hac conclusione dicit animaduertendum esse, an nomen debitoris in solutum detur: Nam nomine debitoris in solutum dato, debitorem liberari arbitratur. Nomen vero debitoris in solutum dari posse, dubium non videtur. *l. fina. C. quando fisci vel priuat. & probant ea, quæ habentur in l. à Dino Pio. §. si pignora. & in §. sic quoque. ff. de re iudic. & in d. l. ordo. C. de executio. rei iudic. & tradit Socinus in dicto consilio trigessimoseptimo, numero secundo, & numero decimotertio.* vbi etiam notat, præceptum Iudicis non sufficere nisi etiam in solutum dederit: & id de priuato debito, non de publico dicendum est, & ideo videmus quotidie practicam obseruare, vt illi qui tute soluere volunt, vt sibi ab aliquo magistratu imperetur procurent: & præsertim à superiore: & id, quia quotidie in facto contingit, diligenter notandum est.

CAP. LII.

ARGUMENTVM.

Dato in solutum nomine debitoris, actio transfertur ipso iure sine cessione.

SUMMARI A.

- 1 Actiones ipso iure transferuntur in creditores absq; alia cessione si nomen debitoris in solutum pro reliquo detur.
- 2 Reliqui mentio inducit liberationem totius.

Vigesimosexto redeundo ad nomen debitoris, notandum est, quod quando pro reliquo † in solutum datur, vel quid aliud, actiones ipso iure & absq; alia quauis cessione in creditores transferuntur, vt notat gl. & sequuntur Doctor. in l. si ex pluribus. ff. de solutio. & leg. final. C. quando fiscus vel priua. & notat igitur gloss. & sequuntur Doct. in l. prima. C. de action. & obligation. Nam reliqui mentio totius liberationem inducit, & ideo sublata est omnis obligatio debitoris: quo fit, vt ille, cui datum est in solutum ab aliis creditoribus, molestia vlla affici non possit. l. pupillus. §. primo. ff. de his, quæ in fraud. credit. & l. si non expeditur. ff. de bonis autho. iud. poss. & voluit Paul. Castren. vt ita tollatur omnis obligatio, vt ille cui res in solutum data est, molestia affici non possit, propterea quod res in solutum data amplius obligata non remaneat. in consilio 326. num. 2. versic. sed nec iste, volumi. secundo. Sed maior videtur dubitatio, an ita tollatur primæua obligatio: vt ille etiā qui in solutum accepit, amplius petere non possit, nec ad primæuam obligationem redire. Qua in re Afflict. in decis. 335. num. 20. eam omnino sublatam esse arbitrat: quia vt diximus supra, solutione eius quod debetur omnis tollitur obligatio, Institution. quibus modis tollit. obligat. in prin. tum etiam, quia (vt supra sæpe diximus) datio in solutum vim emptio- nis & venditionis habet: Et ideo dicunt, eum cui in solutum datum est, pro euictione agere debere, vt notat Bartol. in leg. eleganter. ff. de pigno. actio. & in l. si quis aliam. ff. de solution. & facit text. in leg. final. ff. de condition. ob caus. & tradit Socinus iunior in consilio quadragesimo primo, numero vigesimo, volumine ter- tio.

Limitat tamen ibidem hoc Afflictus, si datio ipsa in solutum sit nulla: nam tunc prima actio non colligitur, vt ibidem per eum.

Secundo limitatur, si pœna apposta sit: nam eo casu sublata vel nouata prima obligatio non vide- tur, vt est text. in l. pradia. ff. de actio. empt. & l. obligatio- num fere. §. final. ff. de actio. & obligatio. & tradit Bart. & sequuntur alij, in l. ita stipulatus, la grande, in quin- ta, & vltima parte legis. ff. de verborum obligation. vbi inquit latissime de hoc tractasse Socin. iunior, in dicto consilio 41. nu. vigesimo, volumine tertio. Limita- tur, quando in ipsa datione in solutum apponitur pactum, vt à prima obligatione non discedatur, ni- si res fiat accipientis: nam tunc sequuta euictione potest ad primam actionem redire, Iason. in l. ele- ganter, numero octauo, ff. de pigno. actio. & vide Alban. in consil. 2. num. 12.

CAP. LIII.

ARGUMENTVM.

Datio in solutum vel adiudicatio in iure patronatus non valet.

SUMMARI A.

- 1 Iura alia indiuisibilia licet possint à iudice inter hæ- reses adiudicari alicui heredi in solutum, & alteram partem grauare, vt pro equali- tate pecuniam soluat, fallit tamen in iure pa- tronatus.
- 2 Ius patronatus non diuiditur, nec adiudicatur, vel in solutum datur, sed in solidum permanet apud omnes.
- 3 Ius patronatus apud omnes hæreses est in solidum.
- 4 Ius patronatus regulariter non transfertur titulo sin- gulari.
- 5 Simonia committeretur, si ex actu adiudicationis ius patronatus transferretur.
- 6 Adiudicationis causa vel dationis in solutum, ali- quid restituitur.

Vigesimoseptimo redeundo ad illud, quod su- pra dictum est de iure adiudicando, seu in so- lutum dando, limitatur prædicta conclusio, vt in iure patronatus non procedat, vt inquit Pau. de Cittadi. in suo tractat. iuris patronat. in nona parte. sub rub. Quomodo transfertur ius patronatus, numero vigé- simo tertio. dum inquit hanc dubitationem attigisse & resoluisse Ioan. And. in c. querimoniam, in eodem tract. inquit, quo licet alia iura † indiuisibilia pos- sint à iudice inter hæreses eorum alicui adiudica- ri, vel in solutum dari, grauando eundem cui adiu- dicatum datum est vel adiudicatum, vt alteri hære- di pecuniam pro æqualitate refundat. l. 3. ff. famil. ercis. & l. hæreses. §. 1. eod. tit. Attamen contrarium in iure patronatus dicendum esse arbitrat: quan- doquidem illud nec † diuiditur, nec adiudicatur, sed in solutum apud omnes permanet: Et hoc in- quit secundum Gofred. ibidem, prout etiam notatur in cap. vnico, eod. tit. videlicet † apud omnes hæreses in solidum esse: & licet ipse non insistat, optime ta- men probatur, vt ibidem inquit Paul de Citta. eo- dem in loco: quia † regulariter nō transfertur ius pa- tronatus tit. singulari, vt est in casu adiudicationis: nam vt quodammodo simonia † committeretur, dicendum esset: si ex tali actu adiudicationis trans- faret, cum pro adiudicatione † aliquid restituen- dum sit, vt habetur in l. item Labeo scribit. §. 1. ff. fam. er- cis. & c. latius. & in §. quadam, in fin. Instit. de action. Et quod ius patronatus non transeat ex singulari con- tractu, dixit idem Paul. in eodem tractat. quest. 3. eius- dem partis.

CAP. LIV.

ARGUMENTVM.

Datio in solutum quibus modis in Practica fiat.

SUMMARI A.

- 1 Dationis in solutum practica.

V

2 Dans

2 Dans in solutum, quando suis creditoribus satisfecisse dicatur.

Vigesimo octavo pro faciliori declaratione huius dationis in solutum, vel † adiudicationis practica quædam, de qua meminit Socinus senior in consilio 37. numero 9, vol. 4. & notat gloss. & Doctor. in d.l. à Diuo Pio. §. si pignora. ff. de re iudicat. & Doct. & præsertim Bald. in leg. ordo. Cod. de execution. rei iudicat. referenda est, † Aliquando enim, inquit ipsi, datur causa iudicati, & pro executione sententiæ nomen debitoris: & tunc iudex quandoque accersito debitore cuius nomen in solutum datur, & sic ut dicunt, vocato nomine ei iubet, ut sit pignori, ut voluit gloss. notabilis in leg. 1. Cod. de præto. pignor. Aliquando vero id non fit, ut simpliciter in pignus retineat, sed mandatur simpliciter debitori ut soluat, & tunc liberatur debitor: Aliquando & secundo conceditur potestas vendendi rem acceptam, ut in d. §. si pignora. Aliquando & tertio, ut tanquam extraneus emat. l. 2. C. si in causam iudicati. Et hanc practicam locum non habere, nisi quando constat emptorem non reperiri, certum est, d.l. ordo, & l. si. Cod. de execution. rei iudicat. Aliquando & quarto res, quæ capitur in causam iudicati à iudice in solutum altero datur de duobus modis: videlicet primum dando pro iusta æstimatione rem captam in causam iudicati: & hoc casu si sit maioris æstimationis: plus à creditore restituitur: si vero minoris, illud quod deest, debitor supplet. Secundo autem casu, si simpliciter pro debito detur: & tunc in solutum datio seu adiudicatio procedunt, siue res maioris, siue minoris extimationis sit, & hoc secundo casu etiam creditore contradicente in solutum cedit, etiam si iudex rem non idoneam adiudicare velit, ut inquit gloss. in dicto paragrapho. si pignora, & sequuntur Iacob. de Arena & Bartol. ibi. & iterum Iacob. de Arena & Cynus in dicta lege ordo. Cod. de execution. rei iudicat. Contrarium autem voluit gloss. in dicta lege, ordo, ut scilicet creditore contradicente, id locum non habeat: sequitur Anton. Butr. & facit text. in dicto paragrapho, si pignora, in ver. noluerit. & Riccard. & Salycet. in dicta l. ordo, & Imola in dicto §. si pignora, opiniones concordando dicunt, quod aut creditor à principio petiit adiudicari pro iusta æstimatione: & tunc procedat secunda opinio, ut iudex non possit pro toto debito adiudicare vel in solutum dare: Aut simpliciter petiit adiudicari vel in solutum dari: & tunc prima procedat opinio, quia non potest creditor consilium deinde mutare, argument. authen. at qui semel. C. quomodo & quando iudex.

C A P. L V.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I U M.

- 1 Datio in solutum, an noceat conductori, si res conducta cum fructibus in solutum data sit vel adiudicata.

Vigesimo nono oritur alia dubitatio, de qua nonnulla dicenda sunt, quia quotidie ex facto accidere potest: an scilicet † res alteri locata, si una cum fructibus in solutum alteri detur, vel adiudi-

cetur, noceat conductori. Qua in re primo loco, at etiam fructus in solutum dati sint animaduertendum arbitrantur: quandoquidem tunc si locator de iure suo cōductionis non opponat, ex quo non fuit reservatum: sed tacendo permittitur fructus quoque in solutum præstari: videtur illi conductori præiudicare huiusmodi in solutum datione, vel adiudicatione voluisse: & ideo in hoc casu omnem dicunt controuersiam cessare. Verum Cephal. in consilio 254. numero trigesimo, volumine secundo, quicquid sit, inquit, quando fundus absque extimatione fructuum in solutum datur, ex quo tunc de illis cogitatum non fuisse dici non potest, sed eos colono reſervatos fuisse, dicit tamen Cynus in dicta l. ordo, C. de execution. rei iudicat. hunc in modum distinguere: Aut enim dixit Cynus iudex pignus prætorium creditori in solutum simpliciter & indeterminate dat, & tunc pro toto & integro debito dare censeatur: at secus si pro aliqua certa ac determinata summa det, propterea quod tunc quoque ad reliquum ius creditori firmiter & saluum remanet: nam in claris coniecturis opus non est, l. continuus. §. cum ita. ff. de verborum obligation. Hanc distinctionem & declarationem Cyni refert & sequitur Bald. in l. à Diuo Pio. §. si pignora, in fine, ubi etiam Castren. in fine. ff. de re iudicat. illud tamen ad hoc animaduertendum est: Nam aut intelligitur, ut supra diximus prædium cum fructibus datum in solutum vel adiudicatum fuisse: & tunc animaduertendum est, quia aut fructus respectu debitoris, qui fundum locauit considerantur: & tunc iuxta prædicta distinguendum est: aut vero respectu & causa conductoris: & tunc aut sunt, à solo separati: & tunc ex quo sunt ipsius conductoris in dationem in solutum pro debito locatoris, seu adiudicatione cōprehendi non debent, aut vero sunt adhuc super fundo, & tunc seruanda est forma statutorum loci, ut scilicet intra tempus constitutum pro suo iure compareat.

C A P. L VI.

A R G V M E N T U M.

Datio in solutum an possit fieri à reo criminis, cuius alienatio prohibita est.

S V M M A R I A.

- 1 Datio in solutum seu adiudicatio à criminis reo facta in casibus, in quibus alias alienare non potest, an valeat, & quando.
- 2 Datio in solutum seu adiudicatio facta à reo valet, quia facit illud, quod fiscus facere tenetur.
- 3 Heres primus licet propter repudiationem ius restituendi non habeat vulgariter tamen substitutus restitutione facta fideicommissario, ratam habere cogitur.
- 4 Restitutionem factam ab herede primo, qui ob repudiationem ius restituendi non habet, vulgariter substitutus ratam habere cogitur.
- 5 Administratio licet interdicta sit in crimine læsæ maiestatis, potest tamen reus in solutum dare.
- 6 Datio in solutum seu adiudicatio valet in casibus, in quibus non valet donatio.

- 7 Alienatio necessaria etiam pendente appellatione fieri potest in crimine læsæ maiestatis, & intelligitur per defensionem causa bona aliqua alienare posse.

TRigesimo oritur etiam non minus, pro huius materiae perfectione necessaria & utilis Doctorum illa altercatio, an datio ꝑ in solutum à reo criminis in casibus etiam, in quibus alienare non potest, valeat? In hac altercatione Doctores eum posse frequentioribus calculis concludere videntur, ut inquit Ioann. Annibal. in l. post contractum, numero, 31. ff. de donatio. per ea. quæ notant Bal. & Ange. & Salycet. in leg. si quis post hac. Cod. de bonis præscrip. qui Annibal ibidem hanc communem esse opinionem asserit, & eam subdit declarare recentiores ibidem, col. 23. ac etiam velle in illis casibus locum habere, in quibus etiam post sententiam administratio ipso iure interdicta est. Mouentur autem eadem ratione, de qua tradit Bartol. in dicta lege, post contractum, videlicet quia datio ꝑ in solutum, seu adiudicatio à reo facta, ideo valet, quia ipse reus illud facit, quod fiscus omnino facere tenetur: quo fit, ut fiscus illud, quod in solutum datum est, ratum habere teneatur ut inquit ibi Bartol. & mouentur per tex. in l. si. Cod. de de petit. hered. Hæc autem ratio, quædo intelligatur procedere, cū administratio est interdicta post sententiam locum habet, ut inquit facere text. in leg. si patronus. paragrapho fin. ff. ad Senatusconsult. Trebellian. vbi licet ꝑ primus hæres ob repudiationem ius restituendi non habeat, 4 ut voluit ibidem gloss. magna, vulganter ꝑ tamen substitutus restitutionem fideicommissario factam ratam habere compellitur, ut Bartol. ibidem satis clare innuere videtur: cum, ut ex sua temporum distinctione constat in aliis differentiam faciat. Stuetur enim huiusmodi conclusio pluribus similibus. Videmus nanque in crimine læsæ maiestatis, in quo administratio interdicta ꝑ est, reum in solutum dare posse, ut dixit idem Annibal in dicta lege, post contractum, in secundo tempore. Subdit tamen Ioan. Annibal eodem in loco, numer. 315. an id post sententiā quæ transiit in rem iudicatam, locum habeat, satis probabiliter dubitare: Nam si verba Bartol. diligenter considerentur, id nullo modo inferre videntur: sed illud tantum quod in casibus, in quibus dixit dationem non valere: 6 dationem ꝑ in solutum omnino subsistere: si vero lata sententia sit, nec sit appellatum, vel in rem iudicatam transferit, ipsum ius nullum habere, nec de eo disponere posse, ut voluit ibidem in quinto tempore. Et ideo subdit id in aliis casibus, de quibus supra per eum relatis, intelligi posse: quapropter cogitandum relinquit. Subdit præterea prædictos recentiores sua opinione retenta, illud inferre, ut etiam appellatione ꝑ pendente alienatio necessaria fieri possit in crimine læsæ maiestatis: ne defensionis facultas reo auferatur: ut puta si forte pecuniarum defectu & egestate appellationis causam prosequi non possit: quod quidem iniquum valde est, & contra tex. in leg. de defensionis facultas. Cod. de iure fisci, libro decimo. Huiusmodi enim defensio à iure naturali procedit, clemen. pastoralis, de re iudicat. & l. vim vi. ff. de iust. & iur. Et ideo si sententia deserta appellatione feratur, vel in rem transeat iudicatam: tunc reus alienare non potest: Nam quod reus id facere pos-

sit iure cautum non reperitur. Si igitur id à iure stante appellatione permittitur: ergo ea deserta denegatur. ut est text. in leg. final. Cod. de ordine cognition. & in dicta leg. defensionis facultas. Cod. de iure fisci. libro decimo. ibi, ut si quid subtractum fuerit exigatur. & iterum ibi, quantum fuerit per fraudem ablatum. Ergo in aliis casibus secus est. Id autem contra Bartol. ideo esse dicunt, quia supra indistincte dixit, post sententiam non valere, non distinguendo ex causa necessaria, vel non ut lade tradit ibidem Ioann. Annibal. Præterea redeundo ad dationem in solutum, vel adiudicationem, eandem opinionem tenet Iulius clarus sententia. libro quinto. §. si. præcti. criminal. Quæstione septuagesima octaua. versicul. scias etiam. vbi vult, ut debitor delinquens quandocunque de bonis suis, creditoribus suis in solutum dare potest. & hæc est communis opinio, ut inquit Picus in dicta leg. post contractum, numero quadagesimo primo. Hæc autem tunc locum habent & procedunt, vbi cunque aliunde non extat defectus, quo actus corruat: nam tunc aliter dicendum est, & præsertim si simulata probetur, qui in eo casu satis est, si ex eo quod in solutum datum sit, non vitietur.

CAP. LVII.

ARGUMENTVM.

Datio in solutum rei alienæ, domino eius non nocet.

SUMMARIA.

- 1 Dari in solutum etiam res aliena potest.
- 2 Datio in solutum rei alienæ non nocet domino, sicut nec emptio seu venditio.

TRigesimo primo dicunt Doctores nostri, quod ex quo datio in solutum emptioni & venditioni æquiparatur, ꝑ quemadmodum res aliena vendi potest. l. rem alienam. C. de contrahen. emptio. etiam a scientibus rem esse alienam. ut notatur in l. si in emptione. §. item si emptor, eodem titulo; & voluit Bart. in l. si is, qui pro emptore. §. final. ff. de usucapio. Ita & adiudicari, seu in solutum dari. ꝑ & quemadmodum venditio vero domino non nocet. l. alienum, & ibi Bald. Cod. de furt. & l. prima. C. de usucap. pro empto. & notatur in l. item si res. ff. de alien. iudic. mutan. causa facta. & in l. res aliena. ff. de contrahen. emptio. Pariter etiam nec adiudicatio, vel in solutum datio, propterea quod vti verus dominus res ipsas venditas vindicare vel publiciana agere, vel remedio possessorio poterit. l. prima, & tertia. ff. de triticar. & l. si coloni. C. de Agrico. & censit. libro vndecimo, vel agere actione furti, cum quis scienter rem alienam emerit: ut est text. in l. si liberam. Cod. quod cum eo, & notatur in leg. in ciuilem rem, Cod. de furt. pariter etiam & iisdem remediis agere poterit dominus illarum rerum, quæ adiudicatæ, vel in solutum datæ sunt.

CAP. LVIII.

ARGUMENTVM.

Datio in solutum vel adiudicatio non præsumitur.

S V M M A R I A.

- 1 Dationem in solutum allegare non sufficit, sed eam probare debemus.
- 2 Dominus nemo presumitur alicuius rei, nisi de domini principio constet.

Trigesimo secundo adnotandum etiam videtur, quod dationem in solutum, vel ad iudicationem allegare non sufficere, nec factas fuisse presumi, sed esse omnino probandas, ut inquit Affli. in decis. 373. num. 5. per tex. in l. magis puto, §. illud ff. de reb. eorū.

2 Et ideo inquit, legem velle, quod neminem alicuius rei dominum existimari, nisi de domini principio constet, ut inquit Bal. in l. sue possidetis. C. de probatio. per tex. in l. ex persona, eod. tit.

C A P. LIX.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

- 1 Datio in solutum à principio nulla, uti sententia, nunquam transit in rem iudicatam.
- 2 **T**rigesimo tertio datio in solutum, seu adiudicatio, si à principio nullæ sint, prout etiam de sententia dicitur, nunquam transeant in rem iudicatam, ut inquit Plotus in leg. si quando. numero quingentesimo vigesimo sexto. versicul. sic & in solutum datio. Cod. unde vi. & tradit Maranta in suo Speculo aureo. in sexta parte, num. 141. & 144. & num. 155. in primo actu ultime partis. & Alexan. in consil. trigesimo secundo, volum. 4. & Villalob. in suis communibus opinionibus, numero 25.

C A P. LX.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

- 1 Datio in solutum extra iudicium, parit actionem ex empto.
- 2 **T**rigesimo quarto pariter etiam hoc loco adnotandum est, quod dationem in solutum extra iudicium, ex empto actionem parere, ut inquit Corne. in consil. 166. num. 6. vol. 2.

C A P. LXI.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

- 1 Datio in solutum facta à principe simpliciter valet.
- 2 **T**rigesimo quinto omittendum etiam non est, dationem in solutum à principe factam simpliciter valere, ut inquit Bar. in d. l. à Diuo Pio. §. si pignora, num. 1. ff. de re iudicat.

C A P. LXII.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

- 1 Datio in solutum facta duobus cum pacto redimendi, an possit pro parte ab altero redimi.
- 2 **T**rigesimo sexto & ultimo loco querendum est, quod an datio in solutum facta duobus cum pacto redimendi, ab altero pro parte redimi possit? De hac quaestione vide Tiraquel. in tractat. de viro.

retract. in tit. de retract. ligni agier. §. 23. gloss. 1. numero 6. cum sequen. & an possit in totum redimi, restitutum integro pretio, idem Tiraquel. in eodem tract. de viroque retract. in tit. de retract. conventio. §. 1. gloss. 6. num. 33. cum multis sequen.

C A P. LXIII.

A R G V M E N T V M.

Datio in solutum vel adiudicatio in bonis restitutioni obnoxiiis an & quatenus fieri possit.

S V M M A R I A.

- 1 Datio in solutum, an fieri possit de bonis fideicommissis subiectis.
- 2 Prescriptio annalis procedit in adiudicatione, vel datione in solutum valida, non autem nulla.

Trigesimo septimo est etiam hoc loco querendum, quod an bona fideicommissis subiecta in solutum dari, vel adiudicari possint? In hac dubitatione dicunt Doctores, posse, sed tantummodo durante vita debitoris, qui possidet, & debitum contraxit. l. peto. §. pradium. ff. de leg. 2. & l. codicillis. §. institutio. & ibi notat Bart. eodem tit. & l. fin. vbi Cast. Cod. commun. de legat. & l. Statius Florus. §. Cornelio. ff. de iure fisci & tradunt Bar. Bal. Imo. Ang. & Cast. in d. l. peto. §. pradium. ff. de leg. 2. & Alexan. in consilio 23. oportune, num. 7. vol. 1. & Cur. iun. in consilio 161. numero 14. & 13. volum. 2. & Ioan. Anton. Rube. Alexan. in consil. numero decimo. & in consilio 53. numero 6. & Ruin. in consilio 108. in causa hac bene intellecta, numero 14. & in consil. 147. ex pluribus, num. 13. & in consil. 168. num. 3. & 22. volum. 3. & Ias. in leg. filius familias. §. Diui. in 2. lectu. num. 21. cum sequen. & nu. 72. ff. de lega. 1. vbi etiam tradit Ripa. & Ruin. in plurib. locis, & praesertim, colum. 21. & 23. & de secundo decreto tradunt iterum Bald. & Salycet. in authen. ei qui, versic. quaro, nunquid in rebus prohibitis. Cod. de bon. autho. iudic. possid. & Alexan. in l. si finita. §. si de relictis. ff. de damno infecto, & in dicto consil. 23. dum approbat Bald. in d. authen. ei qui. & prius, ut diximus, hoc idem voluit Bart. qui ab omnibus approbatur, in dicto §. pradium, dando cautelam. ff. de leg. secundo. Et licet sint nonnulla statuta hac de re praescriptionem, vel annalem vel longiorem inducentia, ut scilicet ea completa quis audiri non debeat: id tamen in adiudicatione, vel datione in solutum valida, non autem nulla intelligendum est, ut supra plures recensuimus, & infra nonnullas alias referemus.

C A P. LXIV.

A R G V M E N T V M.

Datio in solutum vel adiudicatio an recte fiat in rebus extra familiam alienari prohibitis.

S V M M A R I A.

- 1 Adiudicatio, seu in solutum datio est nulla, cum sit de rebus expresse prohibitis alienari extra familiam.

Adm.

2. *Adiudicatio, vel in solutum datio nulla, non dicitur*
 3. *si adiudicatio, vel in solutum datio, sit de rebus*
 4. *alienatis, quando reuocare possit ipsam alienatio-*
 5. *nem. ibi habet notari de rebus alienatis, & de re*
 6. *ad iudicium, & de re ad iudicium, & de re ad iudicium*

Trigesimo octauo, prosequendo casus supra
 relatos, in quibus datio in solutum non subsi-
 stit, addendum etiam prædictis est, quod quando adiu-
 dicatio siue in solutum datio fit de rebus expresse
 prohibitis alienari extra familiam, ut inquit Ruin. in
consil. 123. quia circa numero 14. volumine secundo, dum
valet, ut ubique statutum disponit, ut tertius ha-
bens ius in bonis in solutum datis audiatur intra
tempus aliquod ad id constitutum, de validam in so-
lutum datione, vel adiudicatione intelligendum
esse, non autem de ea, quæ ipso iure nulla fuit. Nam
 2. *datio in solutum vel adiudicatio nulla vel inua-*
lida, in solutum datio non dicitur. l. quarta. §. conde-
mnatum. ff. de re iudic. & l. non putatur. §. non qua vis.
ff. de bonor. posses. contra tabulas. & utrobique Barto.
 quod verba statuti loquentis de aliquo actu, de va-
 lido intelliguntur, ubi late tradit Ruinus. Præterea
 hanc eandem conclusionem sequitur Thom.
 Gramm. in decis. 93. numero 1. cum sequent. per text. in
 l. fin. C. com. de leg. & late tradunt Doct. in d. l. filius fa-
 milias. §. primo. ff. de lega. primo, ubi in specie firmat
 Ambro. de Opizo, dicens id præsertim locum ha-
 bere, si testator in prohibitione caueat, ut ex tunc
 alteri ius quæsitum intelligatur. Et idem voluit
 Lauren. Calca. in d. consil. 8. existimans huiusmodi
 testatoris voluntatē pro lege seruandam esse, ut est
 tex. in §. disponat. in auth. de nup. quæ sane dispositio-
 ne nullā reddit ita, ut statim retractari possit, & non
 solum à vocatis in casu alienationis, sed etiam ab eomet
 qui alienauit, stante nullitate prædicta, ut voluit
 Bar. & sequuntur scribentes in l. post mortē. ff. de adopt.
 & idem inquit Castren. in dict. l. final. Cod. commun. de
 lega. de re alien. prohib. per testatorem, ut in præiudi-
 cium ipsiusmet alienantis non subsistat ea ratio-
 ne, quod contra legem alienatum sit, & ideo
 ille met, qui contraxit, reuocare potest, ut inquit
 Alexan. in consilio 93. volumine 2. Et sic stante prohi-
 bitione testatoris potest etiam ille met, qui aliena-
 uit reuocare si viueret, Ergo multo magis eius hæ-
 redes, ut inquit Bal. in l. quoties. la prima. Cod. de fidei-
 commiss. & tradit in consilio 21. numero 9. volumine se-
 cundo, & in consilio 17. numero 16. volum. 1. & in consil.
 19. numero 13. vol. 2.

CAP. LXV.

ARGVMENTVM.

Datio in solutum vel adiudicatio
 non valet in re per legem & homi-
 nem simul alienari prohibita.

S V M M A R I A.

1. *Datio in solutum non subsistit, quando due concur-*
runt prohibitiones alienationis, videlicet ex-
pressa testatoris prohibentis: & tacita legis,
quæ erit à simplici fideicommissio, prout et-
iam dicitur de venditione & qualibet alia alie-
natione.

2. *Declaratio l. fin. C. com. de legat.*
 3. *Res ecclesiæ nullo modo possunt alienari, quando*
 4. *cum prohibitione hominis concurret prohibitio*
 5. *legis. & monitiones leges aut ibi habentur*
 6. *Dispositio hominis æquipollet dispositioni legis.*
 7. *Actus gestus contra prohibitionem legis expressam,*
 8. *est nullus.*

Trigesimo nono, datio in solutum, prout
 qualibet venditio, vel alia quævis alienatio
 non subsistit, cum due concurrunt prohibitiones:
 expressa scilicet hominis, hoc est testatoris prohi-
 bentis res suas alienari: & tacita legis, quæ oritur
 ab ipso fideicommissio. Nam cum subiicit testa-
 tor bona sua fideicommissio, pariter etiam saltem
 tacite dicitur ea alienari ac distrahi prohibere. In
 hoc enim casu datio in solutum, prout qualibet
 alia alienatio, est ipso iure nulla: Nec vlla vnquam
 tempore valet, dominique translatio impeditur,
 ut inquit Paul. Castren. in l. filius familias. §. Diui. ff. de
 legat. primo. ubi tradit etiam Carolus Ruin. in 3. notabi-
 li, & Paul. Castren. iterum in consilio 10. clarum est,
 & in consilio 16. in causa, quæ vertitur, volum. 1. ubi in
 valde difficiliore & dubitabili casu idem procedere
 & locum habere existimauit, ut puta si alienatio ab
 ignorante ignorantia facta sit. Et ideo in hac specie
 text. in d. l. fin. §. fin. C. commun. de legat. non proce-
 dere hanc eandem conclusionem sequitur Corn.
 in consil. 294. videtur prima facie, colum. 3. per totum,
 volum. 3. & tradit Socin. in consil. 49. consilium nostris,
 colum. penult. & sequent. volum. 1. & rursus idem Socin.
 in consilio 75. circa præsentem, colum. fin. volum. 1. attingit
 iterum Socin. in consilio 227. præfatus, colum. secun-
 da, & facit illud, quod voluit gloss. in authen. ius por-
 rectum. Cod. de sacrosanct. eccles. & Doctores commu-
 niter in cap. primo, & secundo, extra de rebus eccles. non
 alienan. Vbi expresse habetur, quod licet in qui-
 busdam casibus res ecclesiæ alienari possint: tamen si
 cum prohibitione hominis legis prohi-
 bitio concurret, alienari non possunt, cum duo
 vincula vno magis, ut dicitur, stringant, authent.
 itaque. Cod. commun. de successione. Imo dixit Iafon. in di-
 cto §. diui. in prima lectione, colum. penultima. in fin. alie-
 nationem non solum esse nullam & ex ea domini-
 um non transferri: sed & titulum quoque nullum
 esse, & non subsistere, proque non titulo haberi.
 Comprobatur prædicta conclusio ex eo, quod dis-
 positio in hominis legis dispositioni æquipollet. §.
 disponat. in Auth. de nupt. & l. seruus. ea lege. ff. de manu.
 testam. Sed actus factus contra expressam legis dis-
 positionem est nullus. l. non dubium. Cod. de legibus.
 cum iis, quæ ibi late notantur. Ergo idem quoque de
 eo dici debet, qui contra prohibitionem hominis
 à lege receptam gestus est, cum æquiparatorum i-
 dem sit iudicium. l. Gallus. §. & quid sit tantum. ff. de
 liber. & posthum. cum iis, quæ ibi copiose notantur. Mul-
 to igitur magis id dicendum est in casu nostro, in
 quo concurrere cum hominis prohibitionem ex-
 pressa tacita legis præsupponatur. Nam si dispo-
 sitiones legis & hominis à pari procedunt, ut di-
 cunt communiter Doctores in dicta lege filius fami-
 lias. §. Diui. ff. de l. 1. Certe inferendum est, ut quem-
 admodum quando actus in contra dispositionem
 & expressam prohibitionem legis est ipso iure
 nullus, & omnino promissio & pœnæ appositio,
 ut late voluit Iaf. quem sequuntur alii, in dicta l. non
 dubium

dubium. C. de legibus. Ita etiam dicendum sit, quando contra dispositionem hominis expressam gestus est, & id de qualibet promissione & pœnæ appositione ad illius conseruationem & implemētum adhibita dicendum est. Ratio autem ea est, quia sublato principali, accessorium quoque quod libet remouetur. *vt notatur in leg. cum principalis. ff. de regulis iur. & in capit. accessorium, extra eodem titul. & late tradunt recentiores in leg. prima, §. si vir. ff. de acquir. possess.* Quemadmodum igitur legis & hominis resistente prohibitione qualibet promissio & pœnæ appositio nulla est ipso iure; ita idem etiam de promissione euictionis vel alterius pœnæ est. Ipso iure nulla, tanquam accessoria, cum actus principalis nunquam valuerit. Et id videntur confirmare Doctores, dum volunt dictal. fin. §. fin. disponentem a leinata vendicari non posse, quando alienatio ab ignorante ignoranti facta est, locū nō habere, quando cū fideicommissio concurret expressa prohibitio alienationis, ex quo tunc validior est, & adeest aliud, in quo militat diuersa ratio: quando enim cū fideicommissio expressa cōcurrit hominis prohibitio, ita iudicatur de alienatione ignoranter facta, vti de scienter facta, vt in consiliis supra adductis habetur.

CAP. LXVI.

ARGVMENTVM.

Datio in solutum vel adiudicatio non subsistit cum cōtinet læsionem enormissimam.

SUMMARI A.

- 1 Datio in solutum dicitur nulla, cum continet magnam læsionem.
- 2 Datio in solutum dolum continere dicitur ex eo, quod non est seruatus ordo d. §. in venditione, in distractione bonorum mobilium.
- 3 Dolus præsumitur, quando quis formam iuris, aut statutorum non seruat.

Quadragesimo nulla præterea dicitur adiudicatio, seu in solutum datio, quando enormissimam læsionem continent, & valde minores sunt iusto pretio: Eo enim casu vel nullæ sunt ipso iure, vel irritantur & annullantur. Ratio autem est, quia dolus re ipsa, qui dolo ex proposito æquiparatur, interuenire dicitur, vt inquit Rom. in cons. 54. & in consil. 68. & Bal. Cas. Calc. Socin. Dec. & alij complures, quos refert Aymon Craue. in consilio 142. & in consilio 192. & Cassa. decis. 2. sub titul. de emption. & vendit. vbi id etiam in eo contractu locum habere censet, in quo iusurandum appositum sit, vt satis copiose tradit Cagnol. in leg. 2. sub numero septuagesimo nono, & octuagesimo primo. Cod. de rescind. vendi. concludens ipsum quoque contractum ob huiusmodi enormem læsionem nullum esse, vt infra latius, cum de iuramento tractabimus, dicetur. Dolum præterea in datione in solutum seu adiudicatione patet etiam ex eo, quod ordo dictæ leg. à Diuo Pio, paragrapho in venditione. ff. de re iudicat. seruatus non sit, vt scilicet prius ad bona mobilia manus

apponatur, & an adsint discutiantur: eis vero non repertis, ad immobilia deueniatur, vt suo loco latius dicemus. Ac etiam vt prius bona subhastentur & extimentur antequam ad ipsam adiudicationem vel in solutum dationem deueniatur. Quando præterea quis formam iuris aut statutorum non seruat, dolose agere præsumitur. *cap. qui contra, de regul. iur. in 6. & in his terminis tradit Roman. in consilio quinquagesimo quarta. numero quinto. & est gloss. in leg. 1. in versicul. mala fide. Cod. de fide instrument. lib. 10. & tradit Lauren. Calc. in consilio. vigesimo quinto. numero 13.* Ex ipsa namque talis ordinis omissione colligitur, omittentem prædium in solutum tantum leuissimo pretio habere procurasse. Quod sane fortasse non accidisset, si mobilia prius vendita fuissent: ex quo fortasse earum pretium ad creditori prædicto satisfaciendum satisfuisset: nec ad bonorum immobilium alienationem, quam creditor valde fortasse desiderabat, vt sibi adiudicaretur, vel in solutum darentur, deuenire opus fuisset.

CAP. LXVII.

ARGVMENTVM.

Datio in solutum vel adiudicatio non valet, vbi antea debitori fuit satisfactum.

SUMMARI A.

- 1 Datio in solutum seu adiudicatio facta creditori, cui iam satisfactum sit, dicitur ex falsa causa emanasse & inualida est.
- 2 Fructus vna cum re data in solutum repeti possunt, quando datio in solutum seu adiudicatio ex falsa causa facta est.
- 3 Datio in solutum seu adiudicatio in totum vitatur, si creditori sit pro parte tantum satisfactum.
- 4 Creditor non tenetur compensare fructus, quos percipit à tempore tenute vsque ad tempus dationis in solutum seu adiudicationis. & non dicitur plus petiisse, vt adiudicatio reddatur nullo debitori nō opponente.

Quadragesimoprimum est etiam nulla adiudicatio seu in solutum datio, si fiat creditori cui vel eius procuratori satisfactum erat, propterea quod ex parte petentis à falsa causa emanasse dicitur, & ideo communiter pro inualida habetur: Quo fit vt bona adiudicata, seu in solutum data vna cum fructibus conditione indebiti vel sine causa repeti possint, vt tradit Bartol. & sequuntur alij scribentes in iuste possidet. ff. de acquirend. possess. Nam sibi cum vere nihil debeatur, fructus suos facere non potuit, vt tradunt scribentes ibi, & Decius post Abbat. in cap. cum causam. numero 3. extra de officio delegat. & Matth. Afflic. in decision. 218. petita fuit, in fin. Id quod pariter præterea verum esse arbitrat, si ei pro parte, non autem in totum fuerit satisfactum: nam eodem modo adiudicatio seu in solutum datio in totum nulla erit, & non subsistet. l. si non sortem. §. si centum. ff. de condic. indeb. vbi Bartol. & alij scribentes, & in specie valde simili tradit Socin. in consilio

consilio 18. sequendo ordinem, colum. 4. circa medium. volu. 1. & voluit Ruin. in cons. centesimo quinquagesimo secundo. num. 5. vol. 4.

Omittendum etiam hoc loco non est illud, de quo quotidie dubitari potest, † An si fortasse creditor à tempore renutavit, usque ad tempus adiudicationis seu dationis in solutum fructus nonnullos acceperit, qui poterant cum debito suo seu cum lucro quinque pro centenario à statuto, concessio, si creditor ipse tacuerit & pro toto eius credito ultra fructus illos perceptos, in solutum acceperit: dicatur plus petisse, ita ut ob plus debito petitionem adiudicatio seu in solutum datio nulla reddatur. Et in hac dubitatione concludunt, nullam non reddi sed subsistere, & ratio est, quia debitor de ea compensatione ante sententiam secundi decreti opponere debebat: Vnde cum non opposuerit, sibi imputare debet: nam ea de causa secundum decretum non irritatur, sed fructus ab eo petere debet, qui indebite percepit, si sibi indebite percepti videntur, ut inquit Bald. in leg. si constat, numero 4. C. de compensat. & Aret. in d. l. iuste possidet, in 2. colum. in princip. versic. sed rursus queritur de alio exemplo, ff. de acquirend. posses. & ibi Socin. in 1. colum. numero, 10. versic. quarta conclusio.

CAP. LXVIII.

ARGUMENTVM.

Datio in solutum nulla an possit ratificari.

SYMMARIA.

- 1 Datio in solutum statutorum forma non seruata, non subsistit.
- 2 Ratificatio, an confirmet dationem in solutum nullam vel adiudicationem.
- 3 Datio in solutum nulla, an possit ratificari.
- 4 Sententia in vim quod non valet ut pactum.
- 5 Posterius factum tacite conditioni submissum videtur.
- 6 Possessionem continet voluntas domini accedens possessori.
- 7 Ratificare potest quis in suum præiudicium etiam illud, quod suo nomine gestum non est, sed super re sua contractum, ad hoc ut exceptione repellatur.
- 8 Liberatio inducitur æstimatione fructuum.
- 9 Ratificatio requirit scientiam iuris & facti, alias non valet.
- 10 Compensatio similis est solutioni.
- 11 Compensatio non fit, nisi ab homine opponatur.
- 12 Mulier errans in iuris solemnitate lucratur fructus, non autem veniunt compensatione.
- 13 Dos post moram sterilis esse non debet.
- 14 Datio in solutum quæ subsistit actionem de dote non extinguit.
- 15 Ratificatione non potest quis consequi liberationem & rei repetitionem.
- 16 Data res in solutum vendicari potest salua dotis substantia.
- 17 Heredes secundi mariti si restituunt uxori æstimationem, ei satisfactum videtur tam de prima, dote, quam de secunda vnica tantum solutione.

18 Excipiendi ius, quando deitur alicui ex persona alicuius cui non competit.

19 Carta in eadem vel alia, quid describatur de iure communi, nulla est differentia.

20 Statutum si procedat ulterius annullando, non valet quod agitur.

21 Ratificatio non valet, quando mulier non consentit suæ ratificationi.

22 Instrumentum dotis debet remanere penes ipsam uxorem.

23 Instrumentum crediti apud creditorem esse debet.

Quadragesimo secundo loco omittenda non videtur illa valde pulchra & quotidiana dubitatio, de qua loquitur Bald. in consilio 322. numero 1. cum sequen. volum. 2. species autem est huiusmodi: Vidua quædam dotis suæ restitutionem petiit ab hæredibus primi viri, & pro eius restitutione bona quædam à Iudice in solutum accepit: Verum, quia forma † statuti illius loci seruata non fuit, ea in solutum datio seu adiudicatio non valuit, sed extitit ipso iure nulla. His in facto ita subsequutis, illa mulier transiit ad secundas nuptias, & eadem bona quæ à iudice pro restitutione suæ dotis primo viro data accepit, in dotem secundo viro dedit ea conditione & pacto, ut si forte dos iterum restituenda esset, bona ipsa vel eorum æstimationem pro suo libito & voluntate eligere posset. Hæredes primi † viri huiusmodi dotis dationem secundo viro factam quatenus liberationem à prima dotis actione consequerentur, ratificarunt: accidit tamen, ut hæc ratificatio eo tempore facta fuerit, quo fructus de ipsis bonis in solutum datis percepti ad summam totius dotis æstimandæ ascendebant & dotem illam exstinguebant. His ita in facto subsequutis, hæredes primi viri prædicta bona in solutum à iudice data vendicare contendunt, eorum ratificatione non obstante: Queritur, quid iuris? Sed quia plura in facto acciderunt, de pluribus etiam dubitatur, & queritur. Et primo loco, an ipsa in solutum datio seu adiudicatio ratificari potuerit? Et inquit ibidem Bald. † primo ingressu, ut ratificari potuerit dicendum videri, ut notatur in l. 2. Cod. commun. vtriusque iudic. Ratio autem videtur, quia id quod ut † sententia non valet, in vim pacti sustinetur: † Ex quo enim factum posterius est, tacite conditioni submissum videtur. *l. quædam mulier. ff. de rei vendicat. & l. prædia. ff. de acquirend. posses.* Voluntas † namque domini possessori accedens pro traditione habetur. *l. 2. Cod. de acquirend. posses.* Accedat etiam, quod quis in suum præiudicium etiam illud quod suo nomine † gestum non est, at super re sua contractum, ut exceptione repellatur ratificare potest *l. si fundus. paragrapho 1. ff. de pignor.* Nec obstare videtur text. in *l. mater. C. de rei vendic.* quoniam in materia agendi, non excipiendi loquitur. Pro alia vero opinione inquit ibidem Bal. satis concludenter facere, & urgere videri, quod prædicta ratificatio sub ea conditione, si sequatur liberatio, facta fuit: At liberatio † antea inspecta fructuum æstimatione inducenda erat. *l. Titia. ff. de solut.* Ergo sub falsa conditione facta fuit. Accedat etiam quod per iuris errorē facta videtur: nam ille qui ratificauit, ignorabat fructuum compensatione debitum suū de-

- inde extinguere non posse, prout instrumenti verba dicunt, & inde liberationem consequi: & præsertim quia illud in ratificatione præcipuum est, & adnotandum quod iuris & facti scientiam requirat alioquin non subsistat, *vt notatur in dicta l. mater. Cod. de rei vendicat.* Ratio autem est in leg. in totum omnia. *ff. de reg. iur.* Quatenus ergo fructus dotem & dotis non soluta interesse minuant, pro ea portione debitum vel in totum sublaturum est: Et ideo subdit ibidem Bald. de primo ad ultimum concludendo, conditionem ratificationis deficere, & ex consequenti ipsam ratificationem.
- 10 Plane & compensatio, solutioni similis est. *l. iulianus. ff. de condit. & demonstrat.* licet autem compensatio nisi opponatur, fieri non dicatur: hæc tamen exceptio perpetua est. *§. in bona fidei, institut. de action.* Hac igitur erroris ratione dictam ratificationem non valere dici potest, propterea quod errans consensisse non dicitur, nisi in ea liberatione, quæ ab ipsa ratificatione emanaret: non autem in ea, quæ extrinsecus ex compensatione: Ob hæc utriusque partis fundamenta quæstionem esse valde dubiam subdit ibidem Bald. & præsertim, quia mulier & errans in solennitate iuris, fructus lucratur, & ideo in compensationem non veniunt, *vt notatur in lege sed si lege. paragrapho scire. ff. de petit. hereditat.* Comprobatur, quia fructus prædictos ipsa non percepit, sed eius secundus vir pro oneribus matrimonii. Accedat quod dos post moram, ut inquit Bald. *ibidem.* non debet & esse sterilis, & ideo nisi offeratur debitum primæ dotis possessori, hoc est secundo viro, qui habet causam ab uxore bona prædicta repeti non possunt. *l. si rem. §. final. ff. de pignor. action. & l. ex sextante. §. Latinus. ff. de exception. rei iudicat.* Præterea subdit Bald. circumscripta omni ratificatione, imo quod est valde plus, posito ut ipse qui dicitur ratificasse, non esset in rerum natura: illud tamen
- 14 certum est, dationem & in solutum, quæ non subsistit, dotis actionem non extinguere. *l. qui res, in princip. ff. de solution.* Præterea & illud quoque certum est, ex eadem ratificatione & quempiam liberationem & rei exceptionem consequi non posse. *l. qui hominem. §. final. ff. de solution. & l. cum his, in princip. ff. de condit. indebit.* Et ideo concludit, & bona prædicta in solutum data dotis salva substantia vendicari posse. Nec minus etiam certum est,
- 17 quod si hæredes & secundi mariti uxori æstimationem restituant, satisfactum ei videatur, non solum de prima dote, sed etiam de secunda, vnica tantum solutione. *l. rescriptum. §. 1. ff. de distraction. pignor.* Et ideo hæredes secundi viri tanquam emptores succedunt in locum mulieris. *l. si inter viram. Cod. de iure dot.* Imo & id notandum est, & ius excipiendi de pignore eis ex mulieris persona datur, etsi mulieri agenti non daretur, cui satisfactum esset. *l. fin. in princip. Cod. de iure dot. & l. Modestinus. ff. de solution. & l. etiam. ff. de iurciurand. & l. in venditione. ff. de action. emptio.* Quo vero ad secundam dubitationem dationis in solutum, dicit non subsistere, quia statutum illud pro forma induxit, ut in instrumento dotis quid & quantum in solutum datum esset, describeretur: & Nam licet de iure communi differentia non sit, an in eadem carta vel alia id fiat, ut notatur in simili, *in leg. publicari. Cod. de testibus.* Attamen quia statutum & ulterius annullando proce-

dit, merito illud quod agitur, non valet. *l. non dubium. C. de legib.* Tacita autem statuti ratio in eo consistere potissimum videtur, ut dotium sæpius repetendarum fraudes euitentur. *l. ne casu. C. de discuss. lib. 10.* Præterea, & dum obiicitur ratificationem non valere, Bald. ibidem contrarium verius arbitratur, propterea quod mulier suæ ratificationi non consenserit, & ideo res inter alios acta præiudicare non debet ipsi mulieri. *l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pact.* Querit etiam ibidem Bald. an instrumentum & dotis apud ipsam mulierem esse debeat? & respondet remanere debere: quia cum ipsa in solutum datio vel adiudicatio non subsisterit, dotis obligatio in suo iure remansit, videlicet quod ipso iure sublata sit, vel ope exceptionis. *d. l. qui res, in princip. ff. de solution.* Et ideo mirum non est, si apud creditorem & instrumentum crediti esse debet, *vt notatur in l. prætor. in princip. ff. de eden.*

CAP. LXIX.

ARGVMENTVM.

Datio in solutum an possit euitari, si creditor seipsum offerat ut emptorem, aut velit aliis emptoribus præferri.

S V M M A R I A.

- 1 Creditor non solum potest se offerre in emptorem bonorum debitoris, sed in pari causa aliis oblatores tanquam creditor præferendus est.
- 2 Creditor qui se obtulit in emptorem, an mutata voluntate contra fideiussorem agere possit: & quid si non sit creditor, sed alius extraneus, qui se offerat.
- 3 Creditor in executiuis potest vno remedio relicto ad aliud transire quousque illi satisfiat.

QVadragesimotertio, quoniam de venditione bonorum debitoris, quæ sit à Iudice tractamus merito de alia dubitatione satis frequenti nonnulla dicenda sunt: Ex quo igitur in iure satis expeditum est, & creditorem non solum in emptorem bonorum debitoris se offerre posse, sed in pari causa aliorum oblatores uti creditor & qui maius interesse in ea habeat præferendum esse, *vt inquit Ias. in l. à Diuo Pio. §. si pignora. in fin. ff. de re iudic. per tex. in d. l. 2. C. si in cau. iudi. pign. capt. sit.* Merito dubitari contingit de huiusmodi quæstione, quidam creditor bona debitoris sui in solutum petit, & accidit deinde, ut ipse se in emptorem obtulerit quodam pretio cum suo credito compensando: cumque nullus alius oblatores esset, qui plus offerret, iudex bona ei vendenda pretio ab eo oblatio tanquam plus offerenti pronunciauit. Verum prædictus & creditor mutata deinde opinione, quia forte bona prædicta quauis de causa minoris pretii effecta erant, instrumentum dictæ venditionis à iudice habere non procurauit: sed ab ea via recedendo contra fideiussorem agere coepit, ut creditum suum consequeretur. Vnde stantibus prædictis, an id ei liceret dubitatum fuit? & licere dicendum videtur, ut scilicet quousque bona consequutus non fuerit, sit-

que

quod in eum translatum dominium, eam viam eligere possit, quæ magis placuerit, cum res integra videatur, quousque ad instrumentum venditionis deuentum non sit. Verum prædictis non obstantibus, contraria sententia obtinuit, vt tradit Guido Papa. qui subtiliter arguit pro vtraque parte, & tandem inquit ita fuisse determinatum in illo collegio Delfinatus, *questi. 348. nobilis Petrus*. Et licet ipse Guido id non exprimat: id tamen ideo esse videtur, quod ipsa compensatione solutio breui manu facta videatur, & ex consequenti satisfactum ipsi creditori. Vel fortasse etiam quod fauore liberationis ipsius fideiussoris, de cuius periculo agebatur, introductum sit, & ideo limitat prædictam conclusionem in alio extraneo non creditore, qui se in emptorem obtulisset, propterea quod tunc non videtur ita ipsi oblato ius quæsitum, quin a creditore instantiæ renunciando, vel quærendo aliter sibi satisfieri, tolli possit. Est namque tritissima & vulgaris regula, † in executiis creditorem posse vno relicto remedio ad aliud quousque sibi satisfiat, conuolare. *l. consentaneum, vbi Bartol. Cod. quomodo & quando iud.* Et id maxime procedere videtur, cum bona debitoris in solutum dari debent, vel vendi emptore reperto, si creditor voluerit. Id tamen cogitandum est, quia dubitatione non caret, & præsertim si sequatur iudicis sententia, quæ mandet bona eidem tanquam plus offerenti vendenda, & transitum fecerit in rem iudicatam.

C A P. LXX.

A R G V M E N T V M.

Datio in solutum si fieri debeat inter plures creditores pretium offerentes, an possit omitti, & subhastatio institui.

S V M M A R I A.

- 1 Oblatores si plures sint diuersorum pretiorum, licet iudex teneatur dare plus offerenti, an ad instantiam debitoris vel curatoris hereditatis iacentis possit ad venditionem extraiudicalem transire, & alia.
- 2 Offerens ad emendum compelli potest.
- 3 Subhastationem seu licitationem iudex ex iusta causa non sequi potest.
- 4 Iudicis electio est, bona in solutum creditori dare, vel vendere.
- 5 Vendi non debent bona oblato, nisi offerat iustum pretium.
- 6 Oblato ius non quaritur, nisi iustum pretium offerat.

Quadragesimo quarto, pender præterea alia controuersia a prædictis, quæ quotidie in facto accidere potest, vt puta si petitionis in solutum iudicio ab aliquo dotis maternæ causa vel alterius cuiuslibet sui crediti, & in ea plures oblatores † existerent diuersorum pretiorum: Eo enim casu licet iudex plus offerenti dare teneatur, dubita-

tum tamen olim apud maiores nostros satis fuit an ad instantiam debitoris vel ipsius hereditatis iacentis curatoris, inspecto huiusmodi emptorum concursu, quo stante sperat ipsorum bonorum pretium augeri posse huiusmodi iudicio in solutum petitionis omisso, possit ad venditionem extraiudicalem ipsorum bonorum præmissis banis publicisque subhastationibus transire: seu curare, vt ipse creditor ipsi instantiæ in præiudicium illius plus offerentis, cuiam vi ipsius oblationis ius quæsitum est, renunciet? In hac quæstione licet primo ingressu, vt non possit, dicendum teneatur: quia huiusmodi ab ipso oblato sine eius consensu auferri non possit. *l. id quod nostrum est. ff. de regul. iur.* & præsertim † cum vi ipsius suæ oblationis ad emendum compelli possit, vt inquit Bartol. in *l. si tempora. Cod. de fide instrument.* & iure hactenus *lib. 10.* & tradit Decius in *consilio 558. numero 1.* & 2. asserens hanc esse magis communiorē: pariter etiam videtur, vt ipse sua oblatione defraudari non possit, nec debeat, nisi ab eo, qui plus offert, cum tunc res integra non dicatur, & bona iam venalia exposita sint. Verum quicquid pro prædicta conclusione dictum sit, contrarium ex eo suaderi videtur, quod de iure communi Iudex † iusta de causa licitationem & oblationem non sequi potest. *l. licitatio. ff. de public.* & *l. si pignori. ff. famil. eris.* & tradunt Doctores in lege a Diuo Pio paragrapho, *si pignora. ff. de re iudic.* Nam in bonis debitoris primum decretum præcedere necesse non est. Ad illud autem, quod supra pro alia opinione deductum fuit, quod oblato ius quæsitum fuerit, responderetur, id verum esse, sed reuocabiliter, non autem simpliciter, hoc est, ei quæsitum est ius, quatenus ad venditionem procedatur. Nam si post illam oblationem debitor creditori fortasse satisfaciat, omnia resolui, dubium non est. Solutione enim principalis debitoris non solum in prima instantia, sed in ipsa quoque appellatione causa sublata intelligitur. *§. fin. iuncta gloss. Institut. de perpe. & tempor. action. & l. as. in lege properandum, §. & si quidem. Cod. de iudic.* & tradit late Angel. Aretin. in dicto paragrapho final. Et ideo eodem modo sententiam mutare in arbitrio & voluntate iudicis esse dicendum videtur, possitque iudex † eligere, an bona in solutum creditori det, vel vendat. & præsertim vbi extaret statutum aliquod alternativæ loquens, & verba in iudicem dirigens. Hæc secunda sententia verior & æquior videtur: nam de iure communi bona † oblato vendenda non sunt, nisi iusto oblato pretio, vt dicunt Doctores in dicta lege a Diuo Pio. *§. si pignora. post glossam primam ibi.* & Bald. in *l. 2. C. si in cau. iudic.* & Saly. in *l. 1. eodem tit. dum summat illum titulum.* & tradit Matth. Afflict. in *de off. 358. num. 1. versic. quarta ratio.* Et ideo oblato † ius, nisi iustum pretium pretium offeratur, non quæri dicendum est. Non videtur etiam stante hac conclusione, obstare illud, quod pro alia opinione deductum fuit, quod scilicet, quemadmodum oblato ad emendum compelli potest: pretiumque soluendum & depromendum, ita quoque econtra debeat illi omnino res vendi: Nam ad hoc responderi potest, ei ius nullum quæsitum esse, nisi creditoris voluntate, quod scilicet velit, permanente: huiusmodi enim voluntatem a principio in ipsa libelli oblatione interuenire satis non est.

est, sed eandem vsque ad tempus satisfactionis perseverare oportet. Id tamen salua practica, quę in contrarium vigeret, intelligendum est, quę forte quo ad vendenda bona oblatores instantes creditoraliter sese habet. Quod autem creditor in eadem voluntate non facta æstimatione vel deinde facta observandum non videtur. De hoc tamen, cum ab aliis non attingatur, cogitandum est.

CAP. LXXI.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

- 1 Oblatores duo vel plures si sint, an debeat in eorum oblatione citare, non solum debitorem, seu eius hereditatem iacentem, sed alios quoque oblatores.

Quadragesimo quinto, procedendo præterea ad vltiora, quæ etiam potest, si duo vel plures oblatores sint: an in sua oblatione non solum debitorem, seu eius hereditatem iacentem: verum & alios quoque oblatores citare teneantur? Hac de re licet varię fuerint opiniones, ea tamen distinctio satis æqua visa est: Aut enim se offerunt in termino à statutis locorum assignato: & tunc aliorum oblatorum citatio necessaria non est, cum omnes eodem tempore vocentur & inuitentur, & ad offerendum eum ea protestatione admittantur, quod plus offerenti dabuntur, eo. n. tempore omnes vigilare debent: At si eo tempore nullus oblator compareat, sed deinde quo etiam tempore admittuntur, & ille præferatur, qui plus obtulerit, & sic creditor etiam debitoris, & tunc alii subsequentes oblatores, vtpote secundus vel tertius & alii omnes præcedentem vel præcedentes oblatores citare teneantur, cum eis per suas oblationes ius quæsitum videatur: & ideo aliorum oblationes eis absque eorum scientia præiudicare non debent, cum de eorum interesse agatur, & præsertim quia ipse forte maius aliorum pretium obtulisset, seu causam aliquam deduxisset, qua iudex ad ei concedendum bona debitoris moveri potuisset, vt puta quia præcedens, vel præcedentes oblatores solvendo non essent.

CAP. LXXII.

ARGUMENTUM.

Gabellæ in contractu ubi non fit mentio, offerens tenetur ad dimidiam & venditor ad aliam dimidiam.

SUMMARIA.

- 1 Gabellæ si oblator mentionem non facit, ad gabellæ dimidium tenetur.
- 2 Gabellam solvere tenetur emptor de iure communi.

Quadragesimo sexto, de oblatores & oblationibus supra plura diximus, illud hic recensamus, quod gabellæ, de qua supra locuti sumus, convenire videbatur, videlicet quod quando quis simpliciter se in emptorem offert pro certo

pretio nulla gabellæ facta mentione, vt ad solutionem dimidii gabellæ teneatur, intelligendum esse: & sic ita facta oblatio, vt debitor seu bona debitoris ad dimidium gabellæ tantum teneantur, creditor vero seu oblator ad aliam dimidium, quod in expensis creditoris computatur: nam gabellæ cum mentio non fit, vt quilibet ad eius dimidium teneatur ita statuto gabellæ disponente: alioquin et de iure communi videtur ad emptorem pertinere, & acquirentem, non autem ad vendentem, vt inquit Gozad. in consilio sexagesimo quinto. numero secundo. Nam ex quo commodum sentit, onus quoque subire debet, vt est text. in leg. debet. ff. de adilit. edicto. & ita procedat illud, quod dicit Bald. in l. 3. C. de adilit. edicto. & Salycet. in Rubric. Cod. de rebus cred. & tradit iterum Bald. in leg. si pradium. column. 3. Cod. de adilit. action. & refert Socin. senior. in consilio ducentesimo quadragesimo septimo. numero secundo & tertio. volumine secundo, & habetur expresse in questione 451. Cappell. Tholosa. & late habetur ibidem in additione incipiente, ita voluit Bald. & tradit Afflict. in capit. regalia, numero sexagesimo secundo. in titulo quæ sint regal. per Imperatorem Federic.

CAP. LXXIII.

ARGUMENTUM.

Datio in solutum facta, & æstimatione dudum præmissa, Restitutio minoris impediri per hoc non potest.

SUMMARIA.

- 1 Æstimatione non obstante potest minor restitutio in integrum petere.
- 2 Æstimatio rei pretium non infert.
- 3 Æstimatio potest à iudice reuocari, si constet de errore.
- 4 Computatio rationum à iudice reuocatur, si improbe facta sit.
- 5 Restitutio regulariter datur minoribus lassis.
- 6 Statuti de cogendo debitorem ad solvendum declaratio.
- 7 Statutum non debet ita interpretari, vt addat iuri communi, ad hoc vt quis indebite damnum patitur.
- 8 Subhastatio impedire non debet, quin minores lassi in integrum restituantur, cum non probet veram extimationem & valorem rei.

Quadragesimo septimo, quoniam ex prædictis vidimus æstimationem in ipsa adiudicatione vel in solutum datione præcedere debere, etiam tamen in integrum restitutionem non impedire adnotandum est. Et ratio est, quia verum rei pretium & æstimationem non infert, nec ponit: Unde concludendum est, huiusmodi æstimatione non obstante, de qua infra latius dicitur, minores aduersus eam in integrum restitutionem petere non impediri, propterea quod talis æstimatio vt bona vendantur fit, & de pretio satis fiat creditoribus: sed ea tantum de causa, vt talia bona creditoribus adiudicentur in solutumve dentur: nam vt diximus, talis extimatio rei pretium & extimationem non inducit, & ideo

vt tanti

S V M M A R I A.

vt tanti valeat, eiusque pretii & æstimationis sit, præsumptionem iuris & de iure non facit. Immo si error vel iniquitas probetur, † à iudice retrahere potest, vt inquit Bart. quem alii sequuntur, in l. arbitrio. ff. qui satisd. cogant. dum vult superiorem adiri posse, vt illud corrigat, quo ab ipsis æstimatoribus improbe & dolose factum est. Vnde in his terminis dixit ibi Alber. de Rosate, eam legem in illis bonis iuris locum habere, qui ad res debitorum extimandas eliguntur, quæ creditoribus in solutum dari debent: Nam vt ipse inquit, si minus iuste æstimauerint, iudex ex suo officio inquirere & corrigere potest. Comprobat hanc declarationem illud, quod dixit Bart. in l. 1. & 2. Cod. de iure fisci, lib. 10.

4 vbi habetur, rationum † computationem iudicem reuocare, si improbe & dolose facta sit. Si igitur maioribus in rerum suarum æstimatione læsis officio iudicis succurritur: certe multo magis minoribus subueniendum est, cum eorum causa fauorabilis sit. l. 1. ff. de minor. cum vulgar.

Accedat etiam prædictis pro eiusdem conclusionis confirmatione, regulam † esse affirmatiuam & vniuersalem, minoribus læsis restitutionem dandam esse. l. 1. in princip. & §. primo. & l. ait prator, per totum illum text. ff. de minor. Nisi igitur ostendatur lex expresse disponens in tali casu, restitutionem concedendam non esse, quare concedi non debeat, iure dici posse non videtur: cum de minori ætate ac læsione constat. Nec obstat, si fortasse in loco vbi causa ageretur, extaret statutum † disponens vt adiudicatio seu venditio, iuxta formam in eo contentam valeret, nec posset ille, cui bona essent adiudicata vel venditio facta conueniri. Propterea quod id verum est & procedit via ordinaria: non autem beneficio restitutionis in integrum. l. cum minor. ff. rem ratam haberi. & tradit Barto. in lege prima, paragrapho si quis autem ff. de itiner. actuque priua. vbi restitutio non denegatur, licet via ordinaria 7 denegetur. Non est etiam omittendum, † statutum non esse ita interpretandum, vt addat iuri communi, ad hoc vt quis indebite damnum patiatur. l. si serui vestri. Cod. de noxal. action. & capit. cum dilectus, extra de consuet. & tradit gloss. quam sequitur Bart. & alij in leg. fin. paragrapho in amputatione. Cod. de iure deliber. Sed si intelligatur præcedens conclusio, vt aduersus talem adiudicationem vel venditionem restitutio peti non possit, vtique emptor in solutum recipiens cum maxima minorum iactura lucraretur, cum haberet eorum bona viliori pretio, & valde minori extimatione, quæ essent.

8 † Ergo? Minus etiã debet obesse subhastatio, nec huiusmodi restitutionem tollere potest, cum verã bonorum æstimationem & pretium non probet, vt inquit Angel. in l. si quos, numero 2. Cod. de rescind. vendit.

C A P. LXXIV.

A R G V M E N T V M.

Datio in solutum vel adiudicatio an possit fieri chirographario aut hypothecario.

- 1 Ius in bonis habere dicitur non solum creditor hypothecarius, sed etiam chirographarius, & qui personalem tantum actionem habet.
- 2 Ius in re, an dicatur ille tantum habere, qui habet bona hypothecata.
- 3 Creditor chirographarius habet ius à lege, quæ tribuit quibuscunq; creditoribus, vt ad consequendum suum creditum habeant solutionem & satisfactionem in bonis debitoris.
- 4 Creditor chirographarius comprehenditur sub illa generalitate, quicunq; habuerit ius in bonis.
- 5 Creditor chirographarius consecutiue, vt dicunt, seu occasionaliter ius pignoris saltem pratorii consequi potest.
- 6 Debitor si latitet, creditor potest consequi pignus pratorium in bonis sui debitoris.
- 7 Lex generaliter & indefinite loquens, generaliter intelligi debet.

Q Vadragesimo octauo contingit præterea hoc loco dubitare, an datio in solutum, seu adiudicatio † stantibus præmissis, procedant non solum in creditore hypothecario: sed etiam in chirographario, & eo qui obligationem personalem tantum habet, & præsertim vbi lex vel statutum diceret, & quicunque præter debitorem in bonis ius habens infra annum veniat ad prosecutionem iuris sui audiatur. Præterea quod licet dubium non leue inde oriri videatur, † quod ille ius in bonis debitoris habere dicatur, qui bona habet hypothecata, iuxta illud quod in simili notat Bart. in leg. codicillos paragrapho institutos. ff. de leg. 2. Et ideo ille non comprehendatur, qui pignus, seu hypothecam non habet, & licet fortasse aliqua lege vel statuto dicatur, eum qui habet ius in bonis, audiendum esse, ob id tamen non videri dispositionem ad illos tantum creditores referendam esse, qui hypothecam habet ex infrascriptis. Et primo, quia licet vbiunque aliquis pro meo credito ius in bonis meis concedit, bona habeam hypothecata, ob id tamen non fit, vt alter chirographarius creditor ius in eisdem bonis debitoris non habeat: nam ab homine licet ius, vnde oritur hypotheca non habeat, à lege tamen habet, quæ † facultatem tribuit 3 creditoribus quibuscunq; vt ad consequendum creditum suum, in bonis debitoris solutionem & satisfactionem habeant. dict. l. à Diuo Pio. §. in venditione, cum concordantibus ff. de re indicat. Et ideo vbiunque lex vel statutum municipale de habente ius ab homine non exprimit, id est à debitore, sed simpliciter & indefinite loquitur de quocunque habente ius in bonis, † chirographarium quoque 4 creditorem amplectitur, † & ex consequenti consecutiue seu vt dicunt, occasionaliter, ius pignoris 5 saltem pratorii consequatur, † cum post statutum 6 vel legem prædictam sub credito etiam personali latitat in bonis sui debitoris, l. 2. Cod. de prator. pigno. † Lex enim generaliter & indefinite loquens, generaliter & indefinite intelligenda est. cap. si Romanorum, 19. distinction. & notatur in lege si pluribus, ff. de legat. 2.

CAP. LXXV.

ARGUMENTVM.

Petitio vel adiudicatio creditori fit vt extraneo hoc est pro mensura debiti.

SUMMARIUM.

1. *Adiudicatio seu in solutum datio, cum sit creditoris à iudice, nullo reperto emptore, vt creditor iusto pretio emat, curare debet.*
2. *Debitum totum si non extinguatur datione in solutum, remanet ius creditori ad reliquum consequendum.*

Quadragesimonono, illud etiam omittendum non est, vbiunque nullo reperto emptore, bona vel res à iudice creditori adiudicanda, et vel in solutum danda sunt, eum vt ipsi iusto pretio adiudicentur, vel in solutum dentur, procurare debere, non secus ac si alius extraneus, hoc est non creditor esset: & tunc si quid vltra debitum supererit, debitori restituendum est: si vero econtra et pretium ad extinguendum debitum non sufficiat, sed aliqua adhuc ex parte supersit, ius creditori saluum remanere debet ad illud consequendum. l. 2. & fin. C. si in cau. iudic. & tradit Petrus Rebuffus in tracta. de liter. obligat. articulo. 12. gl. vnica, numero 9. cum aliis sequentibus.

CAP. LXXVI.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

1. *Creditor si offerat aliquid, & deinde onus reale, vt puta hypotheca detegatur, an possit creditor, vel alius oblato oblato renuntiare.*

Quinquagesimo, quari etiam potest, et si creditor in subhastatione vel licitatione aliquid obtulerit, & deinde onus aliquod reale detegatur, vt puta hypotheca aliqua: an antequam decretum proferatur, possit ipse creditor suæ oblato renuntiare? Et eum posse dicendum est, & præsertim vbi statuto aliquo vel lege municipali caueretur, vt captis bonis mobilibus pro executione iudex parti, cuius bona capta sunt, assignare teneretur, vt bona ipsa vendi videret, & plus offerenti concedi: quibus ita præcedentibus pretium deinde creditori præstita prius cautione tradi solet. l. 1. § fin. C. de iure domin. impetran. & l. penult. C. si aduers. pign. agat. & l. 1. C. si in cau. iudic. deductis tamen prius impensis licitationis seu subhastationis causa factis, vt eisdem in locis satis copiose tractatur: vel, vt subdit ibidem Rebuffus, poterit amicus aliquis ipsius creditoris pecuniam aliquam pro illis bonis promittere, cum onere soluendi rei tantummodo censum, non alia autem onera subdendo, quæ tamen si detegantur, subdat ille amicus velle pretium oblato pro non oblato haberi, & sibi nulla ex parte obesse posse, & ita praxim obseruare eorum, qui sibi prouideri contendunt.

CAP. LXXVII.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

1. *Creditor bona in solutum accipiens, pro qua summa accipiat declarare debet.*

Quinquagesimo primo, quoniam autem et Iudex non reperto emptore, solet pronunciare, bona vel res creditori in solutum dandas esse: merito creditor diligenter quomodo accipiat, pro integro debito accepisse intelligitur: & ideo cautius agendo pro qua summa accipiat, declarare debet, vt pro eo quid superest, ius ei illæsum & saluum remaneat. l. si ex maiore. C. de excep. & l. fin. in fin. C. de iure domin. impetr. & tradit Cynus in l. ordo. C. de excep. rei iudic. & Bart. in d. l. à Diuo Pio. §. si pignora. ff. de re iudic.

CAP. LXXVIII.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

1. *Creditori bona adiudicari debent iuxta eximationem peritorum, qua præcedere debet.*

Prædictam et adiudicationem, vt inquit Rebuffus in d. tract. de liter. oblig. 12. gloss. vnica, numero 11. debet iudex creditori facere, iuxta peritorum eximationem, & probos viros, vt ex tex. in d. l. 1. C. si in cau. iudic. Et id iudex, quando emptor vel saltem iustus non reperitur, decernere debet. l. 2. & ibi Bal. C. eodem tit. & ita inquit fuisse iudicatum Neapoli afflicti. in decis. 358. in causa patet.

CAP. LXXIX.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

1. *Creditor potest bona in solutum accepta possidere, & fructus ex eis percipere, donec ei integre satisfiat, fructus tamen cum debito compensat.*

Quinquagesimo secundo, creditor et autem bona sibi adiudicata vel in solutum data possidere potest, & fructus percipere, donec ei integre satisfactum sit: Fructus tamen ipsos non lucratur, sed cum debito compensat. l. 1. in fine. ff. de pigno. & l. 1. C. de distractio. pigno. Singulo quoque anno, vt fructus accepti deductis expensis astimantur procurando, vt deinde manifeste appareat, quid dederit, quidve receperit.

CAP. LXXX.

ARGUMENTVM.

Datio in solutum & adiudicatio vt emptio transferunt dominium.

SUMMARIUM.

1. *Adiudicatio, seu in solutum datio transfert dominium, vt venditio.*
2. *Adiudicatio in solutum à iudice facta, emptionis naturam sortitur.*

3 *Pignus cum distrahitur pro executione rei iudicata dominium transfertur.*

4 *Citandi, qui sint & quomodo.*

5 *Citandi in specie, qui sint.*

1 **Q**uinquagesimo tertio, adiudicatio seu in solutum datio ꝛ ut ipsa venditio dominium transfert, ut inquit Lucas Corfinus in quodam suo consilio manuscripto. dum voluit bona à quadam muliere pro sua dote solutum accepta, citatis tam in genere, quam in specie citandis, cum ipso dominio in eum cui dantur transire: cum in solutum ꝛ adiudicatio, ut sæpe supra dictum est, à iudice facta emptionis naturam sortitur. *l. si pupillorum. §. si prator. ff. de reb. eorum. & l. eius. ff. pro empt. & l. fin. ff. ex quib. caus. in poss. eat. & tradit Bart. in l. 1. §. cum prædium. ff. de pigno. & Specul. in tit. de empt. & vendit. §. 1. versic. sed pone. & volunt omnes in l. libera. C. de senten.* Et idē quoque, ubi statuta de hoc disponentia extant, dicendum est, si eorum forma observetur: prout etiam de iure est, cum distrahitur ꝛ pignus pro executione rei iudicatę. *l. à Diuo Pio. §. 1. & §. exequantur. cum sequentib.* Conclusio itaque inde sumitur, ut ille cui dantur bona in solutum, vel venduntur, efficiatur dominus dictorum bonorum quo ad ipsos in iudicio comprehensos, & irrevocabiliter. Quod si ita est, nulli dubium fieri debet, quin tam directum quam utile transferatur. Nec etiam obstat quod adiudicatio salvo iure alterius posterioris obligationis facta intelligatur. *d. l. à Diuo Pio. §. & post additum. & tradit Bal. in consil. 282.* Quia respondetur, prædicta procedere de iure communi. ut appareat cuius iudicis cognitio sit, quando fortasse res pro executione rei iudicatę iusto pretio non fuisse obicitur, vel non fuisse debitoris, cuius pro debito venderetur, & ex consequenti incidenter: Quandoquidem tunc fatetur post venditionem eum molestia affici, cui fuit adiudicata, vel in solutum data, vel eum qui in emptorem se obtulit: de tempore autem, intra quod recurri possit, iura prædicta non disponunt: & ideo multis in locis statuta id providētia existunt, & aliter quam ius commune disponunt: statuuntque quomodo & quibus, & infra quāvis tempus ius tertii salvum esse debeat. & licet dici soleat, sententias nō citatis obesse non debere. *l. de vnoquoque. & l. sæpe. ff. de re iudic.* Animadvertendum tamen est, quandoque etiam non citatis ꝛ nocere, ut puta cum quis tempore moti iudicii hæreditatem seu legatum usufructus non acceperit, nec possideat. tūc enim certus aduersarius dici non potest, & talis qui in specie ꝛ citari debuerit, ut notatur in *d. l. de vnoquoque. & in d. l. sæpe.* Illi namque soli citandi sunt in specie, quorum ignorantia prætendi non potest, *d. l. sæpe. versic. penult. cum ibi notatis. & in c. tua, extra qui matr. accus. non poss. & in c. dilecti, extra de exceptio. & tradit Bart. in consil. 193. maritus.* Legatarii vero & creditorum ignorantia prætendi potest, & ideo sub citationibus generalibus bannisue comprehenduntur, *authen. qui semel. & ibi notatur. C. quomodo & quando iud. & ita servat practica in dictis dationibus in solutum.*

C A P. LXXXI.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I U M.

1 *Creditoribus agentes possunt possessori offerre, & idem est si creditum offeratur.*

Illud hoc loco notandum est, ꝛ quod si agentes sint creditores, possunt possessoribus suum creditum offerre. *l. mulier. in fin. C. qui potior. in pigno. habeat.* Et ideo ubicunque quis est in legitima bonorum prædictorum possessione, si iudicis autoritate creditum suum agentibus offerat, vel si iudicis autoritate depositum, illos ab agendo repellit, cum non habeant nisi tenutam in bonis prædictis pro summa illis debita, cuius solutione omnis tollitur obligatio. *Instit. quib. mod. tollit. obligat. in princ. & præsertim quando pronunciatum est citato eo, cui bona adiudicata sunt, vel in solutum data, pecuniam pro credito deponendam esse apud ædem sacram, vel in alio loco, ut illi solvatur, quando iura cesserit: nam dicta sententia in re iudicatam transiit, & ideo contra eam nemo audiendus est. l. 1. ff. de re iudic. cum vulgaribus.*

C A P. LXXXII.

A R G V M E N T U M.

Dationem in solutum vel adiudicationem necessario præcedit æstimatione, aliter in venditione pro creditoribus facta.

S V M M A R I A.

- 1 *Creditoribus, quot modis satisfiat.*
- 2 *Æstimationem præcedere necesse est, quando fit adiudicatio in solutum creditori de bonis debitoris, & alia.*
- 3 *Æstimatio necessaria non est, cū devenitur ad venditionem, sed subhastatio.*
- 4 *Statuta loquentia de æstimatione faciendā, adiudicationem tantum, siue in solutum dationem respiciunt.*
- 5 *Venditio facta à creditore vel iudice, non requirit æstimationem, sed subhastationem.*
- 6 *Emptor non cogitur emere iuxta æstimationem, sed pretio conuenuto.*
- 7 *Statuta à iure communi passim interpretationem recipiunt.*
- 8 *Statuta ubi extant disponentia iudicem ad instantiam creditoris bona venditoris vendere, vel in solutum creditori vsque in concurrentem quantitatem præcedente æstimatione dare debere, singula singulis referendo, intelligi debent.*

Quinquagesimo quarto, quoniā altero de duobus modis ꝛ satisfieri creditoribus solet, adiudicatione scilicet integrę rei, vel partis rei debitoris: hoc est pro summa debita, vel ex pretio redacta ex venditione rerum debitoris: Redeundo ad primum animadvertendum est, quod quando fit adiudicatio in solutum creditori bonorum debitoris, ut ꝛ æstimatio præcedat necesse est: secus vero si ad venditionem deveniatur: nam tunc æstimatio ꝛ necessaria nō est, sed subhastatio, seu licitatio. Iterum autem ad primum casum redeūdo, certum est venditionem sine vlla æstimatione procedere. Quando igitur bona creditori non adiudicantur, nec in solutum dantur, sed solum vendēda esse, & de pretio creditoribus satisfaciēdum à iudice disponitur, æstimatio in consideratione esse non debet. Solum igitur in adiudicatione, quę fit pro summa debita & vsque in concurrentem quantitatem debiti æstimatio necessaria est etiam de iure communi. *l. si. C. de iur.*

de iure domin. impetrat. Nam nisi æstimetur res, quæ in solutum petuntur, adiudicatio vsque in concurrentem quantitatem fieri non potest: vel vt rectius loquamur, cognosci non potest, an in totum, vel pro parte debiti res adiudicentur. Et ideo statuta

- 4 † loquentia de æstimatione facienda, adiudicationem tantum siue in solutum dationem respiciunt, non venditionem, in qua æstimatio necessaria est. Quemadmodum enim de iure communi bona,
- 5 † quæ à creditore vel iudice venduntur, æstimatione non indigent, sed præcedente subhastatione plus offerenti conceduntur. l. 4. & l. quæ specialiter, vbi notatur. C. de distractio. pigno. & d. l. fin. C. de iure domin. impetr. & traditur in d. l. à Diuo Pio, §. si pignora. ff. de re iudic. Ita etiam venditio, quæ fit vi statutorum. Ratio autem est, quia emptor † non cogitur emere iuxta æstimationem, sed prout de pretio conuentum est, id quod ex eo quoque comprobatur, quod
- 7 statuta † à iure communi passiuam interpretationem recipiunt. l. 2. vbi satis late & copiose tradit Salic. C. de noxal. actio. & d. l. fi. §. in computatione, vbi tradit Bal. C. de iure deliber. & voluerunt Doct. in l. omnes populi. ff. de iust. & iure. & in l. cunctos populos. C. de summa Trin. & fide cathol. Vnde cum de iure commun. in venditione, quæ fit à iudice, vel à creditore, æstimatio non requiratur: in adiudicatione vero, vel in solutum datione, quæ in concurrentem vsque quantitatem fit, bona quæ adiudicantur, vel in solutum dantur, æstimentur: merito vbi extant statuta † dispositionia iudicem ad instantiam creditoris bona debitoris vendere, vel in solutum creditori vsque in concurrentem quantitatem præcedente æstimatione dare debere: singula singulis referendo; intelligi debent, vt scilicet factis licitationibus plus offerenti vendere teneatur, vel ea æstimata vsque in concurrentem quantitatem creditori adiudicare, vel in solutum dare: Cuiuslibet namque dispositionis verba ita intelligi & interpretari debent, vt verisimile est, eos qui disposuerunt, fuisse interpretatos, iuxta videlicet eorum naturam. l. insulam. ff. qui potio. in pign. habent. & l. stipulatus. ff. de vsur. & notat Bart. in l. patronus. §. Sempronio ff. deleg. 3. Sed secundum naturam venditionis non præcedit æstimatio, sed de natura est adiudicationis, quæ fit vsque in concurrentem quantitatem. Ergo? Accedat etiam pro confirmatione, quod si venditio iuxta æstimationem, & plus ultra illam offerenti fieri debet, utique qui se in emptorem offeret, non reperiretur, cum pretium ante æstimationem incertum sit.

C A P. LXXXIII.

A R G V M E N T V M.

Subhastatione bonorum indiuisibilium facta & emptore reperto, quid de pretio faciendum.

S V M M A R I A.

- 1 Subhastatio seu licitatio cum sit bonorum non commode diuisibilium, quomodo facienda sit.
- 2 Diuisibilia commode, quando bona esse dicantur.

Q Vinquagesimo quinto prosequendo ea, quæ supra in præcedenti capitulo diximus, magis specifice de ipsa subhastatione & licitatione nonnulla dicenda sunt: Et ideo animaduertendum est, cum subhastantur † bona, quæ commode diuidi

non possunt: vt puta domus debitoris, & creditum seu debitum respectiue, ad eius æstimationem & pretium non ascendit inspecta ipsius domus æstimatione posse oblatores pretium totius domus offerre, vt ex eo primum creditori pro suo credito satisfiat: residuum vero creditori restituatur, creditore vero accipere recusante deponatur: † cum autem bona commode diuidi possunt, nec oblatores totā domum habere curat, potest se in ea tantū rata & portione dictæ domus seu bonorum offerre, quam capit creditum actoris, & expensæ & quinque pro centenariio & dimidium gabellæ, quæ est soluenda, iuxta ordinem & consuetudinem statutorum illius loci, vbi fit talis adiudicatio, vel in solutum datio: & concludendo in ea parte bonorum, quæ esset creditori adiudicanda, si emptor repertus non fuisset.

C A P. LXXXIII.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

- 1 Citari quis debeat quando sententia fuit pronuntiatum bona vendenda oblatores pro pretio oblato si debitor appellauit.

Q Vinquagesimo sexto quæredum etiam est, † si sententia pronuntietur bona oblatores pro pretio ab eo oblato vendenda esse, & eadem ad bona emenda condemnentur, & creditori pretium soluendum: si debitor ab ea appellet, existimans fortasse accidere posse se aliquem inuenturum, qui multo plus offerat: an in tali appellatione debeat non solum citare creditorem principaliter agentem, sed ipsum quoque oblatores cuius ius quæsitum fuit, alias appellatio non substat? Et hac in re oblatores etiam citandum esse, magis communiter receptum est, & alias pro ea sæpe indicatum. Nec obstat, quod si in prima & secunda instantia plures se offerunt, citari non consueuerint, cum tamen constet de eorum interesse, propterea quod vbi omnes per bannum citantur, vt se intra certum & determinatum tempus offerant, id necessarium non est: Nam tunc vnusquisque certare debet, in pluris oblatione id quod post sententiam fieri non potest.

C A P. LXXXV.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

- 1 Expensis condemnandus non est secundus creditor, qui comparet in iudicio bonorum in solutum non animo contradicendi, sed vt eligat æstimatorem.

Q Vinquagesimo septimo, secundus † creditor si comparet in iudicio bonorum in solutum non animo contradicendi, sed vt eligat æstimatorem, ad hoc vt sibi bona supersint, sibi quoque satisfiat, in expensis cōdemnandus non est, & ratio est, quia probabilem iniudicium cōparendi causam habet, cum ius suum negligere non debeat, l. illud ff. de petit. hered. & facit tex. in l. à sententia. §. idemque. ff. de appell. Nec id actoris interest, cum iam petierit sibi bona adiudicari, siue dari in solutum pro sorte ipsa principalis & expensis: & ideo quod alteri prodest, & sibi non nocet, denegari non debet. l. 2. cum ibi notatis, in princip. ff. sol. matr. At si bona non sufficiant, etiam ipse secundus creditori: & præsertim si appellauerit, ad impen-

impensas tenetur: ne victor damnum patiatur, cui regulariter victus condemnandus est. l. *properandum*. §. *si autem alterutra*. C. de iudic. cum vulgarib.

CAP. LXXXVI.

ARGUMENTVM.

De subhastatione ad candelā, cui offerenti res addicenda.

SUMMARI.

- 1 Oblator si incipiat offerre cand. la. accensa, & desinat ea extincta: an res subhastata ei vel precedenti qui obtulit, dari debeat.
- 2 Licitationis, vel subhastationis forma inducitur à banno super illis publicato.
- 3 Oblatori in tempore ius quaritur vel ex venditione, vel saltem ex obligatione nata inter deputatos & ipsum de vendendo & emendo pro pretio, & numero 4.
- 5 Obligatio hinc inde contrahitur, licet reuocabiliter, si superueniat alter oblato.
- 6 Candela accensa importat formam & terminum limitatum vsque ad momentum.
- 7 Terminus, quando sit præcisus.
- 8 Termini qui dicantur per emptorii.
- 9 Termini præfixio, quod importet formam.
- 10 Ablatiua inducunt conditionem.
- 11 Conditio formam inducit.
- 12 Oblatio maior præcedens acquirit ius offerenti, sed resolutibile.
- 13 Forma & conditio sunt indiuidua.
- 14 Venditio facta cum illa conditione, vt nisi statuta die pretium solutum sit, inempta sit, licet solutioni in tempore facta deficiat nummus tantum, non minus erit inempta, ac si nihil solutum esset.
- 15 Oblatio ad aliquod ius acquirendum facienda, non releuat, nec quicquam operatur, si solus nummus deficiat.
- 16 Argumentum valet de re ad tempus.
- 17 Actus quando non sint perfecti, si aliquid deficiat.
- 18 Conditio si adimpleatur non sufficit, sed debet esse impleta priusquam dispositio sumat effectum.
- 19 Conditio non, siens, sed facta, dispositum purificat.
- 20 Contractus nō dicitur absolutus, quando contrahens loquitur.
- 21 Contractus qui sunt per subhastationem, habent naturam contractus in scriptis.
- 22 Ea, quæ sunt vnico cōtextu, quod non habeant prius vel posterius, quomodo intelligantur.
- 23 Forma rigor ob necessitatem quod remittendus sit, quomodo procedat.
- 24 Cæptum pro perfectio, quando habeatur.
- 25 Principium tanquam potius, an attendendum sit.
- 26 Finis ad principium retractatio fit per fictionem.
- 27 Fictio in præiudicium tertii locum non habet, nec in conditionalibus, nec in aliis quæ pro forma sunt introducta.
- 28 Contractus & obligatio dum sunt in fieri, nihil sunt.
- 29 Verba in subhastatione diuidi non possunt.

Quinquagesimo octauo quoniam in subhastationibus solet præco publico edicto exprimere bona plus offerendi danda esse, candela accensa existente, potest aliquando accidere, vt t̄ primus offerat candela accensa, posterior vero oblationem

candela accensa incipiat, sed ea extincta desinat. Vnde quaritur, cuius ex prædictis dari debeat; ei scilicet qui candela accensa incipit, & ea extincta compleuit: an vero primo oblato? Et in hac conclusione fuit aliquando, me vnus ex partibus aduocato, in Rota Florentina determinatum oblationem factam partim candela accensa & partim extincta non subsistere, & ideo attendendum non esse: & primum ex eo quod ex banni propositi dispositione forma t̄ licitationis siue subhastationis inducta sit, contineatque ipsos deputatos plus offerenti vendere obligatos esse; dummodo oblatores offerant candela accensa: hoc est intra terminum & tempus, quo candela accensa erit, & priusquam extinguatur. Vnde consequitur vel quod t̄ facta oblatione tempore præfixo & deputato oblato ius quæsitum sit, vel ex venditione, vel saltem ex obligatione t̄ inter deputatos nata & ipsum oblato rem de vendendo & emendo, pretio oblato, vt est text. & glo. libi & Doctores tradunt in l. si tempora. C. de fide instrum. & iure haste fiscal. libro decimo. & in l. licitatio. ff. de public. & voluit Bald. in consilio 393. premisis duabus, columna prima, volumine quarto, & in consilio 101. factum super quo, in medio, volumine tertio, dum inquit t̄ hinc inde obligationem contrahi, licet reuocabilem, si alter oblato superueniat. Hanc declarationem tenuit etiam Angel. in consilio 324. datum pannorum, in fine. dum voluit in eo casu ideo obligationi locum non esse, quia subhastationis forma seruata non fuit: tum etiam quia illi officiales dare aut vendere non promiserant, vel quid simile plus offerenti. Verum in casu proposito quod vendere volebant & plus offerenti dare, expressum fuit. Ergo. Hanc eandem sententiam sequitur Alex. in consil. 114. viso processu ad primum, volum. 6. & Capic. in decis. 36. in causa magnificorum, in fine. Et licet nonnulli ex supra relatis: ideo perfectam venditionem dici nō posse intelligere videantur, eorum dictum in terminis de quibus loquuntur procedere videtur: nam in eis vendere promissum nō fuit, sed simpliciter in futurum plus offerenti dare. At in casu proposito, in quo tunc vendere velle affirmant, secus dicendum videtur, ac defendi, vt certi & determinati pretii oblato accedente, & si reuocabiliter, si maior oblato deputato tempore superuenierit, perfecta tamen sit venditio, prout videtur voluisse Bar. ad d. l. licitatio, in princip. dum citat notatam in l. ementis. ff. de contrahen. emptio. Comprobatur etiam ex eo quod illa verba, candela accensa, in casu proposito t̄ formam denotant: tum quia est tempus limitatum: importat enim terminum vsque ad momentum illud, quo candela extinguetur, vt patet ad sensum, & est tex. in c. cū in veteri, extra de electio. dum tibi ostenditur huiusmodi terminum esse præcisum, t̄ adeo vt præteriri non possit, alioquin non fuisset ita vrgens illa angustia, quæ ibi confidatur: & quod hi termini t̄ notantur in casu proposito Bart. in d. l. si tempora. Præterea quod termini præfixio t̄ formam denotet, tradunt Bal. Salicet. & las. in authen. quæ supplicatio. C. de precib. imper. offeren. & iterum las. in l. pupillari, in secundo notabili. ff. de vulg. & pupil. & Felin. in c. cum dilecta, colum. 8. in octauo sig. forma, num. 33. extra de rescript. & iterum etiam Bald. in consil. 69. statuto ciuitatis, volum. 1. & rursus las. in consil. 166. videtur prima, colum. penult. versic. confirmatur. & in consil. sequen. colum. fin. vol. 2. & alibi sæpe Scribentes,

præterquam quod est conditionalis dispositio: siue
 10 ex eo quod in ablatiuo casu posita sunt, & ideo
 conditionem denotant. l. 2. testatore, & ibi tradunt
 scribentes. ff. de conditio. & demonstratio. siue sit præ-
 positio ad, videlicet ad candelam accensam accusatio
 casui deferuiens, ut inquit Bart. in l. prima, colum. 6.
 in 3. questio. numero 23. ff. de conditio. & demonstratio.
 & in l. centesimis. §. fin. colum. 2. numero 6. ff. de verborum
 obligatio. & Alexan. in consil. 72. viso processu, in fine, vo-
 11 lum. 5. Quæ quidem conditio non minus formam
 inducit, ut voluerunt Alex. Aret. & Ias. in l. secunda.
 §. fin. ff. de vulg. & pupil. & Felin. in d. c. cum dilecta, co-
 lum. 7. in secundo sig. numero 23. & Afflict. in decis. 355. si
 præstitus est, numero 5. & sequen. alios referens concor-
 dantes. & Decius in consil. 11. Quidam iudicantium, co-
 lum. 6. n. 9. & passim Scribentes. Ex quibus sane con-
 12 cludendum est, maiorem præcedentem obligatio-
 nem ius offerenti ex eo contractu acquirere, licet
 reuocabile sub illa conditione, quatenus plus offe-
 rens non reperiatur, vel accesserit in termino à sta-
 tutis, legibusve municipalibus constituto. Et ideo
 licet obligatio alterius ex oblatores momento post
 candelam extinctam facta sit, dubium nemini esse
 debet, quin ut varia & extra tempus constitutum
 facta reiicienda sit, & ius præcedentis oblatores sub-
 sistat. Nec videtur prædictis obviare, quod obligatio
 subsequens candela accensa inceperit, cum eadem
 extincta desierit: Quandoquidem siue sit forma,
 13 siue conditio, utique individua est, ut de forma
 tradit Bal. in l. si seruus, in additione, in medio ff. si quis
 cautio. dum inquit diuisionem formam corrumpere.
 & in l. Pedius, in princ. in addit. ff. de arbitr. dum ait,
 formam esse de genere indiuiduorum, cum quæli-
 bet mutatio formæ totum vitiet, ut inquit Alex. in l.
 si is qui quadringenta. §. quedam, in secundo notabili. ff.
 ad leg. Falcid. & Decius in consil. 532. pro vera resolutione
 col. 1. De conditione vero est text. in l. qui duobus, & in
 l. cui fundus. ff. de conditio. & demonstratio. & in l. fustu-
 las. §. qui fundum. ff. de contrahen. emptio. & Alexan. in
 consil. 168. testator in omnibus, colum. 1. in fine & Alexan. in
 consil. 75. in causa & lite, in fine, volum. 7. Et ideo
 in eis, qui partem faciunt, non plus seruare & adimple-
 re dicitur, quam si nihil fecisset, ut in relatis locis
 satis concludenter probari videtur. Imo si recte a-
 nimaduertatur, comprobatur etiam ex eo quod in
 his indiuiduis utile per inutile vitatur, ut voluit
 Bart. in l. Grace, §. illud ff. de fideiuss. & Ang. Imola & alii
 in l. 1. §. si quis ita. ff. de verborum oblig. & passim tradunt
 Scribentes: Et ideo redeundo ad rem nostram cum
 sit de forma, ut obligatio intra tempus constitutum
 fiat, si intra illum terminum pro parte tantum facta
 sit, perinde est ac si nec illa pars facta esset. Præterea
 quod illa pars quæ tempore inutili facta fuit, eam
 partem vitiet, quæ tempore utili facta est, inde pa-
 ter, quod omissio formæ etiam quæ ad minimum
 totum vitiat, ut inquit Bald. & sequitur Imola in l.
 prima ff. de liber. & posthum. & late tradit Felin. in di-
 cto cap. cum dilecta, colum. 11. sub prima ampliatione, nu-
 14 mero 42. & Decius in authen. qui rem. Cod. de sacrosanct.
 eccles. & in c. de appellationibus, colum. 2. versic. tertius cas-
 sus, extra de appellatio. & Ias. in consilio 165. viso & con-
 siderato. in fine, & in consilio 191. placet mihi, in princi-
 pio, volum. 2. & Decius in dicto consilio 532. colum. 1. nu-
 mero 5. Comprobatur hæc conclusio ex eo, quod
 voluit gloss. in l. res bona fide. ff. de contrahen. emptio.
 dum voluit, quod si res ita vendita sit, & venisi con-

stituta die pretium solueretur, inempta esset, si ac-
 ciderit, ut pretium intra conuentum tempus solua-
 tur, vno excepto nummo: non minus inemptam ef-
 fe, ac si nihil solutum esset, eam gl. sequitur ibi Bald.
 & iterum in Rub. C. de contrahen. emptio. quest. 10. & di-
 cit diligenter notandam esse. Non minus etiam com-
 probatur hæc conclusio ex iis, quæ tradunt Docto-
 res nostri in l. acceptam. C. de vsur. & alibi sæpe de ob-
 ligatione faciendæ pro aliquo iure querendo, quod
 15 non releuet, vel quicquam efficiat, si solus nummus
 deficiat: argumentum enim est de re ad tempus, va-
 lidum est. l. miles ita. §. & quia, ubi tradit etiam Bart. ff.
 de milit. testamen. Si igitur solutio ob defectum ali-
 cuius partis nulla est, pariter etiam idem dicendum
 est, si aliqua temporis pars etiam minima deficiat.
 Nam in eo casu obligatio tanquam nulla & non rite
 facta reiicienda est, & venditionem non confirmat.
 ita arguit Ias. in d. l. in pupillari, in princ. in tertio nota-
 bili. Verum omittis pluribus regulis & axiomatibus
 ad actus perfectionem & imperfectionem perti-
 nentibus, & præsertim quod quousque quicquam
 17 deficit, actus in consideratione non sit, argumento l.
 rri. §. opera. ff. de verborum signific. & l. penult. in fine. C.
 de his quib. ut indign. cum similibus. Videtur ad casus
 nostri decisionem plurimum facere illud, quod di-
 xit Bald. per illum textum in l. Arethusa in prima le-
 ctura ff. de statu homin. Vbi in primo notabili habe-
 tur, conditionem impleri oportere, sed imple-
 18 tam esse, antequam dispositio perfectionem & ef-
 fectum consequatur: Et col. 2. versic. Quæro, nunquid
 tertius, inquit conditionem, & quæ nondum est in
 19 fieri, sed factam dispositum confirmare & purifica-
 re, & ideo dicitur, ubi edictum proponitur non so-
 lum ex congrua interpretatione, ut ex prædictis col-
 ligitur, non solum requirere perfectionem actus ob-
 lationis in termino præfixo requirere, sed etiam ex
 ipsis verbis: cum plerumque dicatur velle vendere
 ad candelam accensam plus offerenti: & sic obligatio
 non solum in termino constituto, sed ut in eo quo-
 que contractus & obligatio fiat. Sed certum est,
 quod contractus & obligatio momento perficiuntur:
 & esse à fine & conclusione recipiunt, quibus
 consensus vtriusque concurrit. l. si voluntate. C. de
 rescind. vend. ubi Bal. qui dicit ad hoc meliorem tex.
 non reperiri. d. l. si voluntate. Et idem in l. bonæ fidei, in
 princ. C. de pact. dicit contractum non esse perfectum
 20 & absolutum, dum contrahentes loquuntur: & ideo
 cum iudices & alii ad huiusmodi venditiones depu-
 tati ut fiant venditiones & contractus candela ac-
 censa: si eius finis ad illud tempus, quo candela esset
 extincta porrigeretur, cum illa vltima pars perficiat
 contractum & obligationem, diceretur contractus
 & obligatio facta candela omnino extincta, non au-
 tem accensa, ut debet. Præterea si sequamur Bald. in
 consil. 7. factum super quo, lib. 5. dum ait, hos contractus,
 qui subhastationibus fiunt, naturam contractuum
 21 in scriptis factorum habere, & ideo obligandi vim
 non habere, nisi scripta ipsa obligatione: quo fit, ut
 res sit extra omnem dubitationem posita: quando-
 quidem edictum de obligatione valida & ad obli-
 gandum efficaci intelligendum est, & ideo non so-
 lum integra proferenda est & perfecta, ut obliget,
 ut supra probauimus: sed illud etiam oportet, ut in-
 tra terminum scripta sit, quod tamen nunc firman-
 dum non duximus: tanquam pro determinatione
 huius controuersie necessarium non sit.

His itaque pro validitate & confirmatione huius conclusionis ita deductis & comprobatis: satis probabiliter iis, quæ in contrarium deducuntur, & deduci possunt, responderi posse videtur. Ad illud enim primo loco, quod obiici posse videtur: quod
 22 ea quæ sunt vno cōtextu prius, vel posterius non habeant, sed inesse censeantur vti in continenti facta. *l. quidam testamen. ff. de pecul. lega. & l. lecta, vbi Scribentes tradunt. ff. si cert. pet. cum vulgaribus.* non procedunt in iis, quæ consunt in temporis momento, vt refert *las. in l. edita, col. 6. in princ. num. 14. C. de eden.* dum etiam obiici posset, aliquid de rigore formæ
 23 remittendum esse propter necessitatem, per ea quæ dixit *Paris. in consil. 33. & si prima, colum. 2. & seq. volum. 2.* non videtur ad speciem, de qua agitur pertinere, cum non constet vllam necessitatem instare. Quinimo culpe imputanda videtur ipsius oblatoris, qui se ad ita angustum terminum restrinxit, vt est *tex. in d. c. cum in veteri, in fine, vbi notatur.* Ad il-
 24 lud præterea, quod dici solet, inceptum pro perfecto haberi debere. *l. & si, §. quid ergo. ff. de auro. & argen. lega. & tradit Bart. in l. cetera. §. fin. ff. de lega. 1. & in consil. 36. statuto ciuitatis Assisi.* procedit in vniuersali dispositione fauorabili & late interpretanda, vt ait *gl. in d. l. rei. §. opera. ff. de verborum signific. & Bart. in d. §. fin.* Sed in specie de qua agitur, sumus in particulari dispositione & stricte capienda, vt sunt regulariter omnes contractus. *l. veterib. ff. de pact. cum vulgaribus.* Et quod plus est, in ea tractatur de auferendo iure tertio quæsito præcedente oblatione: sed vbi agitur de præiudicio tertii, ceptum pro impleto non habetur, vt inquit *Aret. in l. qua atate. ff. de testam.* Ergo. Præterquam quod obiectum procederet in iis, quæ certam formam non habent, vt declarat idem *Bart. in d. consil. 36.* Sed in casu nostro certa forma in termino oblationis faciendæ proposita erat, quam adimpleuisse ille dici non potest, qui solū incepit. Ergo. Quatenus vero quod diceretur principium tanquam potius attendendum esse. *l. 1. ff. de orig. iur. parum virgere videtur,* cum ex vtraque parte multa dici possint, & nihil certi regulariter firmari: Nam quandoque attenditur principium, quandoque medium: & quandoque finis, vt inquit *gl. notabilis in c. dudum, il primo, extra de electio. & in c. scientes, extra de censibus.* Et ideo *Abbas in d. c. dudum, post Hostiens. & alios, quos ipse refert,* de hoc inquit regulam firmam & certam dari non posse: sed si qui casus accidunt secundum subiectam materiam eos esse decidendos & terminandos: Et ideo percurrendo nonnullos casus, si loquamur de iis, quæ suū esse, & perfectionem à principio recipiūt, & principium attendendum esse dicendum est: si vero de iis quæ à fine & conclusione, & tunc finis attendi debet, vt ibidem sentit idem *Abb. post Calder. & Anton. à Butrio, quos ipse refert.* Sed in proposita specie, cum de contractu & obligatione tractetur, vim & esse à conclusione & fine assumptibus, prout supra satis concludenter demonstratum est: finem & non principium attendere debemus. Hac eadem ratione tollitur illud obiectum doctrinæ *Bartoli in d. l. 3. §. minorem. ff. de mino. & in l. damni. §. Sabini. ff. de damno infecto.* Quatenus vero obiceretur de fine habente necessariam causam ad principium, id respondetur procedere posse in iis, quorum potior pars est principium: non autem in iis, quorum substantia à conclusione & fine, vt sunt contractus, ad

quæ non debet trahi finis: sed ipse omnia ad se trahere: cum in eo actus substantia consistat, præterquam quod ea procedūt in fauorabilibus, & in quibus equitas suadet retrahere, non in casu nostro in quo tractatur de præiudicio tertii, cui ius est quæsitum sub ea conditione resoluendo. Nec potest dici fauorabilis actus, nec vlla æquitas ius vni auferri, vt alteri tradatur: Nam licet vtile sit rem venale proponentibus & iuxta eorum intentionem ad hoc, vt plus recipiant; attamen postquam se legi & edicto astrinxerunt disponenti, vt ei daretur, qui plus in termino constituto offert, non possunt ab eo recedere, postquam aliquis sua oblatione iusque sciuit, & si termino elapso aliquem reperiant, deputati, qui plus offerat: nec vlla æquitate vel fauore tuentur, vt est *text. & ibi tradunt Doctores in d. l. si tempora.* Illa enim finis retractio quæ ad principium fictionem continet, vt ex se satis constat & exprimit *Bald. in consil. 253. licet ista allegationes. & in consil. sequen. volum. 4.* Quæ fictio præterquam quod non habet locum in præiudicium tertii, vt dixit *Petr. de Anchar. in consil. 106. dubitatur, in medio,* non attenditur in conditionibus vel in iis, quæ pro forma sunt introducta, cum vere & proprie sint adimplenda, non per fictionem vel per æquipollens. *l. qui heredi, in principio, & in l. Manius, vbi tradunt Doctores. ff. de conditio. & demonstratio. & Bart. & alii in l. Gallus. §. & quid sit tantum. ff. de liber. & posthum. & de forma tradit Felin. qui alios concordantes refert in d. c. cum dilecta, colum. 14. in ampliatio. 11. num. 58. & Doctores & præsertim Alexand. in l. prima. ff. de liber. & posthum. & alii Doctores. passim tam legendo, quam consulendo.* Dum vero opponeretur ex verbis edicti futuri temporis modi indicatiui, & sic denotantibus actum in fieri potius quam fieri & perfectum, & ideo videatur adimpletum ex principio cepto tempore habili, & si non perfecto, vt voluit *Bart. & alii in d. l. centesimis. §. fin. ff. de verborum obligatio. & Alexand. in consil. 194. perspectus iis. volum. 6.* Id sane concedi posset, vbi aliunde ex subiecta materia perfectionem actus requiri non constaret. Verum cum id in casu nostro satis constet ex contractu & obligatione in termino requisita, ad hoc vt offerenti ius acquiratur: qui contractus & obligatio dum sunt in fieri, nihil sunt, & attendi non debent, nisi in ipsa conclusione, & sic in vltimo verbo oblationis: vel ex natura conditionis, videlicet si fiat oblatio candela accensa: cui quidem conditioni actus qui est in fieri, sed integro & perfecto, vt supra dictum est, & præsertim per ea, quæ tradit *Bald. in d. l. Arcthusa. ff. de statu homin.* Postremo si obiiciatur de diuidendis verbis quæ oblationis, & sic de attribuenda aliqua parte principio, vt saltem in tempore prolato videatur, primum videlicet dum oblator dixit vendi: Respondetur id fortasse satis fuisse, si nihil ulterius dixisset, vel dicere voluisset, cum certum sit hanc oblationem factam fuisse, & oblatorem eam facere voluisse quantitatis & summæ, quam expressit, & per verba prolata vno cōtextu non possunt separari, vel diuidi, sed pro quodam indiuiduo habenda sunt, vt declarat *Bal. in d. l. si seruus, in additione, in medio. ff. si quis cautio.* vbi ponit pro vna specie indiuidui respectu formæ, id quod comprehenditur vnica verborum conceptione: Id quod voluit etiam *Bart. in l. Aurelius. §. idem quæsit. ff. de liber. lega.* dum vult, vnum capitulum separari non posse: &

in hoc communiter approbatur. Ea igitur verba, ut quid indiuiduum accipere oportet, & ut inseparabilia & ex consequenti ad ea reuerti, quæ supra dicta sunt, ex quibus satis videtur comprobari conclusio proposita. Verum quicquid supra dictum sit, practica quandoque in hereditatibus pupillorum in eorum beneficium & commodum aliter obseruauit: Nam iudices ad id præpositi & deputati, ut bona iterum subhastentur curarunt: quo casu cui libet summam oblatam augere licet. Vnde pluries euenit, ut bonorum subhastatorum pretium augeretur, & ab hac practica propter concursum ipsorum oblatorum recedendum non videtur.

C A P. LXXXVII.

Argumentum est in Summario.

S Y M M A R I V M.

- 1 Subhastatio bonorum si fiat ad instantiam creditorum & aliquis offerat, licet ex parte oblatoris sit contracta obligatio emendi & pretium soluendi: An si antequam celebretur instrumentum ipsius venditionis detegatur partem dictorum bonorum vendi non posse, vel adsit aliquod impedimentum, suam oblationem seruare teneatur: aut vero eam reuocare possit.

Quinquagesimo nono fuit alias aliquando dubitarum de huiusmodi conclusione, videlicet si ad instantiam creditoris bona à iudice subhastari mandentur, & oblator obtulerit: An, licet ut supra etiam sæpe dictum est, ex parte ipsius oblatoris emendi obligatio contracta sit, & pretii soluendi, ita ut ad emendum & pretium soluendum cogi possit, d. l. si tempora. C. de fide instrumen. lib. 10. & d. l. licitatio, in princip. ff. de public. vectigal. vbi Bart. & alii, & late tradit Decius in consil. 358. numero. 1. & 2. Si tamen deinde antequam celebretur instrumentum dictæ venditionis detegatur, partem bonorum quorum causa obtulit, vendi non posse, vel aliquod adsit impedimentum, ut omnia bona quorum causa obtulit, non vendantur, suam oblationem seruare teneatur, vel eam prædictis concurrentibus reuocare possit. In hac dubitatione alias conclusum fuit, ut suam oblationem seruare non teneatur, sed eam omnino reuocare possit: & præsertim si vnum tantum pro omnibus rebus subhastatis pretium obtulerit: non autem separatim pro qualibet re, vel quolibet bonorum capite: & ratio satis concludens esse videtur, quia si id sciuiisset, huiusmodi oblationem non fecisset, si bona omnia subhastata habiturum se non credidisset. Nec obstat, ut supra diximus, quod oblator sit obligatus, & cogi possit: quia id rebus sic stantibus intelligendum est, ut inquit Bart. & sequuntur alii in l. qui seruum ff. de verb. oblig. & Soc. in consil. 179. volum. 1. & Corn in consil. 189. volum. 2. Et hinc est, ut quando quis se offert in emptorem aliquius prædij, vna cum aliis bonis, de quibus in actis, & deinde mādatur sit prædium illud, vel eius partem vendendam non esse, non teneatur ipse oblator, suam oblationem seruare: & præsertim si pretium simul & vna pro omnibus bonis oblatum sit: non autem separatim pro quolibet bonorum capite. Ex hac enim vnica oblatione omnium bonorum emptio resultat & emanat, & ut diximus, talem fortasse oblationem non fecisset, si bona omnia habere

re non credidisset, iuxta tex. in l. si duos. ff. de contrahen. emptio. & in l. cum plures. ff. de euictio. & in l. cum eiusdem, & in l. adiles. §. fin. ff. de adilit. edicto. & in l. si quis aliam. ff. de solutio. & tradit Raph. Cuman. in consil. 41. versic. ad secundum respondetur. & Imola in consil. 39. cum pluribus aliis in proposito cumularis à Tiraquello in tractatu de retract. in tit. 1. §. 23. gl. 1. per totum.

C A P. LXXXVIII.

A R G V M E N T V M.

De iudice appellationis, quatenus non deducta coram eo deduci possit.

S Y M M A R I A.

- 1 Appellatio, an locum habeat, si opponatur aliquem ex creditoribus non esse audiendum vel quia ei lite pendente nouum ius impetrare non licet, vel quia ius illud in prima instantia deductum non fuit, & ideo coram iudice appellationis deduci non possit.
- 2 Ius superueniens regulariter non prodest.
- 3 Appellationis in causa potest tertius comparere.

Sexagesimo fuit præterea etiam quesitum, si fortasse si opponatur aliquem ex creditoribus audiendum non esse: vel quia non esse: vel quia non licet ei lite pendente nouum ius impetrare: vel quia ius illud ab eo in prima instantia deductum non fuit: an coram iudice appellationis deduci possit? Et in hac dubitatione deduci posse fuit magis communiter & frequentioribus calculis receptum: Nam licet quo ad primum dubium non sit ius lite pendente superueniens si regulariter non prodesse. l. 2. non potest, & ibi notant Doctores. ff. de iudic. & c. Abbato sane, de re iudic. lib. 6. Id tamen quicquid sit in actore, quo ad reum non procedere, ut ait Castren. in l. 1. num. 4. ff. de exceptio. vbi tradit etiam Bart. num. 9. in fin. & post multa consilia idem concludit Ancharr. in d. c. Abb. sane, in notabili. 9. versic. oppono secundum Ioannem Andr. Discussio enim in eo casu necessaria non est, quando Princeps suo rescripto iuris prædicti in iudicium deducendi facultatem concessit: eo namque casu omnis cessat difficultas, iuxta ea, quæ in his terminis tradit Staphile in rit. de commiss. & cit. iust. §. in primis, num. 50. & Rota de rescript. decis. 19. in nouis. Quo vero ad secundum stante prædicto rescripto, idem quoque dicendum est, nulla scilicet disputatione opus esse, præterquam quod id magis etiam de iure expeditum esse videtur, ut possit tertius etiam coram iudice appellationis pro suo interesse comparere, & si ad causam, in eo statu, in quo reperitur, admittendus est, ut ait Bart. in l. 2. sententia, in princip. & in l. si pro lusorio. ff. de appellat. & relatio. & tradit Boerius in decis. 70. & Aymon. Crauet. in consil. 14. colum. penult. & consil. 220. colum. 1. & Natta in consil. 99. vol. 1. & ita videtur in practica obseruari.

C A P. LXXXIX.

Argumentum est in Summario.

S Y M M A R I V M.

- 1 Index an possit apponere hypothecam præambulam in bonis vendendis vel in solutum dandis.
- S**exagesimo primo accidit etiam quandoque, ut iudex dicat in sententia bona oblatori vendenda esse

esse pretio ab eo oblato, sed dictus oblato pecuniam non habet.

C A P. X C.

A R G V M E N T V M.

Aestimatio in datione in solutum facta, an subsistat, si vnus ex aestimatoribus non sit ex illo loco.

S Y M M A R I A.

- 1 AEstimatio bonorum debet ab aestimatoribus & probis viris illius loci, vbi bona sunt sita, fieri.
- 2 AEstimatorum vnus si non sit ex illo loco, vbi bona sunt sita, datio in solutum non valet.
- 3 Qualitates omnes à statuto requisita seruari debent.
- 4 Bonus quilibet praesumitur.
- 5 AEstimatio à pluribus seruari debet.
- 6 Forma non seruata gesta sunt nulla.
- 7 Ratio habetur pro expressa, quando nulla alia reddi potest.
- 8 Ratio eadem cum militat, non dicitur fieri extensio ad alium casum.
- 9 AEstimatio est nulla, non seruata forma.
- 10 Datio in solutum non subsistit, non seruata forma & ordine, de quibus in l. à Diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iudic.
- 11 Subhaerere debent bona in solutum danda.
- 12 Datio in solutum vel executio, non seruato ordine & forma d. §. in venditione, an sit nulla: an vero appellandum sit.

S Exagesimo secundo quoniam, vt supra diximus, ad dationem in solutum necessaria est & praecedere debet aestimatio, & ab aestimatoribus probis viris, vt extant multis in locis statuta id disponentia, qui referant, inspecta communi aestimatione, bona aestimanda talis esse aestimationis: quæri potest, an si alter & ipsorum aestimatorum eiusdem loci, vbi sunt sita bona, non sit, datio in solutum subsistat? Qua in re non subsistere dicendum videtur: nam ad hoc vt statuti dispositio seruata dici possit, vt illius qualitates omnes seruentur & probentur necesse est, vt in simili inquit Corne. in consil. 125. num. 1. vol. 4. in princ. & Brunus in tract. de statu. excludend. fæmin. in artic. 12. princ. num. 86. Si enim plures sint qualitates, omnes & concurrere debent & probari, vt inquit Brunus in eodem tract. artic. 6. princ. in 8. membro, quest. 28. num. 321. & 322. & in art. 12. quest. 27. sub num. 291. & 292. & in art. 5. num. 130. & Decius in consil. 356. num. 4. & alibi saepe tradunt Doctores. Licet igitur probitas ab ipsis statutis requisita in dictis aestimatoribus praesumeretur, probarique necesse non esset: tum quia quilibet & praesumitur bonus & probus vir. cap. dudum. extra de prescriptione. & cap. 1. extra de sentent. & l. cum pater. §. rogo. ff. de legat. 2. & praesertim cum huiusmodi praesumptio à natura procedat, vt inquit Angelus in l. sciendum, in fin. ff. de verborum obligationibus. & Socin. in consil. 15. vol. 1. tum etiam quia licet statuta huiusmodi requirant aestimatores esse probos, optimos tamen esse non requirunt, seu omni exceptione maiores, vt

de his late sentiri Alciat. & illi qui additionem faciunt, in suo tract. praesumption. regul. 3. praesumptio 2. Aliæ tamen qualitates, videlicet quod aestimatores eiusdem sint loci, si non verificentur, vel in vtroque aestimatore concurrant actus, seu in solutum datio, non subsistit. Accedit etiam vt ex alio infirmitur, si statuta & de pluribus loquantur formam tradens, prout est quando statutum aliter quam ius commune super deliberatione alicuius actus iurisdictionem modificatam dando, prouidet. Nam tunc formam tradere dicitur, vt ait gloss. in clement. 1. in verbo, inhibentis, de iure patronat. & Anchar. in consil. 36. visa quadam petitione, in princ. & in consil. 6. viso themate, & sequitur Felin. in cap. cum dilecta, num. 34. in versio. nonum signum, extra de rescript. & faciunt ea, quæ tradit Felin. in dicto cap. cum dilecta, versio. primum signum, num. 22. Ex quo igitur forma seruata & non fuit, gesta contra eam sunt & nulla, vt ait Alexand. in consil. 23. volum. 4. & in consil. 37. & Socin. in consil. 35. prosequendo ordinem, vol. 1. & late prosequitur Felinus in loco supra relato, num. 36. in versio. gesta contra formam, & in simili statuto consulit Alexand. in consil. 138. num. 8. volum. 7. cum aliis, quæ adducit Paris. in consil. 62. pro vera, num. 38. cum sequentibus, volum. 4. Et ita alias in histerminis dationis in solutum tenuit Rota Florentina ea ratione inter alias; quia ideo dispositum fuit, aestimatores eiusdem loci esse debere, quia multo melius rei qualitates ac redditus pretiumque scire praesumuntur: Quæ quidem ratio licet expressa non sit, cum tamen alia nulla reddi possit, pro expressa & habetur, vt est text. & ibi tradit gloss. & sequuntur alii in l. quamuis. C. de fideicommiss. & Baldus in l. fin. C. de liber. preterit. & quamplures alii relati à Bruno in tract. de statu. excludend. fæmin. in 3. artic. princ. num. 16. & 17. & Georg. Natta in tract. super statu. fæmin. in 3. quest. principali. num. 64. Et ideo cum militet eadem ratio, & non dicitur quis extendendo nouum casum addere: Sed illud quod in primo casu includitur, præuia & suadente aequitate detegere & excitare. l. si spulauerit. §. sed si negauerit. ff. de adulter. & Oldrad. in consil. 85. thema tale est, Titius. & Calderin. satis pulchre & eleganter in consil. 1. in tit. vt lite pendens. & Bald. Castrens. & alii, quos refert Aymon Crauetta in consil. 183. num. 3. & Decius in consil. 193. num. 7. & Roland. à Valle in consil. 72. num. 45. volum. 1. Quando igitur forma statuti non seruatur, & aestimatio nulla est, & ex consequenti datio in solutum, cum ab ea robur, vim ac firmitatem accipiat. Accedat & etiam quod seruandus est ordo ille & determinatio, de quibus in dicta l. à Diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iudicat. Alioquin datio in solutum nulla est. Ordo autem seu determinatio illius §. est, vt prius nuncius diligenter inquirat, an bona debitoris mobilia extent: & si extare reperiantur, vendantur, & ex ipso pretio creditori satisfiat: & quatenus non sufficiat ad venditionem bonorum immobilium deueniatur, eorum tamen quæ minus creditoribus damnum afferunt. At si nulla bona mobilia debitor habeat, ex quorum pretiis creditoribus satisfieri possit ad bonorum immobilium alienationem & venditionem descendatur, iuxta eundem modum & formam, de quibus in d. §. in venditione, vbi tradunt etiam Doct. & in l. ordo. C. de execut. rei iud. Non est enim ambigendum, quin prædictus ordo sibi locum vendiceret, ob-

seruarique debeat etiam in secundo decreto secundum primam opinionem gloss. ibi, & Doctorum ibidem ab Angelo relatorum: & est communis opinio Canonistarum in cap. quoniam frequenter. §. fin. extra vt lite non contestat. vt inquit Socin. in consil. 158. num. 14. volum. 2. Vbicunque igitur huiusmodi discussio omittitur, diligensque perquisitio, si deinde debitorem bona mobilia habere reperiatur, ipsa datio in solum ob formæ omissionem non subsistet. Et id etiam verum est, si pretium prædictorum bonorum mobilium ad totum debitum persoluum non sufficeret: quandoquidē ea seruata forma ad illius quod superest persoluum, bona deinde immobilia pro summa debita vendi possunt. Præterea ex eo etiam datio in solum nulla dicitur, quod subhastatio † omissa sit: debuerunt enim eo modo, de quo loquitur Castrensis. in l. si quos. C. de rescin. vendit. subhastari, vbi inquit bona, antequam subhastata ponantur, à peritis & expertis extimatoribus extimanda esse, & ea extimatione præmissa subhastanda esse, & deinde plus offerenti tradi, alioquin fraudem committi posse: Si vero emptor non reperiatur, vel ab eo iustum pretium non offeratur, bona prædicta ei vendenda non esse, sed pro iusto pretio, iuxta tamen peritorum æstimationem, creditori adiudicanda esse. l. 1. C. si in caus. iudic. & ita decidit Concilium Neapolitanum, vt refert Matthæus Afflict. in decis. 358. col. 1. & Castrensis. in d. l. si quis. & sequitur Roland. à Valle in consil. 32. num. 32. & 33. & probatur in d. l. ordo. vbi tradunt Doctores, & in d. l. 2. C. si in caus. pignor. vt ait Alexand. in d. l. à Diuo Pio. §. si pignora. num. 7. & præsupponit Cast. ibi. His ita existentibus, quærunt Doct. an ob huiusmodi formæ omissionem datio in solum nulla sit ipso iure, vel appellationis remedio opus sit? Qua in re licet Bart. & alii, quos refert Ias. in d. §. in venditione. nu. 19. & Anton. Gabr. in tract. commun. conclus. lib. 2. sub tit. de execut. rei iudic. 12 conclus. 2. tenere videantur, vt si in † executione non seruetur ordo dicti §. in venditione, executio nulla non sit, sed appellatione opus sit. & hæc opinio, vt ipsi attestantur, sit magis communis: Possent tamen videretur ex eo responderi, quod præterquam quod illa opinio à quampluribus impugnatur, videlicet ab Imola, Alexand. & Ias. in d. §. in venditione, & à Matthæo Afflict. in decis. 358. & Felino in cap. cum dilecta, in versic. secundum signum, num. 32. extra de rescript. Est etiam animaduertendum Doctores in loco relato loqui in terminis d. §. in venditione, vt scilicet si bona immobilia vendantur, non præcedente discussione bonorum mobilium, processus non sit nullus, sed appellandum sit, præsupponentes bona præcedente extimatione, & subhastatione subsequente, plus offerenti vendita fuisse, vel oblatore iustum pretium non offerente creditori modo, & forma supra relata, in solum data, vel adiudicata fuisse. Non autem intelligunt, bona immobilia statim prædictis non seruatis vili pretio creditori adiudicata fuisse, & sic loquuntur, quando ille tantum defectus interuenit, quod non fuerit facta perquisitio, an mobilia extarent: Si autem vtrunque concurrat, adiudicatio nulla videtur: & ideo ea quæ dicit Bartolus in contrarium locum habere non possunt, vt patet ex paulo ante relatis.

C A P. XCI.

A R G V M E N T V M.

Datio in solum vel adiudicatio an valeat statutoria præscriptio ne excludendo substitutum.

S Y M M A R I A.

- 1 Præscriptio triginta annorum procedit contra ius fideicommissi, & res alienari prohibitas.
- 2 Prescribi potest rei, quæ sine certa forma alienari prohibita est, si forma illa accedat.
- 3 Præscriptiones statutorie, in earum loco succedunt, quæ à iure communi introductæ sunt.
- 4 Præconia & edicta ignorantes quoque afficiunt.
- 5 Alienatio rerum subiectarum fidei commissio valet, si ab ignorante ignoranti fiat.
- 6 Alienatio contra prohibitionem facta, nulla est.
- 7 Dominium rerum alienari prohibitarum, & fidei commissio subiectarum in substitutum transfertur, quam primum deuentum est ad actum ipsius alienationis.
- 8 Alienatione prohibita, dominii quoque, translatio impedita censetur.
- 9 Voluntas testatoris pro lege habetur.
- 10 Præscriptio tantummodo locum habet contra eum, cui ius ad illud competit.
- 11 Præscriptio longi temporis sine titulo non procedit.
- 12 Præscriptio triginta vel quadraginta annorum titulum non requirit, sed sufficit bona fides.
- 13 Præscriptio longissimi temporis aduersus eum, qui ius ad fideicommissum non habet, non procedit.
- 14 Præscriptio non currit non valenti agere.
- 15 Præscriptionem non inducunt verba statuti quantumcunque præcisa sint.
- 16 Præscriptio nulla currit filio in potestate existenti.
- 17 Alienatio facta pendente conditione fideicommissi valet, & quando non valeat.
- 18 Præscriptio vna potest eodem tempore reuocari, & alia incipere.
- 19 Alienatio in præiudicium substitutorum fieri non potest.
- 20 Statutum loquens de præscriptione debitorum, qui ex conuentione obligati sunt, non extenditur ad illos, qui obligati sunt, vel vltima voluntate.
- 21 Debitor non dicitur ille, qui est fideicommissio grauatus.
- 22 Præscriptio dicitur impium præsidium.
- 23 Arbitrator, qui secundum æquitatem est iudicaturus, præscriptiones attendere non debet.
- 24 Debitoris appellatione ille non comprehenditur, qui pro alio bona sua hypothecauit, vel ab alio hypothecari passus est.
- 25 Pignori qui incumbit, est magis tutus.
- 26 Debitor in diem vel sub conditione, vere debitor non est, & ideo non comprehenditur à statuto de debitorum loquente.
- 27 Statutum à iure communi interpretatur, & interpretationem recipit.
- 28 Statutum si disponat, vt omnibus qui sua debita non exigunt, currat præscriptio decem annorum, ad filios familias non extenditur: si contra eos, qui à patre acquisierunt, intra dictum tempus non agant.
- 29 Tenuta concessa in bonis prohibitis, alienari non valet.

30 Decretum secundum multo minus valet, si primum non subsistit.

31 Alienata res bis fit alienabilis.

32 Pretium restituere tenetur grauatus, qui alienauit, vel eius haeres.

SEXAGESIMOTERTIO, quaeri etiam potest in hac materia adiudicationis vel dationis in solutum, an si fortasse extet statutum inducens praescriptionem anni vel biennii, vel alterius cuiuscunque temporis substitutos in fideicommissio excludat? In hac Doctorum altercatione, stante praedicta statutaria praescriptione, ut omnino repellantur, dicendum videtur. Nam ex quo aliis vocatis, & successoribus non contradicentibus, nec reclamantibus, tempus ad contradicendum & adiudicationem impediendam a statutis concessum lapsus est, satis probabiliter dicendum videtur, ut illi qui successine deinde vocati sunt, exclusi intelligantur, repugnante ipsa praescriptione: Quandoquidem clarissimum est in iure [†] spatio 30. annorum iuri fideicommissi, & rebus alienari prohibitis praescribi, ut inquit Paul. Castrensis in l. fin. §. fin. nu. 3. C. commun. de legat. & refert Hieronym. Grat. in consil. 21. num. 36. vol. 2. Comprobatur hac conclusio: quia licet text. in l. fin. §. fin. autem sub conditione. C. eodem tit. videatur dispositum, ut praescriptio in rebus fideicommissio subiectis locum non habeat, intelligitur tamen ut de usucapione, & longi temporis praescriptione, loquatur, non autem longissimi temporis: Nam si recte animaduertatur, usucapionem & longi temporis praescriptionem includere videtur: propterea quod cum vnum neget, alterum permittere videtur. cap. nonne. extra de praescript. & l. cum prator. ff. de iudic. & idem voluit Ambros. Opizo in l. filiusfamil. §. Diui. num. 51. ff. de leg. 1. inquit res prohibitas alienari si alienentur, usucapi eiusve praescribi posse: cum talis usucapio seu praescriptio ab eorum negligentia proueniat, quorum causa prohibitio emanauit: Quasi cum taceant, videantur legali alienationi assentiri. l. alienationis verbo. ff. de verborum signific. & l. qui heredi. §. si pars. ff. de condit. & demonstrat. Hanc praeterea opinionem, ut ipse inquit, Bart. quoque in d. §. Diui. in penult. quaest. tenere videtur. Comprobat Opizo eodem in loco, num. 52. quia [†] res quae non seruata quadam forma alienari prohibita est, ea accedente forma alienari potest, eique praescribi, ut voluit Iacob. de Rau. Bart. & alii in l. fin. C. in quibus caus. in integrum restit. non est necessar. & notat Bald. in l. 1. colum. 8. C. de seru. fugit. Sed sic est, quod res prohibita alienari accedente forma, illorum scilicet consensu, quorum causa prohibitio facta est, alienari potest, d. §. si pars. cum similibus supra deductis: Merito est & usucapi possit eique praescribi, dicendum videtur: & ideo si iure communi longissimi temporis spatio, triginta scilicet annorum iuri fideicommissi & rebus alienari prohibitis praescribi potest, ut etiam statutaria quauis praescriptione ius fideicommissi tollatur pariter necesse est, cum succedant praescriptiones statutariae [†] in eorum locum, quae a iure communi introductae sunt, ut inquit Paris. in consil. 169. num. 12. vol. 4. per ea, quae voluit Bald. in l. in contractibus, in principio, in primo notabil. C. de non numer. pecun. & in l. fin. C. de tempor. in integr. restit. & Felin. in cap. illud, col. 2. extra de praescription. & las. in l.

nemo potest, colum. penult. in secunda lectura, ff. de legat.

1. Praeterea in his terminis optime facit illud, quod voluit Paul. Castrensis in consil. 301. num. 1. vol. 2. Vbi cum de quadam sola loqueretur, eam vult a vendicatione bonorum alienatorum non obstante prohibitione lapsu temporis ex forma statuti praconiis expressi atceri per text. in l. si eo tempore. C. de remission. pignor. & in cap. cum in tua, extra qui matrim. accusa. poss. Subditque [†] huiusmodi praconia ignorantes quoque, exceptis casibus a statutis expressis, comprehendere. l. fin. C. de rescript. longi tempor. iuncta l. nam quod. §. fin. ff. de pecul. legat. vbi exceptio, ut supra etiam diximus, firmat regulam in non exceptis. Comprobatur praeterea (ni fallor) optime conclusio nostra ex eo, quod passim dici solet, res fideicommissio subiectas, si [†] ab ignorante fideicommissum in pariter ignorantem alienentur, alienationem ipsam non obstante fideicommissio & alienationis prohibitione subsistere: & ita subsistere, ut substitutis quoque praedictum afferat, ut est text. in l. finali. §. finali. ff. de legat. secundo. Vbi inquit Iureconsultus, vxor ut praedium restituat fideicommissio grauata, si iuste ignorans praedium vendiderit, emptorem tutum esse, & contra eum agi non posse: quem textum notat Bart. & Doctores communiter valde commendant. Hanc praeterea conclusionem firmavit Benedictus Capra in consilio 93. numero 1. & rursus idem Castrensis in consilio 94. numero 1. volumine 2. cum multis aliis. quos breuitatis causa praetermittimus. Si igitur huiusmodi alienatio subsistit, illud consequens est, ut suapte natura earum rerum alienatio non impediat: & ideo ut praescriptio in huiusmodi bonis fideicommissio subiectis & alienari prohibitis locum habeat, inconueniens non est, cum natura ipsius actus & substantia, ipsi alienatione non repugnante. Haec sane licet, ut omnibus substitutis negligentia eorum quibus ius fideicommissi tempore dationis in solutum competeat praedictet, satis probabiliter & concludenter suadere viderentur: contrariam tamen opinionem veriore & probabilior esse cenfeo. Pro eius igitur faciliiori ac clariiori declaratione in primis praemittendum est, alienationem [†] contra prohibitionem factam ipso iure nullam esse, & ob id dominii translationem impediri, ut inquit Hieronym. Grat. in consil. 17. num. 16. vol. 1. & Benedictus Capra in consil. 126. nu. 7. per ea, quae notantur in d. §. Diui. vbi tradit Bart. & in d. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verborum obligat. & in l. pater. §. Iulius Agrippa. ff. de legat. 3. & in cap. Raynaldus, vbi Ioan. Andr. extra de testam. Nam praescriptio multo minus quam alienatio prohibita est, ut inquit Ruin. in consil. 75. num. 8. vol. 1. per ea, quae notantur in l. vbi lex, in princ. ff. de usucap. vbi Bart. in specie de alienatione a statuto prohibita loquitur, & cum eo transeunt communiter: & Angel. in l. 1. C. de praescript. longi tempor. & Socin. senior in consil. 266. num. 44. vol. 2. & pluribus exemplis comprobatur gloss. in d. l. alienationis verbum. ff. de verbor. signif. & habetur in l. 2. ff. de usucap. pro empto. Prohibita enim alienatione non solum simplex alienatio prohibita censetur, sed etiam obligatio & hypotheca, l. fin. C. de rebus alien. non alien. vbi tradunt Doctores & declarat Bart. in l. quorum. ff. de pignor. & tradit las. in l. fin. colum. 26. C. de iure emphyteut. & refert Socin. iunior in consil. 119. num. 5. volum. 2. Plane cum ad ipsum alienandi actum deuenitur, [†] domi-

nium in fideicommissarium in casu alienationis vocatum transfertur, *l. quidam in testamento. ff. de fideicommiss. liber. & declarant Bar. Alex. and. Ias. Ruin. & omnes alii Scribentes in d. l. filiusfamilias. §. Diui. ff. de leg. 1. & rursus idem Hieronymus Grat. in consil. 2. num. 9. volum. 2. & Aret. in consil. 21. num. 1. Et ideo dixit Corne. in consil. 258. nu. 12. volum. 1. ob id quod prohibita sit à testatore † alienatio, domini translationem impediri: quoniam non aliter ac si ab ipsa lege prohiberetur, alienatio nulla est. *l. fin. C. de reb. alien. non alien. & l. cum pater. §. libertis. ff. de lega. 2. & l. pater. §. quindecim. ff. de lega. 3. cum voluntas testatoris † pro lege habeatur. §. disponat, in Auth. de nupt. & id apud omnes exploratum est, ut etiam asserit Thom. Grammat. in decis. 93. num. 1. 2. 3. & 4. volum. 1. per text. in d. l. fin. C. commun. de lega. & ponunt Scribentes omnes in d. l. filiusfamilias. §. Diui. ff. de leg. 1. Vbi ultra alios inquit Ambros. Opizo id tunc potissimum locum habere, cum testator alienationem prohibendo, ut ex tunc alteri ius quaesitum sit, cauet ac disponit, prout etiam consuluit Laurentius Calcanes in consil. 8. & id adeo verum esse arbitrat, ut ipsemet, qui bona alienari prohibita contra voluntatem defuncti alienauit, alienationem quam fecit, reuocare possit, ut voluit Bart. quem sequuntur Scribentes in *l. post mortem. ff. de adoptio. & Paul. Castren. in d. l. fin. C. commun. de lega.* propterea quod contra legem factum est, ut inquit etiam Alex. in consil. 93. vol. 2. & Bal. iterum in *l. quoties, la prima, C. de fideicommiss.* & nos supra de iis adiudicationibus, quæ non subsistunt loquentes late diximus.**

Stante igitur huiusmodi præsupposito, non obstant, quatenus pertinet ad rem propositam, ea quæ paulo ante pro contraria opinione deduximus: & in primis illud, quod de præscriptione statutoria obiectum fuit: Nam animaduertendum est
 10 præscriptionem † aduersus eum tantummodo locum habere, cui ius ad illud competit, cui præscribitur: & ideo ut rem ipsam perstringamus, posito ut præscriptio longissimi temporis, non autem longi in rebus fideicommissis subiectis locum haberet, ut est text. in d. l. fin. §. fin. autem sub conditione. C. commun. de leg. quæ cum generaliter loquatur, generaliter intelligenda est, *l. 1. §. & generaliter. ff. de legat. præstan. & c. si Romanorum, 19. distinctio. & l. de pretio. ff. de publicia.* Et id, quod inde percipitur, satis ex ea lege concludenter apparere dicendum est, cum
 11 text. ille pro ratione præmittere videatur venditionem pro non facta haberi: at sine titulo † longi temporis præscriptionem non procedere certum est. *l. diutina. cum similibus. C. de longi tempo. præscriptio. ut declarat Corne. in d. consil. 117. num. 12. volum. 1.* Præterea hanc opinionem firmavit etiam Ambrosius Opizo in d. l. filiusfamilias. §. Diui, num. 53. ff. de leg. 1. auctoritate Alex. in consil. 60. volum. 3. eadem motus ratione, quod in præscriptione longi temporis titulus requiratur, iuxta text. in *l. nullo, C. de rei vendica.* Vnde cum resisteret prohibitioni testatoris, titulus alienationis sit nullus, ut in d. §. Diui, & in d. l. cum pater. §. Iulianus Agrippa. ff. de leg. 2. mirum non est, si præscriptio longi temporis locum non
 12 habet: ob id tamen ut præscriptio † 30. vel 40. annorum, in qua regulariter titulus non requiritur, impediatur dicendum non est, sed sufficere bonam fidem. c. 1. de præscriptio. in 6. & notatur late & copiose in c. si diligenti, extra de præscriptio. bo-

nam autem fidem longi temporis possessio inducit. *l. 3. §. si seruus. ff. de acquiren. possess. & notat Innoc. in c. fin. extra de in integr. restit. & habetur in l. fin. C. vnde vi. & præsertim Bart. ibi in si. & Ioan. And. in additio. ad Speculat. in tit. de testibus, §. nunc videndum, in additio. magna, in versic. item opponitur. & Bal. in repetitione l. 1. in 4. colum. C. vnde vi. & Ang. in l. penult. C. quibus non obst. longi temporis præscri. & Ant. à Butrio in c. cum ecclesia, col. fin. extra de cau. possess. & proprie. & Abb. Panor. in d. c. si diligenti. Et licet Aymon Crauet. in consil. 67. in si. hanc conclusionem firmare ausus non sit, hæc tamen præscriptio † longissimi temporis, aduersus eum, qui ius ad fideicommissum non habet, non procedit. Et ideo inquit Hierony. Grat. in consil. 101. nu. 42. vol. 2. præscriptionem aduersus alios substitutos, quorum dies adhuc non venit, locum non habere: & ideo antequam agere possint non currere, cum quælibet præscriptio antequam dies veniat, vel conditio existat, currere non incipiat, *l. cum notissimi. §. illud autem. C. de præscript. 30. vel quadraginta annorum.* Quo fit ut si qua præscriptio contra præcedentes substitutos, qui agere poterant, decursa sit, aliis deinde substitutis non noceat, sed illis tantum qui agere poterant, & rem rueri omiserunt. Ratio autem ea ad id adduci posse videtur, quod ex persona præcedentium non admittuntur, sed ex sua propria, ut notant omnes in d. l. filiusfamilias. §. Diui. ff. de leg. 1. vbi Crotus distinguit col. 44. dicendo quod ex quo nepotes post mortem prædecessorum suorum vocantur, & ideo ante eorum mortem agere non possunt, eis præscriptionem cum suis prædecessoribus inceptam, & fortasse completam non obesse, ob id quod contra eos non currat, ut est regula vulgatissima, † qua dicimus præscriptionem non valenti agere non currere. *l. 1. C. de anna. exceptio.* cum illis, qui agere non possunt, nulla ascribi possit negligentia. Et ideo dixit etiam Cur. iunior in consil. 181. nu. 4. & 6. prædictis nullam præscriptionis exceptionem obici posse, propterea quod ad vllum actum explicandum, antequam actus explicari incipiat, præscriptionis tempus non labitur. *l. si in die. ff. de cond. & demonstra.* Et eam subdit esse rationem, quod verba † statuti 15 quantumcunque ad præscriptionem inducendam præcisa sint, ob id tamen non fit, ut non valenti agere currat præscriptio, ut notauit Bal. in authen. nisi triennale, C. de bon. mater. & ideo dicitur in d. l. 1. C. de anna. except. filio † in potestate existenti viuentis patre præscriptionem nullam currere. Et Ruin. in consil. 23. num. 13. vol. 5. censuit, quod licet alienatio † pendente conditione fideicommissi facta subsistat, d. l. fin. §. fin. autem sub conditione. C. commun. de legat. si tamē hæres ita grauatus sit, ut alienare expresse prohibeatur, eam pendente quoque conditione non valere, ut voluit Castren. in d. l. filiusfamilias. §. Diui, in versic. in tex. ibi, secundum eum, ff. de leg. 1. subdens legatum tunc seu fideicommissum conditionale purum effici, propter tacitam legis, & expressam hominis prohibitionem. Hanc præterea conclusionem optime declarat Paul. Castren. in consil. 158. num. 3. volum. 2. dum censuit vnam præscriptionem † eodem tempore reuocari, & alteram incipere 18 posse. Id autem tunc accidere potest, cum grauatus qui alienauit rem restitutioni subiectam tempus saltem 30. vel 40. annorum labi passus est, quando quidem in eo casu aduersus eum, ut supra diximus,*

diximus; præscriptionem inductam esse dubium non est: ea tamen à successore vocato reuocari poterit, & res à possessore vendicari, contra quem si & ipse quoque emptorem possidere patiat, alia præscriptio incipiet, & eodem tempore, nisi antea vindicet, percipietur: Quæ etiam ut de præcedenti diximus à sequenti substituto reuocari & vendicari res alienata poterit: Cum illud certum sit non valenti agere præscriptionem non currere, ut dixit etiam rursus Paul. Castrensis. in consil. 54. num. 1. vol. 2. latius hoc idem prosecutus huius conclusioni adhæret etiam Socin. senior in consil. 17. num. 6. vol. 3. in præiudicium inquiring substitutorum alienationem præferri non posse, per text. in l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad Senatusconsult. Trebellian. licet secus sit in præiudicium venientium ab intestato. Et idem voluit Socin. iunior in consil. 181. num. 91. vol. 2. ex ea inferens tanquam nota & indubitata, ut ibi attestatur conclusione, quæ in iudicium deducuntur: & ideo concludit, quicquid in iudicio aduersus prædecessores actum sit, successoribus non obesse, & Gratus quoque idem in consil. 106. num. 14. vol. 2. sequitur. Vnde dixit Paris. in consil. 9. num. 89. cum sequent. vol. 2. bona fideicommissa subiecta hæredi grauato perpetuo & irreuocabiliter quæ sita non censeri. Patet igitur hucusque præscriptionem in rebus fideicommissis subiectis hoc modo declarari, ut scilicet longi temporis præscriptio nunquam locum habeat, longissimi autem 30. vel 40. annorum aduersus bona restitutioni subiecta currere pendenteque conditione induci, & si successoribus non noceat, id quod aliter sese habet, si alienatio expresse prohibita sit, & præsertim si priuationis pœna adiciatur. Propterea quod talis præscriptio statutaria non currat non valeri agere, videlicet ante ut dicunt Doct. purificatum fideicommissum, ex quo nondum est nata actio, tradit Alexand. in consil. 106. vol. 5. & Baldus in consil. 202. vol. 2. Negusantius in tract. de pignori & hypoth. in 3. membro, 5. part. princ. num. 9. & Decius in consil. 519. num. 3. versic. ex iis. ubi ius agendi creditori reseruatum esse præsupponit infra tempus à die purificati debiti: Et ideo ut prius agere non possit concludendum est, & ideo quod quando pœna adiecta est præscriptio locum non habeat & incipere non possit, sed statim in substitutos & vocatos dominium transferatur, ut ex iis, quæ supra deduximus, apparet, omnino dicendum est, nec inspecto communi iure de hoc dubitandum est: sed tota difficultas in præscriptione à statutis inducta consistere videtur. In qua idem dicendum est, & præsertim quando de debitoribus simpliciter & absolute loquuntur, qui ex conventionione obligati sunt, non autem ex fideicommissis, vel ultimis voluntatibus. Patet id ex pluribus, & primo, quia grauatus non dicitur debitor: Ergo huiusmodi statuta in terminis debitorum locum non habent. Quod autem fideicommissis grauatus debitor non dicatur ex eo patet quod fideicommissarius hæredi grauato non succedit, sed testatori. l. coheredi. §. cum filia. ff. de vulga. & pupil. Vnde est, ut supra diximus, quod grauatus bona fideicommissis subiecta perpetuo & irreuocabiliter non acquirit: & ideo cum huiusmodi statuta, ut præsupposuimus, de creditore & debitore loquantur, in hærede grauato locum habere non debet, & præsertim cum omnes præscriptiones odiosæ sint, ut inquit Langel. Polyr. in con-

sil. 228. num. 267. inter consil. Socin. iunior in 1. volum. cum repugnet iuri naturali. l. nam natura. ff. de condition. indeb. Accedat etiam quod præscriptiones impium præsidium continere dicuntur, ut est text. in §. habet, col. 2. in Authent. ut eccles. Roman. & tradidit Alexand. in consil. 77. viso processu, col. 1. versic. secundo respondeo, vol. 6. & ideo contra rationem dicuntur. Vnde Angel. in l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucap. inquit arbitrum qui secundum æquitatem est iudicaturus, præscriptiones attendere non debere. Cum igitur in propositis terminis statuta de creditoribus conuentionalibus non loquantur ad eos quoque extendi non debent: Nam præscriptio ad vnum casum inducta, ad alium extendenda non est, ut probatur in cap. auditis, extra de præscript. ubi notant Doctores, & præsertim Felin. col. 9. & voluit Innoc. in c. dilecto, col. penult. extra de offic. archidiacon. & Paul. Castrensis in l. de quibus, col. 1. & 3. ff. de legibus, & refert Paris. in consil. 114. num. 23. vol. 1. Cum igitur præscriptio naturaliter odiosa sit, & non minus statutum quod eam inducit, quando etiam statuta prædicta de præscriptione fideicommissi quod non est, loquerentur, restringi, non autem ampliari deberent, cum odia restringenda sunt, non amplianda, cap. odia. de regul. iur. in 6. & tradit Dynus in cap. possessor, col. fin. eodem tit. & lib. 6. & sequitur Hieronymus Grat. in consil. 61. num. 26. vol. 1. Et ideo dixit Saly. in l. 1. ff. si cer. pet. eum qui pro alio bona sua hypothecauit, vel ab alio hypothecari passus est, debitoris appellatione non comprehendit. Et ideo infert ad statutum disponens, debitores posse ad instantiam creditoris carcerari, eos non comprehendere, qui bona sua pro alio hypothecauit, vel ab alio hypothecari passus est: id quod in eo proculdubio locum habere arbitrat. Ludo. Bolog. in Rub. ff. si cer. pet. num. 25. qui pro alio actualiter, ut ita dixerim, rem suam pignori dedisset, propterea quod talis vere debitor dici non potest, nec debet. Nec ille qui pignori accepit inspecto pignore creditor, cum eius fidem aliquo modo sequutus non sit, sed pignori potius incumbere voluit, cum eo casu sit magis tutus: & cautius sit incumbere rei quam personæ. l. plus cautionis. ff. de reg. iur. Idem quoque dicitur de debitore in diem, vel sub condicione: Qui ut tradit Bart. quem sequitur Alexand. & alii in l. 1. ff. si cer. petat. non est verus debitor, & ideo non comprehenditur à statuto de debitore loquente, ut inquit Bart. in l. Lucius. §. quæsitum. ff. de legat. 3. & refert Iacob. Niger in d. l. 1. num. 80. ff. si cer. petat. Cum igitur hæres grauatus debitor (ut diximus) non dicatur, merito statuta supra relata locum habere non debent de præscriptione loquentia: & id eo magis procedere dicendum est, ubi extaret statutum disponens, ut fideicommissa quoque vniuersalia hæreditate etiam ab hærede de restituendo grauato non adita executionem habeant, ut voluit Paul. Castrensis. in l. restituta, num. 3. ff. ad Trebellian. dum inquit nonnullis in locis statuta reperiri & existere disponentia ut restitutio non requiratur, ut ipse dixit in consil. 55. Bona de quibus, vol. 1. & si id videatur contra text. in l. si mulier. §. ex asse. ff. de iure dot. & in l. apud Iulianum. §. vtrum, & in d. l. restituta. & in l. seruo inuito. §. fin. ff. ad Trebellian. Imo etiam ut non adita hæreditate paratam executionem habeant, & ex consequenti recta via & ipso iure mortuo hærede bona fideicommissis & restitutioni subiecta ab hæreditate grauata euulsa censeantur, non secus ac in casib.

in quibus de iure communi restitutio necessaria non est. *l. sancimus. C. ad Senatusconsult. Trebell.* dum igitur iura vtilia ipso iure in vocatum translata sint, ut in casibus à iure communi expressis, de quibus tradunt Doct. in *l. 1. §. sed & quoties, & in l. restituta. ff. ad Senatusconsult. Trebellia. & in d. l. sancimus. §. cum autem. C. eod. tit.* ut debitor nullo modo dici possit, concludendum est: & præsertim si verba statutorum contractibus & conuentionibus magis conueniant, quam vltimis voluntatibus vel restitutionibus. Verum pro clariori intelligentia, non est etiam omittendum, quod quando talia statuta de præscriptione loquerentur, adhuc etiam quod non obstarent dicendum esset: quia ut supra dictum est, cum præscriptiones statutariæ loco præscriptionum iuris communis subrogentur intelligendum est, ut in illis casibus locum habeant, in quibus de iure communi procedunt, licet illud à statuto accipiant, ut breuiori spatio perficiantur: & ideo cum de iure communi aduersus substitutos & in eorum præiudicium locum non habeant, nec inducantur, pariter nec statutaria præscriptio in eodem casu locum habebit, quo fit ut in terminis nostris cum agatur de substitutis postea vocatis non procedat. Hæc conclusio pluribus comprobatur: & primo, quia ut supra diximus, cum præscriptio sit odiosa, & multo plus ipsa statuta, cum breuiori spatio, id quod potissimum iuri communi repugnat, merito vtrunque scilicet præscriptiones & statuta de eis loquentia restringi debet. Secundo, quia talia statuta à iure communi interpretationem recipiunt. *d. l. si ferui vestri. C. de noxali. & l. vt gradatim. §. sed si lege. ff. de muner. & honor. & notatur in l. fin. §. in computatione. C. de iure deliber. & in cap. cum dilectus, extra de consuetud. & facit illud, quod notat Bald. in cap. si quis per 30. col. fin. in tit. si de feud. fuer. controuersi inter domin. & agnat.* Vnde Alexand. in *consil. 119. num. 6. vol. 6.* his rationibus interpretatur statutariam præscriptionem minoribus non currere, addens *l. fin. cum ibi notatis per Bart. in fin. C. in quib. caus. in integrum restit. non sit necessar. & est gloss. & ibi tradit Bald. in cap. 1. §. porro, in verbo, triginta annos, in tit. qual. olim feud. poss. alien. & tradit Bart. in l. etiam. ff. de minor.* Et ideo dixit Bald. si extet statutum disponens omnes, qui sua credita non exegerint, decem annorum præscriptione repelli, huiusmodi statuto filios familias non comprehendi, si contra eos, qui à patre acquisuerunt infra dictum tempus non agant. Possemus prædicta multis comprobare, quæ breuitatis causa omittuntur. Illud tamen prætereundum non duximus statuta locorum vbiq; non simpliciter præscriptionem inducunt, sed ad instar iuris communis procedunt, eam ad eos casus tantum restringendo, in quibus de iure communi procedit, & breuiori temporis spacio coarctando illosque casus quos de iure communi non comprehendit excipiendo, secundum ius commune intelligenda esse: & ideo tunc præscriptionem locum non habere, vbi de iure communi non procedit. Potest etiam addi huiusmodi statuta de datione in solutum valida loqui, non autem de nulla, ut videtur in terminis propositis: cum ut supra dictum est, ob ipsam alienationem dominium ipso iure substitutum & successiue vocatum transferatur: quo fit ut datio in solutum non valeat, ut inquit Ruin. in *consil. 123. num. 14. vol. 2. vbi plura dedu-*

cit. Præterea quod si tenuta concessa in bonis alie- 29
nari prohibitis non subsistat, tradit etiam Bal. in *authent. res qua. num. 28. versic. quæro, nunquid de bonis. C. de bon. author. indic. possid. & in consil. 257. dicta tenuta versic. secundo quæro, vol. 4. & rursus idem Ruin. in consil. 87. super eo, num. 8. vol. 4.* Si igitur primum decretum si non subsistit, certe secundum multo 30
minus subsistere dicendum est, cum tunc bona de fideicommissio & familia contra testatoris voluntatem extrahantur, *authent. multo magis. C. de sacrosanct. eccles.* Accedat etiam supradictis, inde colligi prædicta statuta de huiusmodi præscriptione intelligenda non esse, quod prohibitio alienationis, de qua leges communes ita exacte loquuntur, & obseruari ita inuolabiliter voverunt, ut solum in casu dotis aliter dispositum sit, *authent. res qua. C. commun. de legat. elusoria* esset, si tam breui spatio ei præscriberetur: Quod quidem nullo modo dicendum est, ut inquit Hieronym. Grat. in *d. consil. 101. num. 43. vol. 2.* & responderet ad illam regulam quod duplex alienatio noceat substitutis: quia res bis alienata alienabilis efficiatur, locum non habeat, quando facillime testatoris dispositio elusoria redderetur, ut est in casu nostro. Nam plerumque cum fiant fideicommissa sub conditione mortis, quo casu interim pendente conditione valet alienatio, ut notatur in *d. authent. res qua. C. commun. de legat.* plane si interim alienaretur, subsisteret prima alienatio: Vnde si secunda si sequeretur, id quod facile acci- 31
dere posset, res alienabilis efficeretur, & de fideicommissio contra testatoris voluntatem extraheretur. Ne igitur id accidat, permissumque sit, vocatis & substitutis ad libitum bona eximendo à fideicommissio, voluntatem testatoris elusoriam reddere, semper ea interpretatio capienda est, ut dispositio elusoria non reddatur etiam à regulis iuris recedendo, ut est gloss. & ibi declarant Doctores in cap. quemquam, de vsur. in 6. & voluit Alexand. in *l. 1. col. 10. in princ. ff. de verborum obligationib.* Et ita verum est, ut voluerunt Doctores in locis supra deductis, ut dispositio odiosa & pœnalis loquens in vno casu, ad alium ne elusoria reddatur, extendenda sit, multo igitur magis id in casu proposito dicendum est: quandoquidem si statuta, de quibus supra huiusmodi præscriptiones inducerent, grauati quotidie vbi as alienum contraherent bona fideicommissis & restitutionibus subiecta in solutum contra expressas testatorum voluntates darent. Non obstat etiam illud, quod de alienatione ab ignorante in ignorantem facta dictum fuit: nam licet tunc propter bonam vtriusque partis fidem, id quod non est in proposita questione, alienatio non retractaretur: grauatus si tamen vel eius hæredes, pretium 32
quod acceperunt, legatariis vel fideicommissariis restituere tenentur, ut est text. in *d. l. fin. §. fin. ff. de legat. 2.* Quinimo dixit Paul. Castren. in *d. consil. 94. num. 1. vol. 2. incipiente, ego alias dixi & dico.* si grauatus vel eius hæredes soluendo non essent, & ideo pretium restituere non possent: posset tamen adhuc talis alienatio retractari: quandoquidem magis conuenit emptorem quam legatarium vel fideicommissarium substitutum damno ac præiudicio affici, ut est text. expressus in *l. plane, si filium. §. primo, incipiente, qui rogatus, in fin. ff. de legat. 1.* Et ex his hanc conclusionem satis subsistere existimaui.

CAP. XCII.

ARGUMENTVM.

Datio in solutum fieri potest sub conditione creditori, non obstante præscriptione statutaria.

SUMMARIA.

- 1 Statutum inducens præscriptionem, non procedit in creditore conditionali.
- 2 Creditor sub conditione in iudicium comparere non potest, nisi purificata conditione, cum antea actio orta non sit.
- 3 Creditor conditionalis, quomodo & quando in iudicio comparere possit.
- 4 Statutum loquens de debitore, vel creditore, de puro intelligendum est, & non conditionali, vel in diem.
- 5 Statutum loquens de habente ius in bonis in solutum dandis, intelligi debet tempore ipsius dationis.
- 6 Qualitas adiecta verbo, debet intelligi secundum tempus verbi.

S Exagesimoquarto infertur etiam ex prædictis, statuta præscriptionem inducentia in creditoribus conditionalibus locum non habere: ratio autem, quare à statutis prædictis non comprehenduntur, est: quia ex quo actio adhuc orta non est, nec agendi via aperta, cum ante conditionis purificationem comparere & agere non possint. *l. cetera de diebus, ff. de verborum & rerum signific. Potest tamen in iudicium, iusque suum deducere, & petere illud, adueniente conditione reservari, & à Iudice illæsus reservari debet, ut notavit Ias. in l. si stipulatus fuerim, §. si stipuler, ff. de verbor. obligat.* Vnde est ut
 4 statutum de debitore vel creditore loquens, de puro, non autem conditionali vel in diem intelligendum est: nam huiusmodi, ut in præcedenti capite diximus, proprie creditores, seu debitores dici non possunt, ut notat Bart. in l. i. ff. si cert. per. Vbi receptiores late tradunt: & probatur in l. si ita scriptum, vbi Bal. ff. de leg. i. Comprobatur ex eo quod statutum loquens de illo, qui habet ius in bonis in solutum dandis, ut scilicet tempore dationis habeat, intelligendum est: Nam regula est vulgarissima, quod
 6 qualitas adiecta verbo, debet intelligi & regulari secundum tempus verbi. *l. in delictis, §. si extraneus, ff. de noxalib. & l. Titius, ff. de testament. milit. & tradit Bart. in l. ex facto, in princ. ff. de vulg. & pupil. substit. Sed sic est, quod creditores conditionales, vel in diem, ius præsens non habent, sed futurum: Ergo à prædictis statutis comprehendendi non debent.*

CAP. XCIII.

Argumentum constat ex Summario.

SUMMARIVM.

- 1 Præscriptio non currit contra tertium possessorem, vel emptorem, nisi secuta euictione.

S Exagesimoquinto infertur præterea ex prædictis ad hunc casum, ut puta si alicui res sit euicta: nam cum quis de euictione antequam res euincatur agere non possit: ex quo conditionis euictio nondum extitit. *l. euictus, ff. de euiction.* Merito ei præ-

scriptio currere non potest, eadem regula de qua supra diximus, quod non valenti agere non currit præscriptio.

CAP. XCIV.

ARGUMENTVM.

De præscriptione statutaria, an opponenda sit.

SUMMARIA.

- 1 Præscriptio statutaria non secus ac iuris communis meram currit ob negligentiam non petentis.
- 2 Præscriptionis exceptio de iure communi non est penitus exclusiua iuris agentis, nisi opponatur.
- 3 Præscriptio actionem ipso iure non tollit, sed eam reddit inefficacem.
- 4 Præscriptionis statutaria exceptio non est exclusiua iuris agentis ipso iure, sed ita demum si opponatur.
- 5 Præscriptio statutaria contra tertium non habentem causam à præscribente opponi non potest.

S Exagesimosexto quoniam de datione in solutum seu adiudicatione loquimur: merito rem propositam prosequendo de ipsa adiudicationis vel dationis in solutum præscriptione nonnulla ultra prædicta dicenda sunt: & præsertim si statuta huiusmodi præscriptionem inducentia, tempore præscripto elapso dicant neminem audiendum esse: Nam talis præscriptio à statutis prædictis inducta ex mera currit negligentia non petentis, prout etiam de præscriptione 30. vel 40. annorum à iure communi inducta dici solet, ut inquit Bart. in l. 2. §. si rem alienam, ff. de empt. & Alexand. in l. fin. ff. de eo per quem fact. est. & Paul. Castrens. in consil. 285. hereditas dicta puella, col. 2. & in consil. 286. alias 289. visis his, per text. in l. in contractibus, in fin. C. de non num. pecun. Vnde infertur, quod cum exceptio præscriptionis de iure communi iuris agentis penitus exclusiua non sit, nisi opponatur, iuxta ea quæ voluit Bart. in l. i. §. accusatorem, ff. ad Senatusconsult. Turpill. & Bald. in l. fin. C. de edicto diui Adrian. tollen. & in l. cum notissimi, vbi notat Ang. C. de præscript. 30. annor. quibus in locis concludunt, præscriptionem ipso iure non tollere actionem, sed eam inefficacem reddere: & ideo ut opponatur opus esse, & idem in huiusmodi statutariis præscriptionibus dicendum esse arbitratur, videlicet quod ipso iure agentis iuris exclusiua non sunt, sed ita demum si opponantur: & ideo correlatiua consequi existimant, ut ea à tertio non habente causam à præscribente opponi non possit, per text. in l. si quis emptiois, §. quod si quis, C. de præscript. 30. annor. versic. si vero. de quo mentionem fecerunt etiam Bald. & Doct. in l. si alienam, ff. soluto matrim. Et id inde verum esse suadetur, quod mens statuentium videtur accipientibus in solutum favere, ut post tempus ab ipsis constitutum rem vel bona sine molestia retinerent, & eo elapso nemo audiretur contra eum, qui in solutum acceperat, vel ab eo causam haberet: quandoquid si voluissent prorsus non venientibus infra dictum tempus ius auferre, utique non dixissent, non audiantur, sed amittant ius suum: Ea enim inter illa verba differentia est, quod illa non audiantur, iuris sui amissionem non inferunt, sed audientiam denegant favore alicuius: Alia vero auferunt

runt omnino ius post tempus constitutum venientibus, *argumento eorum quæ habentur in l. i. §. sublata. ff. ad Senatusconsult. Trebellian.* Accedat etiam quod si aliter prædicta statuta interpretaremur, utique iniqua & sine ratione essent, cum causa nulla afferri possit, quare in fatiorem extranei in solutum non accipientis, vel ab eo causam habentis ius suum domino vel possessori vel creditori ab ipsis statutis auferri debeat: & ideo huiusmodi interpretatio, quæ statuta irrationabilia redderet, accipienda non est, *argumento eorum quæ habentur in cap. erit autem lex, 4. distin.* tum etiam, quia si eo modo intelligerentur, ius commune magis læderetur: & ideo infertur audientiam censerī denegatam, ubicunque contra eum agitur, qui in solutum accepit, vel ab eo causam habentem, non autem quo ad alios.

C A P. XCV.

A R G V M E N T V M.

Præscriptio statutaria in bonis in solutum datis obstat, an noceat hypothecariis, ut & dominis.

S U M M A R I A.

- 1 Statuta inducentia prescriptionem contra habentem ius in bonis in solutum datis: An noceat habentibus ipsam rem vel bona obligata vel hypothecata tantum, an vero solum dominis.
- 2 Domino vero præscriptio statutaria non nocet, quando contra eum sententia lata non est.
- 3 Statutum si disponat, ut bona creditoribus mercatorum deficientium seu decoctorum adiudicata elapso quodam tempore eorum propria sint, & pleno iure sua efficiantur, & quod illi non audiantur, qui ea repetere vellent, quomodo intelligantur.
- 4 Statutum si tendat ad diminuendum ius tertii non augendum, non facit ut datio in solutum pro non facta habeatur.
- 5 Plus vel minus dicuntur etiam tempore.
- 6 Datione in solutum, quando de iure communi ius tertii extinguitur.
- 7 Clausula, non obstante datione in solutum, in statuto posita dationem ipsam non tollit.
- 8 Statutum iuris tertii diminutionem inducens non debet intelligi, ut augmentum inducat.
- 9 Statutum quando ius offerendi non inducat.
- 10 Actus ultra intentionem agentium quicquam efficere non debet.
- 11 Statuta ita intelligi debent, ut quam minimum fieri possit, lædant ius commune.
- 12 Statutum si loquatur de iis, qui habent ius in re, dominus bonorum exclusus ab eo non videtur, cum non dicatur habere ius in re.
- 13 Dominus non dicitur habere ius in re.
- 14 Declaratur l. fin. C. de iure domin. impetran.
- 15 Decretum secundum habet vim sententie definitivæ.
- 16 Sententia definitiva standum est.
- 17 Datio in solutum de iure communi reuocari non potest.
- 18 Dominus etiam dicitur habere ius in bonis.
- 19 Iuris in re & ad rem differentia.

Sexagesimo septimo stantibus prædictis statutis præscriptionem inducentibus contra ius habentes in bonis in solutum datis: quæsitum fuit,

† an noceant habentibus bona illa obligata & hypothecata: an etiam veris dominis? Et quod rem hypothecatam habentibus nocere debeant, non autem veris dominis, ex eo dicendum videtur, quod veris † dominis huiusmodi præscriptio non nocet, 2 quando contra eum sententia obtenta non est, ut videtur voluisse Felin. in cap. cum Ioannes, num. 35. *versic. sic etiam consuluit.* dum inquit Petrum Ancharanum in consil. 270. in primo dubio, voluisse, ut si statutum † disponat bona creditoribus mercatorum 3 deficientium seu decoctorum adiudicata, elapso quodam tempore eorum propria & sua pleno iure efficiantur, & illi non audiantur, qui ea repetere vellent, illos tamen esse audiendos, qui bona prædicta deficientium & decoctorum non esse dicere velint. Hanc conclusionem sequitur Ruin. in consil. 123. num. 6. & 7. vol. 2. iniquens statutum † tendens ad 4 iuris tertii diminutionem, non autem augmentum, propterea † quod plus vel minus inspecto etiam 5 tempore dici solent. §. plus. Infit. de action. non reddit actum nullum: sed sic est, quod quotiescunque datione † in solutum de iure communi, ius tertii ex- 6 ringuitur, ut est, quando pendente fideicommissi conditione res ex causa dotis in solutum datur, statutum non intendit ut ipsa in solutum datio pro non facta habeatur: Ergo & idem in casu nostro dicendum est: & ideo dixit ad eum casum non referri clausulam, † de qua in illo statuto, videlicet non 7 obstante datione in solutum. Ratio autem ut ipse existimat, ea est, quod alioquin statutum, † quod iuris tertii ut minuat conditum est, eiusdem iuris augmentum contra tex. in l. legata. ff. de leg. 3. induceret: Nam statutum hoc nisi extaret, fideicommissarius rem in solutum datam pro restitutione dotis consequi non posset, sed statim & perpetuo penitus exclusus esset, ut habetur in d. anth. res quæ. C. commun. de legat. Ergo vi statuti etiam infra annum ad prosequendum ius suum audiri non debet: nec etiam debet statutum † ius offerendi concedere, quandoquidē 9 alioquin ius tertii augetur, contra ipsorum statuentium intentionem: qui ius ipsum minuire, non augere procurarunt: Et ideo ultra † statuentium intentionem quicquam efficere non debet. l. non omnis in prin. ff. si cer. pet. & d. l. legata. Et ideo dicta clausula, non 10 obstante, &c. ad eum casum referri non potest nec debet, in quo tertius de iure communi datione in solutum penitus excluditur, ac simpliciter ab omni eius iure: sed referenda est ad alium casum, ubi scilicet ius competit in bonis datū in solutum, & illud datione in solutum, non amittit: alioquin huiusmodi statuta summum rigorem continerent contra illud quod dicitur, in dubio statuta † ita intelligenda 11 esse, ut ius commune quam minimum lædant, & præsertim in materia præscriptionum peccatum inducentium: quo casu, ut ipse inquit, ius canonicum seruandum est: Et ideo dicendum videtur huiusmodi municipalia iura tunc locum habere, cum hypothecæ iure agitur: non autem rei vendicatione à domino ipsorum bonorum: tunc enim statutaria præscriptio obstat non videtur, & præsertim quando statuta de iis loquuntur, qui ius habent in re: tunc enim † dominus bonorum exclusus non 12 videtur cum ius in re habere non dicatur, ex quo tota sua est, *argumento tex. in l. ne pignus. ff. de re iudic.* Comprobatur etiam ex eo quod inter illos diuersa ratio apparet: creditor namque qui excluditur, regressum

regressum habet contra alia bona, eique sui crediti iura remanent: id quod in domino accidere non potest, cum penitus eiusmodi prescriptione excludatur, nec contra alia bona redire possit. Et ideo mirum non est, si ius ipsius etiam reale ut hypotheca
 13 difficiliter tollitur: ea præterea ratione, quod habere ius in re, ad dominum referri non possit, moventur quamplures alii, prout argumentatur etiam Alex. in consil. 59. in causa & lite, col. fin. vol. 5. Præterea quod dominum excludat, quia debitor non est voluit Decius in consil. 58. ubi in fin. inquit Florentiæ ita iudicatum fuisse, ob id quod possit statutum creditores anteriorem hypothecam habentes excludere, cum tempore citationis non comparuerint, nec sui copiam fecerint generalis & factæ tempore dationis in solutum, nec etiā deinde infra tempus constitutum: cum id iuri consonum sit & conveniat. l. si eo tempore. C. de pign. l. si ea. C. qui accus. non poss. & tradit Alex. in consil. 106. visis & opportune ponderatis, in fin. lib. 5. & Ancha. in consil. 306. col. 1. num. 3. & Rom. in consil. 5. & Ruin. in consil. 123. num. 14. vol. 2.

Prædictis tamen non obstantibus contrariam opinionem veriorē esse inquit Alex. in d. l. si finita. §. Iulianus. per tex. in d. l. si finita. §. illud queritur, in versic. postea. ff. de dam. infect. dum ibi dicitur: Postea autem quam quis possidere iure domini a Prætorē iussus est, nequaquam locus erit cautionis obligationi, & ita ait Labeo. Caterum inquit, nullus finis rei inueniretur, & hoc est verissimū. Et loquitur Vlpianus in eo tex. qui cum generaliter loquatur, & ratio inueniendi finis, quæ ibi adducitur, pariter generalis sit, merito illud quoque dictum generaliter intelligendum est, ut voluit etiam glo. in l. properandum. §. fin. autem reus, in verbo, audiat. C. de iudic. & gloss. fin. in l. 2. C. ubi in rem actio. & in d. §. postea autem, in verbo, obligationi, & in cap. contingit, extra de dolo & contum. in gloss. fin. & c. quoniam frequenter. §. fin. in gloss. fin. extra ut lite non contest. & cum prædictis concordat Ang. in d. l. si finita. §. si plures, col. fin. ubi tenet contra Bar. in d. §. Iulianus, per tex. in d. §. postea autem. Vbi dicit esse casum, & in l. a Diuo Pio. §. si post aditum. ff.

14 de rei iud. Respondet autem ad d. l. fin. §. C. de iure dom. impetr. quod loquitur in pignore conuentionali dato creditori vi rescripti ob id quod creditor ipsius pignoris emptorem non inueniebat: in casu autem nostro de pignore prætorio tractatur in solutum, iuxta iuris ordinem & formam dato: Idem præterea voluerunt Imola, & Paul. Cast. in d. §. postea autem. & Bald. etiam idem concludit in l. fin. in fin. C. de bonis auctor. iudic. possiden. & Salys. in authent. qui iurat, col. penult. in versic. quæro decimo. C. eod. tit. & Imola in l. debitoribus circa fin. ff. de rei iudic. ubi citat Speculat. in tit. de secundo decreto. §. iusta. versic. quid si ille redeat post venditionē. Et ex his verificatur conclusio Alex. quod verior & magis communis sit hæc opinio, pro qua deinde Alexand. in d. §. Iulianus, in fin. ex eo com-
 15 probat, quod secundum decretum vim sententiæ definitivæ habeat, ut voluit Bald. in l. cum & minores in princ. C. si advers. rem iudic. & in l. 2. §. si absens, col. 10. ff. si ex noxa. causa agat. cum simil. & tradit Alexand. in l. 1. in verbo, possessionem. ff. de iuris d. omn. iudic.
 16 Cum igitur definitivæ sententiæ vim habeat, & illi standum est, l. 1. C. de rei iudic. & cap. ad consultationem. extra de rei iudic. Et ideo est conclusio, ut de iure communi datio in solutum reuocari non possit.
 17 l. successores. C. de solution. Quemadmodum enim

venditio semel facta interueniente etiam rescripto Principis rescindi non potest, l. de contractu. C. de rescin. vendit. ita ut si quispiam pretium etiam duplicatum inuito emptore restituere velit, non audiatur. l. non est. C. eod. tit. Idem quoque de in solutum datione dicendum est, quæ ut supra sæpe diximus, venditioni similis est. l. fin. ff. ex quib. caus. in possess. eat. & l. si prædium. C. de euiction. & notat Bart. in l. 1. §. cum prædium ff. de pignor. & facit illud, quod notat Bart. in l. libera. C. de sentent. & in l. eleganter, in princ. ff. de pignor. action. & tradit Aret. in consil. 160. longa est ista consultatio, col. 5. versic. venio ad quartum. Et tunc non est vis inter opinionem Bart. & aliorum, qui ei contradicunt, quando datio in solutum longo temporis spatio confirmata fuit. Nec obstare debet, quod huiusmodi statuta quando hypothecaria agitur restringenda sint: nam hoc nequaquam verum est, cum ut supra dictum est, huiusmodi statuta generaliter de habentibus ius in bonis loqui proponatur, quo casu eorum verba in domino quod-
 18 que locum habere & verificari intelliguntur, ut habetur in d. l. bonorum. §. in bonis. ff. de verb. sign. Vbi expresse dicitur in bonis nostris non solum ea esse, quæ domini nostri sunt, sed etiam quæ bona fide a nobis possidentur: id quod comprobatur text. l. rem in bonis ff. de acquiren. rer. domin. tum etiam quia dominium dicitur ius libere de re corporali disponendi, ut notat Bart. in l. si quis. §. differentia. ff. de acquiren. possess. Ergo verba statutorum de habentibus ius in bonis in solutum datis loquentium, in dominis quoque verificari videntur, quam conclusionem sequutus quoque est Decius in consil. 522. & in consil. 147. num. 4. ubi ponit differentiam interius in re, & ius ad rem.

CAP. XCVI.

ARGUMENTVM.

Præscriptio statutaria biennii vel alia an interrumpatur citatione, ut litis contestatione.

SUMMARIA.

- 1 Præscriptio statutaria, an interrumpatur citatione, an requiratur litis contestatio vera vel ficta.
- 2 Præscriptionis tres sunt species.
- 3 Præscriptio quedam est, quæ suapte natura currit, ut sunt prætorie annales, qualis est redhibitoria, quanto minoris & similes.
- 4 Præscriptio quedam est mere favorabilis.
- 5 Præscriptio quedam est mixta.

SEXAGESIMO OCTAVO QUÆRUNT ETIAM IN HAC MATERIA Doctores nostri, quæ an præscriptio statutaria cuiuscunque temporis sit, ut puta annalis, biennii, triennii, vel decennii sola citatione interrumpatur, an vero litis contestatio vera vel ficta requiratur? Pro faciliiori declaratione huius quæstionis præmittendum est, quæ præscriptionum tres esse species: alia enim sunt mere favorabiles, alia mere odiosæ, alia vero mixtæ, ut habetur in l. fin. in fin. ubi gl. declarat. C. de edicto diui Adrian. tollen. in gloss. versic. ex una parte, cum gloss. sequent. in versic. ex utroque. & ibid. Bart. & alii, & habent Canonistæ text. expressum & notabilem in cap. placuit, il 2. §. potest, 16. q. 3. & refert Ias. in §. penales, nu. 125. Instit. de action. ubi etiam inquit, quandam

- 3 quandam esse prescriptionem quæ suapte natura currit, ut sunt prætorianæ annales, ut est redhibitoria, quanto minoris & similes, & has inquit interrumpi litis contestatione vel datione libelli principalis, quod idem est. l. 1. & 2. C. quando libel. prin. dat. Et
- 4 ideo num. 23. inquit quædam esse præscriptiones mere fauorabiles, ut est usucapio triennalis, vel alterius brevis temporis, propterea quodmero præscribentis tantum fauore propter eorum titulum & bonam fidem introductæ sunt, non petentis negligentia non inspecta: & has inquit citatione, nec etiam litis contestatione non tolli, nec interrumpi, ob id quod litis contestatione titulus & possessio præscribentis, unde provenit talis fauor, non tollatur, & ideo in eo casu sententia necessaria est.
- 5 l. si post acceptum. ff. de rei vendic. Quædam præterea præscriptiones sunt mixtæ, quæ quidem tam fauore præscribentis, quam negligentia non petentis currere dicuntur, ut est præscriptio 10. vel 20. annorum: & in his media via eligi consuevit, ut scilicet sola citatione non interrumpatur, aut executoris missione, sed litis contestatio requiratur, ut habetur in l. more. C. de rei vendic.

CAP. XCVII.

ARGUMENTVM.

Præscriptio statutaria decem annorum, sola citatione interruptitur.

SUMMARIA.

- 1 Præscriptio statutaria decem annorum sola citatione interruptitur.
- 2 Præscriptio qua inducitur sola negligentia creditorum non petentium absque facto creditoris, censetur mere odiosa, & fallit in feudis.
- 3 Præscriptio decem annorum à statuto inducta succedit loco præscriptionis triginta annorum.

Redeundo modo ad rem propositam, & primo loco accipiendoprescriptionem statutariam

1 decem annorum, de qua extant statuta in tota pene Italia disponenda creditorem, qui decem annos antequam petat suum creditum labi permiserit, amplius audiendum non esse, ut refert las. in l. ex hoc edito, num. 5. versic. 2. extende. ff. de eo per quem factum erit, ut sola citatione interrumpatur, dicendum censet. Hæc namque præscriptio cum sola creditorum negligentia non petentium absque ipsius creditoris facto inducatur, & ideo mere odiosa censetur, merito ut sola citatione interrumpatur, dicendum est, evoluerunt Bart. & Angel. in l. 2. §. si rem. ff. de usucap. pro empt. & iterum Bart. in l. in omni. ff. de diuers. tempor. præscript. & notat Bal. in addit. ad Specul. in tit. de appellat. versic. questio talis est, & Abb. in cap. illud, extra de præscript. id quod inde apparere dicit, quod præscriptio decem annorum à statuto inducta loco præscriptionis triginta annorum succedit, & ideo non immerito eius naturam accipit: quandoquidem ubi de iure communi non præscribitur nisi spatio triginta annorum ob id, quod eadem possessio, titulus & bona fides, quæ omnia in præscriptione decem vel viginti annorum requiruntur, ut declarat Bart. in l. Celsus. ff. de usucap. debet etiam in ea intervenire, statuta tempus breuius fa-

cit & vult, ut decennio præscribatur, ut inquit Bald. in l. fin. C. de tempor. in integr. restit. peten. & in l. in contractibus, in princ. C. de non numer. pecun. Quicquid dixerit Imola in d. l. 2. §. si rem, & in d. cap. illud.

CAP. XCVIII.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

- 1 Citatio unica & non peremptoria, dummodo sit legitime facta interruptit prescriptionem inductam ob solam negligentiam creditorum.

Secundo ampliatur prædicta conclusio, etiam si unica citatio & non peremptoria sit, si tamen legitime facta sit, ut inquit Angel. in l. ad peremptorium. ff. de iudic. & Ioan. Andr. & alii Canoniste in cap. proposuisti, extra de foro competent. & in cap. licet, extra de offi. deleg. & in cap. venerabilis, & in cap. cum pluris, eod. tit. in 6. & tradit Oldrad. Lauden. in consil. 253. & las. in d. l. ex hoc edito, num. 6. versic. tertio extende. ff. de eo per quem factum erit. & Felin. in cap. illud, num. 9. versic. addens quod ad interruptionem, per ea quæ tradit Bald. ibi, & in authent. offeratur, col. penult. C. de litis contestat.

CAP. XCIX.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

- 1 Citatio quando sufficiat si fiat à iudice incompetenti & non curetur, an libellus sit male formatus.

Tertio ampliatur etiam si huiusmodi citatio à iudice fiat incompetenti: sed hoc tunc verum est, cum iudicis incompetenti copia haberi non potest, ut inquit Angel. in l. si vacantia C. de bono vac. lib. 10. & facit text. in l. ubi absunt, cum sim. ff. de tut. & cur. dat. ab his. Unde dixit Felin. in d. cap. illud, num. 12. extra de præscript. in hoc casu curandum non esse, an libellus inepte formatus sit, per ea quæ tradit Bart. in l. accusaturus. ff. ad leg. Iul. de adult. ita intelligens gloss. in d. authent. offeratur. C. de lit. contestat. Vbi idem dixit Bald. in col. fin. dicens actus nullitatem, qui ad præscriptionis interruptionem substantialis non est, interruptionis effectum non impedire respectu illius actus, qui est de substantia. Nec obstat si dicatur posita libelli ineptitudine sententiam esse ipso iure nullam, cum dilecti, extra de empt. & vendi. & inquit ibi Imol. in col. 2. cum concordantib. Quia respondetur, remanere effectus aliorum actuum, si alioquin sint valida: quemadmodum etiam dicere solemus, perempta instantia, non perire actus iam citatione vel litis contestatione perfectos & consumatos, ut inquit gl. in l. properandum, in verbo, iudicii. C. de iudic. & Bart. in l. cum lite, post princ. ff. iud. solui. & in l. 2. col. 3. C. de eden. & in l. 2. C. de fruct. & liti. expens. & omnes in cap. causam, il. extra de testib.

CAP. C.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIA.

- 1 Citatio sola interruptit prescriptionem etiam si deinde non sequatur petitio.
- 2 Præscriptionem interruptit citatio, etiam si non sequatur petitio.

Quarto

¹ Q Varto ampliatur, quia sola citatio † huiusmodi præscriptionem interruptit, etiam si dein-
² de petitio † non sequatur, vt inquit Bald. in addit. ad Specul. in tit. de except. & in versic. præscriptio contra Specul. in versic. sed nunquid hic.

C A P. CI.

Argumentum constat ex Sum-
 mario.

S V M M A R I V M.

¹ Præscriptio interrupti potest etiam à filiofamilias si-
 ne consensu patris, quando sola citatio sufficit.

¹ Q Vinto ampliatur ex eo † quod huiusmodi ci-
 tatio & ex consequenti interruptio etiam à fi-
 liofamilias sine consensu patris, vbicunque sola ci-
 tatio sufficit, fieri potest, non autem si litis conte-
 statio requiratur, vt inquit Baldus in l. 1. colum. 2. C. qui admitti. & in dicta l. fin. §. necessitate. C. de bonis, quæ liber.

C A P. CII.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

¹ Præscriptio interruptitur quando colonus conuentus
 denunciatur domino iudicis autoritate, non secus
 ac si nuncius publicus denunciasset.

¹ S Exto ampliatur prædicta conclusio, quando co-
 lonus conuentus domino iudicis denunciatur au-
 thoritate, † quandoquidem tunc ipse præscriptio-
 nem interruptit, non secus ac si publicus nuncius
 denunciasset: & id tunc locum habet, cum sola ci-
 tatio ad interrompendam præscriptionem sufficit:
 At secus est, vbi litis contestatio requireretur, vt
 voluit Bald. in l. 2. col. penult. C. vbi in rem act. & Abbas
 in d. cap. illud, extra de præscription. & latius in cap. quo-
 niam frequenter. §. quod si super, vbi est text. & tradit
 gloss. & sequuntur Doctores, extra vt lite non contest.

C A P. CIII.

Argumentum constat ex Sum-
 mario.

S V M M A R I V M.

¹ Præscriptio non interruptitur denunciatione extra-
 iudiciali.

¹ C Conclusio supra firmata pluribus modis limi-
 tatur, & primum, vt in denunciatione † extra-
 iudiciali locum non habeat: quandoquidem hu-
 iusmodi denunciatione extraiudiciali præscriptio
 non interruptitur, vt est text. in l. si alienam, vbi gloss.
 & Bart. ff. de vsucap. pro empto. & gloss. in 2. solutione, in
 l. ex hoc edicto. ff. de eo per quem fact. erit. Hæc tamen
 conclusio sublimitatur in casu l. vt perfectius. C. de
 annal. exception.

C A P. CIV.

A R G V M E N T V M.

Citatio circumducta ob absen-
 tiam actoris non habet effectum in-
 terrumpendi præscriptionem.

S V M M A R I A.

¹ Citatio circumducta habetur pro non facta, & ideo
 non interruptit præscriptionem.

² Citatio circumducta an impediatur litis pendentiam.

¹ S Ecundo limitatur, quando actor qui reum cita-
 ri procurauit in termino dato non comparuit:
 et † namque citatio tunc circumducitur, & ideo
 pro non facta habetur, ita vt præscriptionem non
 interruptat. l. & post edictum. §. 1. vbi notat Bald. ff. de
 iudic. & iterum Bald. in d. l. ex hoc edicto. ff. de eo per quem
 fact. erit. & aliis in locis, prout inquit Ias. dixisse in Rubr.
 ff. de in ius vocan. Vnde inferri videtur, quod si in d. l.
 ex hoc edicto. ff. de eo per quem fact. erit. actor venire
 impediretur, prout reus: vtique in tali casu præ-
 scriptio sola citatione non interrupteretur, pro-
 pretea quod etiam circumducta sufficit. Præterea
 quod citatio circumducta citationem non inter-
 rumperat, tenet etiam Felin. in d. cap. illud. num. 10. ex-
 tra de præscript. per text. in cap. 1. de dolo & contum. lib. 6.
 & Bal. in l. fin. post princ. in versic. in eadem gloss. ff. de eo
 per quem fact. erit. & in l. post edictum. §. 1. circa medium.
 versic. extra quæro. ff. de iudic. & in l. 1. in princ. ff. de in ius
 vocan. & rursus Bal. in rub. ff. de in ius vocan. vbi plene &
 in l. quamuis, eod. tit. & Franc. de Capilijs in d. l. 1. ff. de in
 ius vocan. & Lapus in d. clem. 2. vt lite pend. Ex quo e-
 nim citatum non arctat, pariter etiam non inter-
 rumperit, vt inquit Guil. de Cune in l. sicut. C. de præscrip.
 30. annor. Et id subdit Felin. in d. cap. illud. num. 11. fa-
 cere ad quæstionem, de qua vidit in Rota dubitari:
 an scilicet in casu d. clem. 2. vt lite pendente, † citatio
 circumducta pendentiam litis inducat. Ex quo e-
 nim inualida est, & citatum non arctat, pendentiam
 litis, sicut nec interruptionem inducere non vide-
 tur, & late ibi tradit Felin.

C A P. CV.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

¹ Citatio generalis præscriptionem non interruptit.

¹ T Ertio limitatur & procedit, quando citatio est
 † specialis ad illam causam, ad quam citatur: si
 enim esset generalis ad respondendum in iure,
 præscriptionem non interrupteret: Nam licet
 huiusmodi generalis citatio valeat, præscriptio-
 nem tamen non interruptit, vt inquit Bart. in l. fin.
 C. de annal. except. & Bald. in addit. ad Speculat. in tit. de
 appellat. versic. quæst. talis est, & Oldrad. Laud. in con-
 sil. 254.

C A P. CVI.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

¹ Citatio in causa civili, non autem in criminali præ-
 scriptionem interruptit.

¹ Q Varto limitatur in causa criminali: quando-
 quidem illud quod dicitur, † quod citatio in-
 terrumpit præscriptionem, procedit & locum ha-
 bet in causa civili, non autem criminali, vt inquit
 Bald. in d. l. ex hoc edicto. ff. de eo, per quem fact. erit. &
 in addit. ad Speculat. in tit. de citation. in versic. nota
 quod in criminali & in l. 1. C. quando libel. princ. dat. De
 hoc videas Bart. in l. mariti. §. quinquennium. ff. ad leg.
 Iuliam de adult. & in l. mulier. ff. de vsucap.

C A P. CVII.

Argumentum constat ex Sum-
mario.

S V M M A R I V M.

- 1 Citatio interruptit præscriptionem, quando facta est iudici relatio, vel in actis redacta.

¶ Vinto limitatur, ut procedat conclusio, quam supra firmavimus: † ubique à nuncio iudici relatio facta est, vel in actis redacta, alioquin citatio præscriptionem non interromperet, ut voluit Petr. Anchar. & sequuntur alii in clem. 2. ut lite pend. & in specie tradit Alexand. in d. l. ex hoc edicto. ff. de eo per quem fact. erit.

C A P. CVIII.

Argumentum constat ex Sum-
mario.

S V M M A R I V M.

- 1 Citatio nulla non interruptit præscriptionem etiam si citatus compareat.

¶ Sexto limitatur præcedens conclusio, † si citatio nulla sit: nam ea præscriptionem non interrompit. l. si pater, ubi gloss. & Bald. tradunt. C. ne de statu defunct. & Ludouicus Roman. in l. 1. vel 3. ff. de eo, per quem fact. erit. ut puta exempli gratia, si citatus quis fuerit die feriata, ut inquit Castrens. in l. 1. §. 1. ff. de fer. Vel etiam si sine iudicis mandato facta sit, ut voluit Bartol. in l. 1. per illum text. C. de iure domin. impetran. & latius in l. nemini, ubi alii eum sequuntur. C. de exhibend. reis. & in l. si finita. §. Iulianus, ubi omnes tradunt. ff. de damno infecto. & Canonista in cap. 1. extra de iudic. pro ut etiam de libello inepto ait Bart. in l. accusaturus per illum text. ff. de accusation. & Bald. in l. nec quicquam. §. 1. ff. de offic. procons. & lega. & Ias. in d. l. ex hoc edicto, num. 6. limita 6. ff. de eo per quem fact. erit. & tradit late Felin. in d. cap. illud, num. 12.

C A P. CIX.

A R G V M E N T V M.

Citatio quoque nulla præscriptionem interruptit, citato comparente.

S V M M A R I A.

- 1 Citatio spontanea comparitione convalidatur.
 - 2 Statutum si disponat ut à die citationis usque ad certum tempus iudex debeat aliquid facere vel observare, si citatio non interueniat, partis presentia idem operatur cum debita cunctatione citati.
 - 3 Presentia partis idem efficit, quod citatio.
 - 4 Conuocatio inepta illorum de vniuersitate non nocet, si ob illam numerus sufficiens congregetur.
 - 5 Citatus inepte si dat procuratorem ad eam causam citationem sciuisse videtur, ita ut deinde procuratorem citare satis sit.
- Libellus etiam ineptus datus presenti in iudicio & non citato, interruptit præscriptionem.
- 7 Citatio licet perpetuet iurisdictionem fallit tamen

vbi partes communi consensu ad iudicem, ut eulent expensas accedunt.

- 8 Præscriptionis interruptio coram arbitratore non fit.

¶ Sexto limitatur præcedens limitatio, quod citatio † nulla præscriptionem non interrompat, quando sponte citatus comparuerit. Nam citatio inualida, spontanea comparitione validatur, & præscriptionem interruptit. l. 1. in princ. ff. de feriis. ubi tradit gloss. in versic. nota tria, in fin. dum vult, ut vbi vocatus sponte comparet, citationis defectus purgetur: Et ideo inquit ibi Bald. in 3. notabil. quod licet citatio non subsistat, nec valeat, comparitionem tamen valere & subsistere ac etiam quicquid ab ea subsequitur, & id valde notandum existimauit: Et ad hoc citat ibi Alexan. Bald. qui dixit quod quamuis processus ob nullitatem citationis sustineri non possit, ratione tamen comparitionis & presentie sustineri posse: cum, ut communis est conclusio, sola presentia sufficiat sine citatione, ut ipse concludit in l. 1. ff. de in ius vocan. & ponunt Canonista in cap. 1. extra de iudic. Et ideo dixit Bald. in authent. si omnes, col. penult. C. si vt se ab hered. abstin. quod stante † statuto disponente, ut à die citationis usque ad aliquod certum tempus, Iudex aliquid facere vel seruare teneatur, si fortasse citatio non interueniat, sed partis tantum presentia, † idem præsentiam quod citationem efficere: dummodo citatus congruo tempore expectetur. Huic decisioni simile notat Bald. in l. 1. col. penult. versic. vidi dubitari. C. vt qua defunct. aduocat. & illam gloss. & Bald. in d. l. 1. sequitur etiam Alexand. in consil. 264. viso processu, col. 2. vol. 2. & voluit Calderic. in consil. 11. in tit. de iure patronat. dum inquit ineptam † conuocationem hominum alicuius vniuersitatis non nocere, etiam quod sufficiens numerus conueniat & congregetur. Ad idem Rota decis. 11. in tit. de dolo & contumacia in nouis, & Egidius in decis. 464. qui per se, & in decis. 539. voluerunt ut inepte citatus, † si procuratorem constituat illi causæ, citationem ipsam sciuisse videatur, ita ut deinceps si procurator citetur, satis sit etiam ad excommunicationem audiendam. Aliud quoque simile assertit Bald. in addition. ad Speculat. in tit. de reo, versic. presumitur quis citatus, videlicet libellum † etiam ineptum datum presenti in iudicio non tamen citato præscriptionem interrompere, ut inquit Felin. in d. cap. illud, num. 12. extra de præscriptione. Facit etiam conclusio Geminiano post Lapum in cap. quamuis, in 2. col. de offic. delegat. in 6. dum voluit, quod licet communiter dicatur solam † citationem iurisdictionem perpetuare, ut tradunt communiter omnes in cap. licet, extra de offic. delegat. id tamen limitari, ubi partes conueniunt, ut ad cuiusdā impensas ad iudicem accedatur, ipse sine citatione procedit: nam hic actus perpetuat iurisdictionem, & hæc notanda esse ait ad illud, quod dicitur coram arbitratore † præscriptionum interruptionem non fieri, ut voluit etiam Oldrad. in consil. 176. factum tale est, in vertice cuiusdam montis. & Butr. in cap. Quintauallis, colum. 15. extra de iure iur. & in cap. super questionem, in princip. in 5. colum. extra de offic. delegat. & Ioan. Andr. in addition. ad Speculat. in §. effectus, in tit. de lit. contestat. & id limitat Abbas in d. cap. illud, ubi refert etiam Felin. num. 16. extra de præscriptio.

CAP. CX.

ARGUMENTVM.

Præscriptio interruptitur licet actus possessori factus sit nullus, modo per eum constituitur in mala fide.

SUMMARIA.

1. Actus constitutus aduersarium in malam fidem, præscriptionem interruptit.
2. Denunciatio à non suo iudice facta extraiudicialis censetur.

Septimo limitatur, quia licet actus necessarius ad interruptionem sit nullus: si tamen aduersarium in malam fidem constituit, ut puta quia adeo eum certum reddidit, quod malæ fidei effici potuit præscriptio interruptitur, non autem vi actus iudiciarii, sed malam ob superuenientem fidem, quæ coniecturis præsumitur, ut inquit Abbas post Butr. in d. c. illud, extra de præscriptio. & rursus idem Abbas post Butrium in c. vt debitus, col. 3. extra de appell. & iterum idem voluit Abbas in consil. 94. quidam duos filios, in fin. volum. 1. Et si obiciatur, denunciationem factam à non suo iudice extraiudicalem censeri, ut notatur in c. at si clerici, extra de iudiciis. Quo fit, ut in malam fidem constituere non videatur. l. si fundum. C. de rei vendic. & habetur in c. nihil, vbi Felin. extra de præscriptio. Respondet Abbas in d. c. illud, & latius in c. vt debitus, extra de appellatio. & Felin. in d. c. illud, extra de præscriptio. inquit contrarium procedere in denunciatione mere extraiudiciali: Secus vero vbi duo concurrunt: ut scilicet sit in figura iudicii, & talis ut malam fidem inducat, comprobatur clem. causam, in fi. de electio. vt per illum tex. notat Roman. in consil. 410. cum concordantibus, quos refert Felin. in c. cum contingat, col. 7. vers. sexta conclusio, & meminit in d. c. illud, num. 13. in fi. extra de præscriptio.

CAP. CXI.

ARGUMENTVM.

Præscriptionem non interruptit citatio realis per capturam.

SUMMARIA.

1. Citatio realis præscriptionem non interruptit, & quæ sit realis citatio.
2. Citatio realis dicitur captura persone.

Septimo limitatur in citatione reali: nam regula prædicta procedit in verbali citatione, non in reali. Citatio enim realis, quæ per capturam persone fit, præscriptionem non interruptit, ut voluit Bal. in addit. ad Specul. in tit. de citatione, col. fi. qui ex eo potissimum mouetur, quod non meminerit legis citationem realem præscriptionem interrompere. Vnde Ias. in d. l. ex hoc edicto, num. 6. in septima limitatione, subdit hanc limitationem satis irrationabilem existimare: cum efficacior sit citatio realis quam verbalis, ut dixit idem Ias. in l. 2. post gl. ff. de iurisdict. omn. iudic. tum etiam quia ratio Bar. & Doctorum in d. l. ex hoc edicto, dum quærunt, quare interruptatur præscriptio 30. annorum verbali citatione: ea est, quod negligentia cesset. Vnde cum multo magis stante reali citatione interue-

nire videatur, merito dicta conclusio valde dubitabilis reddi videtur. Felin. autem in d. cap. illud, tenet hanc eandem conclusionem, ut realis citatio præscriptionem non interruptat, etsi Ang. à communi opinione recedat in Auth. de exhiben. res. §. 1. col. 3. & subdit ab ea recedendum non esse per prædicta, ac etiam per tex. in l. si pater. C. ne staru. defunct. propterea quod nulla apparet ibi ratio specialitatis in libertate.

CAP. CXII.

Argumentum est in Summario.

SUMMARY.

1. Præscriptio mere fauorabilis etiam litis contestatione non interruptitur.

Secunda autem species præscriptionum, ut supra vidimus, quæ mere fauorabilis est, ut puta triennii vel alterius breuioris temporis, etiam litis contestatione non interruptitur, quin pendente lite vsucapio perficiatur. Illud tamen animaduertendum est quod si fortasse illud temporis à statuto constitutum sit, ut eo pendente vsucapio seu præscriptio perficiatur: si accidat, ut deinde contra vsucapientem vel præscribentem sententia feratur, tenentur vsucapione vel præscriptione non obstante rem vel bona vsucapta vel præscriptione quæ sita restituere. l. si post acceptum, vbi notat Bar. & sequuntur Doct. ff. de rei vendic. & est text. magis expressus in l. 2. §. fin. & ibi dicit Bar. ff. de vsucap. pro empt. & Bal. in l. 1. in fi. C. de vsucap. transforman. & in l. nec bona. C. de præscriptio. longi tempo. videas tamen text. in l. Iulianus. §. quantum, vers. perinde ff. ad exhiben. Hæc autem conclusio, quod præscriptio statutaria & præsertim modici temporis litis contestatione non interruptatur, notat etiam Bar. & sequuntur alii in l. 2. ff. de vsucap. pro empto. dum volunt protestationem, libelli porrectionem, & citationem partis eius efficaciam non esse, ut præscriptionem modici temporis, & præsertim annalem statutariam non interruptant, sed veram partis aduersæ contestationem requiri, Florentiæ & aliis in locis, vbi extant statuta disponentia, ut post aliquod tempus lis pro tacite contestata habeatur: satis esse si actor causam ultra triennium, vel tempus à statutis constitutum prosequatur, ultra quod lis pro contestata habetur, ut in statuto nostro secundi libri, vbi nos cum de litis contestatione tractaremus, satis late & copiose diximus.

CAP. CXIII.

ARGUMENTVM.

Præscriptio statutaria citatione non interruptitur quando ipsa præscriptione non petenti silentium imponitur.

SUMMARIA.

1. Præscriptio statutaria citatione interruptitur, nisi statutum ipsa præscriptione non petenti silentium imponat.
2. Citans non petit, sed vult petere.

Præcedens autem conclusio limitatur, quæ quando statutum non petenti ipsa præscriptione

silentium imponeret, quandoquidem tunc ad eam interruptendam citatio non sufficit. Qui enim citatur, non petit, sed vult petere. *l. amplius non peti. ff. rem ratam haberi & tradit Salic. in l. fina. C. de prescript. 30. annorum. & ita limitat Felin. in d. c. illud, num. 5. extra de prescriptio.*

C A P. CXIV.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

- 1 Prescriptio mixta interruptitur litis contestatione etiam coram arbitro.

Descendendo ad tertiam speciem prescriptionum, videlicet ad mixtam, quæ est 10. vel 20. annorum, conclusio Bart. & aliorum Doctorum est, ut litis contestatione interruptatur. Quæ ampliatur, ut non solum locum habeat, quando lis coram iudice ordinario contestatur, sed etiam coram arbitro: quandoquidem etiam coram eo litis contestatio prescriptionem interruptit, & actionem perpetuat, non secus ac si coram ordinario contestata esset. *l. cum antea, vers. sed non ignoramus, vbi Bar. & alii. C. de arbit. Et ratio est, quia arbitria ad instar iudiciorum redacta sunt. l. i. ff. de arbit. Et id etiam sine dubio dicendum est, vbi extant statuta, confortes usque ad quandam gradum ad compromittendum cogentia, propterea quod tunc arbitri electi ex necessitate statuti iudices delegati dicuntur: & ex consequenti iurisdictionem habere, ut notant communiter Scribentes in l. si. C. de iudic. & in l. arbitro ff. qui satisd. cogant. & tradit Curt. iun. in consil. 23. num. 8. & Curt. in consil. 17. num. 1. vbi vult, laudum larum ab arbitris statuto cogente electis vim sententiarum definitivæ habere, & idem voluit in l. res iudicata, num. 2. ff. de re iudic. & quod laudum larum ab arbitris iuris seu statutorum, sit proprie sententia & transeat in rem iudicatam, & ex sententia ipsorum arbitratorum actio oriatur, ut inquit Bal. in l. 1. col. 2. C. de peric. & commod. rei vendita, & recentiores in l. 1. col. 2. vers. limitat signanter ff. de re iudic. Nam ut diximus, tales arbitri ordinariis æquiparantur, ut dixit Bar. quem sequuntur ibi recentiores, in l. si. C. de iudic. cum aliis, quæ notantur in c. ab arbitris, de offic. deleg. lib. 6. & in l. 1. C. de arbit. Et quod sententiæ latæ ab huiusmodi arbitris executionem mereantur & exequantur, notant recentiores per illum tex. in l. a Diuo Pio, in princ. col. 2. ff. de re iud. & quod ex tali sententia oriatur actio, notatur in d. c. ab arbitris, & in d. l. si. C. de iud. cum aliis, quos adducit Curt. in l. duo iudices, col. 2. in fi. ff. de re iudic. & refert Paris. in consil. 42. num. 1. cum seq. & in consil. 45. num. 8. q. 10. & 22. vol. 1.*

C A P. CXV.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

- 1 Prescriptio litis contestatione tunc interruptitur, cum sit animo & intentione prosequendi litem usque ad finem: secus si lis simpliciter contestetur.

Precedens conclusio pluribus modis limitatur, & primum, ut ita de muni litis contestatio prescriptionem interruptat, si fiat animo & intentione prosequendi litem usque ad finem etiam si deinde casibus aliquibus fortuitis actor impediretur: ea

namque omnino prescriptionem interruptit. Secus vero si simpliciter lis contestetur, & deinde ulterius non prosequatur, ut est gl. in c. placuit. §. quod si per naturalem, in vers. interrupta, 16. quæst. 3. quæ citat tex. qui ita videtur dicere in l. fin. C. de prescript. 30. & eā gl. sequitur & singularem arbitratu Ludo. Rom. in d. l. ex hoc edito. ff. de eo. per quem fact. erit. & in l. si vero. §. de viro, in 24. fallent. ff. soluto matrim. pro qua etiam citat tex. in simili, in l. nam & si parentibus. §. 1. ff. de inoffi. testa. & est etiam gl. ordinaria in d. l. fin. C. de prescript. 30. anno. vbi gl. inquit hanc fuisse opinionem Aldrici antiqui glossatoris, sed omnes alios Doctores contrarium dixisse, ut ibi refert gl.

C A P. CXVI.

A R G V M E N T V M.

Prescriptionem non interruptit litis contestatio coram arbitratore facta.

S V M M A R I A.

- 1 Prescriptio non rumpit litis contestatio coram arbitratore facta.
- 2 Arbitramentum non est iudicium, sed quadam transactio.

Secundo limitatur dicta conclusio, si lis coram arbitratore contestetur: nam tunc talis contestatio prescriptionem non interruptit, quemadmodum nec eius laudum, ut voluit Oldrad. Laudens. in consil. 176. factum tale est, in vertice cuiusdam montis. quem refert & sequitur Bar. in l. cum antea, colum. penult. C. de arbit. & idem tenet Ioan. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de litis contesta. in §. effectus. & Abb. in d. c. illud, extra de prescriptio. Ratio autem est, quia arbitramentum non est iudicium, sed quadam transactio, ut inquit gl. in §. si vero, in Auth. ut differrent iudic. & iterum Bart. quem sequuntur Dd. in Auth. si vero contigerit, cum similib. C. de iudic.

C A P. CXVII.

A R G V M E N T V M.

Prescriptio non interruptitur litis contestatione coram incompetenti facta.

S V M M A R I A.

- 1 Prescriptio non infringit litis contestatio coram iudice incompetenti facta, vel non suo.
- 2 Prescriptio non interruptit processus nullus.

Tertio limitatur, si lis coram iudice incompetenti, vel non suo contestetur, ut inquit gl. in c. placuit. §. quod si per naturalem, in vers. interrupta. 16. quæst. 3. & iterum gl. in c. ex tuarum, extra de privi. leg. & in c. ut debitus, extra de appellat. & in c. illud, vbi tradunt Doct. extra de prescriptio. & Speculat. in tit. de lit. contesta. §. fin. sicut etiam processus nullus prescriptionem non interruptit, ut voluit Bal. in athen. offeratur. C. de litis contestatio. & in l. 2. colum. 3. C. de fructi. & liti. expens. & tradit Paul. Castren. in consilio 399. in prima impressione. & facit illud, quod dixit idem Ias. in d. l. ex hoc edito. ff. de eo per quem fact. erit. de citatione nulla.

CAP. CXVIII.

ARGUMENTVM.

Præscriptio iure canonico per citationem semper interruptitur.

SUMMARIUM.

1. Præscriptionem de iure canonico quamlibet citatio interruptit.

2. Mala fides de iure canonico præscriptionem semper impedit.

Quarto limitatur, ut præcedens conclusio de iure canonico locum non habet: eo enim iure sola citatione quamlibet præscriptio interruptitur, quæ nitiatur mala fide. Mala namque fides semper de iure canonico præscriptionem impedit, ut habetur in c. possessor malæ fidei, de reg. iur. in 6. & idem tenet Bar. in l. 2. col. 2. C. de seruitut. & aqua. & in l. cum notissimi. §. imo. C. de præscript. 30. vel 40. anno. & voluit Ioan. de Imola in c. si. extra de præscript. & iterum Bar. in l. cum prætor. ff. de public. & in l. sed si lege. §. deo. ff. de petit. hered. & in l. si alienam. ff. de usucap. pro empto.

CAP. CXIX.

ARGUMENTVM.

Præscriptionis statutarie tempus in dubio est continuum.

SUMMARIUM.

1. Tempus præscriptionis statutarie, an sit continuum vel utile.

2. Præscriptioni non imputantur tempora, in quibus curia non residet, ut puta tempore pestilentie, vel belli.

Sexagesimo nono quæri etiam solet, an tempus præscriptionis statutarie sit continuum, vel utile? Et magis communis conclusio est, ut sit continuum, ubicunque statuta contrarium non disponunt. l. i. in princ. ff. de diuers. & tempora. præscriptio. & est tex. in l. in usucapione. ff. de usucapio. & in l. sicut pars §. 1. C. de feriis. & tradit Abbas in c. si. extra de elect. & Ruin. in consil. 54. volum. 5. Licet autem continuum sit, attamen non valenti agere non currit, ut in dictis locis tradunt Abbas & Ruin. Et ideo illud tempus non currit, in quo curia residere non potuit, vel ob pestilentiam, vel bellum, vel ob quodcunque aliud impedimentum.

CAP. CXX.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

1. Præscriptio huiusmodi statutarie cuiusvis temporis a statutis inducta non procedit in dationibus in solum extraiudicialibus, sed in iudicialibus.

Septuagesimo præscriptiones huiusmodi statutarie annales, biennales, triennales, vel alterius cuiusvis temporis a statutis quibuscunque cuiusvis loci locum non habent in adiudicationibus, vel in solum dationibus extraiudicialibus: sed in iudicialibus quæ sunt præcedentibus edictis, citationisque creditoribus & aliis, quorum interest, iuxta illam formam, quæ a statutis ipsorum locorum inducta est, prout supra dictum fuit in c. 95. per ea, quæ

tradit Felin. in c. cum Ioannes, n. 38. vers. sic etiam consilium, ubi citat Anch. ita tenentem, & Rom. in consil. 122.

CAP. CXXI.

ARGUMENTVM.

Præscriptio statutarie extra locum non valet aut prodest.

SUMMARIUM.

1. Præscriptio statutarie solum opitulatur in curia illa, in qua vigent ipsa statuta.

2. Forma non seruata actus est ipso iure nullus, & ad vnguem, non per æquipollens impleri debet.

3. Qualitates omnes statuti concurrere debent.

Septuagesimo primo, illud etiam hæc in re adnotandum est, præscriptionem statutarie cuiuscunque temporis sit, in aliis curiis non opitulari: ut puta si Bononiæ, vel in alia ciuitate extent statuta: quæ inducant præscriptionem, elapso anno vel biennio vel quouis alio tempore denegando audientiam: Nam talis præscriptio Florentiæ, Romæ, Mediolani, vel in quavis alia ciuitate locum non habebit, propterea quod qui in statuto se fundat, eius formam obseruare & probare debet, eiusque qualitates: Alioquin obtinere non poterit. Sed forma statutorum talem præscriptionem inducentium seruata non est, ergo statuti illius dispositio Bononiæ locum habere non potest. Forma namque non seruata actus est ipso iure nullus, l. non dubium, ubi Bal. & Dd. C. de legib. & c. cum dilecta, extra de rescript. & c. Pisanis, extra de rescript. spoliat. & c. cum venerabilis, extra de officio iudic. delegat. & l. cum hi. §. si prætor ff. de transactio. & tradit Butr. in c. cum olim, extra de causa posses. & propriet. & late prosequitur Felin. alios referens in d. c. cum dilecta, in vers. gesta contra formam, n. 36. & Bal. in l. 1. §. Osilius ff. ne quis eum, qui in ius vocat. & late Soc. in cons. 24. vol. 1. dum inquit, actum non subsistere forma a statuto inducta non seruata. Imo ad vnguem seruari debet: Nec satis est: si per æquipollens impleatur, ut inquit Alex. in cons. 138. n. 15. vol. 2. qui etiam addit, qualitates probandas esse, & si plures sint, omnes concurrere oportere, ut voluit Decius in cons. 24. & in cons. 218. & late Brunus in tract. statut. quod stat. mascul. in 6. art. princ. q. 28 & in art. 5. n. 130. Redeundo igitur ad rem nostram, aut seruanda sunt statuta alterius loci ubi lis agitur, & tunc cum ab illis talis præscriptio inducta non sit nec forma statuti illius præscriptionem inducit, dubium non est, quemlibet etiam post tempus ab aliis statutis ad præscribendum & repellendum à limine iudicii inductum admittendum esse, cum eis dispositum non sit, ut post illud tempus veniens non audiarur, & præsertim si ibi extet statutum, disponens ut in defectu statutorum propriorum & particularium loci recurratur ad ius commune, id est Romanorum: non loci dominantis, ut voluit Soc. in cons. 271. vol. 2. & Dec. in cons. 429. & in cons. 469. n. 12. asserens ita obseruari. Et sequendo hanc conclusionem, eam comprobant iis, quæ tradit Rom. in cons. 218. Vnde cum de iure comuni non reperitur: tertium in causa non citatum, post annum vel aliud tempus, ab alio statuto de iuribus suis experiri non posse: omnisque actio annis 30. regulariter permaneat. l. omnes, & l. sicut. C. de præscript. 30. vel 40. an. Merito, ut actor repelli non possit, ex consequenti dicendum est: si vero loquamur de statu-

Statuto puta Bononiensi, inter Bononienses, q̄ quidem statutum seruandum est inter ciues Bononienses, vt in his terminis videtur firmare Socin. in consil. 288. num. 2. 3. & 4. & sequitur Brun. in d. tract. in 8. art. q. 25. num. 132. & tunc dicendum est, vt locum habere nō possit, cum forma ab eo introducta seruata non sit, imo adiudicatio esset nulla: & sic patet statutum hoc in aliis curiis locum non habere, etiam inter ciues illius loci, vbi extat tale statutum, ob id quod forma statuti prædicti præscriptionem inducentis seruata non sit, quæ omnino præcedere debent, ad hoc vt præscriptionis ius oriatur: Forma autem alterius statuti illius loci, vbi lis agitata est, ex quo præscriptionem hanc non inducit in casu, de quo agitur quicquam vt supra diximus, opitulari non potest.

C A P. CXXII.

A R G V M E N T V M.

Hæreditas iacens quæ dicatur, & quomodo contra eam procedatur.

S U M M A R I A.

- 1 Pupillus maior infante ipse citandus est, & huiusmodi citatio ita valida est, vt contra ipsum contumacem possit ad immisionem in possessionem bonorum ex primo decreto deueniri.
- 2 Hæreditas iacens valide citari potest etiam sine curatore, & contra eam ad dationem in solutum deueniri.
- 3 Statuti dispositio non habet locum, cum eius verba ad casum propositum adaptari & accommodari non possunt.
- 4 Hæreditas alicuius iacens non dicitur, cum extat eius filius & in potestate.
- 5 Processus factus contra hæreditatem iacentem non valet extante filio suo, & in potestate.
- 6 Beneficium abstinendi, quod habet filius in potestate ab edicto prætoris, redigit eum ad instar emancipati.
- 7 Hæreditas delata filio emancipato, dicitur iacere, & ei curator dari potest.
- 8 Processus factus contra hæreditatem iacentem quando valeat.
- 9 Statutum quando loquitur de hæreditate iacente respectu illius immisionis, quæ oritur à facto hominis, differt ab eo quod loquitur de ea, quæ sit auctoritate legis.
- 10 Hæreditas iacens, quando dici possit.
- 11 Hæreditatem contra iacentem quando proceditur, Iudex committit nuncio vt perquirat, an aliquis hæreditatem apprehenderit, & sibi referat.
- 12 Hæreditatem esse iacentem si nuncius referat, & à nemine apprehensam, ita haberi debet, donec probetur contrarium.
- 13 Nuncio creditur, si ei à iudice mandetur, vt creditorem in bonorum Titii possessionem mittat, & referat tenuitatem concessisse in dictis bonis creditoris, non solum quod creditorem in possessionem bonorum miserit, sed etiam quod illa bona sint ipsius Titii.
- 14 Statutum permittens posse agi contra hæreditatem iacentem, & deueniri ad dationem bonorum in solutum sine interuentu curatoris, quomodo intelligatur.

15 Citari debet ille in datione in solutum specialiter, ad quem prima spectat causa successionis.

16 Actus nullus ex defectu citationis licet non noceat, valere tamen potest.

17 Citandi illi sunt, in quorum præiudicium actus tendit.

Septuagesimo secundo cum res ex facto ita sese haberet: Quidam filii repudiata hæreditate paterna & materna adita, vt eam recuperarent, ad bona paterna per viam tenutæ egerunt, agitatoque processu vt contra hæreditatem paternam iacentem, sententiam confirmationis tenutæ obtinuerunt: quæ cum transisset in rem iudicatam, prædicti filii aliud iudicium dationis bonorum in solutum mouerunt, agendo contra prædictam hæreditatem iacentem, obseruatis tamen solemnitatibus & ordinibus à statuto requisitis: & illis in genere citatis, ad quos prima successionis causa pertinebat, & in specie quodam eius filio ex secunda vxore, cui prædicta successio deferrebat, Quibus stantibus quæsitum fuit, an dicti filii actores ad recuperationem suæ dotis obtinere potuerint? Et vt obtinere potuerint & debeant concludendum videtur.

Nam ipsi filii agentes intentionem suam fundatam habent in eo, quod bona paterna sint pro restitutione dotis eorum matris obligata: quo stante non videntur obstare ea, quæ in contrariū obici possunt, & primum, quod filius ex secundo matrimonio esset minor, & ideo legitimam personam in iudicium cōparendi non haberet; & ex consequenti ipse solus sine tutoris auctoritate citari non potuerit, quo fit vt tam primus quam secundus processus ipsius in solutum dationis nullus reddatur, vt habetur in l. i. C. qui legit. person. habe. stan. in iudic. Huic fundamento respondetur, quod licet in terminis iuris communis id quatenus pertinet ad secundum decretum, locum habere possit, non procedit tamen quo ad secundum: Nam etiam si iudicium contra pupillum † maiorem infante dirigatur, si ipse tantum citetur, legitima citatio ita reputatur, vt contra ipsum contumacē ad immisionem in possessionem bonorum ex primo decreto deueniri possit, vt inquit Bar. in l. qui habet. §. pupillus. C. tutel. & in l. i. §. sufficit. C. de arbitr. tutel. In terminis tamen eorum statutorum id nō procedit, quæ disponunt, vt vbiq̄ proceditur contra hæreditatem iacentem cuiuslibet debitoris prædefuncti, possit ipsa hæreditas † iacens valide & iuridice conueniri, absque vllō curatore, ac etiam cōtra eam ad dationem in solutum deueniri. Nam in hoc casu non secus valet, ac si viuente adhuc debitore, contra eum facta esset, dummodo illæ solemnitates seruatae sint, quæ à statutis requiruntur.

Secundo non obstat, si fortasse obiciatur, † statuta ad illos casus non extendi, ad quos verba ipsa statutorum non adaptantur. Vnde quando statuta in eo casu loquuntur, in quod hæreditas debitoris ab aliquo non apprehensa est iacens, non videntur procedere in casu, in quo filius extat in potestate, cum hæreditatem † iacere dicendum non videatur, vt inquit gl. in l. cum hæreditas. C. depositi. Vnde infert ibi Bal. quod vbiq̄; adest filius suus, † processus factus contra hæreditatem iacentē non subsistit. Et ratio est, quia stante suitate, iacere dici non potest. Verum prædictum argumentum non obstat dicendum est: nam ob abstinēdi beneficium, † quod filius in potestate à Prætoris edicto habet, 9 ad in-

ad instar filii emancipati reducitur. *l. nam nec eman-*
7 cipatus. ff. de leg. 1. & d. l. 1. Et ideo ¶ quemadmodum
 hereditas filio emancipato delata donec de aditio-
 ne nō doceatur, iacens dicitur: pariter etiam si filio
 in potestate deferatur, idem dicendum est. Erit igitur
8 iacens, & curator dari poterit, & processus ¶ con-
 tra hereditatem iacentem factus subsistet, ut declar-
 rat Paul. Castr. in *d. l. cum hereditas. C. depositi. reproba-*
do dictum Bal. ibi, id quod sequitur etiam eodem in loco
Salic. Præterea responderetur etiam secundo modo,
9 statutum ¶ Florentinum de ea loqui iacente hære-
 ditate, quæ a facto hominis provenit: non autem
 respectu immisionis, quæ sola legis autoritate
 nullo facto hominis interueniente fit: inter hæc en-
 nim duo non levis differentia est, ut habetur in *l. si*
fratris. C. de iure deliber. Quod autem hoc statutum
 procedat, iuxta primum modum inde colligitur, qd
 de modo tractat conueniendi hæredes defuncti,
 hereditatemq; iacentem, & declarando qui intel-
 ligantur hæredes dicere eos esse hæredes, qui quo-
 modocunq; tenuerint, vel possederint rem hære-
 ditariam, & sic considerat hæredes: & deinde loqui-
 tur de hereditate iacente, & sic ubi quis hæres non
 est, per immixtionem filii, unde cessat ipsa obiectio:
 & ideo dicendum est, quod licet supersit filius suus,
 & iuris ciuiliis autoritate sit ipso iure hæres, ob id
 tamen hereditatem iacere dicendum non esse, tam
 considerando, ut considerant statuentes immix-
 tionem filiorum, nō autem acquisitionem realem
10 Potest autem dici hereditas ¶ iacens ex eo quod in
 ipsa immixtione facti datur medium inter mortem
 & hereditatis acquisitionem: Quod sane non da-
 tur in acquisitione legali, ut tradit Bart. in *d. l. si fra-*
tris. C. de iure deliber. Tertio etiam modo dici potest,
 quod quando proceditur contra hereditatem ia-
 centem, iudex mandat nūcio ut perquirat, an quis-
 piam hereditatem apprehenderit: si ubique referat.
11 Unde si retulerit hereditatem iacere, ¶ & eam ne-
 minem apprehendisse, ita donec contrarium prob-
 betur haberi debet, argumento eorum quæ notat
 Ioan. de Imola in *l. a Dino Pio. §. sic quoq; ff. de re iudic.*
12 Et ibidem Alex. in *§. si super rebus*, inquit: ¶ si nuncio
 mādetur, ut creditorem in possessionem bonorum
 Titii debitoris mittat, referatq; nuncius tenutam
13 concessisse in bonis ipsius Titii debitoris, ¶ prædi-
 cto nuncio non solum credendum esse, quod cre-
 ditorem in possessionem miserit, sed etiam quod
 illa bona Titii sint debitoris. Nec obstat si fortasse
 replicetur, non ob stare quod hereditas iacens cen-
14 seatur: nec non statutum ¶ permittat, ut contra eam
 agi possit, deueniriq; sine curatoris interuentu, vel
 alterius defensoris ad bonorum in solum datio-
 nem, quia statutum hoc passiuam à iure communi
 interpretatione recipere deberet: ut scilicet in bo-
15 norum adiudicatione nominatim ¶ & expresse illi
 citentur, ad quos spectat prima causa successionis:
 ut notatur in *l. si diu. ff. ex quib. caus. in poss. eat.* ut in-
 quit Alex. in *consil. 106. per speculum statutis, vol. 5.* dum lo-
 quens de quadam in solum datione, ad instanciam
 cuiusdam mulieris dotem suam repetentis facta a-
 gentisq; contra hereditatem iacentem cuidam, qui
 generaliter citatus fuit, non autem nominatim, ut
 debebat, non præiudicare: cum ille esset talis, ad
 quem spectabat prima causa successionis. Et ideo
 ex dictis Alex. ibidem inferri potest, ut quemadmo-
 dum in casu de quo ipse agebat, illa in solum da-

tio non subsistebat, ob id, quod ille ad quem primā
 causa successionis pertinebat, legitime citatus non
 erat, cum generaliter citatus esset: pariter etiam di-
 cendum sit, adiudicationem vel dationem in solu-
 tum non valere, ex quo filius ille secundi matrimo-
 nii legitime citatus nō est: ex quo cum esset minori:
 ei curator ad litem datus non fuit, prout de iure da-
 ri debet, ut habetur in *l. 1. C. qui legit. person. hab. stan. in*
iudic. vel non. ubi tradit Castren. Ad hanc etiam ob-
 iectionem responderetur, speciem de qua loquitur
 Alex. valde differre ab ea, quā proposuimus: ipse nā-
 que quærit, an illa in solum datio tertio non le-
 gitime citato oblit? nos autem quærimus, an iudi-
 catio bonorum, vel in solum datio contra hære-
 ditatem iacentem concessa subsistat. Inter quæ non
 levis differentia est: quandoquidem non inconue-
 nit, ut aliquis actus ¶ ob defectum citationis alteri
16 non noceat: ipse tamen validus sit & subsistat, ut vo-
 luit Bal. in *l. ab eo. C. quomodo & quando iudex.* dum in-
 quit in actu iudiciali, quatenus ad eius pertinet va-
 liditatem, illum tantum citandum esse, cōtra quem
 datur libellus: nam alioquin non subsisteret. Quo
 vero ad præiudicium, ut scilicet aliis, quorum inter-
 est, ¶ præiudicet: eos omnino citandos esse: alioquin
17 licet non præiudicaret, actus tamen valeret, & ita
 decisis Imola in *c. humilis, extra de maio. & obed.* quæ
 text. adducit ibi Bal. & videtur satis probabiliter
 propositam speciem decidere, in qua hereditas ia-
 cens principaliter conuenitur. Satis igitur est, quo
 ad dationis in solum & adiudicationis validita-
 tem contra hereditatem iacentem, si ipsa citata sit,
 iuxta formam ab ipso statuto traditam. Præterea vl-
 tra prædicta tollitur ex eo obiectio, quod ita vide-
 tur semper obseruatum & practicum, ut vigore
 illius statuti ad dationem bonorum in solum de-
 ueniretur contra hereditatem iacentem, nullo cu-
 ratore vel alio ei dato defensore, nec etiā filiis mi-
 noribus debitoris defuncti: Sed illis simpliciter ci-
 tatis, ut ad quos spectet prima causa successionis, &
 ideo non videntur mutanda ea, quæ certam inter-
 pretationem semper habuerunt. *l. minime. ff. de legib.*
 ubi Bal. inquit ab antiqua practica recedendum non
 esse: imo cum tractemus de cōsuetudine interpre-
 tatiua, non autem iuris nominum introductiua, ut
 longo tempore præscripta sit, opus non est: sed si
 aliquando ita fuerit obseruatum, satis est, ut notat
 Butr. in *c. fin. extra de consuet. & Arct. in cons. 11. proce-*
dendum est. & Alex. in cons. 107. vol. 2. & Soc. in cons. 111.
& in cons. 145.

CAP. CXXIII.

ARGUMENTVM.

Præscriptio statutaria an currat
 contra hereditatem iacentem.

SUMMARIUM.

- 1 Præscriptio statutaria brevis temporis, ut puta anna-
 lis, a quo tempore currere incipiat.
- 2 Præscriptio nulla odiosa vel mixta legalis currit con-
 tra hereditatem iacentem.
- 3 Præscriptiones statutarie censentur subrogata loco
 præscriptionum legalium, & illarum naturam &
 qualitates assumunt.
- 4 Hereditas iacens representat defunctum.
- 5 Mortuus dicitur absens.
- 6 Mortuus lato modo dicitur absens.

- 7 Exceptio, qua limitatur exorbitans dispositio, extenditur ad casus similes & lato modo tales.
- 8 Exceptio, quod quis sit absens, habet locum in defuncto.
- 9 Statutum sub rub. de heredi. & hered. debit. conuen. declaratur.
- 10 Dispositio exorbitans & correctoria loquens de actu patiendi, ad casum agendi extendi non debet.
- 11 Prescriptio statutaria annalis vel alterius temporis non opitulatur dicenti fuisse absentem.
- 12 Originarius alicuius ciuitatis presumitur ibi habitasse.
- 13 Ciuitatem non habitans, potest in eius territorio habitare.
- 14 Absentiam allegans, probare debet precise fuisse absentem extra dominium.
- 15 Reus dicitur actor in exceptione.
- 16 Prescriptionem annalem allegans, an debeat probare presentiam illius, contra quem allegat.
- 17 Prescribens & ille contra quem prescribitur, si sunt eiusdem ciuitatis, intentio illius fundata videtur, qui nititur prescriptione.
- 18 Presens quilibet in sua patria presumitur.

Septuagesimo tertio quoniam satis conuenit rei nostræ, de qua agitur, an prescriptio statutaria annalis vel alterius temporis a statutis constituti currat die aditionis hereditatis: & ideo contra hereditatem iacentem non labatur. Merito: ut omnia quæ nobis hac de re in mentem veniunt, pertractemus, quid de iure & vi ipsorum statutorum dicendum sit, inspiciamus: & breuiter concludendo dicendum est, ut prædicta prescriptio contra hereditatem iacentem non currat, prout communis est conclusio Doctorum in l. seruus. ff. de stipul. seruo. & in l. licet, in fine. C. de iure deliber. & late tradit Felin. in c. de quarta, colum. 6. extra de prescript. & Alex. in consil. 126. in causa & lite, num. 1. & 2. volum. 2. inquit, quod si quispiam eo tempore moriatur, quo conuenienti vel eorum authores prescribere cœpissent, dubium non esse, quin si ante perfectam prescriptionem decesserit, adhuc tamen hereditate iacente prescriptio perfici possit, ut notatur in l. si intra. C. de non num. pecun. & in l. ea que. C. de temp. in integr. restit. pet. & notat Ang. in l. si seruus hereditarius. ff. de stipul. seruo. Aut vero tempore mortis authoris prescriptio adhuc inchoata non est contra authorem & tunc etiam, ut inquit Ang. & Imola in l. furtum. §. fundi, alias est l. potest, cum l. sequenti, ff. de usufructu. Et si, ut ipse subdit, dici etiam possit, ut longi temporis prescriptio, in qua titulus requiritur & bona fides, hereditate iacente incipere possit, ut est text. in d. l. furtum. §. fundi. ff. de usufructu. prout idem etiam voluit Bart. in l. sed si sub conditione. §. si seruus alienus, ubi hoc notant Ang. & Imol. ff. de hered. instit. & probatur in l. Iulianus, alias incipit, non solum, in princ. ff. ex quib. caus. maio. & firmat expresse etiam in prescriptio longi temporis Fulgos. in l. licet. C. de iure deliber. & videtur idem voluisse Specul. in tit. de prescriptio. §. 1. versic. item nota. Præterea hanc eandem conclusionem, quod prescriptio contra hereditatem iacentem non currat, tenet Corn. in consil. 69. num. 25. vol. 1. per ea, quæ tradunt Doct. in d. l. ea que, C. de temp. in integr. restit. Prescriptionem enim longissimam, quæ currit sine tit. possessoris, currere hereditate iacente, non incipere, firmiter Doct. omnes vna imiter per ea, quæ notant autoritate dictæ l. ea que, Petrus, Cynus,

Bal. & Ang. & Castr. in d. l. licet. C. de iure deliber. & Ang. & Imola in d. l. furtum. §. 1. ff. de usufructu. Vnde cum in eius locum subrogata sit prescriptio statutaria, quæ titulum & bonam fidem non exigit, prout nec prescriptio longissima. Ergo. Præterea hanc eandem conclusionem firmavit satis late & copiose Hycu. de Marlia. in suo tract. de prescriptio. in 1. parte, 6. & vlt. par princ. versic. vigesimus quintus casus. Vbi concludit, nullam prescriptionem tantum odiosam vel mixtam legalem contra hereditatem iacentem currere, per ea quæ notantur in d. l. ea que, in fi. C. de temp. in integr. restit. & in d. l. si seruus hereditarius. ff. de stipul. seruo. Et id rationibus ibidem ab eo deductis, & ideo cum eiusmodi censeatur qualibet annalis vel alterius brevis temporis statutaria prescriptio, ob id quod ut supra etiam alias diximus, prescriptiones statutorum loco prescriptionum legalium subrogatæ censeantur, earumque naturam & qualitates assumant, ut inquit Bal. in l. in contrahibus. C. de non num. pecun. & in l. fin. C. de temp. in integr. restit. Pariter etiam dicendum videtur, ut statutaria prescriptio loco prescriptionis 30. annorum succedat, ex quo omnes prescriptiones ad dictum tempus redactæ sunt, ut de prescriptioe annali patet in statuto sub rub. 73. de prescript. Et hanc opinionem, quod prescriptio etiam statutaria non currat contra hereditatem iacentem, inde appareret quod statutum nostrum excipit absentes: sed hereditas tantum iacens defunctum representat. l. hereditas. ff. de acqui. rer. dom. & l. mortuus. ff. de fideius. Mortuus tantum autem dicitur absens iusta & rationabili de causa, ut inquit Bart. in d. l. ea que, in fi. Ergo, &c. Et licet tantum mortuus improprie & lato quodam modo absens dicatur: attamen huiusmodi exceptio, qua limitatur tantum exorbitans dispositio ad casus similes & lato modo tales extendi debet, ut inquit Soc. sen. in consil. 38. pro decisione, in 2. col. versic. sexto & ultimo facit, volum. 1. & Francisc. Curt. in consil. 7. diligenter & mature, in 5. conclusio. post tractatum feudorum. Nam ubicunque per exceptionem factam in nouo statuto reuertitur ad ius commune: non solum extendimus ad alios casus per identitatem & maioritatem rationis secundum proprios terminos & proprium ac germanum verborum sensum: sed etiam improprie & latissime intelligendo, ut inquit glos. in verbo, numerandum, in c. statutum, de præben. in 6. quam ibi sequuntur Doct. Res enim quam facillime redit ad naturam suam. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. & in c. ab exordio. 35. distinct. Et ideo mirum non est, si fiat latissima interpretatio, & quod plus est, terminorum impropria ampliatio, ut ad ius commune redeatur, ut est text. in cap. 1. iuncto c. fin. de pact. lib. 6. & tradit Federic. Senen. in consil. 89. & tradunt Doct. in cap. penult. in gl. si extra de presumpt. & idem etiam tenet Bal. in noua lectione, in l. si quis ad declinandum, in fin. C. de episc. & cler. dum loquitur de clausula, non obstante. & Ioan. Andr. in c. quod alicui gratiosè, de reg. iur. in Mercur. & Doct. in ll. duodecim tabularum. C. de legit. hered. & in c. super eo. extra de cognat. spiritalia. quatenus ibi tractatur de statuto, vel consuetudine fundata in iure antiquo. & facit illud, quid singulariter voluit Bal. in l. ubi adhuc. C. de iure dot. & sequitur Ponta. in l. si constante. ff. sol. matr. versic. item in quantum, in 6. quæst. Patet igitur ex prædictis exceptionem absentis, tantum ex quo illi negligentia imputari non potest, in defuncto seu hereditate iacente locum sibi vendicare, cum ipsum representet, qui pariter de negligentia redargui

argui non potest, ex quo agere non potest, & si absens improprie dicatur, ut inquit Bal. in d. l. ea qua.

9 Nec quatenus pertinet ad statutum Florentinum sub d. rub. de heredit. & hered. debito. conuenien. 29. quo disponitur hereditatem iacentem conueniri posse, & contra eam procedi, bonaque in solutum dari, non secus ac contra defunctum, si viueret posset, ob stare debet: Quia responderi potest, non procedere in casu nostro, in quo de agendo tractatur, & ut hereditas agat, alioquin contra eam praescribatur: & ideo dispositio t exorbitans extendi & correctoria loquens in patiendo ad casum agendi, ne iuris correctio ampliatur contra ea, quae notantur in l. q. vero. ff. de legib. Concludendum itaq; est, praescriptiones statutarias a die aditionis hereditatis incipere & hereditate iacente non currere, ita ut licet annis vel biennium vel aliud tempus ad praescriptionem perficiendam a statutis inductum lapsum sit, ob id tamen heredem exclusum non esse, prout supra concludum est.

Quaritur etiam, quia regula est vulgatissima, ut non valenti agere non currat praescriptio: An si quipiam absentiam suam t alleget, liberetur ab ipsa statutaria praescriptione: ut scilicet quia absentibus non obest, satis sit ad effugiendam huiusmodi praescriptionem se fuisse absentem dicere: Et in hac quaestione breuiter etiam procedendo non sufficere dicendum est, sed absentiam concludenter probandam esse. Ratio autem est, quia eam alleganti repugnat praesumptio, quando originem habet ab ea ciuitate, t vbi extat tale statutum, de cuius viribus eiusue praescriptione tractatur. Na nisi aliud probetur, ibi quoque habitasse praesumitur, ut inquit Bart. in l. is potest. ff. de acquir. hered. & Socin. sen. in consil. 121. in si vol. 1. Imo satis non esset, si probaret familiariter extra ciuitatem permanisse, cum ut in eius territorio t permanferit accidere possit: Quod sane ad huiusmodi statutariam praescriptionem excludendam satis non esset. Præterea ille, qui de absentia excipit, t præcise & concludenter absentem fuisse extra territorium & dominium illius ciuitatis probare debet: ac etiam a die qua rediit in urbem, tempus illud statutarium ad praescriptionem perficiendam constitutum lapsum non esse: alioquin obtinere non posset, cum in exceptione t actor sit: & ideo intentionem suam concludenter probare tenetur. Et licet fortasse obiiciatur, eum qui vim facit, in praescriptione statutaria t teneri probare praesentiam illius, contra quem praescribitur, cum hac in facto constant, & ideo non praesumantur. l. quacunque. §. fin. ff. de public. Et in eisdem terminis praescriptionis tradit Iacob. Butr. in l. fin. C. de praescript. longi tempo. dum inquit, eum qui allegat praescriptionem, praesentiam eius contra quem allegat, probare debere: Et ideo dixit Ang. in l. pen. C. quib. non obiic. longi temp. praescript. aduocatum partis praescribentis cauti esse oportere, praesentiamque aduersarii capitulare & probare debere, alioquin obtinere non posse: Verum quicquid dixerit Ang. in eo loco, & alii supra relati. cōtrarium est verius: ut scilicet ille, qui praescriptionem ex capite absentiae infringere procurat: eam in qua se fundat, concludenter probare debeat, ut inquit Angel. in l. emptore. C. de praescript. longi temp. & sequitur Alexan. in consil. 88. colum. 2. volum. 2. & Corn. in consil. 46. colum. 4. & in consil. 50. in 3. colum. volum. 2. dum inquit

in casu proposito, vbi constat ambas partes, scilicet praescribentem, t & illum contra quem praescribitur, eiusdem ciuitatis esse, eius intentionem fundatam censeri, qui nititur praescriptione: & illum qui pro sua defensione absentiam allegat, eam concludenter probare debere: cum quilibet t in sua patria praesens praesumatur, ut voluit Bar. in l. is potest. ff. de acquir. hered. & Socin. senior in consil. 35. colum. 3. volum. 1.

C A P. CXXIV.

A R G V M E N T V M.

Praescriptio statutaria excipiens absentes, an profit absentibus per culpam.

S V M M A R I A.

- 1 Statutum disponens praescriptionem non currere absentibus, an optuletur eis, qui sunt extra dominium culpa rebellionis, vel relegatis.
- 2 Statutum generaliter & indistincte loquens, de absentibus generaliter & indistincte intelligi debet.
- 3 Statuti generalis dispositio comprehendit omnes casus, etiam si sit maior ratio in vno quam in alio, etiam in odiosis, & maxime si statutum sit exorbitans a iure communi.
- 4 Praescriptio non currit impedito agere etiam culpa sua.

Septuagesimoquarto, potest etiam, ni fallor, in proposita materia dubitari, an statutum t inducens praescriptionem lapsu cuiusdam temporis, dum excipit absentes: ad eos quoque extendatur, qui culpa sua absunt: exemplum poni potest in rebellibus & relegatis. In hac dubitatione quidam non extendi existimarunt ea ratione, quod in generali dispositione personae odiosa non comprehendantur. l. Lucius. §. Lucius Titius ff. de leg. 2. Praedictis tamen non obstantibus in facto cōtrarium firmatum fuit: ea potissimum ratione, quod quando statutum t generaliter & indistincte de absentibus loquitur, generaliter & indistincte intelligendum est. l. de pretio. ff. de public. & l. i. §. & generaliter ff. de legat. praestan. Statuti t autem generalis dispositio omnes casus comprehendit, etiam si maior ratio in vno quam in alio esse videatur, ut saepe consulendo & legendo firmauit Decius in l. qui se patris, colum. 7. C. unde liberi. & in consil. 5. per tex. in l. i. §. quod autem. ff. de alea lusu & aleato. & alia iura ab eo deducta, subdens id etiam in odiosis locum habere, ut voluit ipsemet in c. vt debitus, colum. 3. extra de appell. Et praefertim, quando statutum loquens de praescriptione, est exorbitans, & iuris cōmunis correctorium: nam in exceptis late intelligendum est, ut eo minus a iure communi recedatur: quandoquidem in materia quoque praescriptionum cum statuta statuunt diuersa tempora in praescribendo cōtra praesentem vel absentem distinctione inter absentes non vtuntur: sed simpliciter & eodem modo intelligunt de absentibus, qui in alia prouincia domicilium habent, vel ciuitate alterius iurisdictionis, ut habetur in l. cum in lege, iuncta glos. singulari in versic. id est. C. de praescript. longi temp. Nec etiam in iure reperitur relegatum pro praesente haberi: nec glos. in l.

Papinianus. exuli. ff. de minor. id firmat: nec ille rex. habet verbum adfuit, sed absuit: Quinimo si reperiretur talis fictio, adhuc locum non habere dicendum esset, propterea quod statutum loquens in casu vero, in ficto locum non habet, ut inquit Bart. & sequuntur Dd. in l. 3. §. hac verba ff. de neg. gest. Aliam vero opinionem, quod imo talis descriptio obstat, tenuerunt quidam alii: & quia licet præsupponamus statutum generaliter & indistincte loqui: recipit tamen interpretationem, ut aiunt, restrictivam à iure communi. l. 2. C. de noxal. & late tradit glos. & sequitur Salic. in c. cum dilectus, de consuet. & tradit gl. Doct. in l. fin. §. in computatione. C. de iure deliber. & Bar. in l. omnes populi, in §. quest. princ. ff. de iust. & iure. & in l. 1. §. lex Falcidia. vbi tradunt omnes recentiores. ff. ad leg. Falcid. cum in: quos cumulat Ias. in authen. præterea. C. vnde vir & vxor. Et id procedit, etiam si statutum tendat ad iuris communis correctionem: Nam in eo quoque casu à iure communi interpretationem & modificationem recipit, ut inquit Imola in l. si vero. §. de viro, in 1. membro, in materia extractionis. ff. soluto matrim. & Roman. in l. si quis priore. ff. ad senatusconsult. Trebell. vbi late & copiose tradit Alexan. & rursus idem Alex. in l. inter cetera, in 1. & fin. colum. ff. de liber. & posthum. & in d. l. fin. §. in computatione. C. de iure deliber. & Ias. late in l. omnes populi, in §. ff. de iust. & iure. vbi comprobat pluribus exemplis, & ita notandum esse inquit, quicquid dixerit Bal. in l. maximum vitium, colum. penult. C. de liber. præter. Hec enim conclusio suadente maxime equitate & ratione locum habet, ut notat Bal. in l. non dubium. Cod. de legib. quem ibi sequuntur Doct. Vel si aliter intelligatur, maxima sequatur iniquitas, absurditasque, ut inquit Bart. & sequuntur Doct. in d. l. omnes populi, in §. quest. princ. Merito redeundo ad rem nostram: illa argumentatio, quod statutum generaliter loquens generaliter intelligendum sit & comprehendat omnes casus, contrarium suadente æquitate vel iuris communis dispositione locum non habet: cum illa generalitas ex iuris mente restringenda sit, ut ex multis exemplis colligitur in d. l. omnes populi, in d. §. quest. princ. Vnde cum in casu nostro si statutum loquens de absentibus, ita generaliter & indistincte de quocumque; absente & ex quacumque; causa intelligeretur, esset plane iniquitatis fomentum, & maxime absurditatis inductivum: merito ut tollatur absurditas & iniquitas, ut ad terminos & interpretationem communis restringatur, necesse est: Quod aut generaliter & indistincte de quocumque; absente intelligendo iniquitas & absurditas suboriatur, manifeste ex infrascriptis apparet, & exemplificatio in statuto nostro Florentino ponamus, quod absens reuertatur, vtiq; tempus anni ab ipso reditu reuerso currere incipiet. Vnde si iterum abeat, certe si verba ipsius statuti attendamus, ex quo generalia sunt, cum iterum sit absens annum amplius ei non currere dicendum videretur: Nam eum abesse verum est, & in eo verba statuti verificari, ergo & statuti dispositio in eo locum habere deberet. l. hos accusare. §. fin. ff. de accusat. & c. indemnitate. §. pen. extra de electio. Sed hoc iniquissimum & absurdissimum esse certum est, ergo ab illa generalitate arguendum, ut supra diximus, non est: posset enim quicumque; ad libitum beneficium statuti in fauorem illius introduci, cui bona in solutum data, vel adiudicata essent, vel vendita tollere: ita ut nunquam in dictis

bonis sibi venditis & adiudicatis, vel in solutum datisturi essent, contrarium tamen statuentes, ut ex eo apparet, procul omni dubio voluerunt. Vt igitur huiusmodi absurditatem & iniquitatem euadamus, argumentum l. nam absurdum. ff. de bonis liber. tum etiam quia statutum in casu absurdo intelligi non debet. l. ad exhibendum. ff. ad exhiben. Merito dicendum est illam generalitatem restringendam esse, ut de quocumque; absente & ex quacumque; causa non intelligatur: sed de absente tantum iusta rationabilique; de causa: ut puta reipublicæ, de qua loquuntur multi tex. in tit. ex quib. cau. maior. & præsertim in l. nec non. & in l. is, qui eo. tit. & in c. 1. in tit. quo tempo. miles inuest. per. poss. in vsibus feudorum, vel de absentia, causa mercaturæ, quæ ut plurimum absentia causam præbet. De huiusmodi enim absentia statuentes cogitare credendum est: nam cum magis peculiaris absentia sit: statutum ad illam potius referri debet, tanquam frequentius accadat, ut est text. in l. nam ad ea. & l. iura ff. de legib. De iis enim, quæ aliquando accidere possunt, leges & iura non constituuntur. l. ex his. ff. eod. tit. tum etiam, quia verba statutorum & cuiuslibet alterius dispositionis semper qualitati & conditioni adaptari & accommodari debent, quarum causa statutum & dispositio emanauit. l. ex militari. ff. de milit. testam. & l. plenum. §. equitii. ff. de vsu & habit. & l. stipulatio ista. §. hac quoque. ff. de verb. oblig. Causas enim statuti & verborum magis quam verborum proprias significationes inspicimus, ut inquit gl. in l. in vendit. in §. ff. commun. prædio. & notat Bal. per illum tex. in l. quamuis, col. 9. C. de fideicom. Vnde dicimus mentem statuentium etiam tacitam vti expressam magis quam verba seruandam esse. l. inter vestra. ff. de auro & arg. leg. & habetur in l. eum, quando. C. de legat. Et prefecto talem fuisse mentem statuentium dubitandum non videtur, cum ut supra diximus talis absentia frequentius accadat, & ideo ac si expressa fuisset haberi debet, ut inquit gl. notabilis in l. tale pactum. ff. de pact. vbi Bar. id dixit, locum habere, siue cōuentione siue statuto aliquid cōstituatur. Plane statuentes de omni absentia intellexisse dicendum non est, & præsertim à culpa & delicto ipsius absentis proveniente: Absurdum enim esset, si ob ipsius culpam & infamiam huiusmodi priuilegium consequerentur, quod ei potius detrimento esse deberet, ut inquit gl. in d. c. 1. extra quo temp. min. Nam, ut inquit illa glos. dolus & culpa alicuius eum releuare non debet: Nec cuique propria temeritas & demeritum lucro cedere, ut est tex. in l. verum. §. tempus. ff. pro socio. & in l. prima ff. de dolo. & in l. nec ex dolo. C. de episcop. & clerico. notat Bald. in l. Papinianus. ff. de minor. delinquentem priuilegium non mereri. Nam quemadmodum iniquissimum esset, ut quis de eo, de quo præmium consequi posset, puniretur, pariter etiam absurdum & prorsus inconueniens esset, si immunitatem & priuilegium pœna & delictum tribuerent. l. relegatorum. §. fin. ff. de interd. & relegat. Vt igitur prædicta absurditas euitetur, non de absentia à culpa absentis intelligendum est, sed de iusta & probabili, ac de ea cui fauendum sit: id quod ex aliis quoque casibus exceptis manifeste apparet, quando minores & mulieres excipiuntur, quibus quantum leges omnes & iura faueant, nemo etiam mediocriter in iure civili versatus ignorat. Et ideo ex prædictis concludendum videtur, statuta generaliter & indistincte loquen-

loquentia à iure communi restrictiuam interpretationem recipere & de illis absentibus loquantur, quibus iura fauent, & tempus non currit, vt voluit gl. in d. c. 1. in tit. quo tempo. miles. & sequitur ibi Iacob. de Beluis. Nicola. de Matth. & Aluarot. vt refert & sequitur Socin. sen. in consil. 66. visa, col. 8. vol. 3. vbi in his terminis concludit, eum qui reipublicæ causa abest, excusari, vt voluit iterum gl. iuncto tex. in l. nec non ff. ex quib. caus. maio. vbi lex loquitur de absente studiorum causa: & tandem ei subueniendum concludit, etsi procuratorem nō dimiserit, cum dimittere potuisset: Nam, vt inquit gl. ibi, si aliter dicemus, nulla esset inter huiusmodi absentes & relegatos differentia. Id quod profecto dicendum non est, cum relegatus, ex quo procuratorem dimittere potest, non restituatur. l. Papinianus. ff. de minori. Vbi expresse habetur relegato reuerso tempus nō prorogari restitutionis in integrum, ex quo ea de causa fuit absens, qua procuratorem dimittere poterat: sibi enim imputet, quod procuratorem non dimiserit, vt est gl. quam sequuntur Doct. in l. si qua. §. 1. ff. ex quib. caus. maio. & alia gl. in c. biduum. 2. quest. 6. Intelligenda igitur sunt huiusmodi statuta, vt ei absentia cuius cōmune subuenit, fauere voluerint, non de ea quæ absentis culpa accidit: ei namque, vt est absentia relegationis, ius commune non fauet. d. l. Papinianus. Et id eo magis dicendum est, si lis iam mota & incepta & sententia lata de vendendis bonis: Nam qui discedit lite iam mota & incepta, pro absente haberi non debet, nec ex ipsa absentia beneficium cōsequi: ex quo enim litem motam & inceptam sciebat, & sententiam iam latam de vendendis dictis bonis vel in solutum dandis: posse quæ paulo post ad vēditionem dictorum bonorum, vel in solutum dationē deueniri, & ex consequenti ad actum sibi præiudicalem: merito ei si non dimisso procuratore, qui causam defendat recessit, imputandum est, vt inquit in his terminis Bart. ff. de integ. restit. concludens quod licet absente leges & iura restitutionis in integrum beneficium concedant, illud tamen cum absentia mota iam lite cōpit, concedendum non esse, ob id quod scire debebat procuratorem dimittere, & se defendere oportere: & ideo damnum, quod sua culpa patitur, sibi imputandum esse. Hanc declarationem sequitur ibi Alber. de Rosa. & Bal. & iterum Bal. in l. ab eo. C. quomodo & quando iudex. Vbi addit id non solum verum esse, cum quis lite iam incepta discedit, sed etiam si fuerit præparata: cum lis præparata pro cōcepta in pluribus casibus habeatur, vt habetur in l. posthumus. §. fin. ff. de inoffic. testam. & in l. si pater, & in l. scimus. C. eod. tit. Ergo id multo magis lata iam sententia procedere dicendū est. Addendum præterea est, idem concludendum esse, si absens procuratorem negligentem reliquerit: nam pariter id illi imputandum est, vt voluit Bal. in his terminis, in l. is, qui ff. ex quib. caus. maio. dum inquit eum qui reipublicæ causa abest, si procuratorem à quo defenderetur reliquerit, & in integrum restitui petat, audiendum non esse, stante huiusmodi procuratoris dimissione, sed ei aduersus temporis læsionem nocere, ex quo procurator dimissus præscriptionem interrumpere: habet enim absens actionem mandati aduersus procuratorem, vt inquit gl. in d. l. is, qui. & cum ea transeunt Doctores. ff. & C. mand. & præsertim in l. si maritus. C. eod. tit. Imo fortasse

stante dimissione procuratoris quempiam absentem non fuisse fortasse dici potest, cum procuratoris persona eadem sit cum persona domini, vt dixit gl. in l. si procurator, la 2. ff. de doli excep. & factum procuratoris, dicitur factum domini. l. certe. §. 1. ff. de precar. & tradit Alex. in l. stipulatio. §. si stipuler. colum. 3. ff. de verb. obligatio. Vnde dixit glos. in d. cap. 1. in tit. quo tempo. miles, eum qui dimisit procuratorem, proprie absentem non esse, iuribus vulgaribus. Cum igitur ob præsentiam procuratoris quis præsens dicatur, merito verba statuti de absente loquentia, & sic de vero & proprie absente ad eum accommodari non possunt, & ex consequenti nec eius dispositio. d. l. hos accusare. §. si ff. de accusat. Et ideo Bal. in d. l. is, qui dixit, cum procurator est præsens, & dominus etiam saltem interpretatiue præsens dicitur, ex causa absentia restituendum non esse. Non est etiam omittendum ideo statuta prædicta huiusmodi priuilegium absentibus concessisse, quia ob ipsa absentiam agere non possunt: quæ quidem vnica ratio tantum cum considerari possit, pro expressa habetur. l. quamuis, vbi Bal. C. de fideicom. mis. vt scilicet agere non potuerit: Et ideo succedit illa vulgata iuris regula, de qua in l. 1. §. si. C. de anna. excep. quod non valenti agere non currit præscriptio: Quæ quidem tunc locum habet, quando impeditus & sic absens, qui allegat se absentia impeditum duo procurauit. Primum vt fecerit quicquid potuit, vt impedimentum tolleretur: & sic vt redire posset, vt notat gl. in c. quia diuersitatem, in verbo, suspicionis, vbi Abbas, extra de concess. præben. concludentes prædictam regulam procedere, si vt impedimentum tolleretur, diligentiam adhibuerit: Qui enim vt possit curare potest, posse vtrique videtur. l. qui potest. ff. de reg. iur. & tradit Bal. in l. 1. in si. ff. de præscriptio. & in l. sed si per prætorem. §. 1. per illum tex. ff. ex quib. caus. maio. Secundum autem est, vt ipse impeditus curet ad hoc vt ipsa regula procedat: debet namque protestari, de suo impedimento teneretur, vt est gl. in c. 1. & in c. plerumq. extra de rescrip. & tradit Barbat. qui multa ad hoc cumulat, in consil. 41. vol. 1. Et ideo cum hæc duo non obseruantur, remedium hoc absentia suffragari non potest. His non obstantibus, qui primam opinionem sequerentur, non defuere, moti illa vulgata, regula quod non valenti agere non currat præscriptio, de qua in d. l. 1. §. si. ff. de anna. præscript. ¶ etia si impedimentum culpa ipsius absentis processerit, dummodo talis culpa principaliter ad huiusmodi impedimentum ordinata non sit, vt habetur in d. c. quia diuersitatem, extra de excess. prælat. Quando autem culpa principaliter ad impedimentum tradunt ibi Dd. & in c. cum inter, extra de exceptio. & tradit Felin. in c. 1. extra de præscriptio. Huic opinioni videntur etiam adhærere alii, qui licet eam non firment omnino, dicunt tamen illam opinionem vndeque tutam non esse, & non videtur præscriptionem currere contra absentes etiam ex causa relegationis, propterea quod quando præscriptio non currit impedito, ei etiam culpa propria impedito currere non debet. d. c. quia diuersitatem, extra de excess. prælat. versic. si tantum temporis. & ibi Ioan. de Ana. qui dicit alias pro hac opinione consuluisse, & sequitur Ias. in §. rursus. num. 26. Instit. de actio. vbi num. 58. inquit, quod licet quis sit absens ex iusta causa, curratque contra eum præscriptio, dandam tamen esse ei contra præscriptionem propter ignorantiam in integrum restitutionem

nem, & plures concordantes Doctores refert: & asserit hanc esse communem opinionem, & si nonnulli contrarium voluerint. Comprobatur, quia absens semper ignorare præsumitur, ut voluit Decius in consil. 64. & diligenter pro viribus, num. 5. Ignorans vero, contra quem aliqua currit præscriptio, semper ob illam clausulam iustæ ignorantie restituendus est, ut inquit Bar. qui sequitur hanc conclusionem, in l. 1. §. si quis autem. ff. de itin. actuque priua. vbi idem sequitur etiam Alexan. in longa apostilla, & cum Bart. concludit. Præterea eandem opinionem sequitur Abbas in c. vigilianti, in vlt. notabili, extra de præscriptio. vbi Felinus quoque idem tenet. Hanc præterea esse communem opinionem dixerunt Imola & Castri. in l. Pantonijs. ff. de acquir. hered. & Balbus in suo tract. præsumpt. in 4. parte 4. partis principalis, in versic. 29. & Ioan. Rub. in consil. 98. viso testamento Ioannis. & Socin. in l. cum filius. §. in hac. ff. de verb. oblig. vbi dicunt & ipsi quoque hanc esse communem opinionem. Vnde sequitur, ut prædicta statuta possint etiam in absente ex propria culpa locum habere. Illud tamen adnotandum est, in dubio quem iusta de causa abesse præsumi debere, cum contrarium non probatur. l. si cum seruum, §. fin. ff. de fideicom. liber. & l. non omnes, §. a Barbaris. ff. de re milit.

CAP. CXXV.

ARGUMENTVM.

Præscriptio statutaria excipiens minores, an id fiat ex capite non currentis temporis, an vero restitutionis.

SUMMARIA.

- 1 Præscriptio statutaria, an currat contra minores, vel eius restitutione in integrum subueniendum sit.
- 2 Datio in solutum rerum minorum post quinquennium incepta maiori ætate confirmatur.
- 3 Tex. in l. fin. C. si maior factus, declaratur.

SEPTUAGESIMOQUINTO, quoniam statuta, quæ de huiusmodi præscriptione loquuntur, solent plerumque minores excipere, merito hoc loco querendum est, si an his minoribus ex eo subueniatur, quod præscriptio non currat vel quod in integrum aduersus talem præscriptionem restituantur? Huius dubitationis duæ sunt opiniones: Prima est, ut contra minores præscriptio currat, sed ipsis minoribus beneficio restitutionis in integrum subueniatur, hanc opinionem tenuit Bal. in consil. 480. volum. 5. quem sequitur Matth. Afflict. in decis. 370. num. 4. Secunda vero est opinio Bart. in l. fin. in fi. C. in quibus casibus restit. in integr. necessar. non est. qui voluit, ut talis præscriptio stante minori ætate non currat, sed ea completa incipiat: de qua late tradit Decius in consil. 556. Stantibus igitur his duabus inuicem repugnantibus opinionibus, dicendum est, si quod licet ille, contra quem facta est adiudicatio vel in solutum datio, sit maior annorum 22. ea datio in solutum seu adiudicatio confirmata intelligitur: etsi dicatur nulla extitisse, ut puta de rebus minoribus facta & solemnitatibus à statutis locorum requisitis non accedentibus, & præsertim ob defectum tutoris vel curatoris: attamen cum minor quinquennium post maiorem ætatem tacuerit, ille actus spe-

ciali prouisione d. l. fin. C. si maior factus, conualidatur. Ille tamen namque text. licet de actu gesto ab ipso minore loquatur, secundo decreto interueniente, ut declarat Bart. in d. l. fin. quem sequuntur quamplures, Bal. tamen in consil. 45. volum. 2. in quibuscunque nullitatibus procedere arbitratur. De his autem tam variis opinionibus tradit Paris. in consil. 49. volum. 1. & concludit, quod si teneamus opinionem Bartol. eam limitare teneamus in casu, in quo ultra quinquennium taciturnitatem, aliquis ratificationis actus interuenierit. Quod autem contractus minoris nullus celebratus lapsu quinquennii eo maiore facto comprobatus censetur ac conualidatus, firmat idem Parisius in consil. 33. num. 29. cum sequent. volum. 1. & rursus Decius in consil. 109. in casu proposito, num. 4. versic. præterea etiam dato. & in consil. 232. num. 5. & Alex. in consil. 117. viso processu, num. 2. volum. 5. & Ruin. in consil. 170. volum. 1. & Curt. iun. qui consuluit in eodem casu Parisii, in consil. 58. volum. 1. & Paris. in dicto consil. 49. qui omnibus respondet, quæ in contrarium adduci possunt.

CAP. CXXVI.

ARGUMENTVM.

Præscriptio statutaria excipiens pupillos, excipit quoque eorum socios.

SUMMARIA.

- 1 Præscriptionis statutarie tempus sociis etiam pupilli non currit.
- 2 Persona alterius quis illud consequitur, quod ex persona sua consequi non potest.
- 3 Socii in solidum tenentur.

SEPTUAGESIMOSEXTO, ex præcedenti conclusione inferitur etiã ad socios pupilli, & quod eis quoque tale tempus non currat, & ideo præscriptio non obstat dicendum est. Id autem indiuiduitatis ratione accidit: exemplum poni potest, si fortasse quispiam bona aliqua in solutum acceperit, in quibus pupillus, ut hæres patris ob aliquam societatem contractam sub nomine eius patris & sociorum ius aliquod crediti habeat. Nam huiusmodi tempus à statutis locorum ad præscriptionem inducendam ei non currit, eis quoque non currere dicendum est: & licet satis clarum sit, si quem quandoque illud ex persona alterius consequi, quod ex sua propria consequi non potest, ut inquit las. in l. si emancipati, colum. 3. Cod. de collatio. Dici tamen posset, id fauore seu contemplatione ipsius pupilli non esse, ut alii quoque sub suo priuilegio includantur, propterea quod de persona ad personam extensio fieri non debet, sed à natura negotii id procedere: propterea quod totum hoc ius uti ipsius pupilli consideratur, cum ipse solus ut hæres patris exigere possit, si ut accidit inter socios, qui in solidum tenentur, tam de iure, ut tradit Bart. & sequuntur alii in l. eandem, q. 7. ff. de duob. reis. & iterum Bart. in authen. hoc ita, in q. 1. quæst. C. eod. & Alex. in consil. 148. volum. 2. & late las. in l. si vnus ex argentariis, in princ. ff. de pact. quam etiam respectu statutorum locorum, vbi de hoc disponitur, & Florentiæ attentis statutis curiæ mercantiæ, sub rub. 26. incipiente, quod quilibet sociorum & sub rub. 16. in 4. vol. statutorum mercatorum.

CAP.

CAP. CXXVII.

ARGUMENTVM.

Præscriptio statutaria non currens contra minorem, an currat contra fiscum, aut eius cessionarium.

S V M M A R I A.

- 1 Præscriptio, quæ non currit contra minorem, an pariter non currat contra fiscum.
- 2 Fiscus & minor pari passu ambulant.
- 3 Extensio non dicitur fieri, ubi est eadē ratio & omnimoda similitudo.
- 4 Gabellam soluens pro aliquo, si habeat regressum, potest exigere contra mulierem defuncti, etiam quod eius bona in solutum acceperit, & transuerit annus.
- 5 Privilegium competens minori, eius heredibus non competit.
- 6 Cessabile non est illud, quod ad heredem transmitti non potest.

Septuagesimo septimo fuit etiam iuxta prædicta dubitarum, an quemadmodum præscriptio statutaria ¶ contra minorem non currit, pariter etiam cōtra fiscum, vel eius cessionarium, & ab eo ius habentem non currat? In hac questione nonnulli pariter contra fiscum non currere existimaverunt: & ratio est, quia fiscus ¶ & minor pari passu ambulare dicuntur, ut voluit Alexan. in consil. 196. perspectis narratis in themate, colum. 7. volum. 6. dum inquit, Rempublicam Florētinam & eius Communitatem pro minore haberi, dispositioneque statutaria æqualiter in integrum restituit: & non solum minores, sed etiam pupillos, qui favorabiliores sunt, restituendos esse, ut notat glof. & sequitur Bart. in l. respublica. C. ex quibus causis maior. & in l. rempublicam. C. de iure reipublic. lib. 11. Et ideo dicunt id quod in vno dispositum est, in altero quoque dispositum censerit, ita ut statutum quemadmodum excipit minores, ita etiam rempublicam excipere videatur, & eius fiscum absque vlla extensione: Nam ubi est eadem ratio, ¶ & omnimoda similitudo, extensio proprie fieri non dicitur, cum tacite insit, & ideo comprehensio potius dici debet, ut inquit Bal. in l. omnes populi, colum. penult. versic. ultimo quantum. ff. de iustit. & iure, prout sæpe meminit Decius in suis consiliis. Et ideo dicunt, quod si aliquis ¶ pro alio gabellam soluat, & regressum habeat à magistris & prouisoribus ipsius gabellæ pro ea solutione contra uxorem defuncti agere poterit, etiam quod ipsa bona viri in solutum acceperit, & annus vel tempus præscriptionis à statutis præfixum lapsus sit. At contra hanc conclusionem facere videtur, quia facta à communitate cessione, cessat privilegium, ut inquit Dynus in c. privilegium personale, de regul. iur. in sexto, & Angel. in l. quod si in diem. §. Iulianus, in fine. ff. de petit. heredit. Accedat quod iura adnexa communi cedi non possunt, nec cessā intelligi debent, ut inquit Bartol. in l. etiam. ff. de iniur. Ratio autem rationis videtur: ¶ quia huiusmodi statuta ius non inducunt, sed personæ succurrunt, quæ favorem præcipuum meruit: & ideo heredibus minoris non competit. l. si ex pluribus ff. de administ. tuto. cum nulla probabilis ratio, quin talis præscriptio contra ces-

sionarium communis non currat, ut generaliter contra alios suadere non videatur: id quod etiam de cessionario minoris dicendum videtur, ut in specie de rescripto tradit Ioan. Andr. in c. fin. colum. prima. ubi Abbas in secundo notabili, extra de rescript. Nam cessabile ¶ non est illud, quod ad heredem transmitti non potest, d. l. si ex pluribus, & l. non solum. §. si puella. ff. de secund. nupt. & notat Bald. in rub. C. de nouo C. consir.

Hæc secunda conclusio potest & debet limitari, quando bona in solutum data & adiudicata, antea pro ipsa gabella essent fisco obligata: quandoquidem tunc ad quascunque manus quantumcunque privilegiatas perveniant, cum eo onere ita disponente statuto edito anno 1481 pervenire intelliguntur id quod de aliis quoque locis, ubi huiusmodi statutum extaret, dicendum est, de cuius validitate dubitari non debet, cum plerumque legatur, communitates & respublicas statuta cōcedendi auctoritatem habentes, ut erat Respublica Romana, & aliæ similes superiorem non recognoscences, ut est Florentina, & Serenissimus Dominus Dux, ut inquit Alexan. in consil. 196. perspectis narratis in themate, colum. 2. versic. cum Respublica Florentina, numero 4. volumine sexto. Et notat Bartol. in l. apud hostes. ff. de capt. & postlimin. reuers. & in quampluribus aliis locis ibi citatis, statuta facere posse & disponere, ut si bona ad Ecclesiam perveniant, vel ad alium quemlibet privilegiatum, ipsa Ecclesia pariter & privilegiatus ad ea onera teneantur, quibus bona antequam ad eorum manus pervenirent affecta erant, iuxta cautelam Bart. in l. placet. C. de sacrosanct. eccles. & clarius in l. rescripto. §. fin. ff. de muner. & honor. & alibi sæpe, quam cautelam ultra alios sequuntur & repetentes in dict. l. placet. & sequitur etiam Paul. Castrensis cum aliis sociis in compilatione statutorum nostrorum, reprobantes Bal. qui tenet contrarium in l. fin. C. sine cen. vel relict. & tenuit etiam Socin. in consilio 12. volum. 4. quicquid tenuerit etiam Telin. post alios in c. ecclesia sanctæ Mariæ, colum. 27. versiculo, quinto quæro. extra de constitutio. Qui licet contrariam opinionem tenere videatur, alii tamen Doctores communiter pro comperto habere videntur, ut pro gabellis collectis, & tributis iam præteritis ecclesia & quilibet privilegiatus teneatur: etsi aliter fortasse de futuris dicendum esset, ut inquit Ias. post alios, in d. l. placet, in colum. fin. versiculo, intellige, nisi pro tributis, per ea quæ notat glof. quam dicit singularem in l. incola, in principio. ff. ad municip. quam glof. refert & sequitur Parpal. in dict. l. placet, colum. 49. versic. aliam autem limitationem, numero 132. & hoc idem tenuit Lauren. Casan. in consilio 7. quia ante quasitum est, colum. 5. versic. quod autem clerici, per text. ultra illam glof. in l. fin. §. huiusmodi. ff. de muner. & honor. Et ideo reditudo ad rem nostram, si præsupponamus bona data in solutum tempore dationis fuisse pro ipsa gabella obligata: licet ad manus vxoris, cui in solutu data sunt iure suæ dotis privilegiatæ: dubium tamen nō videtur, quin cum suo onere perveniant, quod quidem ad diem contractus retrahatur: & si longe post solutio gabellæ facta sit, ut inquit Cast. in d. l. fin. C. sine cen. vel relict. Nec huic conclusioni obstare videtur, si fortasse dicatur id in fisco accidere posse: secus vero in cessionario, cum cessionarius regulariter non utatur privilegio cedentis, ut inquit Bart. & sequuntur alii, in l. post dotem, in fine. ff.

solutio matrimonio. & Bald. in rubr. & in l. prima. C. de privileg. dot. Quia ad hoc obiectum respondetur, & primum, prædictam obiectionem fortasse in simplici cessionario cedere posse: secus autem in subrogato in ius & statum subrogantis & cedentis, prout est in casu nostro, quandoquidem eius privilegio utitur, cum in omnibus eius personam representet etiam in dispositione statutorum, ut expresse tenuit Bald. in l. per diuersas, questio. 10. C. mandata. & moueatur argumento tex. in l. vel tempus. ff. de vsu cap. Secundo etiam responderi potest: illam obiectionem procedere in cessionario utente actionibus utilibus, & sic propriis: secus vero directis & sic cedentibus, ut videtur in casu proposito, ut expresse dicit Socin. in consil. 143. diu profecto anceps fui, colum. fin. versic. confirmantur, volum. 1. quod consilium est etiam sub num. 171. volum. 2. Et citat Bart. hoc idem, distinguendo tamen, tenentem in l. qui stipendia. C. de procurat. Pariter non videtur ob stare, si obiciebatur de statuto nostro sub rubr. 57. de cogendo debitore, & de modo & forma dationis in solutum, quo cauetur neminem audiendum esse elapso anno super bonis in solutum datis, exceptis minoribus 18. annorum, absentibus & mulieribus constante matrimonio, quibus saluum sit ius. Nam huic obiectioni multis quoque modis responderi potest: & primum quod cum à pari procedant fiscus & minor, ut inquit Alexan. in d. consil. 296. colum. 2. num. 3. ubi inquit Rempublicam Florentinam, & Commune Florentie pro minore haberi in dispositione statutaria: & ideo in integrum restitui debere: & non solum 18. annorum, sed etiam pupillos qui magis fauorabiles sunt. Secundo respondetur, quod prout contra Rempublicam Romanam non datur præscriptio, ut notat Bart. in l. fin. C. de fund. patri. lib. 11. & Socin. in consil. 166. in causa Comitatus montis nigri, colum. fin. versic. sed clarum est, volum. 2. Pariter etiam ut contra alias Respublicas non detur dicendum est: cum ut diximus, & præsertim in hoc casu, à pari procedant. Tertio responderi potest, quod quicquid sit in aliis casibus, in casu onerum habentium continuum & vniformem modum soluendi, nunquam præscribatur, nunquam contra fiscum præscribatur, ut dicit Paul. Castren. in consil. 212. Postremo res ista satis clara videtur colum. 1. volum. 2. in antiquis, per tex. in l. competit. C. de præscriptio. 30. annorum, etsi dicat contra fiscum præscribi posse in casu aliarum præscriptionum non habentium continuum & vniformem modum, ut colligitur ex d. C. de quarta, iuncta C. non liceat, extra de præscriptio. Quarto & ultimo responderi potest, Respublicas seu fiscum vel Duces statutis ipsius ciuitatis, non ligari, ut in simili de Duce Ferratie consuluit Card. in consil. 24. volum. 2. circa statuta, quod consilium refert & sequitur Felin. in c. 1. col. 9. vers. quarta declaratio, extra de constit.

C A P. CXXVIII.

Argumentum est in Summario.

S U M M A R I U M.

Statutum inducens præscriptionem, & elapso tempore ad præscribendum, denegat audientiam, an comprehendat clericos & moniales.

Septuagesimo octauo prosequendo rem propositam, quærendum est, an statutum inducens

præscriptionem, & elapso tempore ad præscribendum constituto denegat audientiam, comprehendat clericos? & quod personas ecclesiasticas non comprehendat, dicendum videtur, & ex consequenti tempus à statuto constitutum eis non currat. Ratio autem est, quia statutis ligari non dicuntur: ut notant Legistæ in l. cunctos populos. C. de summa Trin. & fide cathol. & Canonistæ in c. ecclesia sanctæ Mariæ, extra de constit. & in c. quod clericus, extra de foro compet. Nec obstat si forte dicatur hanc conclusionem limitandam, & non procedere, quando clericus eo statuto niteretur & ab eo vim & fundamentum reciperet: ut puta si instrumenti alicuius liquidum & concessionati executionem peteret: quod sane nisi vi ipsius statuti executionem non haberet: Nam in eo casu, ut ei de præscriptione & lapsu temporis obici possit, dicendum videtur, ut notat Bal. in l. omni in nouatione. C. de sacrosanct. eccles. argumento l. si ex duobus. ff. de legat. 2. & l. Caius. ff. de manu. & sequitur Alex. in consil. 209. & sequen. volum. 2. & Socin. in consil. 97. volum. 1. & Corn. in consil. 114. volum. 3. cum aliis similib. & facit l. 1. ff. quod quisque iur. Hæc tamen conclusio non ita vera est, quin ex aliquibus satis dubitabilis reddatur. Et primum, quia regula, de qua supra, fauore Ecclesiæ non procedit, ut inquit Abbas post gloss. & Hostien. in c. nouit, colum. 4. extra de iudic. & in c. fin. extra de vita & honest. cleric. in 1. notab. & Lapus late in quest. 101. in fine. & Socin. senior late in consil. 71. colum. penult. volum. 4. & notat Abbas in c. illud, colum. 3. extra de præscriptio. concludens, quod licet alioquin vlucapio procedat contra ecclesiam, ut magis communis & verior est opinio: attamen fauore ecclesiæ contrariam sententiam recipiendam esse. I. sunt persone, in fine, ubi dixi. ff. de relig. & sumpt. funer. Nam summa ratio est, quæ pro religione facit. Secundo ex eo etiam redditur dubitabilis, quod posito, ut in ecclesia procederet, adhuc tamen talis conclusio non ob stare, propterea quod loquitur in statutis dispositum qualificatiuis, ut proprie loquitur Socin. in casu, de quo agit, & Bal. in d. l. omni in nouatione, & in l. 1. in fin. C. de contrah. empt. & in l. fin. §. si vero postquam. C. de iure deliber. & in l. in legatis. C. ad l. Falcid. & in l. contra iuris. §. fin. ff. de pact. & tradit Felin. in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ, in versic. octauo quero, per iura, quæ ibi adducit Bal. in l. Caius. ff. de manu. testam. & in l. sed si duobus. ff. de leg. 2. Nam huiusmodi qualitates, pars sunt ipsius statuti. & facit tex. in l. fundi partem. ff. de contrahen. empt. Et ideo separari non possunt. Faciunt etiam ea, quæ notant Repetentes Perusini in c. si duobus, in princ. & in c. sape, in fine, extra de appellat. & Felin. in c. significauerunt, in 1. & 2. colum. extra de exceptio. dum concludit appellantium potestate non esse causas connexas diuidere. Et ideo quando duo essent statuta separata, merito ex diuersis illationem faciendam non esse. l. Papinianus exuli. ff. de mino. cum vulgaribus. Non videtur etiam ob stare illud, quod dixit Feder. Senen. de quo meminit Socin. in dicto consilio 97. dum generaliter loquendo concludit, eum qui lege vel statuto in suum commodum utitur, videri quoque contra se quamcunque recipere: quia iuxta eiusdem terminos, si de persona ecclesiastica loquamur, eius dictum verum non est: nam habemus clericum etiam non confecto inuentario hereditatem sibi delatam adire posse: & tamen ultra vires hereditarias non teneri, & sic privilegiatum esse

esse, ut voluerunt Bart. Raph. Ang. & notant in l. i. ff. de acquir. hered. & tradit Ang. Aret. in §. extraneis, in fin. versio ultimo notatur, Insti. de hered. qualitat. & different. Non videtur etiam obstare illud, quod dixit Anch. quia & ipse de actu qualificare loquitur: nam dubium non est aditionem hereditatis legata qualificare, propterea quod ille qui adit, cum legatariis contrahere videtur. l. ex maleficiis. §. heres quoque. ff. de actio. & oblig. & tradit Curt. iun. in consil. 102. nu. 7. & ideo hereditate non adita, legata corrumpunt, etiam si ad pias causas acta sint. l. si nemo. ff. de testa. tute. & l. eam, quam. C. de fideicom. Iniquum enim esset, quemquam si non contrahat obligare: & id sine dubio multo magis procedit, ubi extat statutum, minores octodecim annorum excipiens: quia eadem ratio militat in clericis, aliique personis ecclesiasticis: quod sane comprobatur ex iis, quae notantur in authen. quas actiones. C. de sacrosanct. eccles. Non obstat etiam quod minor & ecclesia ratione praescriptionis non parificentur, propterea quod id simpliciter & absolute verum non est, nisi ratione maioris & minoris temporis, ut inquirunt recentiores Papienses in d. auth. quas actiones, in fin. Sed sic est, quod plus & minus specificam differentiam non inducunt. l. fin. ff. de fundo instruct. instru. lega. Ergo.

Præterea limitanda videtur præcedens conclusio in monialibus, ut eis scilicet statutaria praescriptio non obstet: nam cum sint claustrales ab ignorantia iuris excusantur, ut inquit Abbas in cap. quoniam, extra de simon. & in cap. ex multa, extra de voto. & ideo lapsus temporis ad praescribendum, eis obesse non debet.

CAP. CXXIX.

ARGUMENTVM.

Datio in solutum vel adiudicatio an possit infringi, ratione iuris ex longo intervallo superuenientis.

SUMMARIA.

- 1 Exceptio licet firmet regulam in casibus exceptis, non tamen ampliat, ut extensio fiat ad ea, quae sub rubrica non extenduntur.
- 2 Executionem sententiae quando tertius comparens impedire possit, etiam si ille tertius aliud ius haberet quam pignoris.
- 3 Minores vel absentes habent restitutionem in integrum aduersus venditionem & adiudicationem factam à iudice etiam respectu iuris, quod eis tunc non competebat.

Septuagesimonono, quoniam communis conclusio est, ut exceptio tamen firmet regulam in exceptis, ut supra satis concludenter probauimus, & ob id ad ea, quae alias sub rubrica non comprehenduntur non extendantur. Merito in re proposita aliquando quaesitum fuit, an ad eos, qui tempore citationis vel dationis in solutum ius nullum habent in ipsis bonis in solutum datis, vel adiudicatis extendatur: sed ius quod habere prætendunt, deinde multo interiecto tempore superuenit. Et in hac dubitatione primo ingressu ut non extendatur, dicendum videtur. Nam cum huiusmodi statuta præter ius commune praescriptionem inducentia exorbitantia sint, & iuris communis correctoria, vl-

tra quam loquantur extendi non debent, ut supra saepe dictum est. Et ideo qui ius aliquod habet, interim tamen non competens, sed competiturum aliquando, ut puta quod bona alicui adiudicata, vel in solutum data aliqua molestia affici possent, ab eo qui fortasse iura dotalia anteriora haberet, & sua interesset, ne bona ipsa pro dote petita restituerentur: ut puta quia vendita vel adiudicata ita vili pretio fuerint, ut bona sua prius empta à dotis debito re ei auferri possint, stante statuto aliquo in loco audientiam elapso quodam tempore ad praescribendum deputato denegante, & requirente, ut ille qui agere vult, ius in bonis habeat, & inspecta statuti dispositione, ut non audiatur dicendum videtur. Quicquid sit de iure communi, quo inspecto videtur uti tertiis pro suo interesse comparere possit, & sententiae, quae contra condemnatum fieret, executionem impedire, et si ille tertius aliud interesse quam pignoris habeat. l. à Diuo Pio. §. si post additum pignus. ff. de re iudic. & Alexan. in consil. 17. requisitus in causa, vol. 1. & in consil. 15. viso, & considerato, vol. 6. & Felin. post alios in c. cum super, extra de sent. & re iudic. & Bart. in l. si per lusorio. ff. de appell. t. Crederem tamen stante etiam huiusmodi statutis, si ille cui deinde ius superuenerit, sit minor, vel absens, restituendus sit in integrum aduersus ipsam adiudicationem, vel venditionem à iudice factam ex capite minoris aetatis, iuncta laesione quae deinde oriri posset, vel ex clausula, si qua mihi iusta causa videbitur, propter absentiam iustamve & probabilem ignorantiam. l. i. & toto tit. ff. ex quib. caus. maior. Et id ea de causa, ut pendente iudicio melius comparere & ius suum deducere possit: Non quidem ad executionem impediendam in solutumque dationem, vel adiudicationem, sed petendum ut adueniente conditione ius illud, quod sibi competiturum existimat reseruetur & à iudice tunc illi reseruetur, ut notat Ias. in l. si stipulatus fuerim. §. si stipuler. ff. de verb. oblig.

CAP. CXXX.

ARGUMENTVM.

Datio in solutum contra minorem facta, quo tempore firmetur.

SUMMARIA.

- 1 Statuta à praescriptione eximentia minores, conueniunt cum opinione Bartoli.
- 2 Adiudicatio si fiat seu in solutum datio contra maiorem annorum viginti duo confirmari videtur.
- 3 Datio in solutum seu adiudicatio nulla tanquam de rebus minoris sine solemnitatibus requisitis facta, conualidatur, si per quinquennium post maiorem aetatem tacuerit.

Octuagesimo, addendum præterea est prædictis pro declaratione illorum statutorum, quæ à praescriptione tamen excipiunt minores, & mandant tempus ad praescriptionem constitutum minoribus non currere, ea cum opinione Bart. conuenire in l. fin. in fin. C. in quib. caus. restit. in integr. ubi dixit praescriptionem non currere durante minori aetate, sed deinde incipere, ut late tradit Dec. in consil. 556. & si secundum opinionem Bald. in consil. 480. vol. 5. & Afflict. in decis. 370. num. 4. etiam contra minores currat, licet eis in integrum restitutio compete-

² rat: Verum quicquid sit in omnem [†] euentum, quando ille, contra quem facta sit adiudicatio, vel in solutum datio, siue venditio, hodie maior esset annorum 22. talis adiudicatio, vel in solutum datio, vel venditio confirmata dicerentur. Præterea posito etiam, ut datio [†] in solutum, vel adiudicatio essent nullæ, tanquam de rebus minoris solemnitatibus requisitis non seruatis factæ attamen si per quinquennium post maiorem ætatem tacerint, actus conualidatur ex speciali prouisione *l. fin. C. si maior. fact.* qui quidem text. licet loquatur de actu gesto ab ipso minore, nullo iudicis decreto interueniente, ut inquit Bar. in *d. l. fin. quæ sequuntur quamplures*: Attamen Bald. in *consil. 45. vol. 2.* in quibuscunque nullitatibus procedere arbitratur, & de his opinionibus sequitur Paris. in *consil. 49. vol. 1.* concludens, ut si teneamus opinionem Bart. eam tamen limitandam esse, nisi ultra racurnitatē quinquennii aliquis actus ratificatus interuenierit.

C A P. CXXXI.

A R G V M E N T V M.

Præscriptio statutaria tunc obest, cum de ea excipitur.

S V M M A R I A.

- 1 Præscriptio statutaria tunc prodest, cum de ea in iudicio excipitur.
- 2 Præscriptionis exceptio nisi fiat, iudicium tenet & sententia subsistit.
- 3 Audientia denegatio à statuto inducta ita obstat, ut processus deinde sequutus in fauorem cuiusque post tempus constitutum corruat, etiamsi non opponatur.

¹ O Ctuagesimo primo præscriptio statutaria tunc prodest, cum de ea [†] expresse in iudicio obiicitur, propterea quod quando statuta personas inhabiles non reddit, eas ope exceptionis reiiciendas esse intelligendum est, ut voluerunt Alexan. & Ias. in *l. 1. §. sublata. ff. ad Senatusconsultum Trebellianum. & tradit Bart. in l. cum lex. ff. de fideicom. & Ang. in l. 4. C. de vsucap. pro empto. & Aret. in consil. 81.* Et ideo [†] si de ea non excipitur iudicium tenet & sententia subsistit: comprobatur, quia cum præscriptio talis currat ex mera negligentia non perentis, ut etiam de præscriptione 30. vel 40. annorum à iure communi introducta dicitur, ut inquit Bart. in *l. 2. §. si rem alienam. ff. de vsucap. pro empto. & Alexan. in l. fin. ff. de eo per quem fact. erit. & Paul. Castrens. in consil. 285. hered. dictæ puella, col. 2. & in consil. 286. alias 289. visis his, per text. in l. contractibus, in fin. C. de non numer. pecun. vbi Bald. infert, quod cum exceptio præscriptionis de iure communi non sit penitus iuris agentis exclusiua, nisi opponatur, ut voluit Bart. in *l. 1. §. accusatorem. ff. ad Senatusconsultum Turpil. & Bald. in l. fin. C. de edicto diui Adrian. tollen. & in l. cum notissimi, vbi Ang. C. de præscrip. 30. vel 40. annor. vbi concludit præscriptionem ipso iure actum non tollere, sed illum minus efficacem reddere, & ideo opponatur opus esse: pariter etiam hanc, de qua agimus, statutariam ipso iure ius agentis non tollere, sed ita demum si opponatur: unde illud consequitur, ut eam tertius non habens causam à præscribente opponere non possit, per textum in terminis, in *l. si quis emptionis. §. quod si quis. versic. si vero. C. de præscript. 30. annor. de quo meminerunt etiam Bald. & Paul. Castrens. in l. seruum. ff. de furt.***

& Doct. in *l. si alienam. ff. sol. matr.* Id autem verum esse in terminis nostris videtur tam ex verbis, quæ ex verisimili statuentium mente suaderi. Mens namque eorum fuit ipsis in solutum accipiētibz fauere, ut elapso tempore ab eis constituto, bona eis adiudicata vel in solutum accepta tuti ab omni molestia retinerent, ut colligitur ex verbis denegantibus audientiam. Plane si statuentes ius prorsus infra tempus constitutum auferre voluissent, utique eos non esse audiendos dixissent, sed quod amitterent ius suum. Plane magna inter hæc verba differentia est: illa enim clausula, non audiantur, iuris sui amissionem non infert, sed audientiam [†] in fauorem alicuius denegant: Alia vero venientibus post tempus deputatum & constitutum, ius omnino inferunt, argumento eorum quæ habentur in *d. l. 1. §. sublata. ff. ad Senatusconsultum Trebellianum.* Præterea si aliter prædicta statuta interpretaremur, plane iniqua & sine ratione essent, cum non detur causa, quare in fauorem extranei in solutum non accipientis, vel habentis causam ab eo, ius suum domino, vel possessori, vel creditori, à statuto auferri deberet. Accedat etiam quod talis interruptio, qua statutum irrationabile redderetur, accipienda non est, argumento *cap. erit autem lex. 4. distinct.* tum etiam, quia statuentium intentio auferendi ius tertio sine causa non est: tum etiam, quia aliter intelligendo, ius commune magis læderetur. Ex quibus omnibus inferendum est, audientiam censeri denegatam, quatenus contra eum, cui adiudicatur, vel in solutum datur agitur, vel ab eo causam habentem, non autem quo ad alios. Animaduertendum tamen est, limitari fortasse præcedentem conclusionem in illis statutis, quæ elapso ad præscribendum tempore, audientiam denegant: quandoquidem illa verba litis ingressum impediunt, ut notat Bart. in *l. omnes. C. de fund. patrimon. lib. 11.* Et ita obstat talis denegatio [†] audientia à statuto inducta, ut processus deinde sequutus in cuiusvis fauorem tēdat elapso dicto tempore factus corruat, & ipso iure nullus, etiamsi præscriptio non opponatur, esse intelligatur, ut inquit Imola in *l. 1. §. sublata. ff. ad Senatusconsultum Trebellianum. vbi inquit Alexand. hanc esse magis communem opinionem: & idem voluit rursus Alexand. in consil. 37. viso & opportune discussio, num. 2. vol. 2. & late pro vtraque parte arguendo probat & concludit Decius, asserens communem esse opinionem, & ideo ab ea recedendum non esse, in consil. 275. in causa, qua Luca agitur, in 2. col. cum sequent.*

C A P. CXXXII.

A R G V M E N T V M.

Dationem in solutum factam si quis vigore statuti ad tempus adhuc possit infringere quo tempore exclusus sit.

S V M M A R I A.

- 1 Res iudicata obstat, si quis infra tempus à statuto constitutum in iudicio non compareat, ad proseguendum iura sua, vel de illis experiendum.
- 2 Scienti causam agi, & sententiam latam esse, res iudicata præiudicat.
- 3 Sententia præiudicat tertio, si in iudicio interuenierit, vel fuerit citatus.

* Tempus adprosequendum ius suum, à statuto constitutum, quando expectandum non sit, & quomodo huiusmodi statuta intelligantur.

3 Statutum vtiens eo verbo vniuersali, nullus, & aliquos excipit, omnes præterquam exceptos comprehendit.

6 Comparuisse & contradixisse, quando quis dicatur.

Octuagesimosecundo dubitatum præterea est, si forte statutum aliquod tempus post dationem in solutum creditoribus ad prosequendum ius suum concedat, quando ipsis creditoribus via præcludatur, ita ut amplius non admittantur. Et primo loco dicendum est, ipsis ius in bonis adiudicatis, vel in solutum datis aditum præcludi, quando ius aliquod prætendentes litem motam & causam agi sciuerint: & adiudicationis, vel dationis in solutum sententiam latam esse: eo namque casu non solum infra prædictos dies ab eo die, quo sententia lata fuit, sed nec postea infra tempus ad prosequendum ius suum, illudve experiundum in iudicio comparuerit: In hoc enim casu eis rem iudicatam, vel statutariam saltem præscriptionem ob stare dicendum est. Scienti enim causam agi, & sententiam latam esse, res iudicata obesse videtur. *vt est text. & ibi notant Doct. & præsertim Alex. in l. sepe. ff. de re iudic. & quamuis, vbi tradunt Innoc. But. & alii. & in §. suborta, extra de re iudic. & Rom. in consil. 342. num. 6.* Et ideo magis procedit, quando ius in bonis adiudicatis, vel in solutum datis prætendens in eo iudicio interuenit, in quo non solum de summa debita illi, cui bona fuerunt adiudicata, vel in solutum data, sed etiam de ipsa in solutum datione, ut inquit Aggidius in decis. 712. secundum Dominos. sed refert etiam & sequitur Felin. Innoc. allegans in c. cum super, num. 10. extra de sent. & re iudic. Vbi expresse habetur, sententiam tertio qui in iudicio interuenit, vel fuit citatus, in sententia primi vel secundi decreti præiudicare, ut de tertio citato inquit glos. in l. cum miles. ff. ex quib. cau. maio. & Bald. in l. ob maritorem. C. ne vxor pro marito. & Cynus, Bart. & Abbas in locis re-latis à Socino in consil. 168. num. 22. vol. 2. Et sic in hoc casu non videtur tempus ad prosequendum ius suum à statuto datum, expectandum esse: sed intra tempus prædictum ad appellandum constitutum, contradicendum, & agendum esse: Nec videtur ob stare, quod nonnulla statuta aliquod tempus post adiudicationem, & in solutum dationem prætendentibus ius aliquod in bonis adiudicatis, vel in solutum datis constituere soleant ad ius suum prosequendum, propterea quod huiusmodi statuta quando quis in genere citatus est, intelligenda sunt: non autem quando vel in specie citatus fuit, vel causam agendi non ignorauit: sed in iudicio interuenit: Verum quando prædicta absolute verum non essent, sed de eis aliqua ex parte dubitari posset, illud tamen certum est, eum qui aliquod ius prætendit, infra tempus ab ipsis statutis constitutum comparere debere, iuramque sua deducere ac prosequi: & ideo quando id non facit, amplius audiendus non est, statuta namque prædicta, ut præsupponitur, omnibus exceptis tamen enumeratis, audienciam denegant. Plane cum vtiatur verbo prædicto vniuersali, nullus audiatur, & nonnullos excipiant, dubium non est, quin omnes præter ipsos exceptos comprehendere voluerint. *l. si chorus. ff. de leg. 3. cum similib.* Nam cum verba ipsa

sint clara, ab eis recedendum non est. *l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. oblig. cum vulgarib.* Id quod eo magis dicendum est, quod nonnulli excipiantur: quo fit, ut in omnibus aliis regula & dispositio sumi debeat, ut est text. vbi etiam tradit Bald. in l. si cur. C. de præscript. 30. vel 40. annor. & late tradit Dec. in l. ff. de reg. iur. & Aymon Crau. in consil. 214. num. 14. Et ideo etiam eo magis dicendum est, si statuta prædicta manent cuilibet in genere citato, ut in causa procedatur: si vero non comparuerint, cuilibet intra quoddam tempus post sententiam comparenti ius suum saluum esse. Nam aut volumus ut comparendo in causa & suum instrumentum producendo præcedere protestatione, ut quis præparuisse & contradixisse intelligatur: & tunc quod sententia lata, quæ transiit in rem iudicatam, quis amplius audiendus non sit, dicendum videtur. Aut vero volumus quod ex quo simpliciter protestatus est, iuramentum suum ante sententiam vel post non deduxit infra tempus appellandi, vel in executione comparuisse non dicatur: & tunc clarum est, ius aliquod prætendens infra tempus constitutum, illud prosequi debuisse: post autem illud tempus audiendum non esse, propterea quod in genere citatus, & qui comparuerit & verosimiliter causam agi & sententiam latam ignorauit, cum ut vulgo dicitur, vox præconis paucis innotescat, infra tempus à statutis comparere debet: post illud vero tempus audiendi non sunt: Multo igitur magis eos, qui in iudicio interuenere, causamque agi & sententiam esse prolatam sciuerunt, infra dictum tempus comparere debere, & eo elapso audiendos non esse dicendum est, *vulgata auctoritas. multo magis. C. de sacrosan. eccles.* Comprobaretur etiam multo magis conclusio nostra si statuta iis, quos excipiunt, post aliquod tempus vel quopiam accedente tempus ad prosequendum ius suum constituent: Nam multo magis eis dicendum est, qui in iudicio interuenierint, tempus constitutum cucurisse, & de hoc non videtur dubitandum: quæ de lapsu temporis à statuto constituti obiectum in iudicio altera partium est, ut supra in alia conclusione tractauimus, quo fit ut non obstat illud, quod inquit Roman. in d. consil. eod. num. & Bald. in tract. præscript. in 4. parte, 4. part. princip. quest. 2. versic. ostendit limita. & Paris. in consil. 169. & si considera, num. 5. volum. 4.

C A P. CXXXIII.

Argumentum constat ex Summario.

S Y M M A R I U M.

1. Præscriptio statutaria modici etiam temporis, ut puta annalis, biennalis, vel triennalis, bonam fidem exigit, alioquin non opitulatur ei, qui bona in solutum accipit, & quando quis dicatur esse in bona fide, vel mala, late.

Octuagesimotertio ut huiusmodi præscriptio statutaria cuiuscunque temporis sit, requiritur bona fides: alioquin ei qui in solutum accipit, vel ei bona adiudicata sunt, opitulari non potest, nec debet. Quæ sane mala fides protestatione induci videtur, & productione instrumenti, in quo aderat pactum, ut venditor post contractus resolutionem etiam partis venditæ non posset non solum reliquas tres partes, sed etiam nec integram

regum prædium per decem annos vendere, aut quouis titulo alienare, & in casu alienationis integrum prædium ei venditum intelligeretur pretio trium milliū florenorum. Præsupposita igitur mala fide, præscriptio non procedit. *cap. fin. vbi tradunt Doct. extra de præscript.* Quæ quidem conclusio licet sit iuris canonici, in præscriptionibus etiam statutariis locum habent, ut inquit Doct. de statuto disponente creditorem creditum suum elapso decennio petere non posse. De hac conclusione tradit Bart. in *l. omnes populi. ff. de iustit. & iure. & rursus Bart. quem sequuntur Castren. Roman. & alii in l. sequitur. §. si etiam. ff. de vsucap. & Butr. & Felin. & alii in d. cap. fin.* ita ut magis communis opinio videatur, ut attestantur Port. in suis conclusionibus, & *reg. commun. opin. vol. 3. conclus. 45. & Ant. Gabriel. in suis commun. opin. lib. 5. de præscript. conclus. 4.* & de hac conclusione dubitandum non est. Videndum illud tantum superest, an posito, ut mala fides interrumpat statutariam hanc præscriptionem, in casu tamen proposito mala fides inducta videatur, vel hæc interruptio in hoc casu semper fiat? Posito igitur in proposta specie, ut protestatio talis instrumēti & pacti legitime facta fuerit, ut tradit Bart. in *l. si quis inficiatus. ff. de pñ. & Felin. in cap. cum M. Ferrariensis, num. 50. extra de constit. & gloss. quam sequuntur Doctores in clement. causam, de election. & iterum Bart. & alii in l. non solum. §. morte. & in l. de pupillo. §. cum procuratorio. ff. de oper. noui nunciat. Et in terminis tradit Castren. in *l. si fundum, num. 3. C. de rei vendicat.* qui de ea protestatione loquuntur, quæ à legitimo procuratore facta sit, videtur tamen ut in malam fidem non constituat omnino dicendum: nec rei alienæ scientiam inducat, sed solum illius iuris, quod aduersarius prætenderet, si alienatio sequeretur: unde cum nullum ius tunc aduersario competere, inde inferri non videtur hoc prædium alterius fuisse, quam ipsius creditoris contra quem agebat, petendo bona sibi in solutum dari. Imo si recte consideretur in bona fide extitisse videtur, cum ad prædium ageret, quod erat sui debitoris, ut pro suo credito vero & liquido sibi adiudicaretur: Quæ quidem eius bona fides ex eo potuit confirmari, quod potuit arbitrari, huiusmodi pactum de non alienando in alienatione voluntaria, non autem in necessaria locum habere. *l. alienationis verbo, cum similib. ff. de verb. sign.* præterquam quod potuit etiam credere, dictum pactum non alienandi ipsum prædium integrum, vel eius partem pretio conuenito forsan iniusto non valere, vel saltem illicitum extitisse. Potuit etiam eius bona fides ex eo confirmari, quod sententias adiudicationis dicti prædii, quæ in rem iudicatam transuerūt, obtinuit. Bona enim fides, quin à re iudicata proveniat, dubitandum non videtur: cum iuste ille dicatur possidere, qui tuto re authore possidet. *l. iuste possidet. ff. de rei iudic.* Imo etiam ex iniustis & temerariis inducatur, ut inquit Bald. in *l. post gloss. ibi. C. vbi caus. stat.* & tit. vero vel putatio, vel errore iniusto, ut voluit Castren. in *l. 1. ff. de vsucap. & in consil. 44. col. penult. vol. 2. & Alex. in consil. 125. col. 3. vol. 4. & sequitur Rub. Alex. in consil. 75. num. 4.* asserens ex iniustis quoque causis bonam fidem induci, & hanc esse communem opinionem attestatur Didac. Couarr. & sequuntur illi, quos refert decis. Pedemon. 160.*

Secundo loco animaduertendum est, prædictam

conclusionem de dicta bona fide tunc locum habere, ubi actio datur pro iure quæsito: secus vero pro iure quærendo, ut est in proposta specie, in qua ius ei nisi sequuta alienatione, competere non videtur, ut inquit Ant. Gab. in loco supra relato, *conclus. 3. num. 13. versic. quinto limita. & comprobatur is, quæ ipse refert, ita ut hæc conclusio sit magis communis, ut inquit Port. lib. 3. suarum conclusionum, conclus. 45.*

Tertio etiam dici potest, prædictam conclusionem non procedere, quando verba ad creditores vel ius prætendentes diriguntur: non autem ad debitores, ut est in proposta specie: quandoquidem tunc ex quo lex seu statutum negligentem punire intendunt, præscriptio enim cum mala fide procedit, ut inquit Cast. in *l. sequitur. §. si viam, num. 5. ff. de vsucap. & Corn. Alex. Crot. & alii, quos refert Ant. Gabriel. in loco supra adducto, conclus. 4. num. 4. vbi dicit hanc esse communem opinionem. & Port. pariter in loco supra relato, lib. 3. conclus. 45. in versic. tertio limita.*

Quarto in terminis prædictorum statutorum, quod mala fides non noceat iis, qui in solutum accipiunt: & si sciuerit alium habere priora & potiora iura, cum extent variis in locis multa statuta, quæ propter negligentiam ius alterius auferunt, ut exemplum poni potest in acquisitione intraturæ, si fortasse conductor ultra quinquennium in aliqua apotheca permanserit: Nam in eo casu dominus facultate locandi alteri priuatur, nec quisquam eam sine consensu ipsius conductoris conducere potest: & quod plus est huiusmodi ius ad hæredes transit, vèdique potest, & alienari, & idem dicitur in stipulationibus pœnalibus propter cessionem: & ideo idè quoque dicendum est de statuto imponente silentium domino locatori, affectum seu pensionem infra tempus à statuto præfixum non petenti.

C A P. CXXXIV.

A R G V M E N T V M.

Actione perpetuata an expectandum sit tempus Iuris ciuilis 40. annorum, an vero sufficiat tempus statutariae præscriptionis.

S U M M A R I A.

- 1 Præscriptio statutaria interrupta, an ius agendi perpetuetur vsque ad tantundem aliud tempus, vel ad decem triginta vel quadraginta annos.
- 2 Præscriptioni non computantur tempora, quibus curia non residet, tam propter amissionem actorum, quam ob quodcungq; aliud impedimentum: & ideo Florentie omnibus computatis fit extensio vsq; ad triginta sex vel triginta septem annos.
- 3 Actio rescissoria durat annum: sed litis contestatione perpetuatur vsq; ad quadraginta annos, & idem de aliis.
- 4 Statuto si caueatur, quod si creditor non petierit creditum suum intra 10. annos non audiat ulterius, si interrupta sit præscriptio litis contestatione, præscriptio statutaria cuiusq; temporis sit, perpetuatur ad quadraginta annos.
- 5 Verbum perpetuari simpliciter prolatur, quomodo intelligatur.
- 6 Lex vel statutum arctans, iuxta legem vel statutum arctans regulari debent.

Lex vel statutum interpretans, secundum legem vel statutum interpretantem intelligi debent.

O Cuagefimo quarto quaesitum etiam aliquando fuit, an ubicunque litis contestatione, vel alio modo actio perpetuatur, et sit tantummodo expectandum tantundem temporis à statuto constituti ad inducendam et prescriptionem: an vero ut labantur quadraginta anni opus sit, prout de hac questione inquit plurimum dubitasse, & adhuc dubitare Ias in § penales. num. 112. *instit. de actionibus*. Rationem autem dubitandi facere videtur, quod ubicunque actionis perpetuatio sit, semper talis perpetuatio ad quadraginta annos extenditur, cuiuscunque temporis prima actio sit, siue annalis, siue decennialis, siue viginti, siue triginta annorum. Nec verum est actionis perpetuatione tantundem temporis addere, quod ab ipso statuto constitutum fuit, ita ut si fortasse statutum voluerit, ut infra decem annos creditor creditum suum petere teneatur, si deinde super tali credito lis contestata fuerit, si tempus duplicetur, & sic infra viginti annos petere possit. Quod autem praecedens conclusio vera sit, hoc exemplo comprobabit Ias. Rescissoria et enim annalis tantummodo est. §. *rursus. in versic. intra annum, instit. de action.* ubi late tradit idem Ias. l. in honorariis. in versic. sed cum rescissa. ff. de action. et obligat. & tamen litis contestatione ad quadraginta annos perpetuatur, quemadmodum & aliae actiones, ut notat gloss. in l. fin. in versic. finiendamque litem. C. de in integrum restit. peten. & gloss. in l. fin. in vers. finienda. C. de dolo et iterum gloss. in d. l. fin. versic. extendimus. C. de prescript. 30. vel 40. annor. Et h. s. mouebatur ad firmandum hanc conclusionem Ioan. de Imola in l. 2. §. si rem. ff. de usucap. pro empr. ubi inferit ad statutum et disponens, ut si creditor suum creditum infra decem annos non petierit, deinde non audiat: nam si prescriptio decem annorum litis contestatione interrumpatur, tunc prescriptio decem annorum à statuto inducitur ad quadraginta annos protrahi & extendi, non autem si alii decem anni superaddantur, satis esse: & idem patitur in terminis statutorum iterum voluit idem Imola in l. si seruum. §. sequitur ff. de verb. oblig. et Ang. in l. si ut. C. de prescript. 30. vel 40. annor. Et si idem Angel. sibi contrarius in d. l. 2. §. si rem. ff. de usucap. pro empr. ut voluerit praedictae prescriptioni statutarie decem annorum: si alii decem anni addantur ad perpetuationem, satis sit. Verum Ias. ibidem num. 114. multum inquit de praedictis dubitare, per tex. in d. l. fin. et in d. l. 1. versic. exceptis. propterea quod gloss. supra ab Imola adductae expresse non dicant, litis contestatione usque ad quadraginta annos perpetuari, sed simpliciter rescissoria litis contestatione perpetuari tempus ad perpetuandum necessarium non exprimentes: & ideo non inconuenire dici potest, si exponatur, et perpetuantur, id est alii decem anni adduntur: quemadmodum etiam in prescriptione triginta annorum, ut perpetui dicatur, alii decem anni addi solent. d. l. fin. C. de prescript. 30. vel 40. annor. & d. l. 1. in versic. exceptis. Nisi fortasse dicamus, subdit ibidem Ias. quod licet illae gloss. simpliciter dicant perpetuari, de quadraginta tantum annis intelligendum sit, & quod id denotet terminus, perpetuetur, videtur probare rub. *instit. de perpet. et tempor. act.* Quemadmodum autem Imola auctoritas spernenda non est, & praesertim, quia ne-

mo ei contradicit: merito Ias. eo in loco super hoc cogitandum reliquit, existimare tamen quo ad statutorum decisionem, Imola recte loqui, ut scilicet litis contestatione perpetuatio triginta annos comprehendat, non ea Imola ratione quam supra retulit, sed ex eo quod breuior statutaria prescriptio, cum in locum maioris prescriptionis subrogata sit, eandem naturam redeat, ut voluit Bald. in l. in contractibus, in fin. princ. per illum tex. C. de non num. pecun. Et ideo infert ad statuta, quae legales prescriptiones minuunt, & id valde notandum existimat, cum igitur prescriptiones statutariae cuiusvis temporis sint, loco prescriptionum triginta annorum, quae de iure competeant, subrogatae sint. d. l. si ut. et d. l. omnes. C. de prescript. 30. vel 40. annor. si eius naturam imitetur, mirum non est, & ideo earum perpetuatio quadraginta annos, quemadmodum si prima perpetuata esset, impleatur. Quod autem huiusmodi prescriptiones statutariae cuiusvis temporis prescriptionis triginta annorum naturam imitentur & referant, tenet Bald. in l. fin. argumento illius legis. C. de tempor. in integr. restit. peten. Accedat praedictis, ut supra etiam diximus, quod et lex arctans, iuxta legem arctantem & eius naturam regulari debet, ut de lege interpretante et dicitur in Auth. de si. 7. l. is antedotal. instru. natis, in princ. et hanc probat Ias. eo in loco rationem et ea hanc firmat conclusionem. Illud etiam adnotandum est, quod ad perficiendam huiusmodi prescriptionem omne illud tempus, quo curia non resedit, deducendum est, quod totus impedimento, vel causa non reideat, ita ut Florentiae amissio actorum computanda sit: & ideo cum aliquin esset statuto triginta annorum constituta, hodie triginta annis non perficitur: sed facto diligenter calculo, & subducto toto tempore quo curia non resedit, ad triginta sex vel triginta septem annos extenditur, ut memini pluris calculum fuisse.

CAP. CXXXV.

ARGUMENTVM.

Adiudicatio potest infringi refundendo pretium intra biennium.

SUMMARIA.

- 1 Debitori de iure communi datur biennium ad recuperandum bona adiudicata creditori, soluto ei pretio.
- 2 Sententia absolutoria ab observatione iudicii, quando definitiva dicatur.
- 3 Sententia postquam transitum faciunt in rem iudicatam, non potest amplius debitor a creditore bona auferre.
- 4 Debitor quando liberat bona, non solum debet condemnari in expensis factis à iudice, sed etiam in expensis rescindendi oblato, et quomodo sententia ferenda sit.
- 5 Tempus, quod datur debitori à statuto ad recuperanda bona soluto pretio à creditore, est continuum, prout tempus l. fin. C. de iure domin. impr.
- 6 Tempus annale plurimum iuris fementum habet.

O Cuagefimo quinto debitori de iure et communi datur biennium ad recuperandum bona adiudicata creditori, ei soluto pretio, qui dominium impetrauit, ut habetur in l. fin. C. de iure domi

domi impetr. Attamen statutis quibus aliquod tempus, puta annus, ad bona ipsa in solutum data recuperanda, pendente iudicio, vel in causa appellationis conceditur: & sic ut debitor bona liberet, debitor ab observatione iudicii liberatur. §. *fin. iuncta gl. Instit. de perpet. & tempor. action.* Et tradit Bart. in l. *Titia. ff. de accus.* & Ias. in l. *properandum. §. & si quidem.*

2 nu. 17. *C. de iudic.* ubi expresse habetur etiam in tali casu huiusmodi sententia absolutoria, quæ suapte natura interlocutoria est, definitivam dici, & vim definitivæ habere: Verum quamprimum tales sententiæ in rem iudicatam transierint, non licere amplius debitori ab invito creditore bona adiudicata, vel in solutum data auferre, *ut inquit Dec. in consil. 529.* Illud tam hoc loco omittendum non est, ubi cumq; debitor liberat bona, non solum in expensis à iudice factis condemnandum esse, sed etiam in iis, quæ oblatori refici debent. Si fuerit in causa oblato: & eo casu iudex etiam venditioni locum non esse pronunciare debet. Est etiam animaduertendum de ipso anno ad recuperandum bona in solutum data à statuto concessio, seu alio quouis ferias non esse deducendas, tum quia statutum locum non habet in casu, in quo lis non est, quando aduersarius citatus non compareret, & cum aliis in genere citatis sententia adiudicationis & temporis à statuto constituti, si qua dici posset, defuisset: tum etiam quia illud tempus à statuto constitutum continuū est, & non vtile: tempus namq; à lege constitutum, continuū censetur, non vtile: nisi specialiter contrarium cautum reperiat, *ut dixit gloss. quam sequitur Bart. & Ang. in rub. ff. de diuers. & temp. præscr. & Abb. in cap. fin. extra de elect. & Ruin. in consil. 54. num. 6. vol. 5.* licet creditor tutus sit annali præscriptione prætoris & conuentionali, *ut dicunt Doctores in locis supra relatis,* & ideo pariter idem in præscriptione à statuto inducta dicendum est, cum dicatur legalis, & à lege municipalis inducta, & ideo respectu subditorum lex civilis dici debet, *ut habetur in §. ius autem, Instit. de iure natur. gent. & civil. ubi tradit gloss. quam sequuntur Aret. & alii late.* Comprobatur præterea, quia biennium quod datur debitori ad rem soluto pretio vel debito à creditore recuperandam, qui dominium impetrauit secundum terminos d. l. fin. *C. de iure dom. impetran.* continuū, nec non & biennium, de quo disputant Doctores quos refert Alexand. in d. l. si finita. §. *Iulianus. num. 120.* an detur debitori volenti recuperare rem ex secundo decreto adiudicatam censetur esse continuū. Et

6 facit, quia tempus annale plurimū iuris fomentum habet, *ut patet in cap. plerumque, extra de rescript. & in §. si quis autem non implens, in authent. de hered. & falcid. & in cap. tertius, il. 2. §. 4. distinct. cum concordantibus adductis à Dyno in tract. præscript. & Balbo, & prosequitur Ludouic. Gomes super Regula de annali, in proem. dum ait annalem quoque præscriptionem fauorabilem esse, & faciunt etiam ea, quæ tradit idem Ludouic. Gomes in eadem regula, quæst. 73.* Vbi sex menses, qui dantur impetranti ad euocandum possessorem annalem, & mensis qui datur ad prosequendam causam, sunt continui, & in dictis temporibus dies etiam feriati comprehenduntur, ac non feriati rationibus ibi late ab eo deductis, ex quibus nō fallor appareret differentiam magnam esse inter perpetuationem actionis, & sic præscriptionem statutariam, quæ per perpetuationem reduci-

tur ad 40. annos: & aliam præscriptionem statuto inductam, vel tempus ad liberanda bona debitoris ei à statuto datum, propterea quod, ut ex prædictis duabus conclusionibus præcedentibus manifeste apparet, cum de perpetuatione tractatur, ferias non computantur, & sic ex consequenti tempus non dicitur continuū, quando autem de tempore ad bona in solutum data concessio tractamus, ex quo continuū est, ferias non sunt imputandæ.

CAP. CXXVI.

ARGUMENTVM.

Sententia publicata ut emptori tradatur res subhastata, potest debitor eam adhuc luere.

SYMMARIA.

- 1 Debitor etiam si præcesserit iudicis sententia mandans bona tenenda esse vendenda alicui tanquam plus offerenti & instrumentum venditionis fieri, & de pretio satisfieri creditori: potest comparere & offerre separatim oblato reficere expensas & liberare bona, & iudex tenetur pronunciare non esse locum venditioni & condemnare debitorem in expensis oblato.
- 2 Ius aliquod firmum alicui quasitum non dicitur contra debitorem, licet iudex mandet instrumentum venditionis fieri.
- 3 Venditio non dicitur, sed promissio de vendendo, si coram testibus ad alicuius petitionem instrumentum fieri præmittatur.
- 4 Notarius non dicitur rogatus de die promissionis, sed de die quo fit instrumentum.
- 5 Tradita non dicitur res, donec fiat instrumentum.
- 6 Debitor amplius non auditur, cum facta est venditio, vel adiudicatio causa præcedentis sententia.
- 7 Factum quid non dicitur, cum aliquid superest agendum.
- 8 Debitor si det licentiam creditori elapso quodam tempore vendendi pignus, eo etiam termino elapso potest soluere & pignus liberare.
- 9 Oblator si non soluat pretium, potest iudex iterum vendere.
- 10 Oblatori nullum ius quesitum dici potest, stante appellatione.
- 11 Sententia extinguit pronunciatum.
- 12 Actio sequuta sententia oritur ex secunda sententia confirmata, non ex prima confirmante.
- 13 Iuri offerendi est etiam locus pendente appellatione.
- 14 Conclusio in causa impedit, ut sententia, ne quid ulterius fiat.
- 15 Sententia quæ transiit in rem iudicatam, non datur reclamatio.

Octuagesimo sexto quoniam sæpe accidit, ut iudex pronunciet bona accepta in tenuta vendi oblato plus offerenti, & instrumentum venditionis ei fieri, & de pretio creditori satisfieri, fuit sæpe dubitatum, an pendente appellatione à tali sententia, si comparet debitor & offerat satisfacere creditori & oblato suas expensas: bona in tenuta accepta, prædicta sententia non obstante, liberare possit? In hac dubitatione liberare posse concludendum est: nam licet à iudice sua sententia instrumentum fieri mandatum sit: ex ea tamen pronuntiatione

1 tione nullum ius firmum oblatori contra debito-
 rem & dominum rei acquisitū dici potest, est nan-
 que solum quādam promissio de vendendo poti-
 us quam venditio, vt exempli gratia dici potest, si
 3 fortasse quispiam ꝑ coram testibus alicui ad eius
 voluntatem & petitionem instrumentum vendi-
 tionis faceret: nam eo casu prout in proposito non
 venditio, sed quādam venditionis pollicitatio di-
 cetur, id quod ex eo etiam manifeste apparet, quod
 4 notarius ꝑ non rogatur de illo die, sed de eo, quo
 instrumentum fit, vt inquit Pau. Castren. in l. qui bis.
 ff. de verb. obli. inquit ibidem pro hac opinione consulu-
 isse & suo consil. se Raph. Cum. subscripsisse, & idem dicit
 iterum idem Castren. in d. l. cum res. C. de probat. quē refert
 & sequitur Ias. in cons. 151. col. 1. vol. 2. Quod autē si di-
 catur & mandetur à iudice instrumentum venditio-
 nis fieri, non sit perfecta venditio, tenent Cyn. Bal.
 Matth. & Pau. Castren. in l. contractus, per illum tex. C.
 de fide instrum. vbi pariter dicit pro hac opinione con-
 sultuisse, & eius consilium Doctores Paduanos sub-
 scripsisse, & in causa obtinuisse, & Ang. ibidem su-
 per glo. in vers. conficiunt, inquit pro hac parte in
 causa Ioan. Pelagani iudicatum fuisse, & eum sequi-
 tur Fabia. de Monte in tracta. de emptio. & venditio. in 2.
 parte principali, in 3. & 13. q. Vt enim debitor libere-
 tur, pretium solui necesse est. l. quāsitum. in princ. vbi
 5 tradit Bart. ff. de pign. Nam donec ꝑ instrumentum
 non fit, res tradita & pretium solutum dici non po-
 test, quapropter tunc dicitur facta venditio, cum
 6 facta est ꝑ adiudicatio: & ex consequenti amplius
 non audietur, nec ei facultas dabitur soluendi, sed
 ad illud vsque tempus tantummodo, quo vel ven-
 ditio, vel adiudicatio perfecta sit, vt notat Bald. post
 gl. in l. si. C. de author. prastan. per text. in §. praterea, l. si
 finita. ff. de damno infect. quem Alex. legit sub §. Iulianus
 in fin. nu. 121. & notat Specul. in tit. de secundo decreto, in
 §. ultimo dicamus, in vers. quia quādoque dominus
 veniens offerret debitori, restitueret eis res sua, nisi distra-
 cta fuerit iudicis auctoritate, vel in solutum data. Præ-
 terea, quod tantummodo soluto pretio respectu
 debitoris ius quāsitum intelligatur, colligitur ite-
 rum ex verbis eiusdem Specul. in eodem tit. in §. dica-
 mus, in fine, ibi iudex pronuntiabit venditionem facien-
 dam. Ego rediens volo probare exceptionem mihi
 competentem, nunquid retractabitur venditio:
 Abbas inquit pretium tantum ex re vendita per-
 ceptum repeti posse: & ideo præsupponi pretium
 solutum dubium non est, & pariter in d. §. praterea. i-
 bi, antequam à prætore possidere iure domini iussus sit: Id
 quod tunc accidit, cum instrumento confecto &
 pretio soluto, quā tamen solutione creditori satisfi-
 fiat, & debitor liberetur à d. l. quāsitum, & l. rescri-
 ptum, in primo responso. ff. de distractio. pigno. id quod
 probatur in l. si mandato Titius. §. si creditor. ff. man-
 da. vbi rex. ille expresse dicit, si creditor pignus vē-
 dat, debitorem non liberari, donec pretium solu-
 7 tum non sit: Quandoquidem quid factum nō di-
 citur, cum aliquid superest faciendum. l. penult. C. ad
 Senatusconsult. Syllania Recipit enim venditio essen-
 tiam & perfectionē à pretio. Vnde videmus etiā, q
 8 si ꝑ debitor permittat vendi pignus, si ipse quodam
 tempore constituto non soluat, eo tamen tempo-
 re elapso debitorem non prohiberi quin ad libe-
 randum pignus suum soluere possit, vt notant De-
 cius & Cagnol in l. fructus. ff. de reg. iur. Si tamen ipse
 debitor ante venditionem, vel in solutum datio-

nem ad soluendum & suum pignus liberandum ve-
 niat, vt inquit etiam Negusan. in suo tract. de pigno. in
 4. par. prin. nu. 1. vers. non propter ea debitor. id quod et-
 iam in his terminis firmat Deci. in cons. 552. vt qui-
 dem post venditionem seu dationem in solutum
 amplius retractari non possit. Nec videtur ob stare,
 si id in creditore non procedat: Nā ipse habita fide
 de pretio, soluere potest. l. eleganter. §. si vendiderit. ff.
 de pigno. actio. vbi tradunt communiter Doct. in ter-
 minis autem nostris loquimur de eo qui vendit pi-
 gnus sibi à debitore consignatum iure creditoris,
 vt habetur in l. à Diuo Pio. §. si vendiderit. ff. de re iudic. &
 Alex. in d. l. in §. sed si emptor, num. 9. & Ias. ibidem, nu. 6.
 Tunc enim creditor succedit loco debitoris: quod
 sane non accidit, quando iussu & mandato iudicis
 venditio fit: quandoquidem tunc victor subroga-
 tur loco iudicis executoris, & ideo tunc distrahere
 non potest, nisi præfente pecunia, vt notat idē A-
 lex. ibi, n. 4. & nu. 5. Et hanc eandem conclusionem
 tenet idem Ang. nu. 2. dum inquit, posse ꝑ iudicem
 iterum vendere non recepto pretio & idem voluit
 in eodem loco Ias. nu. 6. si quod autem ipsi oblatori
 quāsitum est, est vt finita sit obligatio, non autem vt
 si debitor velit soluere, non possit non sequuta rei
 traditione. & pretii solutione, & pignoris distracti-
 one. Præterea dicitur aliud esse, vt venditio facta sit
 fide de pretio habita: & aliud quod vendere pro-
 missum sit, & vt instrumentum fiat à iudice man-
 datum. Accedat etiam prædictis, quod stante ꝑ ap-
 10 pellatione prædicta ab ipsa sententia, qua senten-
 tia tollitur effectus, ipsi oblatori ius aliquod quā-
 situm dici non potest. Appellatione nanque ꝑ ex-
 11 tinguatur pronunciatum, vt inquit gl. post text. in l. i.
 in fine, ff. ad Turpilia. vbi notat Bar. Et licet gl. ibi, di-
 cat suspendi, non autem tolli: verum tamen est, vt
 inquit Bart. penitus tollere: nam actio ꝑ sequuta
 12 sententia oritur ex secunda confirmata, non ex pri-
 ma confirmante, vt notatur in l. eos, in fine, C. de appel-
 lat. Præterea quod appellatio omnes iuris effectus
 extinguat, quos sententia produxerat, est tex. in l. i.
 in fi. ibi, quia pronocationis remedio condemnationis ex-
 tinguatur pronunciatum ff. ad Senatusconsult. Turpill. Et id-
 eo dicit Castren. post Iacobum de Rau. ipsam pro-
 nunciationem, quatenus facti est, nō extinguui: Nā
 ea, quæ facti sunt, pro infectis haberi non possunt
 l. in bello. §. facta. ff. de capti. sed extinguui effectus iuris
 ab ipsa pronunciatione inducti, & ita inquit intelli-
 gendum esse tex. in d. l. i. in fin. Vnde infertur appella-
 tionem, vt voluerunt Castren. & Iaco. de Rau. in loco
 prædicto, actionem iudicati, siue in factum, quæ
 ab ipsa sententia oritur extinguere. Comprobatur
 ex eo, quod condemnatus pro crimine famoso, li-
 cet sententia infamiam irroget, eam tamen appel-
 latione extinguui quo fit vt pendente appellatione
 infamis non sit, vt est tex. in l. furti. §. i. ff. de infami. I-
 tem licet sententia eius, qui est condemnatus vel
 mortem, ciuitatem adimat & libertatem, faciatq;
 condemnatum intestabilem: appellatio tamē pri-
 mum effectum extinguit, & ea pendente conde-
 mnatus testari potest, vt est casus in d. l. si quis filio. §. hi
 autem omnes. ff. de iniusto rupto, irritoque facto testam.
 & ita intelligitur gl. in d. l. i. ff. de re iudic. & in d. l. furti.
 §. i. & dicta Bar. & aliorum in dictis locis, & alibi, dum
 habetur appellationem pronunciatum extinguere, & ita
 dicit etiam Soci. in consi. 91. concludo, col. 2. num. 10. vol.
 4. & Afflict. in decis. 296. quidam debitor, in fin. Silua. in
 Aa consi.

- ¹³ *cons. 5. num. 5.* Præterea propius ad rem nostram accedendo, etiam dicendum est, appellatione ꝑ pendente iuri offerendi locum esse, ut inquit Capic. in *decis. 201. nu. 7.* Ergo multo magis iuri relucendi locus esse debet, cum dominium adhuc apud ipsum debitorem esse dicendum sit: nam si quid dubii in ea Capicii decisione considerari potest aliorum respectu, qui offerre volebant, fuisse dicendum est. Non videtur etiam ob stare consilium Bal. 50. propterea quod etiam Bal. ibi de iure offerendi loquitur, & vult ad sententiam vsque permanere, & supponit rem iudicatam: at in proposita specie stante appellatione in re iudicata non sumus. Et licet Bal. dicat idem post conclusionem in ꝑ causa dici posse, cum præcludat non aliter ac sententia, ne quid ulterius fiat, ut est *tex. in c. pastoralis. extra de cau. poss. & proprie.* Attamen dicendum est, huiusmodi æquiparationem in simplici sententia procedere, non autem in re iudicata, ut inquit Ias. in *l. admonendi. colum. 34. in vers. non obstat fundamentum, in 2. repetitio.*
- ¹⁴ Er satis patet ex eo, ꝑ quod in re iudicata non datur reclamatio, quæ datur à sententia, quæ non transiit in rem iudicatam, & ex prædictis ita concludendum esse censemus.

C A P. CXXXVII.

A R G V M E N T V M.

Datio in solutum fieri potest creditori, cui ex statuto mandatur ut agat, quando agere prohibetur ob conditionis defectum.

S Y M M A R I A.

1. Creditor conditionalis non comprehenditur à statuto mandante, ut intra constitutum tempus agatur, cum non possit comparere ante purificationem conditionem.
2. Statutum loquens de debitore vel creditore, de puro intelligendum est.
3. Creditor conditionalis vel in diem, non dicitur proprie creditor.
4. Statutum loquens de habente ius in bonis in solutum datis, intelligitur quod habeat tale ius tempore dationis.
5. Qualitas adiecta verbo, debet regulari secundum tempus verbi.
6. Ius futurum habens potest comparere infra tempus datum à statuto, licet non sit præsens.

Octuagesimo septimo statutum loquens de creditore, ꝑ de condicionali non intelligitur, & sic præscriptio statutaria excludens creditores non petentes, ad creditores conditionales non extenditur & ratio est, quia creditor conditionalis, ante purificationem conditionem comparere non potest, cum actio orta adhuc non sit, nec via ad agendum aperta. I. cedere diem, ff. de verbo. oblig. Potest tamen, ut supra diximus, in iudicio comparere, inique suum deducere & petere, ut adueniente conditione illud sibi reservetur. prout etiam à iudice ei illud reservari debet, ut notat Ias. in *leg. si stipulatus fuerim. §. si stipuler. ff. de verborum oblig.* & ideo quan-

do statutum ꝑ loquitur de debitore vel creditore, de puro intelligi debet, non autem de condicionali, vel in diem: Nam ꝑ huiusmodi creditores vel debitores sub conditione vel in diem, proprie creditores vel debitores non dicuntur, ut notat Bart. in *leg. prima. ff. si cert. petat. & probatur in leg. si ita scriptum, vbi tradit Bald. ff. de legat. 1.* Præterea statutum de illo loquens, qui ius in bonis in solutum ꝑ datis habet, & ex consequenti tempore ipsius in solutum dationis: nam qualitas ꝑ adiecta verbo, secundum tempus verbi intelligi debet, l. in delictis. §. si extraneus de noxal. & l. Titius. ff. de milit. testament. & notat Barrol. in *leg. ex facto, in princip. ff. de vulg. & pupil.* Sed huius præsens non habent, sed futurum ergo? Ex quo igitur prædicti agere non possunt, merito eis non currit præscriptio, ut puta ante purificationem fideicommissi, ex quo adhuc actio orta non est, ut inquit Alex. in *consil. 106. volumine quinto.* & Bald. in *consilio 202. volum. 2.* & tradit Negusant in *tract. suo de pigno. & hypothec. in 3. membro quinta pars principalis, numero 9.* & Decius in *consilio 519. numero 3. vers. ex iis.* vbi præsupponit creditori reservatum esse ius agendi intra tempus à statuto constitutum à die purificationis crediti: ergo antea agere non potest. & idem voluit Ruin. in *consilio 123. volum. 2.* & nos supra late diximus. Vnde fit, ut quando tempus à statuto constitutum excessit à die purificationis fideicommissi possessor, cui talia bona adiudicata fuerunt, vel in solutum data, præscriptione illius temporis à statuto inducti tutus sit, & tradunt Ioan. Fab. & Ias. num. 8. in §. sed ista. Institut. de actio. & Decius in *consil. 147.* & in *consilio 558.* & ideo etiam dicitur talia statuta à iure communi interpretationem recipere, & ob id statutariam præscriptionem contra tertium possessorem non currere, cum ante evictionem agere non possit. Præterea quod ebo tempore & non ante præscriptio ei currere incipiat: à die ergo sequitur evictionis audiri potest infra annum, vel aliud quodcumque tempus à statuto constitutum, iuraque sua experiri: pariter etiam dicendum videtur, ut infra tempus à statutis constitutum possit comparere ille, qui ius, ut diximus, præsens non habet, ꝑ & ideo tunc non molestatur, sed in futurum aliquando posset fortasse molestari, reputa, quia accidere posset, ut molestaretur in bonis emptis ab eo, qui iura dotalia anteriora haberet, & sua interesset tunc, ut bona pro parte dictæ dotis restituenda non adiudicarentur, vel in solutum darentur, aut venderentur tam vili pretio, ut ipse damnum pati posset, si fortasse bona antea ab eo emptæ molestentur à debitore dictæ dotis: cum habeamus de iure communi, tertium pro suo interesse comparere & sententiæ executionem, quæ contra condemnatum in iudicio comparere posse, & si ille tertius aliud interesse quam ius pignoris non habeat, l. à Diuo Pio. §. si super rebus, & §. si post additum. vbi Doct. ff. de re iudic. & tradit Alexand. in *consilio 17. requisitus in causa, volumine primo.* & in *consilio 10. viso & considerato, volumine sexto.* & Felin. post alios, in *cap. cum super. ff. de sentent. & re iudicat.* & Bart. in *leg. si per lusorio. ff. de appellatio.* licet aliquam difficultatem statuta facere videantur, quæ volunt ut habeat ius in bonis oportere.

CAP. CXXXVIII.

ARGUMENTVM.

Datione in solutum facta & præscriptione statutaria munita, an præiudicet quoque in bonis non ipsius debitoris propriis, sed cum aliis communibus.

SUMMARI A.

1. Præscriptio statutaria ut profit requiritur, ut bona sint debitoris.
2. Possessor est citandus in specie ad hoc ut præscriptio statutaria procedat, quando est certus contraditor.

Octuagesimo octauo, quoniam elapso tempore à statutis constituto statutaria præscriptio inducitur: & procedit talis præscriptio ubicunque bona sunt ipsius debitoris, quæ in solutum data sunt: merito fuit aliquando dubitatum, quid dicendum sit, si non sint integra, & in totum ipsius primi debitoris, sed aliqua ex parte cum alio communia: an dispositio statutorum, de quib. dictum est, locum habeat? Et breuiter ꝑ procedendo, ut locum non habeat, dicendum est: Nam ut sæpe diximus, cum verba statutorum, de quibus supra, non conueniant: merito nec dispositio locum habere debet. l. 4. §. hoc autem. ff. de damno infecto. & tradit Fel. in cap. nonnulli, in vers. vbi verba legis, extra de renunciat. Et ideo cum præsupponamus statuta, de quibus agitur, semper de bonis debitoris loqui, & in quibus debitor ius habeat, merito à verbis prædictorum statutorum recedendum non est, argumento l. quod constitutum. ff. de milit. testamen. & l. non aliter. ff. de legat. 3. est etiam hoc loco prosequendo rem propositam adnotandum, præscriptionem statutariam non obesse, nisi possessor, & in possessionem missus specialiter citetur: & ideo ubicunque forma à statuto inducta non seruatur, beneficium illius locum non habet, argumento l. non dubium. Cod. de legibus, cum similibus. Nam ꝑ quando certus est ille, de cuius interesse agitur, semper citandus est, alioquin actus est nullus: nam citatio est de substantia iudicii, l. nam ita Diuus. ff. de adoptio. & l. de vnoquoque ff. de re iudic. & tradit Bald. in d. l. nã ita Diuus, colum. fin. vers. sed an sufficiat citatio generalis omnium. Vbi inquit aut factum est generale, & sufficit generale edictum. c. humilis, extra de maior. & obedient. vbi tradit imola & capit. cum in tua, extra qui accusa. non poss. & l. si eo tempore. Cod. de remissio. pigno. & cap. quia diuersitatem, in fin. prima gloss. vbi Innocen. extra de concessio. præbend. & in cap. si constiterit, vbi etiam Innocen. extra de accusa. & notatur in §. sancimus, colum. 1. in Auth. de hered. & falcid. Aut vero est factum speciale, & tunc debet specialis citatio fieri, licet consanguinei & hæredes & amici, si generaliter citentur, sine omnium expressione satis sit, ut inquit notari in lege, hoc autem.

§. 1. ff. quibus ex causis in poss. eatur.

CAP. CXXXIX.

ARGUMENTVM.

Datio in solutum & adiudicatio tunc per præscriptionem statutariam muni possunt, quando valent & reuera subsistunt.

SUMMARI A.

1. Præscriptio statutaria tunc opitulatur, cum adiudicatio valida est: secus vero si sit nulla.
2. Titulus nullus pro non titulo habetur.
3. Bona adiudicata, vel in solutum accepta, si adiudicatio non subsistit, sunt vna cum fructibus restituenda.

Octuagesimonono præscriptio autem prædicta statutaria tunc locum habet & procedit, ꝑ quando adiudicatio, vel in solutum datio subsistat: Si vero aliqua de causa, ut puta ex defectu citationis vel gabellæ, non soluta, vel quacunque alia de causa, ut inquit Ruin. in consil. 17. num. 4. vol. 5. & in consil. 123. num. 14. vol. 2. peruulgatissima l. 4. §. condemnatum ff. de re iudic. de qua relate tradit Alexand. in consil. 147. colum. 2. vol. 7. ob id, ꝑ quod titulus nullus, pro non titulo habetur, ut inquit Afflict. in decis. 2. 8. alias 228. tunc bona ꝑ adiudicata, vel in solutum accepta, vna cum fructibus restitui debent, ut voluit idem Afflict. in prædicta decisio. & si tales fructus iudicis auctoritate percepti data tituli validitate accipientis fiant. l. final. Cod. de Carbon. edicto.

§. V.

CAP. I.

ARGUMENTVM.

Solennitatis verbum quid significet, & quam varie in iure vsurpetur.

SUMMARI A.

1. Solennitatis verbum pluribus modis accipitur.
2. Solennitas quadam dicitur probatoria.
3. Solennitas aliquando accipitur pro quadam auctoritate actum confirmante, quæ forma appellatur.
4. Solennitas, vnde dicta sit.
5. Solennitas, quid sit.
6. Solennitas vnde inducta.

Plerunque statuentes in instrumentis, quæ ex dispositione statutorum paratam executionem habent, solennitatem aliquam seruari expresse disponunt: Merito antequam ad alia transcamus, nonnulla de solennitate dicenda sunt. In primis igitur sciendum est, ꝑ verbum illud, solennitas, in iure pluribus modis accipi consueuisse, ut

Aa 2 inquit